

คำศัพท์เกี่ยวกับรัฐและประชาชนในรัฐธรรมนูญกัมพูชา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาจารึกภาษาไทยและภาษาตะวันออก แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาภาษาตะวันออก

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

คำศัพท์ที่เกี่ยวกับรัฐและประชาชนในรัฐธรรมนูญกัมพูชา

โดย
นางสาวพัชราพรรณ กะตาทกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต
สาขาวิชาจารึกภาษาไทยและภาษาตะวันออก แบบ 2.1 ปริญญาตรีบัณฑิต

ภาควิชาภาษาตะวันออก

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

THE LEXICAL ANALYSIS RELATED TO STATE AND PEOPLE IN CAMBODIAN
CONSTITUTIONS

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy EPIGRAPHY IN THAI AND ORIENTAL LANGUAGES

Department of Oriental Languages

Silpakorn University

Academic Year 2022

Copyright of Silpakorn University

หัวข้อ คำศัพท์ที่เกี่ยวกับรัฐและประชาชนในรัฐธรรมนูญกัมพูชา
โดย นางสาวพัชราพรรณ กะตากล
สาขาวิชา จารึกภาษาไทยและภาษาตะวันออก แบบ 2.1 ปรัชญาดุฆฎีบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กังวล คัชชิตมา

คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตาม
หลักสูตรปรัชญาดุฆฎีบัณฑิต

..... คนบดีคณะโบราณคดี
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดำรงพล อินทร์จันทร์)

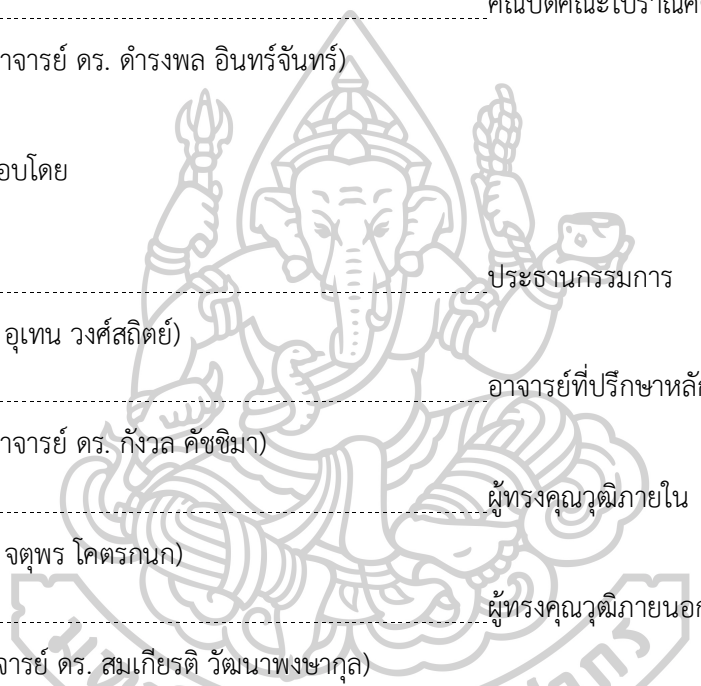
พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร. อุเทน วงศ์สถิตย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กังวล คัชชิตมา)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(อาจารย์ ดร. จตุพร โคตรกนก)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมเกียรติ วัฒนากงษากุล)

59114802 : จารึกภาษาไทยและภาษาตะวันออก แบบ 2.1 ปรัชญาคหณิบัณฑิต

คำสำคัญ : รัฐธรรมนูญกัมพูชา, รัฐ, ประชาชน

นางสาว พิชราพรรณ กะตากลล: คำศัพท์ที่เกี่ยวกับรัฐและประชาชนในรัฐธรรมนูญกัมพูชา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กังวล คัชชิตา

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดซึ่งใช้ในการกำหนดกรอบอำนาจหน้าที่และบทบาทของบุคคลและสถาบันต่าง ๆ นับแต่ ค.ศ.1947 จนถึงปัจจุบันกัมพูชามีรัฐธรรมนูญจำนวนทั้งสิ้น 6 ฉบับภายใต้ระบอบการปกครองที่แตกต่างกัน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับรัฐ และศึกษาคำศัพท์เกี่ยวกับประชาชนในรัฐธรรมนูญกัมพูชา 6 ฉบับ

จากการศึกษาคำศัพท์ที่เกี่ยวกับรัฐในรัฐธรรมนูญกัมพูชา 6 ฉบับ พบว่า 1) ชื่ออย่างเป็นทางการของกัมพูชาในรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับสามารถสื่อให้เห็นถึงระบอบการปกครองที่แตกต่างกันในแต่ละสมัยได้ 2) คำว่า **ប្រទេសកម្ពុជា** (ประเทศกัมพูชา) เป็นคำศัพท์ที่มีความถี่ในการปรากฏสูงที่สุดเนื่องจากเป็นคำที่ใช้เรียกรัฐต่าง ๆ โดยไม่สื่อถึงรูปแบบการปกครอง 3) มีการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายของคำว่า **ខ្មែរ** (เขมร) โดยพบว่าเป็นรัฐธรรมนูญ ประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 และรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 มีการใช้คำว่า **ខ្មែរ** (เขมร) ในความหมายของประเทศ แต่ในรัฐธรรมนูญฉบับอื่น ๆ **ខ្មែរ** (เขมร) ถูกใช้ในความหมายของคนและภาษาเท่านั้น 4) คำศัพท์กลุ่มอาณานิคมฝรั่งเศสปรากฏในรัฐธรรมนูญ 2 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 ซึ่งกล่าวถึงความสัมพันธ์ทางการเมืองการปกครองอันดีเพราะร่างขึ้นภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส และรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 ซึ่งกล่าวถึงความตกต่ำของกัมพูชาภายใต้การปกครองของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส 5) รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 เป็นรัฐธรรมนูญเพียงฉบับเดียวที่กล่าวถึงคำศัพท์กลุ่มสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศส และอื่น ๆ เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับนี้ร่างขึ้นภายใต้การควบคุมของเวียดนาม จึงต้องกล่าวอ้างถึงประเทศต่าง ๆ ที่เป็นศัตรูและพันธมิตรเพื่อฉกฉวยกำลังกันสร้างความมั่นคงให้แก่ชาติ

จากการศึกษาคำศัพท์ที่เกี่ยวกับรัฐในรัฐธรรมนูญกัมพูชา 6 ฉบับ พบว่า 1) พระมหากษัตริย์มีฐานะเป็นพระเจ้าแผ่นดินไม่มีผู้ใดล่วงเกินได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและทรงใช้พระราชอำนาจผ่านสถาบันนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด 2) หัวหน้าฝ่ายบริหารรัฐนั้นโดยทั่วไปจะเป็นนายกรัฐมนตรี และในสมัยที่มีการเปลี่ยนรูปแบบการปกครองเป็นระบอบสาธารณรัฐจะมีประธานาธิบดีเป็นผู้นำ โดยมีคณะรัฐมนตรีทำหน้าที่เป็นคณะบริหารที่ทำงานร่วมกับทั้งนายกรัฐมนตรีและประธานาธิบดี 3) คำศัพท์ในกลุ่มประชาชนนั้นพบว่า สามารถสะท้อนให้

เห็นถึงระบอบการปกครองและการแบ่งชนชั้นของคนในสังคมได้ 4) รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 ภายใต้ระบอบสังคมนิยมให้ความสำคัญกับผู้ประกอบอาชีพเกษตรกร แรงงาน และนักรบ ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติ และนับแต่รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา ค.ศ. 1981 เป็นต้นมาให้ความสำคัญกับผู้ได้รับผลกระทบจากสงครามอย่างเห็นได้ชัด

59114802 : Major EPIGRAPHY IN THAI AND ORIENTAL LANGUAGES

Keyword : Cambodian Constitutions, State, People

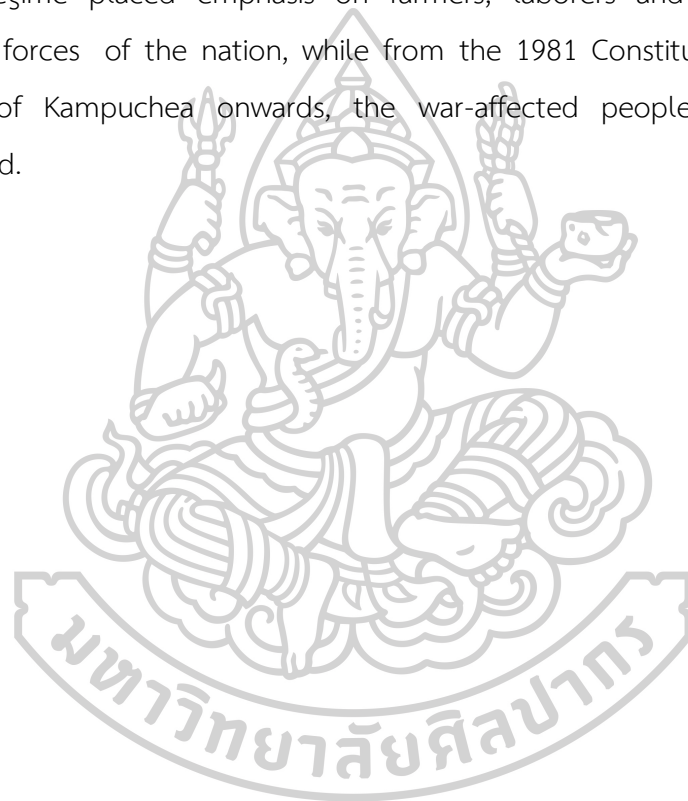
MISS Patcharapan KATAKOOL : THE LEXICAL ANALYSIS RELATED TO STATE AND PEOPLE IN CAMBODIAN CONSTITUTIONS Thesis advisor : Assistant Professor KANGVOL KHATSHIMA, Ph.D.

A constitution is the supreme law that defines the powers and roles of individuals and institutions. From 1947 up until present, Cambodia has had six constitutions under different regimes. The purpose of this thesis is to study terminology related to the state and the people under the six Cambodian constitutions.

From the study of state-related terminology in the six Cambodian constitutions, it was found that: 1) The official name of Cambodia in each constitution could represent different regimes in each period; 2) The word “**ប្រទេសកម្ពុជា**” (Cambodia) is the term with the highest frequency of occurrence as it is used to refer to states without implying the form of government; 3) There was a change in the meaning of the word “**ខ្មែរ**” (Khmer); in other words, it was used to mean the country in the 1947 Cambodian Constitution but to refer to people and language only in other constitutions; 4) French colonial terminology appeared in two constitutions – the first is the 1947 Cambodian Constitution, which mentioned good political relations and administration because it was drafted under French rule, and the second is the 1981 Constitution of the People’s Republic of Kampuchea, which described Cambodia’s downfall under French colonial rule; 5) The 1981 Constitution of the People’s Republic of Kampuchea was the only constitution which mentioned the terms of the French Indochina and others because the constitution was drafted under the rule of Vietnam; therefore, it needed to refer to countries that were enemies and allies in order to join forces to establish national security.

The study of state-related terminology in the six Cambodian constitutions revealed that 1) The monarch has the status of the ruler who cannot be offended,

but is still governed by the law and exercises royal power through the legislative, executive and judicial institutions as set out by the constitution; 2) The head of the state executive branch is generally the Prime Minister, and in the era when the form of government is changed to a republic, it would be the President, with the cabinet acting as an executive body to work with both the Prime Minister and the President; 3) Terminology related to people was found to reflect the regime and class divisions of people in society; 4) The 1976 democratic Cambodian Constitution under the socialist regime placed emphasis on farmers, laborers and warriors, who were important forces of the nation, while from the 1981 Constitution of the People's Republic of Kampuchea onwards, the war-affected people have been clearly emphasized.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความเมตตาจากคณาจารย์หลายท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังวล ศัชชีมา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาชี้แนะให้แนวทางทั้งในการเรียน การทำงาน รวมทั้งการใช้ชีวิตมาตลอดระยะเวลา 20 ปี ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.อุเทน วงศ์สถิตย์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งกรุณาให้คำแนะนำ กำลังใจ และแรงผลักดันแก่ผู้วิจัยเสมอมา ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ วัฒนา พงษากุล ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่ได้ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และอาจารย์ ดร.จตุพร โคตรกนก ที่ได้สละเวลามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยซาบซึ้งในความเมตตาของคณาจารย์ทุกท่านมากจนแม้คำว่าขอบพระคุณก็อาจไม่เพียงพอ

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อรพรรณ บุญยฤทธิ์ ซึ่งได้กรุณาให้ความเมตตาแก่ศิษย์มาตลอด และแม้อาจารย์จะไม่ได้มีส่วนร่วมกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อย่างเป็นทางการ แต่อาจารย์เป็นผู้ชี้แนะแนวทาง ให้คำแนะนำ และให้ข้อคิดและกำลังใจแก่ศิษย์จนสามารถทำงานให้สำเร็จลุล่วงได้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดีทุกท่านที่ได้ให้ความเมตตาต่อศิษย์มานับตั้งแต่เริ่มต้นการศึกษาในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ศิษย์อาจจะไม่สามารถเอ่ยนามและกล่าวขอบพระคุณ ณ ที่นี้ได้ครบถ้วน แต่ศิษย์ซาบซึ้งในพระคุณของคณาจารย์ทุกท่านเสมอมา

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่น พี่ติน อ้อม เอ็ง และแจ้ ที่คอยช่วยเหลือเป็นกำลังใจให้แก่กันและคอยจุดประกายความคิดทางวิชาการให้กันเสมอ ขอขอบใจน้อง ๆ ที่คอยถามไถ่และพร้อมจะยื่นมือเข้ามาช่วยเสมอ โดยเฉพาะก๊ากที่ช่วยพี่ดำเนินการเรื่องเอกสารต่าง ๆ อย่างเต็มใจยิ่ง

ท้ายที่สุดนี้ขอกราบขอบพระคุณพ่อแม่ และครอบครัวที่สนับสนุนผู้วิจัยทุกด้าน รวมทั้งสามีมี่คอยให้ความช่วยเหลือทั้งช่วยตรวจสอบคำแปล ช่วยค้นคว้าเอกสารประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และเป็นกำลังใจให้จนสามารถทำงานออกมาได้สำเร็จลุล่วงเช่นนี้

นางสาว พัชราพรรณ กะตากุล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ	ฌ
สารบัญตาราง	ท
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา	6
ขอบเขตการวิจัย	6
ข้อตกลงเบื้องต้น	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ขั้นตอนการวิจัย	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญกัมพูชา	9
เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับคำศัพท์และการใช้ภาษาในกฎหมาย	20
บทที่ 3 คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับรัฐ	29
1. กัมพูชา	29
1.1 ชื่ออย่างเป็นทางการของกัมพูชา	29
1.1.1 កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ (กัมพูชาประชาธิปไตย)	30
1.1.2 ប្រទេសកម្ពុជា (ประเทศกัมพูชา)	33

1.1.3 ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (พระราชอาณาจักรกัมพูชา)..... 34

1.1.4 រដ្ឋកម្ពុជា (รัฐกัมพูชา) 36

1.1.5 សាធារណរដ្ឋខ្មែរ (สาธารณรัฐเขมร)..... 37

1.1.6 សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា (สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา)..... 39

1.2 គោលការណ៍ទូទៅនៃកម្ពុជា 43

1.2.1 កម្ពុជា (กัมพูชา)..... 43

1.2.2 ដែនខ្មែរ (ดินแดนเขมร)..... 45

1.2.3 ទឹកដីកម្ពុជា (แผ่นดินกัมพูชา)..... 47

1.2.4 ប្រទេសកម្ពុជា (ประเทศกัมพูชา)..... 49

1.2.5 ប្រទេសខ្មែរ (ประเทศเขมร)..... 54

1.2.6 រដ្ឋកម្ពុជា (รัฐกัมพูชา) 55

1.2.7 សហគមន៍ជាតិកម្ពុជា (ชุมชนชาติกัมพูชา)..... 58

2. រដ្ឋដទៃ ។..... 61

2.1 ក្រុមប្រឹក្សាអឺរ៉ុប..... 61

2.1.1 ប្រទេសបារាំង (ประเทศฝรั่งเศส)..... 61

2.1.2 សហភាពបារាំង (สหภาพฝรั่งเศส)..... 63

2.1.3 អាណានិគមនិយមបារាំង (อาณานิคมนิยมฝรั่งเศส) 66

2.2 ក្រុមសហភាពអាស៊ី..... 68

2.2.1 វៀតណាម/ប្រទេសវៀតណាម (เวียดนาม/ประเทศเวียดนาม).. 68

2.2.2 ឡាវ/ប្រទេសឡាវ/ទឹកដីឡាវ (ลาว/ประเทศลาว/แผ่นดินลาว)..... 70

2.2.3 ឥណ្ឌូចិន/ឧបទ្វីបឥណ្ឌូចិន (อินโดจีน/คาบสมุทรอินโดจีน)..... 71

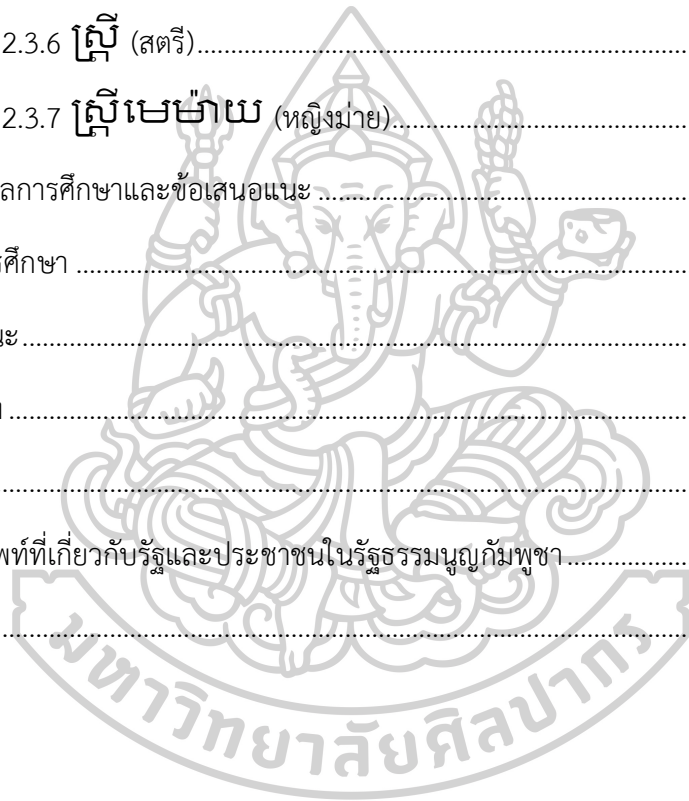
2.3 ដទៃ ។..... 75

2.3.1 អាមេរិក/ចក្រពត្រអាមេរិក (อเมริกา/จักรวรรดิอเมริกา)..... 75

2.3.2 សហភាពសូរៀត (សហភាពខ្មែរវៀត).....	78
3. របៀបបែបការបកប្រែ.....	81
3.1 ការបកប្រែក្នុងខ្លួន.....	81
3.1.1 ប្រជាធិបតេយ្យ (ប្រជាធិបតេយ្យ).....	81
3.1.2 សាធារណរដ្ឋ (សាធារណរដ្ឋ).....	85
3.1.3 រាជានិយម (រាជានិយម).....	88
3.2 ការបកប្រែពីខ្លួនចេញ.....	89
3.2.1 ចក្រភូមិនិយម (ចក្រភូមិនិយម).....	90
3.2.2 អាណានិគមនិយម (អាណានិគមនិយម).....	92
បញ្ជី 4 ពាក្យពាក្យដែលទាក់ទងនឹងប្រជាជន.....	96
1. ក្រុមប្រឹក្សា.....	96
1.1 ព្រះមហាក្សត្រី.....	96
1.1.1 ក្សត្រា (ក្សត្រា).....	98
1.1.2 ព្រះប្រមុខរដ្ឋ (ព្រះប្រមុខរដ្ឋ).....	100
1.1.3 ព្រះមហាក្សត្រ/ព្រះមហាក្សត្រី (ព្រះមហាក្សត្រី).....	102
1.1.4 អគ្គប្រមុខ (អគ្គប្រមុខ).....	110
1.1.5 អគ្គសេនាប្រមុខ (អគ្គសេនាប្រមុខ).....	112
1.2 ព្រះបរមរាជវាំង.....	113
1.2.1 ព្រះជាយា (ព្រះជាយា).....	114
1.2.2 ព្រះមហេសី (ព្រះមហេសី).....	115
1.2.3 ព្រះរដ្ឋមន្ត្រី (ព្រះរដ្ឋមន្ត្រី).....	116
1.2.4 ព្រះរាជបណ្ឌិត (ព្រះរាជបណ្ឌិត).....	118
1.2.5 ព្រះរាជវង្សានុវង្ស (ព្រះរាជវង្សានុវង្ស).....	120
1.3 ក្រុមប្រឹក្សា.....	122

1.3.1	នាយករដ្ឋមន្ត្រី (នាយករដ្ឋមន្ត្រី)	123
1.3.2	ប្រធានាធិបតី (ប្រធានាធិបតី)	126
1.4	គណៈរដ្ឋមន្ត្រី	128
1.4.1	គណៈប្រធានរដ្ឋ (គណៈប្រធានរដ្ឋ)	128
1.4.2	គណៈរដ្ឋមន្ត្រី (គណៈរដ្ឋមន្ត្រី)	129
2.	ក្រុមហ៊ុនប្រកបដោយសកម្មភាព	132
2.1	ប្រជាជន	132
2.1.1	ខេមរជន (ខេមរជន)	133
2.1.2	ប្រជាជន (ប្រជាជន)	134
2.1.3	ប្រជាជាតិខ្មែរ (ប្រជាជាតិខ្មែរ)	140
2.1.4	ប្រជាពលរដ្ឋ (ប្រជាពលរដ្ឋ)	141
2.1.5	ប្រជារាស្ត្រ (ប្រជារាស្ត្រ)	143
2.1.6	ពលរដ្ឋ (ពលរដ្ឋ)	147
2.1.7	មហាជន (មហាជន)	151
2.2	ក្រុមការងារ	153
2.2.1	កម្មករ (កម្មករ)	153
2.2.2	កសិករ (កសិករ)	157
2.2.3	នាហាន (នាហាន)	160
2.2.4	ពលករ (ពលករ)	162
2.2.5	យុវជន (យុវជន)	164
2.2.6	យុវនារី (យុវនារី)	165
2.2.7	អ្នករដ្ឋការ (អ្នករដ្ឋការ)	166
2.2.8	អ្នករាជការ (អ្នករាជការ)	168

2.3 สถานภาพของบุคคล	170
2.3.1 เด็กกำพร้า (เด็กกำพร้า).....	171
2.3.2 สามี (ผู้หญิง).....	173
2.3.3 บุตฺตฉិត (บรรพชิต).....	175
2.3.4 บุรุษ (ผู้ชาย).....	176
2.3.5 มธุสญฺจาตฺถกา (ผู้สูงอายุ).....	180
2.3.6 สตรี (สตรี).....	181
2.3.7 สตรีเมฆาย (หญิงม่าย).....	183
บทที่ 5 สรุปลผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	185
สรุปลผลการศึกษา	185
ข้อเสนอแนะ	188
รายการอ้างอิง	189
ภาคผนวก	195
ข้อมูลคำศัพท์เกี่ยวกับรัฐและประชาชนในรัฐธรรมนูญกัมพูชา	195
ประวัติผู้เขียน	269

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ชื่ออย่างเป็นทางการของกัมพูชา	29
ตารางที่ 2 การปรากฏของคำว่า កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ (กัมพูชาประชาธิปไตย).....	30
ตารางที่ 3 การปรากฏของคำว่า ប្រទេសកម្ពុជា (ประเทศกัมพูชา)	33
ตารางที่ 4 การปรากฏของคำว่า ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (พระราชอาณาจักรกัมพูชา) 35	
ตารางที่ 5 การปรากฏของคำว่า រដ្ឋកម្ពុជា (รัฐกัมพูชา).....	36
ตารางที่ 6 การปรากฏของคำว่า សាធារណរដ្ឋខ្មែរ (สาธารณรัฐเขมร).....	38
ตารางที่ 7 การปรากฏของคำว่า សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា (สาธารณรัฐ ประชาชนิตกัมพูชา)	40
ตารางที่ 8 สรุปจำนวนชื่ออย่างเป็นทางการของประเทศกัมพูชา.....	41
ตารางที่ 9 คำศัพท์ที่หมายถึงประเทศกัมพูชา.....	43
ตารางที่ 10 การปรากฏของคำว่า កម្ពុជា (กัมพูชา)	44
ตารางที่ 11 การปรากฏของคำว่า ដែនខ្មែរ (ดินแดนเขมร).....	46
ตารางที่ 12 การปรากฏของคำว่า ទឹកដីកម្ពុជា (แผ่นดินกัมพูชา).....	47
ตารางที่ 13 การปรากฏของคำว่า ប្រទេសកម្ពុជា (ประเทศกัมพูชา)	50
ตารางที่ 14 การปรากฏของคำว่า ប្រទេសខ្មែរ (ประเทศเขมร).....	54
ตารางที่ 15 การปรากฏของคำว่า រដ្ឋកម្ពុជា (รัฐกัมพูชา)	56
ตารางที่ 16 การปรากฏของคำว่า សហគមន៍ជាតិកម្ពុជា (ชุมชนชาติกัมพูชา).....	58
ตารางที่ 17 คำศัพท์ที่หมายถึงประเทศกัมพูชาจากรัฐธรรมนูญกัมพูชา	60
ตารางที่ 18 กลุ่มอาณานิคมฝรั่งเศส.....	61
ตารางที่ 19 การปรากฏของคำว่า ប្រទេសបារាំង (ประเทศฝรั่งเศส).....	61
ตารางที่ 20 การปรากฏของคำว่า សហភាពបារាំង (สหภาพฝรั่งเศส).....	63

ตารางที่ 21 การปรากฏของคำว่า ฆาตนิคยนิยบตาภ (อาณานิคมนิยมฝรั่งเศส)	66
.....	
ตารางที่ 22 คำศัพท์กลุ่มอาณานิคมฝรั่งเศสที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา	67
ตารางที่ 23 กลุ่มสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศส	68
ตารางที่ 24 การปรากฏของคำว่า เว็ทนาม/บรูเรสเว็ทนาม (เวียดนาม/ประเทศเวียดนาม)	68
.....	
ตารางที่ 25 การปรากฏของคำว่า ฉวาร์/บรูเรสฉวาร์/ธิคฉีฉวาร์ (ลาว/ประเทศลาว/แผ่นดินลาว)	70
.....	
ตารางที่ 26 การปรากฏของคำว่า คณูฉิร/ฉบรูฉิรคณูฉิร (อินโดจีน/คาบสมุทรอินโดจีน)	71
.....	
ตารางที่ 27 คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศสที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา	74
ตารางที่ 28 ประเทศอื่น ๆ	75
.....	
ตารางที่ 29 การปรากฏของคำว่า ฉครุฉครุฉาเมริค (จักรวรรดิอเมริกา)	75
.....	
ตารางที่ 30 การปรากฏของคำว่า สภคาศูเว็ท (สหภาพโซเวียต)	78
.....	
ตารางที่ 31 คำศัพท์อื่น ๆ ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา	80
.....	
ตารางที่ 32 การปกครองภายใน	81
.....	
ตารางที่ 33 การปรากฏของคำว่า บรูฉฉิบเคฉย (ประชาธิปไตย)	81
.....	
ตารางที่ 34 การปรากฏของคำว่า สฉฉฉฉฉฉ (สาธารณรัฐ)	86
.....	
ตารางที่ 35 การปรากฏของคำว่า ฉฉฉฉฉ (ราชานิยม)	88
.....	
ตารางที่ 36 คำศัพท์เกี่ยวกับการปกครองภายในที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา	89
.....	
ตารางที่ 37 การปกครองจากภายนอก	90
.....	
ตารางที่ 38 การปรากฏของคำว่า ฉครุฉฉฉฉฉ (จักรวรรดินิยม)	90
.....	
ตารางที่ 39 การปรากฏของคำว่า ฆาตนิคยนิยบ (อาณานิคมนิยม)	92
.....	
ตารางที่ 40 คำศัพท์เกี่ยวกับการปกครองจากภายนอก ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา	95

តារាងទី 41	ការបកស្រាយនៃពាក្យក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា.....	98
តារាងទី 42	ការបកស្រាយនៃពាក្យ ក្សត្រា (ក្រុមប្រឹក្សា).....	99
តារាងទី 43	ការបកស្រាយនៃពាក្យ ព្រះប្រមុខរដ្ឋ (នាយករដ្ឋមន្ត្រី).....	101
តារាងទី 44	ការបកស្រាយនៃពាក្យ ព្រះមហាក្សត្រ/ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ (ព្រះមហាក្សត្រ).....	102
តារាងទី 45	ការបកស្រាយនៃពាក្យ អគ្គប្រមុខ (នាយករដ្ឋមន្ត្រី).....	111
តារាងទី 46	ការបកស្រាយនៃពាក្យ អគ្គសេនាប្រមុខ (នាយករដ្ឋមន្ត្រី).....	112
តារាងទី 47	ពាក្យស្រដៀងគ្នានៃពាក្យក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា.....	113
តារាងទី 48	ព្រះបរមរាជវាំង.....	114
តារាងទី 49	ការបកស្រាយនៃពាក្យ ព្រះមហេសី (ព្រះមហេសី).....	116
តារាងទី 50	ការបកស្រាយនៃពាក្យ ព្រះរាជនាយក (នាយករដ្ឋមន្ត្រី).....	117
តារាងទី 51	ការបកស្រាយនៃពាក្យ ព្រះរាជបណ្ឌិត (អគ្គនាយករដ្ឋមន្ត្រី).....	119
តារាងទី 52	ពាក្យស្រដៀងគ្នានៃពាក្យក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា.....	122
តារាងទី 53	ព្រះបរមរាជវាំង.....	123
តារាងទី 54	ការបកស្រាយនៃពាក្យ នាយករដ្ឋមន្ត្រី (នាយករដ្ឋមន្ត្រី).....	123
តារាងទី 55	ពាក្យស្រដៀងគ្នានៃពាក្យក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា.....	127
តារាងទី 56	នាយករដ្ឋមន្ត្រី.....	128
តារាងទី 57	ការបកស្រាយនៃពាក្យ គណៈប្រធានរដ្ឋ (គណៈប្រធានរដ្ឋ).....	128
តារាងទី 58	ការបកស្រាយនៃពាក្យ គណៈរដ្ឋមន្ត្រី (នាយករដ្ឋមន្ត្រី).....	130
តារាងទី 59	ពាក្យស្រដៀងគ្នានៃពាក្យក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា.....	132
តារាងទី 60	ពាក្យស្រដៀងគ្នានៃពាក្យក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា.....	132
តារាងទី 61	ការបកស្រាយនៃពាក្យ ខេមរជន (ខេមរជន).....	133
តារាងទី 62	ការបកស្រាយនៃពាក្យ ប្រជាជន (ប្រជាជន).....	134
តារាងទី 63	ការបកស្រាយនៃពាក្យ ប្រជាជាតិខ្មែរ (ប្រជាជាតិខ្មែរ).....	140

ตารางที่ 64 การปรากฏของคำว่า ประชาตลรณ (ประชาชนพลเมือง).....	141
ตารางที่ 65 การปรากฏของคำว่า ประชาภส (ประชาราษฎร์).....	144
ตารางที่ 66 การปรากฏของคำว่า ตลรณ (พลเมือง).....	147
ตารางที่ 67 การปรากฏของคำว่า มทณ (มหาชน).....	151
ตารางที่ 68 คำศัพท์เกี่ยวกับประชาชนที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา.....	152
ตารางที่ 69 กลุ่มลักษณะงาน	153
ตารางที่ 70 การปรากฏของคำว่า คษกร (กรรมกร).....	154
ตารางที่ 71 การปรากฏของคำว่า คสกร (เกษตรกร).....	157
ตารางที่ 72 การปรากฏของคำว่า ทท (ทหาร).....	160
ตารางที่ 73 การปรากฏของคำว่า ตลกร (แรงงาน).....	162
ตารางที่ 74 การปรากฏของคำว่า ยธนา (ยุทธนา)	166
ตารางที่ 75 การปรากฏของคำว่า ษกรษกร (เจ้าหน้าที่รัฐ).....	166
ตารางที่ 76 การปรากฏของคำว่า ษภณกร (ข้าราชการ).....	168
ตารางที่ 77 คำศัพท์กลุ่มลักษณะงานที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา	169
ตารางที่ 78 สถานภาพของบุคคล	170
ตารางที่ 79 การปรากฏของคำว่า เกษก (เด็กกำพร้า).....	171
ตารางที่ 80 การปรากฏของคำว่า นา (ผู้หญิง).....	173
ตารางที่ 81 การปรากฏของคำว่า บฏฉล (บรรพชิต)	175
ตารางที่ 82 การปรากฏของคำว่า บร (ผู้ชาย).....	176
ตารางที่ 83 การปรากฏของคำว่า มร (ผู้สูงอายุ)	180
ตารางที่ 84 การปรากฏของคำว่า ส (สตรี).....	181
ตารางที่ 85 การปรากฏของคำว่า สเมม (หญิงม่าย).....	183
ตารางที่ 86 คำศัพท์กลุ่มสถานภาพของบุคคลที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา	184

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กฎหมาย คือ กฎเกณฑ์ที่ผู้มีอำนาจตราขึ้นเพื่อใช้บังคับบุคคลให้ปฏิบัติตามเป็นการทั่วไป ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามย่อมได้รับผลร้าย กฎหมายอาจตราขึ้นเพื่อกำหนดระเบียบแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือระหว่างบุคคลกับรัฐ หรือเพื่อใช้ในการบริหารประเทศ กฎหมายอาจเกิดจากจารีตประเพณี อันเป็นที่ยอมรับนับถือกันก็ได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) โดยทั่วไปกฎหมายแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ กฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร อันได้แก่ กฎหมายที่เกิดจากจารีตประเพณีซึ่งปฏิบัติตามแบบอย่างกันมาช้านานจนกลายเป็นหลักข้อบังคับ รวมทั้งคำพิพากษาของศาล และกฎหมายลายลักษณ์อักษร อันได้แก่ กฎหมายรัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศของคณะปฏิวัติ ประกาศและคำสั่งของคณะปฏิรูป ข้อบัญญัติจังหวัด ข้อบังคับสุขาภิบาล และกฎมณเฑียรบาล ปัจจุบันกฎหมายที่แทบทุกประเทศใช้กันอย่างเป็นทางการคือกฎหมายลายลักษณ์อักษร ประเทศกัมพูชาก็เช่นเดียวกัน

ระบบกฎหมายของกัมพูชามีความเป็นมาอย่างยาวนาน นับตั้งแต่สมัยพุนั้นที่ได้รับอิทธิพลกฎหมายมาจากอารยธรรมอินเดีย ซึ่งรับเข้ามาผ่านอิทธิพลทางศาสนา พร้อมทั้งความสัมพันธ์ทางการค้าและการเมือง ในสมัยพระนครปรากฏหลักฐานว่าระบอบการปกครองในสมัยนั้นได้รับแนวคิดมาจากมานวธรรมศาสตร์หรือมนูธรรมศาสตร์ (Manu Dharmasastra) ซึ่งเป็นตำรากำหนดมาตรฐานจริยธรรมตามหลักศาสนาฮินดูและมาตรการทางนิติศาสตร์ของอินเดียโบราณ เขียนด้วยภาษาสันสกฤต โดยนำเอาแนวคิดเรื่อง "ธรรม" หรือ "ธรรม" มาใช้ในการกำหนดกฎหมาย (ปัสสร เจริญปัญญา, 2539: 1-11) จนกระทั่งกัมพูชาตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสจึงได้เกิดการปฏิรูประบบกฎหมายอย่างเป็นรูปธรรมโดยได้นำเอากฎหมายของฝรั่งเศสมาใช้เป็นต้นแบบ

ในปี 1884 พระบาทสมเด็จพระนโรดม สีหนุได้ลงพระปรมาภิไธยในข้อตกลงอาณานิคมยินยอมมอบอำนาจในการปกครองทั้งหมดของกัมพูชาให้แก่เจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส ในช่วงเวลาที่อยู่ภายใต้อาณานิคมของฝรั่งเศสนั้น กัมพูชายินยอมให้ฝรั่งเศสดำเนินการปฏิรูปการปกครอง ระบบตุลาการ การเงิน และการพาณิชย์ทั้งหมดตามแบบฝรั่งเศส ในปี 1911 ฝรั่งเศสได้นำเอากฎหมายสมัยใหม่เข้ามาใช้ในกัมพูชา และได้มีการจัดทำประมวลกฎหมายและนำหลักการของกฎหมายฝรั่งเศสเข้ามาใช้ในกัมพูชาเป็นครั้งแรก (บริษัท ดีเอฟดีแอล (ประเทศไทย) จำกัด, 2562: 2) นับว่าจุดเริ่มต้นของระบบ

กฎหมายลายลักษณ์อักษร (civil law concept) ของกัมพูชานั้นเกิดขึ้นภายใต้การปกครองของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส (Chandler, 1996: 143-145)

ในเดือนมกราคม 1926 ฝรั่งเศสได้ทำข้อตกลงชั่วคราวกับรัฐบาลกัมพูชา โดยยินยอมมอบอำนาจปกครองประเทศให้แก่กษัตริย์กัมพูชา ภายใต้เงื่อนไขว่ากิจกรรมการปกครองใด ๆ จะต้องผ่านการหารือกับข้าหลวงฝรั่งเศส ที่ปรึกษาฝรั่งเศสในระดับจังหวัด และกระทรวงเสียก่อน เท่ากับว่าฝรั่งเศสยังคงเป็นผู้ถือครองอำนาจในการปกครองของกัมพูชาอยู่ นอกจากการกำหนดเงื่อนไขด้านการปกครองแล้วฝรั่งเศสยังได้กำหนดให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับแรกของกัมพูชา โดยมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ และมีการออกพระราชบัญญัติพรรคการเมืองเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลรวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมืองและลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ การเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรกของกัมพูชาเกิดขึ้นในวันที่ 1 กันยายน 1946 และในที่สุดพระบาทสมเด็จพระนโรดม สีหนุก็ได้ลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกของกัมพูชา ในวันที่ 6 พฤษภาคม 1947 (ปิยบุตร แสงกนกกุล, 2558: 1-3)

รื้อฟื้นรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญ) ถือเป็นกฎหมายสูงสุดของกัมพูชา กฎหมายอื่นใดจะขัดกับรัฐธรรมนูญมิได้ หากกฎหมายใดขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญกฎหมายนั้นจะบังคับใช้ไม่ได้ ดังที่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของกัมพูชา ในหมวดที่ว่าด้วยอำนาจการทบทวน และแก้ไขรัฐธรรมนูญ ดังนี้

บทมาตรา ๑๕๐ ตรี (มาตรา ๑๓๑ ตรี)

รื้อฟื้นรัฐธรรมนูญนี้โดยคณะผู้แทนราษฎร

ด้วยมติสอง-thirds ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

รัฐธรรมนูญฉบับนี้

มาตรา 150 (ใหม่) (มาตรา 131 เดิม)

รัฐธรรมนูญนี้เป็นกฎหมายสูงสุดแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา

กฎหมายและคำสั่งทั้งหลายของสถาบันต่าง ๆ ของรัฐ ต้องสอดคล้องกับ

รัฐธรรมนูญเป็นอันเด็ดขาด

(รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993)

รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 ยังได้บัญญัติไว้อีกว่า ผู้มีสิทธิในการริเริ่มทบทวน หรือการริเริ่มแก้ไขรัฐธรรมนูญ ได้แก่ พระมหากษัตริย์ นายกรัฐมนตรี และประธานรัฐสภาโดยกระทำตามคำเสนอของผู้แทนราษฎร (มาตรา 151) แต่การทบทวนหรือการแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้นไม่สามารถกระทำได้หากประเทศชาติกำลังตกอยู่ในภาวะฉุกเฉิน (มาตรา 152 (ใหม่))

หรือหากการทบทวนแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการละเมิดระบอบประชาธิปไตยเสรีพหุพรรคและระบบราชานิยมภายใต้รัฐธรรมนูญก็ไม่สามารถกระทำได้เช่นกัน (มาตรา 153 (ใหม่))

นับแต่รัฐธรรมนูญฉบับแรกที่กัมพูชาประกาศใช้ในปี 1947 จนถึงปัจจุบัน กัมพูชาได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญมาแล้วรวมทั้งสิ้น 6 ฉบับ ภายใต้ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบมาโดยตลอด ดังนี้

1. **รัฐธรรมนูญเบรเจส กษุฒา ๑๕๔๗** (รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา 1947) เป็นรัฐธรรมนูญภายใต้การปกครองแบบราชาอาณาจักรราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ระบบรัฐสภา (ค.ศ. 1947 - 1970) รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของกัมพูชาสร้างขึ้นตั้งแต่ครั้งกัมพูชายังอยู่ภายใต้การกำกับของฝรั่งเศส โดยมีรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสเป็นต้นแบบ

2. **รัฐธรรมนูญสภาธรรมรัฐเขมร** (รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร) เป็นรัฐธรรมนูญภายใต้การปกครองแบบสาธารณรัฐ ระบบประธานาธิบดี (ค.ศ. 1970 - 1975) รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ประกาศใช้ใน ค.ศ. 1972 ซึ่งเป็นยุคที่กัมพูชาเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบสาธารณรัฐ ระบบประธานาธิบดี โดยมีนายพลลอน นอล รับตำแหน่งประธานาธิบดี

3. **รัฐธรรมนูญกษุฒาเบรเจส กษุฒา** (รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย) เป็นรัฐธรรมนูญที่ประกาศใช้ใน ค.ศ. 1976 ภายใต้การปกครองระบอบเขมรแดง (ค.ศ. 1975 - 1979) ช่วงระยะนี้เป็นช่วงเวลาที่พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชานำเอาระบบเผด็จการมาใช้ มีการล้มล้างสถาบันทั้งหมด กวาดล้างปัญญาชน และจัดระเบียบสังคมกัมพูชาเสียใหม่ตามแนวคิดสังคมนิยม โดยห้ามมิให้มีการนับถือศาสนา ล้มล้างสกุลเงินและระบบธนาคาร บังคับให้ประชาชนอพยพออกจากเมืองไปอยู่ในหมู่บ้านที่สร้างขึ้นใหม่ ซึ่งไม่มีอาหาร เครื่องมือทำการเกษตร และบริการทางการแพทย์ และดำเนินการรวบรวมที่ดินไร่นาจาสำหรับการเกษตรเข้ามาอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ (บริษัท ดีเอฟดีแอล (ประเทศไทย) จำกัด, 2562: 28-29)

4. **รัฐธรรมนูญสภาธรรมรัฐเบรเจส กษุฒา** (รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา) เป็นรัฐธรรมนูญที่ประกาศใช้ใน ค.ศ. 1981 ภายใต้การปกครองแบบสาธารณรัฐ สังคมนิยม (ค.ศ. 1979 - 1989) นับว่าเป็นยุคที่กัมพูชาต้องเร่งฟื้นฟูประเทศอย่างเร่งด่วนเนื่องจากหลังจากผ่านพ้นยุคเขมรแดงมาแล้วนั้น ประเทศกัมพูชาต้องสร้างสถาบันต่าง ๆ ขึ้นมาใหม่ มีการบูรณะวัดและทำให้ศาสนาพุทธกลับมาเป็นศาสนาประจำชาติอีกครั้ง อย่างไรก็ตาม ใน ค.ศ. 1979 กองทหารเวียดนามได้รุกรานเข้ามายังประเทศกัมพูชา ทำให้ยังคงมีความขัดแย้งภายในประเทศ สภาพการเมืองและเศรษฐกิจซบเซาเพราะขาดการวางแผนพัฒนาประเทศในระยะยาว (บริษัท ดีเอฟดีแอล (ประเทศไทย) จำกัด, 2562: 29)

5. **ฉันทบัณฑูญญโฉฉันทบัณฑูญญ** (รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา) เป็นรัฐธรรมนูญที่ประกาศใช้ใน ค.ศ. 1989 ภายใต้อการปกครองแบบสาธารณรัฐ (ค.ศ. 1989 - 1993) ในชวงเวลานั้นกัมพูชาได้เปลี่ยนชื่อประเทศเป็นรัฐกัมพูชา (State of Cambodia) เพื่อแสดงให้ถึงถึงการล้มล้างระบอบสาธารณรัฐแบบสังคมนิยมในกัมพูชา ถอดถอนอิทธิพลของเวียดนาม เปลี่ยนผ่านเข้าสู่สันติภาพและประชาธิปไตย โดยยกเลิกระบบเศรษฐกิจภายใต้การวางแผนของรัฐ แล้วเปลี่ยนไปใช้ระบบตลาดเสรี มีการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐาน รับรองกรรมสิทธิ์ของเอกชน และกำหนดให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ (ปิยบุตร แสงกนกกุล, 2558: 17)

6. **ฉันทบัณฑูญญโฉฉันทบัณฑูญญ ๑๙๙๓** (รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา 1993) เป็นรัฐธรรมนูญภายใต้การปกครองแบบราชอาณาจักร ราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญเสรีประชาธิปไตย ระบบรัฐสภา (ค.ศ. 1993 - ปัจจุบัน) ประเทศกัมพูชาในสมัยนี้มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบหลายพรรค มีรัฐบาลปกครองตามระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ (constitution monarchy) และใช้ระบบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนในรัฐสภา (parliamentary representative democracy) มีนายกรัฐมนตรีทำหน้าที่เป็นหัวหน้ารัฐบาล ในขณะที่พระมหากษัตริย์อยู่ในฐานะประมุขรัฐ ซึ่งในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีนั้นจะกระทำโดยพระมหากษัตริย์ โดยมีสภาแห่งชาติเป็นผู้ให้คำแนะนำและยินยอม อำนาจบริหารจะถูกใช้โดยนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี อำนาจนิติบัญญัติถูกใช้โดยฝ่ายบริหารและสภาคู่ คือสภาแห่งชาติและวุฒิสภา ส่วนอำนาจนิติบัญญัติจะถูกใช้โดยศาล (บริษัท ดีไอพีดีแอล (ประเทศไทย) จำกัด, 2562: 28)

จากข้อมูลรัฐธรรมนูญทั้ง 6 ฉบับข้างต้น จะเห็นได้ว่าการประกาศใช้รัฐธรรมนูญกัมพูชาฉบับใหม่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำประเทศ หรือรูปแบบของรัฐและระบอบการปกครองรัฐ โดยกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญจะเกิดขึ้นภายหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงในแต่ละชวงสมัย แต่เป็นที่น่าสังเกตว่ารัฐธรรมนูญมีหน้าที่เป็นเครื่องหมายของการปกครองประเทศสมัยใหม่ เพราะไม่ว่ากัมพูชาจะปกครองด้วยระบอบใดก็ตามต้องมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายหลักของประเทศทั้งสิ้น

บทบัญญัติที่กำหนดในรัฐธรรมนูญโดยภาพรวมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรัฐและประชาชน ทั้งรูปแบบของรัฐ รูปแบบของรัฐบาล การแบ่งอำนาจอธิปไตย องค์การที่ใช้อำนาจอธิปไตย ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การที่ใช้อำนาจอธิปไตย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประชาชนนั้นจะเน้นไปที่สิทธิและหน้าที่ของประชาชน (เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์, 2505: 195) ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ที่กล่าวไว้ว่า ลักษณะของรัฐธรรมนูญที่ดีประการหนึ่งคือต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เช่น สิทธิในการพูด การเขียน การแสดงความคิดเห็น การประกอบอาชีพ การนับถือศาสนา และการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพื่อป้องกันมิให้องค์การหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเอาเปรียบหรือลดทอนสิทธิเสรีภาพอันพึงมีของ

ประชาชนหรือใช้อำนาจเกินขอบเขตจากที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมถึงรัฐไม่สามารถออกกฎหมายฉบับอื่นใดมาลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้เช่นกันเพราะจะเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ (อาณน อภาภิรม, 2545: 65 – 66)

หากพิจารณาในด้านสาระของรัฐธรรมนูญ จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญกัมพูชาทั้ง 6 ฉบับข้างต้น ได้ร่างขึ้นและประกาศใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการปกครองประเทศในระบอบการปกครองที่แตกต่างกัน ดังนั้นนโยบายและข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับย่อมแตกต่างกันออกไปตามจุดมุ่งหมายของผู้ปกครองรัฐในแต่ละสมัย ทั้งนี้ในด้านภาษาก็เช่นเดียวกัน งานวิจัยของประภัสสร ภัทรนาวิก (2549) เรื่อง “ภาษาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540: การศึกษาเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในอดีต” ยืนยันถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษาในรัฐธรรมนูญต่างสมัยได้เป็นอย่างดี ประภัสสร ภัทรนาวิกได้กล่าวว่า รัฐธรรมนูญของไทยทุกฉบับประกาศใช้ตามวัตถุประสงค์ของผู้ร่าง ตามสถานการณ์บ้านเมืองย่อมมีการเปลี่ยนแปลงสาระและภาษาตามเวลาที่เปลี่ยนไป และการเปรียบเทียบลักษณะภาษาของรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับจะช่วยให้เห็นลักษณะเฉพาะของภาษาในรัฐธรรมนูญฉบับนั้น ๆ ได้ ผลการศึกษาจากวิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าวทำให้เห็นว่า รัฐธรรมนูญของไทยฉบับ พุทธศักราช 2540 ได้รับอิทธิพลทางภาษามาจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ แต่ก็มีลักษณะเฉพาะของฉบับปรากฏอยู่เช่นกัน

สำหรับรัฐธรรมนูญกัมพูชานั้น มีผู้ศึกษาวิจัยในลักษณะของการเปลี่ยนแปลงด้านภาษา เอาไว้คือจินดา ดวงจินดา (2521) โดยได้เสนอบทวิเคราะห์ไว้ในหนังสือเรื่อง “รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตยและบทวิเคราะห์” โดยมุ่งเน้นที่ **รដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ** (รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย) หรือรัฐธรรมนูญที่ใช้ในสมัยเขมรแดง จินดา ดวงจินดา ได้กล่าวถึงคำศัพท์สำคัญ เช่น คำว่า "ประชาชน" ซึ่งหมายถึง คนที่มีอธิปไตย จินดา ดวงจินดาได้วิเคราะห์ไว้ว่าคำศัพท์นี้มีความสัมพันธ์กับนักการเมืองหัวรุนแรงชาวเขมรมาเป็นเวลานาน และเป็นคำต้องห้ามในระบบก่อน ๆ โดยในสมัยก่อนหน้านั้นจะใช้คำว่า "ประชาราษฎร์" อีกทั้งยังมีคำศัพท์อีกหลายคำที่เจาะจงไม่ใช้ เช่น คำว่า **ខ្មែរ** หรือ **เขมร** ก็ไม่ปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวเลย สันนิษฐานว่าอาจเนื่องมาจากคำนี้เป็นคำที่ใช้กันในสมัยลอน นอล คำศัพท์เช่น **ស្នូល** ซึ่งแปลว่า ใต้โปรด และ **រាជការ** ซึ่งแปลว่า ราชการ ก็ไม่ปรากฏใช้ในยุคนั้นเช่นกัน เพราะแสดงถึงลำดับชนชั้นศักดินา ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดแบบสังคมนิยมของพอล พต

จากแนวคิดและตัวอย่างงานวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงภาษาในรัฐธรรมนูญต่างสมัยข้างต้นนี้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาคำศัพท์ในรัฐธรรมนูญกัมพูชา 6 ฉบับ โดยมุ่งเน้นไปที่คำศัพท์เกี่ยวกับรัฐและประชาชนซึ่งเป็นสาระสำคัญในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ ซึ่งนอกจากจะทำให้ทราบถึงคำศัพท์ที่ใช้ในรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับแล้วยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบของรัฐและการปกครองรัฐในแต่ละสมัย รวมทั้งบทบาท หน้าที่ และเสรีภาพของประชาชนที่รัฐกำหนดให้ในแต่ละสมัยอีกด้วย

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาคำศัพท์ที่เกี่ยวกับรัฐในรัฐธรรมนูญกัมพูชา 6 ฉบับ
2. เพื่อศึกษาคำศัพท์ที่เกี่ยวกับประชาชนในรัฐธรรมนูญกัมพูชา 6 ฉบับ

ขอบเขตการวิจัย

1. ข้อมูลคำศัพท์ที่เกี่ยวกับรัฐและประชาชนเก็บรวบรวมจากรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 6 ฉบับ ได้แก่

- รัฐธรรมนูญเบรเจสคูกูดา ๑๙๔๗ (รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา 1947)
- รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร (รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร)
- รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย (รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย)
- รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา (รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา)
- รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา (รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา)
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา ๑๙๙๓ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา 1993)

ทั้งนี้ข้อมูลรัฐธรรมนูญกัมพูชาทั้ง 6 ฉบับดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาจากหนังสือ **กษेत्रรัฐธรรมนูญเบรเจสคูกูดา ทายสชัยกานนีมูย** รวมรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชาในสมัยต่าง ๆ (เชฎฐ ฐีษ, ๒๐๑๕) ซึ่งเป็นหนังสือที่ได้รวบรวมรัฐธรรมนูญทั้งหมดเอาไว้โดยใช้วิธีถ่ายสำเนาจากต้นฉบับ ทำให้มีความคลาดเคลื่อนของข้อมูลและการสะกดคำผิดน้อยกว่าฉบับที่รวบรวมโดยใช้วิธีพิมพ์ขึ้นใหม่

2. ข้อมูลคำศัพท์ที่คัดเลือกมาศึกษานั้น ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเฉพาะวิสามานยนามและคำประสม โดยไม่เก็บข้อมูลที่เป็นนามวลีและวิสามานยนามที่เป็นส่วนประกอบในชื่อเฉพาะ

3. ข้อมูลคำศัพท์ที่เกี่ยวกับรัฐ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากคำศัพท์ที่ปรากฏในทุกหมวดของรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 6 ฉบับ ได้แก่ ชื่ออย่างเป็นทางการของกัมพูชา คำศัพท์ที่หมายถึงประเทศกัมพูชา รัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งกลุ่มอาณานิคมนิยมฝรั่งเศส กลุ่มสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศส และประเทศอื่น ๆ รูปแบบการปกครอง ทั้งการปกครองภายในประเทศและการปกครองจากภายนอก

4. ข้อมูลคำศัพท์ที่เกี่ยวกับประชาชน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากคำศัพท์เกี่ยวกับรัฐที่ปรากฏในทุกหมวดของรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 6 ฉบับ ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในกลุ่มผู้ปกครอง คือ พระมหากษัตริย์ พระราชวงศานวงศ์ หัวหน้าฝ่ายบริหาร และคณะรัฐมนตรี กลุ่มผู้ใต้ปกครอง คือ ประชาชน กลุ่มอาชีพ สถานภาพของบุคคล และกลุ่มนักบวช

5. งานวิจัยฉบับนี้จะไม่เก็บข้อมูลคำศัพท์ที่มีความเกี่ยวข้องกับศาลและระบบนิติบัญญัติ เนื่องจากศาลและระบบนิติบัญญัติของกัมพูชามีจำนวนมาก และในรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับให้ข้อมูลไว้ไม่มากเท่าที่ควร

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยจะใช้คำว่า “รัฐธรรมนูญกัมพูชา” เมื่อกล่าวถึงรัฐธรรมนูญของกัมพูชาโดยไม่เจาะจงว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับใด และเมื่อต้องการกล่าวถึงรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับผู้วิจัยจะระบุชื่อรัฐธรรมนูญซึ่งแปลด้วยวิธีการแปลแบบตรงตัว (Form-based Translation) ตามด้วย ค.ศ. ที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนั้น ๆ เพื่อให้เชื่อมโยงกับช่วงสมัยการปกครองได้ง่ายขึ้น ดังนี้

1.1 **รដ្ឋធម្មនុញ្ញប្រទេសកម្ពុជា ១៩៤៧** (รัฐธรรมนูญกัมพูชา 1947) จะกล่าวถึงโดยใช้ชื่อว่า รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947

1.2 **រដ្ឋធម្មនុញ្ញសាធារណរដ្ឋខ្មែរ** (รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร) จะกล่าวถึงโดยใช้ชื่อว่า รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972

1.3 **រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ** (รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย) จะกล่าวถึงโดยใช้ชื่อว่า รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ.1976

1.4 **រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា** (รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา) จะกล่าวถึงโดยใช้ชื่อว่า รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981

1.5 **រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃរដ្ឋកម្ពុជា** (รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา) (รัฐธรรมนูญสมัยเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย) จะกล่าวถึงโดยใช้ชื่อว่า รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989

1.6 **រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ១៩៩៣** (รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา 1993) จะกล่าวถึงโดยใช้ชื่อว่า รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993

2. ในการแปลข้อความจากรัฐธรรมนูญ การแปลคำศัพท์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ และวิสามานยนามที่เป็นชื่อบุคคลและสถานที่ในเบื้องต้นผู้วิจัยจะใช้การแปลแบบเอาความ (Meaning-based Translation) โดยทำความเข้าใจและตีความ เทียบเคียงคำศัพท์ภาษาเขมรกับคำศัพท์ที่มีความหมายและหน้าที่แบบเดียวกันในภาษาไทย แต่หากไม่มีคำศัพท์บัญญัติที่มีความหมายตรงกันจะใช้การแปลแบบตรงตัว (Form-based Translation) ซึ่งเป็นการแปลแบบรักษาโครงสร้างภาษาต้นทางเอาไว้เพื่อความแม่นยำในการแปล (Larson, 1998, อ้างถึงใน องค์กร ชากร, 2560: 99) ตัวอย่างเช่น **ក្សត្រា** (กษัตรา) และ **ព្រឹទ្ធសភា** (วุฒิสภา)

3. การอ้างอิงปีในเนื้อหาของงานวิจัยฉบับนี้จะใช้ระบบปี ค.ศ. เนื่องจากระบบปี พ.ศ. ของกัมพูชากับไทยไม่ตรงกัน และเพื่อให้สอดคล้องกับการอ้างอิงปีที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญกัมพูชาฉบับต่าง ๆ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รัฐธรรมนูญกัมพูชา หมายถึง รัฐธรรมนูญที่ประกาศใช้เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศกัมพูชานับตั้งแต่ ค.ศ. 1947 จนถึงปัจจุบัน จำนวนรวม 6 ฉบับ

2. รัฐ หมายถึง ชุมชนทางการเมืองซึ่งประกอบไปด้วยประเทศและการปกครองประเทศ

3. ประชาชน หมายถึง ผู้คนทุกชนชั้น ทุกสถานะ โดยหมายรวมถึงกลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มผู้ได้ปกครอง และผู้มีสถานภาพเป็นนักบวช

ขั้นตอนการวิจัย

1. สืบหาข้อมูล หนังสือ งานวิจัย และบทความที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญกัมพูชาและคำศัพท์
 2. รวบรวมคำศัพท์ที่เกี่ยวกับรัฐและประชาชนจากรัฐธรรมนูญทั้ง 6 ฉบับของกัมพูชา และบริบทที่คำศัพท์นั้นปรากฏเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ความหมาย

3. แปลคำศัพท์และบริบทที่รวบรวมมาเป็นภาษาไทย โดยพจนานุกรมที่ใช้ในการค้นคว้าได้แก่

- វិចិត្រក្រម ខ្មែរ-ខ្មែរ (พจนานุกรม เขมร - เขมร) ของ សម្តេចសង្ឃ ជួន ណក (สมเด็จพระสังฆราชชวน ณาต)

- សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ខ្មែរ - អង់គ្លេស - បារាំង ផ្នែករដ្ឋប្បវេណី និងនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី (ศัพทานุกรมคำศัพท์กฎหมาย เขมร - อังกฤษ - ฝรั่งเศส แผนกคดีแพ่ง และกระบวนการทางกฎหมายแพ่ง)

- វិចិត្រក្រមច្បាប់ ខ្មែរ - អង់គ្លេស ១៩៩៧ (พจนานุกรมกฎหมาย เขมร-อังกฤษ 1997)

- សទ្ទានុក្រមវិទ្យាសាស្ត្រនយោបាយ និង ការទូត ខ្មែរ - អង់គ្លេស - បារាំង (ศัพทานุกรมวิทยาศาสตร์การเมืองและการทูต)

- សទ្ទានុក្រមពាក្យថ្មី (ศัพทานุกรมคำใหม่)

ทั้งนี้เนื่องจากคำศัพท์บางคำเป็นคำเก่าหรือคำที่มีใช้เฉพาะสมัย ซึ่งอาจไม่ปรากฏความหมายในพจนานุกรม ผู้วิจัยจะใช้วิธีวิเคราะห์ความหมายจากบริบทที่คำศัพท์นั้นปรากฏอยู่

4. วิเคราะห์ความหมายของคำศัพท์

5. เรียบเรียงผลการวิจัย

6. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงคำศัพท์ที่เกี่ยวกับรัฐในรัฐธรรมนูญกัมพูชา 6 ฉบับ
2. ทราบถึงคำศัพท์ที่เกี่ยวกับประชาชนในรัฐธรรมนูญกัมพูชา 6 ฉบับ
3. ทราบถึงรูปแบบของรัฐและการปกครองรัฐในแต่ละสมัย
4. ทราบถึงบทบาท หน้าที่ และเสรีภาพของประชาชนที่รัฐกำหนดให้ในแต่ละสมัย
5. ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการอ่านและแปลเอกสารด้านรัฐธรรมนูญและกฎหมายของกัมพูชา

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยหัวข้อเรื่องคำศัพท์ที่เกี่ยวกับรัฐและประชาชนในรัฐธรรมนูญกัมพูชา ผู้วิจัยได้จำแนกวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญกัมพูชา
2. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับคำศัพท์และการใช้ภาษาในกฎหมาย

เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญกัมพูชา

ในปัจจุบันกฎหมายของกัมพูชามีหลากหลายประเภท บริษัท ดีเอฟดีแอล (ประเทศไทย) จำกัด (2562: 8-10) ได้รวบรวมข้อมูลกฎหมายของประเทศกัมพูชาและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม การเมืองและความมั่นคงของประเทศกัมพูชาเอาไว้โดยได้ให้ข้อมูลกฎหมายเรียงลำดับตามศักดิ์และลำดับชั้นของกฎหมาย ดังนี้

1. **รฎฐมณูญญ** (รัฐธรรมนูญ) เป็นกฎหมายสูงสุดของกัมพูชา กฎหมายอื่นใดจะขัดกับรัฐธรรมนูญมิได้ หากกฎหมายใดขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญกฎหมายนั้นจะบังคับใช้ไม่ได้

2. **สนธิสัญญา** (สนธิสัญญา) และ **อนุสัญญา** (อนุสัญญา) อนุสัญญารุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 กำหนดไว้ว่า สนธิสัญญาคือความตกลงระหว่างประเทศที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศที่จัดทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร อยู่ในตราสารฉบับเดียวหรือหลายฉบับ และไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไรก็ตาม (Vienna Convention on the Law of Treaties, 1969, อ้างถึงใน กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย, กระทรวงการต่างประเทศ, ม.ป.ป.) สนธิสัญญาของกัมพูชามีลักษณะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่จัดทำขึ้นเป็นสัญญาระหว่างรัฐกับรัฐ (ทวิภาคี) ระหว่างรัฐหลายรัฐ (พหุภาคี) หรือระหว่างรัฐกับองค์กรระหว่างประเทศอื่น ๆ เช่น สหประชาชาติ (บริษัท ดีเอฟดีแอล (ประเทศไทย) จำกัด, 2562: 74) ส่วนอนุสัญญาคือเอกสารทางความตกลงทางการระหว่างรัฐหลายรัฐ (พหุภาคี) หรือเอกสารความตกลงที่สร้างขึ้นโดยองค์การของสถาบันระหว่างประเทศรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 มาตรา 26 กำหนดไว้ว่า “พระมหากษัตริย์จะทรงลงพระปรมาภิไธยและให้สัตยาบันสนธิสัญญาต่างประเทศ ทั้งพหุภาคีและทวิภาคีตลอดจนอนุสัญญา ภายหลังจากที่รัฐสภาและวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบ และหลังจากที่มีการให้สัตยาบันแล้ว สนธิสัญญาและอนุสัญญาต่างประเทศจะกลายเป็นกฎหมายและสามารถนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการวินิจฉัยของศาลได้” ตัวอย่างสนธิสัญญาของกัมพูชา เช่น สัญญาความร่วมมือระหว่างสหภาพยุโรปและราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งมีการลงนามในวันที่ 29 เมษายน 1997 สนธิสัญญาฉบับดังกล่าวถูก

แปลงเป็นกฎหมายภายในของกัมพูชาโดยกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติตามสัญญาความร่วมมือระหว่างสหภาพยุโรปและราชอาณาจักรกัมพูชา (Law on the Adoption of the Cooperation Agreement between the European Union and the Kingdom of Cambodia) ในปี 1999 (บริษัท ดีเอฟดีแอล (ประเทศไทย) จำกัด, 2562: 74)

3. **กฎบัตร** (กฎหมาย) รัฐสภา กัมพูชาเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ มีหน้าที่ออกกฎหมายและพิจารณาแก้ไขกฎหมาย เมื่อรัฐสภาออกกฎหมายแล้วจะส่งให้วุฒิสภาพิจารณา ภายหลังจากวุฒิสภาให้ความเห็นชอบต่อกฎหมายฉบับนั้น ๆ แล้วจะดำเนินการทูลเกล้าถวายพระมหากษัตริย์เพื่อให้ทรงประกาศใช้ ในกระบวนการประกาศใช้กฎหมายเอกสารที่พระมหากษัตริย์ทรงออกเพื่อประกาศให้ใช้กฎหมายนั้น ๆ เรียกว่า **ประกาศ** (พระราชกรณ)

4. **ประกาศ** (พระราชกฤษฎีกา) เป็นรูปแบบข้อบังคับของฝ่ายบริหาร ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงตราขึ้นเพื่อจัดระบบระเบียบของสถาบันรัฐ ในลักษณะของการจัดตั้งหน่วยงานรัฐ แต่งตั้งโยกย้ายหรือให้สิ้นสุดภารกิจของข้าราชการชั้นสูง ทั้งพลเรือนและทหาร เอกอัครราชทูต ผู้แทนวิสามัญ และผู้แทนผู้มีอำนาจเต็ม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993, มาตรา 21) กำหนดเขตอำนาจศาล หรือเพื่อส่งเสริมและมอบเหรียญตราเกียรติยศให้ข้าราชการหรือบุคคลที่กระทำคุณงามความดีแก่ประเทศชาติ ทั้งนี้พระมหากษัตริย์จะทรงใช้พระราชอำนาจในการตราพระราชกฤษฎีกาตามคำเสนอขอของรัฐบาล รัฐสภา วุฒิสภา หรือหน่วยงานต่าง ๆ ภายใต้อำนาจรัฐธรรมนูญ (บริษัท ดีเอฟดีแอล (ประเทศไทย) จำกัด, 2562: 75)

5. **มติ** (อนุกฤษฎีกา) เป็นข้อบังคับของฝ่ายบริหารซึ่งจัดทำโดยกระทรวง ผู้มีอำนาจประกาศใช้คือคณะรัฐมนตรี โดยต้องผ่านการลงนามของนายกรัฐมนตรี อนุกฤษฎีกามีหน้าที่อธิบายให้รายละเอียดในการบังคับใช้กฎหมายที่มีการประกาศใช้อย่างเป็นทางการแล้ว เช่น อนุกฤษฎีกาว่าด้วยองค์กรและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อำนวยการ (Sub-Decree on Organization and Functioning of the General Department of the APSARA Authority) การแต่งตั้ง โยกย้าย หรือถอดถอนข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่รัฐระดับตั้งแต่หัวหน้ากรมไปจนถึงตำแหน่งสุดท้ายก่อนจะขึ้นเป็นอธิบดีหรือผู้ว่าราชการ (Law on the organization and Functioning of the Council of Ministers, 1994, อ้างถึงใน บริษัท ดีเอฟดีแอล (ประเทศไทย) จำกัด, 2562: 76)

6. **ประกาศ** (ประกาศกระทรวง) เป็นข้อบังคับของฝ่ายบริหาร จัดทำโดยกระทรวง อาจจะเป็นกระทรวงเดียวหรือหลายกระทรวงร่วมกันจัดทำ (**ตีพิมพ์** 2561, 2019) ผู้มีอำนาจลงนามคือรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องตามกรอบอำนาจที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา และอนุกฤษฎีกา ประกาศกระทรวงตราขึ้นเพื่อบอกวิธีการบังคับใช้กฎหมายหรือแจกแจงเนื้อหากฎหมาย รวมทั้งแต่งตั้ง

โยกย้าย ถอดถอนเจ้าหน้าที่รัฐในระดับต่ำกว่าหัวหน้ากรม (บริษัท ดีเอฟดีแอล (ประเทศไทย) จำกัด, 2562: 77)

7. **เสตทึลิสเบรุต** (คำตัดสิน) เป็นข้อบังคับของฝ่ายบริหารที่ออกโดยนายกรัฐมนตรี หรือ รัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง คำตัดสินของนายกรัฐมนตรีจัดทำขึ้นเพื่อแจกแจงเกี่ยวกับการปฏิบัติตาม **มรฎ** **เทรีย** (อนุสัญญา) ที่ประกาศใช้แล้ว เช่นเดียวกันนั้นกระทรวงที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ก็จัดทำคำตัดสินขึ้น เพื่อแจกแจง **บรคส** (ประกาศกระทรวง) ที่ได้ประกาศออกมาก่อนหน้าแล้ว (CamEd Business School, n.d.: 2) นอกจากนี้คำตัดสินนี้อาจออกมาเพื่อวัตถุประสงค์ชั่วคราวและมีผลบังคับใช้เป็นระยะเวลาสั้น ๆ เมื่อบรรลุวัตถุประสงค์ชั่วคราวนั้นแล้วคำตัดสินก็จะสิ้นผลไป เช่น การใช้คำตัดสินในการจัดตั้งคณะกรรมการ (บริษัท ดีเอฟดีแอล (ประเทศไทย) จำกัด, 2562: 77)

8. **สภทรมณี** (หนังสือเวียน) เป็นข้อบังคับของฝ่ายบริหาร ลงนามโดยนายกรัฐมนตรีหรือ รัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง หนังสือเวียนมีหน้าที่แจกแจงข้อกำหนด ตีความกฎหมายที่มีศักดิ์สูงกว่า หรือ ระเบียบวิธีการบังคับใช้กฎหมายหนังสือเวียนซึ่งออกโดยนายกรัฐมนตรีนั้นถือเป็นคำสั่งต่อกระทรวง เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด (บริษัท ดีเอฟดีแอล (ประเทศไทย) จำกัด, 2562: 78)

9. **นีก** (ระเบียบ) เป็นข้อบังคับที่ออกโดยสภาขององค์กรที่ต่ำกว่าระดับรัฐ ได้แก่ สภาเมือง หลวง สภาจังหวัด สภาเทศบาล สภาตำบล สภาแขวง สภาเขต สภาตำบล สภาระดับย่อยข้างต้นมีอำนาจในการออกระเบียบเพื่อบังคับใช้เป็นกฎหมายภายในพื้นที่ซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของตน

ในบรรดากฎหมายของกัมพูชาทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น กฎหมายที่มีศักดิ์สูงสุดคือ รัฐธรรมนูญ โดยหลักการพื้นฐานแล้วกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์ต่ำกว่าต้องสอดคล้องและเป็นไปตาม กฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูงกว่า ดังนั้นกฎหมายและข้อบังคับทั้งหมดจึงต้องสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

นับตั้งแต่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกจนกระทั่งปัจจุบัน กัมพูชามีกฎหมายรัฐธรรมนูญทั้งสิ้นจำนวน 6 ฉบับ ซึ่งทุกฉบับเกิดขึ้นภายใต้บริบททางการเมืองการปกครองที่แตกต่างกัน ดังนี้

1) รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1947 ภายใต้การปกครองแบบราชาอาณาจักร ราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ระบบรัฐสภา (1947 - 1970) รัฐธรรมนูญฉบับแรกของกัมพูชาที่เกิดขึ้นภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง และฝรั่งเศสกลับมายึดครองกัมพูชาอีกครั้ง และมีการทำข้อตกลงชั่วคราวกับรัฐบาลกัมพูชา ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1926 โดยข้อตกลงระบุว่า ฝรั่งเศสยินยอมให้อำนาจแก่กษัตริย์กัมพูชาในการปกครองประเทศ แต่การกระทำใด ๆ ต้องผ่านการหารือกับข้าหลวงฝรั่งเศส ที่ปรึกษาฝรั่งเศสในระดับจังหวัดและกระทรวง หมายถึงฝรั่งเศสยังมีอำนาจครอบงำกัมพูชาอยู่ดั้งเดิม นอกจากนี้ภารกิจสำคัญอีกประการคือ การจัดทำรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ และให้ตราพระราชบัญญัติพรรคการเมืองเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลรวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมืองและลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิก

สภาร่างรัฐธรรมนูญ การเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรกของกัมพูชาเกิดขึ้นวันที่ 1 กันยายน 1946 และพระบาทสมเด็จพระนโรดม สีหนุได้ลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกของกัมพูชา ในวันที่ 6 พฤษภาคม 1947 (ปิยบุตร แสงกนกกุล, 2558: 1-3)

รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1947 มีเนื้อหาที่ได้รับอิทธิพลมาจากรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสผสมผสานกับมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกัมพูชาแต่เดิมเอาไว้ (ปิยบุตร แสงกนกกุล, 2558: 3) โดยอิทธิพลที่ได้รับมาจากตะวันตก คือ การรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังที่ได้กำหนดไว้ในหมวดที่ 2 ว่าด้วย เสรีภาพ สิทธิ และหน้าที่ของเขมรชน (หมัก เถษิตการุณย์, 2011: 19-22) โดยสรุปได้ว่า ประชาชนมีเสรีภาพ สามารถกระทำการใดก็ได้ที่ไม่กระทบกับสิทธิของบุคคลอื่น บุคคลจะไม่มีใครมีความผิดไม่ต้องรับโทษหากกฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ ประชาชนมีเสรีภาพในความคิด การนับถือศาสนา การพูด เขียน พิมพ์ และเผยแพร่ การรวมตัวเป็นสมาคม มีความเสมอภาคกัน และมีสิทธิในการร้องเรียนต่อหน่วยงานของรัฐ ส่วนวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่ยังคงรักษาไว้ ได้แก่ การเทิดทูนระบอบพระมหากษัตริย์ ดังเช่น ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ฉบับ ค.ศ. 1947 มาตรา 35 (หมัก เถษิตการุณย์, 2011: 27) ว่า “พระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์ประมุขแห่งรัฐ องค์พระมหากษัตริย์เป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้” และการกำหนดให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ดังที่ระบุในมาตราที่ 8 (หมัก เถษิตการุณย์, 2011: 2) ว่า “เสรีภาพทางความเชื่อเปิดกว้างโดยบริบูรณ์ เสรีภาพในการประกอบพิธีทางศาสนาที่เปิดเผยกว้างเช่นกัน หากจะลดลงบ้างในกรณีจำเป็นก็เพื่อไม่ให้เกิดความสงบเรียบร้อยของประชาชน พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาของรัฐ”

เกา มุยทอง และ เมีย วิจิตร (เกา มุยทอง และ เมีย วิจิตร, 2006: 10-14) ได้กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของรัฐธรรมนูญกัมพูชาฉบับแรกไว้ว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้เกิดขึ้นตั้งแต่เดือนมกราคม ปี ค.ศ. 1946 เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง ฝรั่งเศสได้กลับเข้ามายึดครองกัมพูชาอีกครั้งหนึ่ง และมีการทำข้อตกลงชั่วคราวกับรัฐบาลกัมพูชา โดยประเด็นสำคัญข้อหนึ่งที่ระบุในข้อตกลงคือ การจัดทำรัฐธรรมนูญ ดังนั้นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของกัมพูชาจึงถูกร่างขึ้นและประกาศใช้ในขณะที่อยู่ภายใต้อาณาพยาบาลของฝรั่งเศส โดยเกิดขึ้นจากการต่อสู้ของพระองค์เจ้าสีสุวตถิ ยุตติวงค์ (สีสุวตถิ ยุตติวงค์) และอิว เกอะ (หิว เกอะ) พร้อมทั้งกลุ่มปัญญาชนเขมรซึ่งเชื่อมั่นในประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้ยึดเอารัฐธรรมนูญฉบับที่ 4 ของฝรั่งเศสเป็นต้นแบบ โดยเฉพาะในส่วนของข้อกำหนดนิยามคำว่า “เสรีภาพ” และ “กฎหมาย” รัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดให้อำนาจเด็ดขาดในการบริหารประเทศอยู่ที่รัฐสภา โดยพรรคการเมืองที่ได้ที่นั่งมากที่สุดจะได้เสียงข้างมากในสภา

สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนจากรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1947 ที่จัดทำขึ้นภายใต้อำนาจของฝรั่งเศสคือ การกำหนดให้กษัตริย์เป็นผู้ถืออำนาจสูงสุดตามธรรมเนียมดั้งเดิมของกัมพูชา แต่

อำนาจของกษัตริย์นั้นจะต้องใช้ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เท่านั้น คือ อำนาจนิติบัญญัติใช้ผ่านรัฐสภา (มาตรา 22) อำนาจบริหารใช้ผ่านคณะรัฐมนตรี (มาตรา 23) และอำนาจตุลาการใช้ผ่านศาล (มาตรา 24) นอกจากนี้ยังปรากฏข้อกำหนดเกี่ยวกับการแต่งตั้งรัชทายาท ซึ่งกษัตริย์สามารถแต่งตั้งหรือถอดถอนรัชทายาทได้โดยจะต้องผ่านการเห็นชอบจากกรมพิธีการราชบัลลังก์ก่อน (มาตรา 26) แต่แม้อำนาจและสถานะของกษัตริย์กัมพูชาจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร เกา มุยทอง และ เมีย วิจิตร (เกา มุยทอง และ ธี วิจิตร, 2006: 13) ก็ได้เน้นย้ำว่า ประชาชนยังคงยึดติดกับธรรมเนียมดั้งเดิมเรื่องการเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยจะเห็นได้จากการจัดตั้งพรรคการเมืองซึ่งนำโดยเชื้อพระวงศ์ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นพรรคประชาธิปไตย (គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ) ของพระองค์เจ้าสีสุวดี ฤทธิวงศ์ (ព្រះអង្គម្ចាស់ ស៊ីសុវត្ថិ ឃុត្តិវង្ស) พรรคเสรีภาพ (គណបក្សសេរីភាព) ของพระองค์เจ้าโรดม นรินทเดช (ព្រះអង្គម្ចាស់ នរោត្តម នរិន្ទរដេត) และพรรคก้าวหน้า (គណបក្សរៀនរៀន) ของพระองค์เจ้าโรดม มงตาดนา (ព្រះអង្គម្ចាស់ នរោត្តម ម៉ុងតាណ)

2) รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ฉบับ ค.ศ. 1972 ภายใต้การปกครองแบบสาธารณรัฐ ระบบประธานาธิบดี (1970 - 1975) โดยในปี 1970 นายพลลอน นอล ร่วมกับหม่อมราชวงศ์สีสุวดี สิริมิตะ ทำรัฐประหาร ประกาศให้กัมพูชาเป็นสาธารณรัฐ และแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมเพื่อยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ แต่การดำเนินการไม่ประสบผลสำเร็จ ในวันที่ 10 มีนาคม 1972 นายพลลอน นอล ก็ได้ประกาศแต่งตั้งตนเองเป็นประธานาธิบดี จากนั้นก็มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาร่างรัฐธรรมนูญทั้งหมด แล้วยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จนแล้วเสร็จ และได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ฉบับ ค.ศ. 1972 ในวันที่ 10 พฤษภาคม 1972 (Jennar Raoul Marc, 1995: 57)

รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ฉบับ ค.ศ. 1972 เป็นกฎหมายฉบับแรกที่ประกาศว่า หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนโดยกำหนดไว้ในมาตราที่ 3 (អង្គការជាតិក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ, 2011: 90) ว่า “อำนาจทุกอย่างมาจากประชาชน อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน” และแสดงออกถึงอำนาจของประชาชนผ่านคำปรารภหรือคำปรารภที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญในนามของประชาชน นอกจากนี้ยังกำหนดเรื่องการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชนผ่านการเลือกตั้งประธานาธิบดีและสมาชิกรัฐสภา โดยตามรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ฉบับ ค.ศ. 1972 นั้น กัมพูชาประกอบไปด้วยสภา 2 สภา คือ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา สำหรับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนนั้น นอกจากจะรับรองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานแล้วรัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังได้ขยายขอบเขตออกไปถึงสิทธิทางสังคมด้วย (ปิยบุตร แสงกนกกุล, 2558: 9)

แม้รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ฉบับ ค.ศ. 1972 จะแสดงให้เห็นถึงหลักการประชาธิปไตย และนิติรัฐที่ค่อนข้างสมบูรณ์ แต่ภาวะทางการเมืองในกัมพูชากลับไม่สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว เพราะนับตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ กัมพูชาก็ตกอยู่ในภาวะขัดแย้งทางการเมือง

ภายในประเทศอย่างรุนแรง โดยมีประเทศมหาอำนาจทั้งสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส สหภาพโซเวียต จีน และประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ เวียดนาม และไทยอยู่เบื้องหลัง ซึ่งทำให้การบังคับใช้รัฐธรรมนูญเป็นไปอย่างไม่สมบูรณ์ (ปิยบุตร แสงกนกกุล, 2558: 10)

3) รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ฉบับ ค.ศ.1976 ภายใต้การปกครองระบอบเขมรแดง (1975 - 1979) โดยในระหว่างการปกครองระบอบสาธารณรัฐ กัมพูชาประสบปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศอย่างรุนแรง จนกระทั่งวันที่ 17 เมษายน 1975 กองทัพปฏิวัติกัมพูชาหรือเขมรแดง นำโดยพอล พต ได้เข้ายึดครองกัมพูชาและปกครองประเทศตามแนวทางปฏิวัติของเขมรแดง รัฐบาลเขมรแดงยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นโดยผ่านการหารือกับผู้แทนกรรมกร ผู้แทนเกษตรกร และผู้แทนกองทัพปฏิวัติ และประกาศใช้รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ฉบับ ค.ศ.1976 ในวันที่ 5 มกราคม 1976 ปิยบุตร แสงกนกกุล (2558: 13) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับนี้ไว้ว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นรัฐธรรมนูญที่ปรากฏบนกระดาษเท่านั้น ส่วนอำนาจทางการเมืองที่แท้จริงนั้นอยู่ในมือของผู้ปกครองของระบอบเขมรแดง ได้แก่ พอล พต ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นวล เจีย ซึ่งดำรงตำแหน่งประธานสภา เขียว สัมพัน ประธานสภาสูงสุดแห่งรัฐ (เทียบเท่าประธานาธิบดี) เอียง สารี รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ และซอน เซน ผู้บัญชาการกองทัพและตำรวจ

สำหรับรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ฉบับ ค.ศ.1976 นั้นมีเนื้อหาสำคัญ คือ การยกเลิกกรรมสิทธิ์ของเอกชน สิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง และสร้างระบบกรรมสิทธิ์ร่วมของรัฐ โดยให้ปัจจัยการผลิตทั้งหลายเป็นของรัฐ ซึ่งไม่ใช่รูปแบบรัฐธรรมนูญตามแนวคิดเสรีประชาธิปไตย (ปิยบุตร แสงกนกกุล, 2558: 10) นอกจากนี้จินดา ดวงจินดา (2521: 5-7) ยังได้กล่าวถึงรัฐธรรมนูญฉบับนี้ไว้ว่า รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ฉบับ ค.ศ.1976 นั้นมีการเปลี่ยนแปลงทั้งรูปแบบ แนวคิด และภาษา เพื่อให้ประชาชนซึ่งมีความรู้ไม่มากนักสามารถเข้าใจและจดจำได้ง่าย ดังข้อความต่อไปนี้

รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นแถลงการณ์บอกกล่าวแรงจูงใจและเจตนาขององค์การปฏิวัติ - องค์อำนาจในกัมพูชาปัจจุบันโดยชัดแจ้ง ภาษาที่ใช้เป็นภาษาที่มีความมุ่งหมายเพื่อให้ชาวนา กรรมกร ชาวนบพเข้าใจ จำได้ และคิดตามแนวความคิดของระบอบใหม่

เมื่ออ่านตัวบทรัฐธรรมนูญในมาตราต่าง ๆ แล้ว จะเห็นว่ากัมพูชายุคปฏิวัติมีการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำ อันเป็นหลักวิชาอรรถศาสตร์ (semantics) และการคิดใช้ถ้อยคำขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับแนวความคิดทางการเมืองการปฏิวัติ (neologism)

ถ้อยคำที่ใช้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นภาษาง่าย ๆ คำพื้น ๆ เพื่อให้ชาวนา ชาวบ้านนอกเข้าใจจดจำได้สบาย เพราะว่า "โลกทัศน์และทัศนคติทางการเมืองของชาวนา มีไม่พอเพียงที่จะคิดออกได้ด้วยเหตุด้วยผลเป็นพิเศษถึงการต่อสู้ปลดแอกสมัยใหม่...ภาษาใหม่ช่วยให้ชาวนาคิดถึงสภาพชีวิตของพวกเขา

เขาในแนวใหม่ โดยภาษาใหม่ทำให้ชาวนา ชาวบ้านนอกมองสภาพการเมืองของประเทศชาติได้กว้างขวางขึ้น”

4) รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1981 ภายใต้การปกครองแบบสาธารณรัฐ สังคมนิยม (1979 - 1989) รัฐธรรมนูญฉบับนี้เกิดขึ้นหลังจากที่รัฐบาลเขมรแดงมีอำนาจปกครองกัมพูชาอยู่ 4 ปี จนกระทั่งถูกกองทัพเวียดนามขับไล่ออกไป ในวันที่ 7 มกราคม 1979 การจัดตั้งรัฐบาลใหม่ของกัมพูชาเกิดขึ้นภายใต้การสนับสนุนของเวียดนามซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาที่แปรพักตร์ไปอยู่กับเวียดนาม คณะปฏิวัติประชาชนกัมพูชาได้ตั้งคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้น โดยมีการรวบรวมนักกฎหมายมาร่วมคณะจัดทำและได้รวบรวมรัฐธรรมนูญของกัมพูชาในอดีต และรัฐธรรมนูญของประเทศกลุ่มสังคมนิยม ได้แก่ เวียดนาม สหภาพโซเวียต เยอรมนีตะวันออก ฮังการี และบัลแกเรีย มาพิจารณาร่วมด้วย อย่างไรก็ตาม ร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำแล้วเป็นฉบับแรกในสมัยนั้น ไม่ได้รับการยอมรับจากเวียดนาม โดยมีการกดดันให้เปลี่ยนแปลงเนื้อหาหลายส่วน ตัวอย่างเช่น ในส่วนคำปรารภของร่างรัฐธรรมนูญฉบับแรกได้อ้างถึงวีรกรรมของแนวร่วมสามัคคีประชาชนชาติกัมพูชาและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งกัมพูชา ดังนี้

วันที่ 7 มกราคม 1979 คือวันแห่งชัยชนะเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์และแนวร่วมสามัคคีประชาชนชาติกัมพูชาได้สร้างประวัติศาสตร์หน้าใหม่ด้วยการก่อตั้งประเทศกัมพูชาอันเป็นที่รักยิ่งของพวกเราตามความปรารถนาและความจริงเพื่อเอกราช สันติภาพ ความสุข และความสมานฉันท์กับชนชั้นกรรมาชีพทั่วโลก

เมื่อร่างรัฐธรรมนูญไม่เป็นที่น่าพอใจ เวียดนามจึงได้กดดันให้แต่งตั้งประธานกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่ แล้วแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญในหลาย ๆ ส่วน ในคำปรารภก็มีการแก้ไขข้อความแล้วเพิ่มการอ้างถึงความช่วยเหลือของเวียดนามเข้ามา ดังนี้

ประชาชนกัมพูชาเห็นว่า หนทางเดียวที่จะอยู่รอดได้คือ ต้องทำลายระบอบอันโหดร้ายป่าเถื่อน พล พต เอียง สารี เขียว สัมพันธ์ โดยมีแนวทางนโยบายอันสว่างไสวของพรรคและด้วยการมีความสามัคคีอย่างเหนียวแน่นในแนวร่วมสามัคคีชาติกัมพูชา พร้อมด้วยการอุปถัมภ์จากประชาชนกองทัพเวียดนาม และการสนับสนุนจากประเทศสังคมนิยมซึ่งเป็นพี่น้อง และจากประชาชนผู้รักสันติภาพทั่วโลก ประชาชนกัมพูชาเราได้ทำลายล้างระบอบฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ได้อย่างถาวรในวันที่ 7 มกราคม ปี 1979

จากข้อความจะเห็นได้ว่า นอกจากจะมีการอ้างถึงความช่วยเหลือของเวียดนามในการโค่นล้มเขมรแดงแล้ว เวียดนามยังกดดันให้การร่างรัฐธรรมนูญของกัมพูชาต้องเอ่ยถึงความสมัคสมานสามัคคีของประชาชนอินโดจีนจากทั้งสามประเทศ ได้แก่ เวียดนาม ลาว กัมพูชา ลงในคำปรารภด้วยรวมทั้งได้ระบุถึงการสนับสนุนของจีนที่มีต่อระบอบเขมรแดงด้วย (ปิยบุตร แสงกนกกุล, 2558: 14-

16) รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐพหุชาตินกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1981 จึงเสร็จสมบูรณ์ด้วยแรงกดดันจากเวียดนามอย่างแท้จริง

สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐพหุชาตินกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1981 ซึ่งจัดทำขึ้นภายใต้การกดดันของเวียดนามนั้นจัดทำโดยยึดหลักการประชาธิปไตยแบบสังคมนิยม ซึ่งไม่ยึดหลักการแบ่งแยกอำนาจ อำนาจอธิปไตยของประชาชนถูกใช้ผ่านรัฐสภาซึ่งเป็นผู้แทนของประชาชน สมาชิกรัฐสภามาจากการเลือกตั้งซึ่งมีพรรคการเมืองได้พรรคเดียว ระบบเศรษฐกิจเป็นไปโดยการวางแผนของรัฐ การกำหนดสิทธิและหน้าที่เน้นหนักไปที่กรรมสิทธิ์แบบรวมหมู่ (ปิยบุตร แสงกนกกุล, 2558: 16)

5) รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1989 ภายใต้การปกครองแบบสาธารณรัฐ (1989 - 1993) รัฐธรรมนูญฉบับนี้เกิดขึ้นภายหลังจากสงครามเย็นสิ้นสุดลงในปี 1989 พร้อมกับการล่มสลายของคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออก สหภาพโซเวียตลดการสนับสนุนเวียดนามลง ส่งผลให้เวียดนามทยอยถอนกำลังออกจากกัมพูชาจนหมดสิ้น กัมพูชาประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1989 โดยมีการเปลี่ยนชื่อประเทศเป็นรัฐกัมพูชา (State of Cambodia) เพื่อแสดงให้เห็นถึงการปิดฉากระบบสาธารณรัฐแบบสังคมนิยมในกัมพูชา และเพื่อถอดถอนอิทธิพลของเวียดนาม เปลี่ยนผ่านเข้าสู่สันติภาพและประชาธิปไตย (ปิยบุตร แสงกนกกุล, 2558: 17)

สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1989 นั้นได้แสดงให้เห็นถึงการล้มล้างระบอบสาธารณรัฐแบบสังคมนิยมในกัมพูชา โดยยกเลิกระบบเศรษฐกิจภายใต้การวางแผนโดยรัฐ แล้วเปลี่ยนไปใช้ระบบตลาดเสรี มีการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐาน รับรองกรรมสิทธิ์ของเอกชน และกำหนดให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ (ปิยบุตร แสงกนกกุล, 2558: 17)

6) รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993 ภายใต้การปกครองแบบราชอาณาจักร ราชชาติปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ เสรีประชาธิปไตย ระบบรัฐสภา (1993 - ปัจจุบัน) โดยหลังจากกัมพูชาผ่านการเปลี่ยนแปลงสุดขีดทางการเมืองมาหลายสมัย กัมพูชาภายใต้การสนับสนุนของสหประชาชาติและประชาคมระหว่างประเทศก็ได้มีการเจรจาเพื่อขจัดความขัดแย้งของคนในชาติ ยุติสงครามกลางเมือง และเข้าสู่สันติภาพ รัฐบาลกัมพูชาและกลุ่มต่อต้านรัฐบาลที่เรียกกันว่า “เขมรสามฝ่าย” อันประกอบไปด้วย พุนชินเปคของสมเด็จพระนโรดม สีหนุ แนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติประชาชนเขมร (KPNLF) ของซอน ซาน และเขมรแดงของเจียว สัมพันธ์ ได้ลงนามในความตกลงสันติภาพกรุงปารีส ร่วมกับ 18 ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย บรูไน แคนาดา จีน ฝรั่งเศส อินเดีย อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น ลาว มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย สหภาพโซเวียต สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา เวียดนาม ยูโกสลาเวีย ในวันที่ 23 ตุลาคม 1991 โดยในความตกลงดังกล่าวได้มีการกำหนดกรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ให้แก่กัมพูชา โดยต้องเป็นไปตามหลัก 6 ประการ ได้แก่

1. รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ การแก้ไขเพิ่มเติมทำได้โดยผ่านกระบวนการตรากฎหมายโดยรัฐสภา การออกเสียงประชามติ หรือทั้งสองอย่างร่วมกัน

2. โศกนาฏกรรมของกัมพูชาในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาเรียกร้องให้ต้องมีมาตรการพิเศษเพื่อประกันการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ดังนั้น รัฐธรรมนูญจะต้องมีบทบัญญัติประกาศถึงสิทธิขั้นพื้นฐานซึ่งรวมถึงสิทธิในชีวิต เสรีภาพส่วนบุคคล ความมั่นคงปลอดภัย เสรีภาพในการเดินทาง เสรีภาพในศาสนา เสรีภาพในการชุมนุมและก่อตั้งสมาคม พรรคการเมือง สหภาพแรงงาน กระบวนการยุติธรรมที่เป็นธรรม ความเสมอภาคตามกฎหมาย การคุ้มครองกรรมสิทธิ์โดยปราศจากการเวนคืนโดยรัฐตามอำเภอใจ หรือไม่จ่ายค่าทดแทน การไม่เลือกปฏิบัติโดยอาศัยเหตุทางสีผิว เชื้อชาติ ศาสนา หรือเพศ ห้ามใช้บังคับกฎหมายอาญาให้มีผลย้อนหลัง บทบัญญัติประกาศถึงสิทธิขั้นพื้นฐานนี้ต้องกำหนดรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง บุคคลใดที่สิทธิเหล่านี้ของเขาถูกละเมิด ย่อมฟ้องเป็นคดีต่อศาลเพื่อให้ศาลวินิจฉัยเด็ดขาดและบังคับการสิทธิเหล่านี้

3. รัฐธรรมนูญประกาศสถานะของกัมพูชาให้เป็นรัฐอธิปไตย รัฐเอกราช และรัฐเป็นกลาง และประกาศถึงเอกภาพแห่งชาติของประชาชนกัมพูชา

4. รัฐธรรมนูญต้องกำหนดให้กัมพูชาปฏิบัติตามระบบเสรีประชาธิปไตยบนพื้นฐานของความหลากหลายของพรรคการเมือง ต้องจัดให้มีการเลือกตั้งอย่างแท้จริงและตามวาระ ต้องจัดให้มีสิทธิการเลือกตั้งและสมัครรับเลือกตั้งแบบทั่วไปและเท่าเทียม ต้องจัดให้มีการลงคะแนนโดยลับด้วยกระบวนการที่เปิดโอกาสอย่างเป็นธรรมและอย่างเต็มที่ในการจัดการและการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง

5. ศาลที่เป็นอิสระต้องถูกตั้งขึ้น เพื่อบังคับการสิทธิทั้งหลายตามรัฐธรรมนูญ

6. รัฐธรรมนูญต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาร่างรัฐธรรมนูญด้วยเสียง 2 ใน 3 ขึ้นไปของจำนวนสมาชิก (ปิยบุตร แสงกนกกุล, 2558: 21-22)

สภาร่างรัฐธรรมนูญได้แต่งตั้งกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญประกอบไปด้วยกรรมาธิการ 12 คน มาจากพรรคพุนซินเปค 6 คน พรรคประชาชนกัมพูชา 5 คน และพรรคเสรีประชาธิปไตยพุทธ 1 คน เมื่อคณะกรรมาธิการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญแล้วเสร็จ สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ลงมติให้ความเห็นชอบในวันที่ 12 กันยายน 1993 ด้วยคะแนนเสียง 113 เสียง ไม่เห็นด้วย 5 เสียง และงดออกเสียง 2 เสียง และกษัตริย์นโรดม สีหนุ ลงนามประกาศใช้ในวันที่ 24 กันยายน 1993

ทั้งนี้จากการกำหนดกรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญกัมพูชา ฉบับ 1993 ทำให้รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนี้เป็นรัฐธรรมนูญที่มีความเป็นสากลตามแบบรัฐธรรมนูญสมัยใหม่ที่ยึดหลักการประชาธิปไตย

การเคารพสิทธิมนุษยชน และนิติรัฐ เนื้อหาในรัฐธรรมนูญ 1993 สะท้อนถึงลักษณะสำคัญ ได้แก่ อธิปไตยแห่งชาติ ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน นิติรัฐ กษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ และระบบรัฐสภา (ปิยบุตร แสงกนกกุล, 2558: 19)

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการที่ได้ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับพัฒนาการของรัฐธรรมนูญกัมพูชา เอาไว้ คือ YAN Vandeluxe (2016: 53 – 68) โดยในบทความเรื่อง “The Historical Development of Cambodia’s Constitutions” YAN ได้นำเสนอผลจากการศึกษาพัฒนาการของรัฐธรรมนูญกัมพูชา ตั้งแต่ฉบับแรกคือ ฉบับ ค.ศ. 1947 จนถึงฉบับปัจจุบัน ค.ศ. 1993 รวม 6 ฉบับ และได้แสดงความเห็นว่า กัมพูชามีรัฐธรรมนูญหลายฉบับ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองบ่อยครั้ง รัฐธรรมนูญฉบับแรกจัดทำขึ้นในโอกาสที่ประเทศกัมพูชาได้รับเอกราชแต่ก็เป็นเพียงเครื่องมือที่ใช้ในระบอบการปกครองเท่านั้น ในช่วงเวลาระหว่างรัฐธรรมนูญฉบับแรกมาจนถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนี้ค่อนข้างห่างกัน แต่ตลอดเวลาจะเห็นได้ชัดเจนถึงความแตกแยกทางการเมือง จนกระทั่งถึงปัจจุบันสถานะทางการเมืองของกัมพูชาก็ยังคงวุ่นวาย แม้จะมีรัฐสภาเป็นศูนย์กลางของอำนาจรัฐ แต่ในทางปฏิบัติแล้วนั้น ผู้บริหารประเทศเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจทางการเมืองทั้งหมด โดยมีพระมหากษัตริย์อยู่ในฐานะประมุขของรัฐ ในด้านอำนาจตุลาการ การพิจารณาคดีแยกแยะระหว่างคดีแพ่งและคดีอาญา แต่ระบบยังไม่ค่อยดีเท่าที่ควร

ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993 ฉบับปัจจุบันนั้น มีนักวิชาการศึกษาด้านที่มาและพัฒนาการเอาไว้ ดังนี้

Jörg MENZEL (2016: 5 – 40) ได้ให้มุมมองต่อรัฐธรรมนูญกัมพูชาไว้ในบทความเรื่อง “Cambodia from civil war to a Constitution to Constitutionalism?” ดังนี้ รัฐธรรมนูญของกัมพูชาก็เหมือนกับรัฐธรรมนูญของประเทศอื่น ๆ คือสามารถวิเคราะห์ได้หลายมุม จะเป็นการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ในบริบทของประวัติศาสตร์ การพัฒนารัฐธรรมนูญระดับภูมิภาคหรือระดับโลก หรือเปรียบเทียบกับรัฐอื่น ๆ ที่ต้องเผชิญปัญหาคล้ายกันในการเปลี่ยนระบอบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยก็ได้ ทั้งนี้จากการศึกษาวิเคราะห์ของ MENZEL พบว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของกัมพูชาได้รับอิทธิพลอย่างมากจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากรัฐธรรมนูญฉบับแรกของกัมพูชา ค.ศ. 1947 และฉบับก่อนหน้า คือฉบับ ค.ศ. 1989 อีกทั้งยังได้รับอิทธิพลจากประเทศอื่น ๆ ด้วย องค์ประกอบหลักของรัฐธรรมนูญเสรีนิยม ได้แก่ ความเป็นประชาธิปไตย สิทธิขั้นพื้นฐาน หลักกฎหมาย และการกระจายอำนาจต่าง ๆ ได้รับอิทธิพลมาจากต่างประเทศ แต่ก็มีผลกระทบผสมผสานเข้ากับธรรมเนียมนิยมของกัมพูชา และเนื่องจากการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันกับที่มีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญในหลาย ๆ รัฐ ไม่ว่าจะเป็นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือทั่วโลก ตั้งแต่ปลายยุค 1980 เป็นต้นมามีแนวโน้มที่ชัดเจนว่าทั่วโลกล้วนให้ความสำคัญ

ต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของรัฐธรรมนูญเพื่อประชาธิปไตย สิทธิขั้นพื้นฐาน และหลักนิติธรรม แต่ทว่าสำหรับกัมพูชาแล้วการจะเปลี่ยนแปลงให้เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงนั้นเป็นกระบวนการที่ค่อนข้างยากลำบาก นอกจากนี้ต้องจะยอมรับว่าแนวคิดของระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมและพหุนิยม รวมทั้งการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในช่วงยุค 1990 นั้นไม่ค่อยเข้มแข็งสักเท่าใดนัก ซึ่งหากจะประเมินพัฒนาการทางการเมืองของกัมพูชาแล้วสิ่งที่ขาดไม่ได้คือต้องคำนึงถึงบริบทการพัฒนาของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกด้วย

Hor Peng (2016, 41 – 52) ได้นำเสนอความเห็นเกี่ยวกับระบบกฎหมายของพระราชอาณาจักรกัมพูชาภายใต้ระบอบรัฐธรรมนูญ ไว้ในบทความเรื่อง “The Constitution of the Kingdom of Cambodia: The Evolution of Constitutional Theories and Interpretation” ดังนี้ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของกัมพูชาได้ประกาศใช้ในปี 1993 โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและใช้ระบบพหุพรรค (multi-party) โดยกษัตริย์และพระพุทธศาสนาเป็นส่วนสำคัญของรัฐธรรมนูญกัมพูชา ระบอบประชาธิปไตยแบบพหุพรรคมีพื้นฐานมาจากการเลือกตั้งที่เป็นธรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดสันติภาพ เสถียรภาพทางการเมืองและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และได้แสดงทรรศนะไว้ว่า สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือ กระบวนการยุติธรรมมีความเข้มแข็งพอที่จะทำให้ระบบรัฐธรรมนูญดำเนินไปได้อย่างถูกต้องหรือไม่ และระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันเข้มแข็งพอที่จะส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมหรือไม่

ส่วนนักวิชาการไทยที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993 ได้แก่ รายงานวิจัยเรื่อง “กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองกัมพูชา: จากความขัดแย้งทางการเมืองสู่การสถาปนาประชาธิปไตย” ของ ปิยะบุตร แสงกนกกุล (2558) โดยได้กล่าวถึงที่มาของรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993 ไว้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 6 ของกัมพูชา เกิดขึ้นด้วยอิทธิพลและแรงกดดันของประชาคมระหว่างประเทศรวมทั้งสหประชาชาติ ซึ่งพยายามยุติความขัดแย้งของการเมืองภายในประเทศกัมพูชาที่ดำเนินมาต่อเนื่องหลายทศวรรษ เนื้อหาของรัฐธรรมนูญฉบับนี้สะท้อนลักษณะสำคัญ ได้แก่ อธิปไตยแห่งชาติ ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน นิติรัฐ กษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ และระบบรัฐสภา เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่มีความเป็นสากลตามแบบรัฐธรรมนูญสมัยใหม่ที่ยึดหลักการประชาธิปไตย การเคารพสิทธิมนุษยชน และนิติรัฐ

จะเห็นได้ว่าสิ่งสำคัญที่เห็นเด่นชัดจากรัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1993 คือ หลักการประชาธิปไตยรวมถึงสิทธิมนุษยชนซึ่งแม้กัมพูชาจะเคยกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนเอาไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้า แต่ยังไม่ครอบคลุมและในทางปฏิบัตินั้นรัฐยังไม่ได้ให้ความสำคัญมากเท่าที่ควร ปัญญา อุดชาชน (2555: 39-79) ได้กล่าวถึงความยุติธรรมซึ่งถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของ

มนุษย์ไว้ในบทความเรื่อง ความยุติธรรมกับรัฐธรรมนูญภายใต้ประชาคมอาเซียน ปี พ.ศ. 2558 โดยกล่าวถึง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 ไว้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ของชนชาวกัมพูชาไว้ดังนี้

1. มาตรา 31 ราชอาณาจักรกัมพูชาตระหนักและเคารพสิทธิมนุษยชนตามที่กำหนดไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนข้อตกลงและอนุสัญญาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน สิทธิสตรี และสิทธิเด็ก

ประชาชนกัมพูชาย่อมเสมอภาคกันในกฎหมาย มีสิทธิเสรีภาพและภาระหน้าที่เท่าเทียมกัน โดยไม่แบ่งเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ความเชื่อทางศาสนา ความคิดทางการเมือง ถิ่นกำเนิด ฐานะทางสังคม ทางทรัพย์สิน หรือฐานะอื่น การใช้สิทธิและเสรีภาพของแต่ละบุคคลจะต้องไม่กระทบสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

2. มาตรา 32 ประชาชนกัมพูชามีสิทธิในการดำรงชีวิต เสรีภาพส่วนบุคคล และความปลอดภัย กัมพูชาไม่มีบทลงโทษประหารชีวิต

นอกจากจะกำหนดเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์เอาไว้อย่างชัดเจนแล้ว ในรัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1993 ยังได้กำหนดสิทธิทางการเมืองของพระภิกษุสงฆ์กัมพูชาเอาไว้ด้วย ดังที่ ญัตติพัฒนาคลังระหัด (2560: 85-97) ได้เสนอข้อมูลไว้ในบทความเรื่อง ปัญหากฎหมายการจำกัดสิทธิเลือกตั้งของภิกษุตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกล่าวถึงสิทธิทางการเมืองของภิกษุกัมพูชาไว้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ 1993 ได้กำหนดผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยให้สิทธิแก่พลเมืองกัมพูชาที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปทุกคน และผู้มีอายุ 25 ปีขึ้นไปมีสิทธิลงรับสมัครเลือกตั้ง รวมทั้งให้สิทธิทางการเมืองแก่พระภิกษุสงฆ์ โดยพระภิกษุมีสสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งเช่นเดียวกับพลเมืองอื่น ๆ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญเขมรนั้น จะเห็นได้ว่า งานทุกเรื่องมุ่งเน้นไปทางการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครองเป็นหลัก และในบทความของ YAN Vandeluxe ที่ศึกษาเรื่อง พัฒนาการของรัฐธรรมนูญกัมพูชาเอาไว้ก็เป็นการศึกษาที่เน้นไปทางด้านรัฐศาสตร์ ไม่ได้วิเคราะห์แง่มุมด้านภาษาประกอบไปด้วย

เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับคำศัพท์และการใช้ภาษาในกฎหมาย

ในการศึกษาภาษากฎหมาย ผู้ให้แนวคิดในยุคแรกเริ่มคือ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร (2551) โดยได้นำเสนอหนังสือเรื่อง “ภาษากฎหมายไทย” พิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2511 โดยได้ให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของภาษากฎหมายไทยและภาษากฎหมายของนานาประเทศ ข้อพิจารณาเกี่ยวกับภาษากฎหมายไทยในปัจจุบัน รวมทั้งคุณลักษณะของโวหารกฎหมายไทย จากงานของธาณินทร์ กรัยวิเชียรสรุปได้ว่า ภาษากฎหมายในสมัยสุโขทัยนั้นใช้สำนวนการเขียนอย่างง่าย ๆ สั้น ๆ ใช้คำไทยแท้ ๆ เป็น

ส่วนมาก มักใช้คำซ้ำ ๆ นิยมคำที่เป็นคู่กัน และบางตอนก็สัมผัสคล้องจองกันด้วย ทั้งนี้ไม่ปรากฏการใช้คำราชาศัพท์ คำที่ใช้มักเป็นคำโดดหรือคำที่มีพยางค์เดียว การผูกประโยคก็มักเป็นแบบเอกรรณประโยค

ส่วนในสมัยอยุธยาสังเกตว่า ภาษากฎหมายในสมัยนั้นมีลีลาที่แฝงภาษาร้อยกรองอยู่ด้วยเป็นอันมาก มีถ้อยคำที่สอดคล้องสัมผัสกันเสมอ แม้แต่ชื่อกฎหมายในบางรัชกาล ก็มีถ้อยคำสอดคล้องกันอยู่ เช่น ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าเอกาทศรวุโพรตเกล้าฯ ให้ตั้ง ‘ส่วยสัตพัฒนากรชนอนตลาด’ เป็นต้น นอกจากนี้ตัวบทกฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยานั้นได้ให้เหตุผลของการตราตัวบทกฎหมายนั้นไว้ในบทบัญญัติด้วย และยังแฝงบทอบรมสั่งสอนไว้ด้วย

ในสมัยรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ แล้วจะเห็นได้ว่า โวหารภาษากฎหมายคล้ายกับสมัยกรุงศรีอยุธยาแต่ก็มีการเปลี่ยนแปลงในด้านความคิดเห็นทางกฎหมาย เช่น สิทธิของสตรีดีขึ้นกว่าเดิม สามีจะขายภริยาไม่ได้ ถ้าภริยาไม่ยินยอมด้วย และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ทรงพิถีพิถันเรื่องศัพท์ภาษาไทยเป็นพิเศษ ถึงกับทรงมีประกาศพระบรมราชโองการเกี่ยวกับการใช้ศัพท์หลายฉบับ อาทิเช่น ทรงห้ามใช้คำว่า ‘กะปิ’ และ ‘น้ำปลา’ แต่ทรงให้ใช้คำว่า ‘เหื่อเคย’ และ ‘น้ำเคย’ แทนตามลำดับ คำว่า ‘อ้วน’ และ ‘ผอม’ ทรงเป็น ‘คำหยาบ, คำต่ำ, คำเลว’ และทรงให้ใช้คำว่า ‘ชูปพระองค์’, ‘ทรงพระเจริญหรือฟวงพี’ แทนตามลำดับ นอกจากนี้ ยังทรงให้หลีกเลี่ยงคำผวนต่าง ๆ อีกด้วย ส่วนเหตุผลในการตรากฎหมายขึ้นบังคับก็ได้กล่าวไว้โดยละเอียด มีข้อที่น่าสังเกตว่ากฎหมายของสมเด็จพระจอมเกล้าฯ นั้น แม้บทบังคับของกฎหมายจะสั้น แต่ในส่วนที่เป็นเหตุผลความจำเป็นที่จะต้องออกกฎหมายนั้น กลับยาวมาก ทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้เจตนารมณ์และเหตุการณ์เบื้องหลังการออกกฎหมายนั้นอย่างครบถ้วนบริบูรณ์

กฎหมายในรัชกาลที่ 5 เป็นช่วงเวลาแห่งการปฏิรูปภาษาที่ปรากฏในกฎหมายโดยต้องอาศัยหลักวิชากฎหมายผลวกกับศิลปะเชิงอักษร ถ้อยคำที่ใช้ในตัวบทกฎหมายแทบทุกคำมีความหมายและน้ำหนัก มีผลความน้อย และได้รับอิทธิพลจากภาษาอังกฤษอย่างมาก โดยกฎหมายไทยทุกฉบับในยุคนั้นจะใช้วิธีร่างขึ้นด้วยภาษาอังกฤษแล้วจึงแปลเป็นภาษาไทย ในยุคปฏิรูปกฎหมายนี้เอง มีการยกเลิกโทษรุนแรง และยกเลิกถ้อยคำรุนแรงในกฎหมายด้วย แต่ก็เป็นที่น่าเสียดายว่า คำศัพท์กฎหมายไทยแต่เดิมถูกยกเลิกใช้ไปในสมัยนี้ และเป็นที่น่าสังเกตว่าอิทธิพลภาษาอังกฤษยังปรากฏในเรื่องวากยสัมพันธ์ หรือการผูกประโยคและการจัดลำดับคำ (syntax) และโวหาร (style) ของภาษากฎหมายไทยโดยตรงนับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้งานของธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาภาษากฎหมายในสมัยต่อ ๆ มา โดยปรากฏการศึกษาวิจัยจำนวนมากเกี่ยวกับภาษาในรัฐธรรมนูญ และภาษาในกฎหมายอื่น ๆ

ชาคริต อนันทราวิน (2538) ได้ศึกษาภาษาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2534 ไว้กล่าวถึงลักษณะภาษาทั่ว ๆ ไป ในด้านการใช้คำและข้อความ การใช้ศัพท์เฉพาะ การใช้

ตัวเลขและจำนวนคำราชาศัพท์และอักษรย่อ การใช้ภาษาในคำปฏิญาณ การใช้คำเชื่อม การแบ่งประเด็นในกฎหมายรัฐธรรมนูญ การอ้างอิงกฎหมาย เพื่อดูว่าการใช้ภาษายาก หรือง่ายต่อการสื่อสาร และมีสาเหตุมาจากอะไรโดยแยกอธิบายลักษณะของภาษาที่ใช้ ผลการศึกษาสรุปได้ว่ามีประเด็นดังต่อไปนี้

ก. มีการใช้ศัพท์เฉพาะ ซึ่งต้องอาศัยการตีความเพื่อความเข้าใจที่ตรงกันเช่นคำว่า ปฏิญาณสาบาน สนองพระบรมราชโองการ คำพิพากษาถึงที่สุด

ข. มีการตัวเลขไทยเพื่อแสดงลำดับที่ หรือจำนวน เช่นลำดับที่หมวดหรือมาตรา วันที่ ปีที่ มีการใช้อักษรแสดงจำนวน มีการอ้างตัวเลขของมาตรา วรรค อนุมาตรา

ค. มีการใช้ราชาศัพท์ ดังที่ปรากฏในคำปรารภ ไม่มีการใช้อักษรย่อ

ง. มีการใช้คำเชื่อมทั้งที่เป็นคำบุพบท และคำสันธาน โดยจะเชื่อมคำกับคำ คำกับวลี คำกับประโยค หรือประโยคต่อประโยค

จ. มีการแบ่งประเด็นหมวดเป็นข้อ ๆ และใช้คำว่า มาตรา ในรัฐธรรมนูญซึ่งหมายถึงข้อความที่แบ่งเป็นข้อ ๆ แบ่งมาตราออกเป็นวรรค ในแต่ละวรรคแบ่งย่อยออกเป็นอนุมาตรา และอาจแบ่งเป็นประเด็นย่อยมากกว่านี้อีกเช่นเป็น ก. ข. ค.

ฉ. ใช้คำสุภาพ คำมาตรฐาน มีความเป็นสากลเป็นทางการ ไม่ใช้คำย่อ อักษรย่อ ใช้คำเฉพาะ

ช. ใช้ประโยคสังกรประโยคมาก คิดเป็นร้อยละ 90 ของการใช้ประโยคทั้งหมด และ สังกรประโยคจะซ้อนด้วยอนุประโยคอีกชั้นหนึ่ง ทำให้ภาษาซับซ้อน

ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ (2529) ได้กล่าวถึง ภาษาไทยในกฎหมายไว้ ดังนี้

1. มีการใช้ภาษาธรรมดาในกฎหมาย โดยประสงค์ให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจได้ง่าย
2. มีการใช้ภาษาเทคนิค หรือภาษาเฉพาะ
3. มีการนิยามศัพท์ กำหนดความหมายแก่คำหรือข้อความที่ประสงค์จะให้มีความหมายพิเศษต่างจากความหมายธรรมดาทั่วไป

4. มีกรณีที่ไม่สามารถบัญญัติถ้อยคำให้ชัดเจน หรืออาจจะเจตนาบัญญัติให้ไม่ชัดเจน เพื่อให้เกิดวิวัฒนาการในตัวเอง ผู้ตีความต้องใช้ความรับผิดชอบ จาริตประเพณี สามัญสำนึก และกาลเทศะเป็นส่วนประกอบในการตีความ

5. ในกรณีจำเป็น มีการใช้คำทับศัพท์จากภาษาอื่น แต่โดยมากจะพยายามแปลเป็นภาษาไทย โดยหาคำที่ใกล้เคียงที่สุด

6. ถ้อยคำสำนวนในกฎหมายอาจทำให้เข้าใจคลาดเคลื่อนได้

ประภัสสร ภัทรนาวิก (2549) ได้เสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง “ภาษาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540: การศึกษาเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ในอดีต” โดยมุ่งศึกษาคำ โครงสร้างประโยค และสำนวนภาษา ในรัฐธรรมนูญที่เลือกเป็นตัวแทนในการศึกษา จำนวน 5 ฉบับ จาก 16 ฉบับ คือ

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475
2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492
3. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517
4. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534
5. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

ผลการศึกษาพบว่า ด้านคำ ได้แก่ คำนาม คำกริยา และคำแสดงทัศนภาวะของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีทั้งที่ใช้เหมือนและแตกต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ในด้านโครงสร้างประโยค มี 2 กลุ่ม คือ โครงสร้างประโยคพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ กลุ่มแรกคือ โครงสร้างประโยคพื้นฐาน โครงสร้างประโยคที่มีอนุประโยคอิสระ และโครงสร้างประโยคที่มีอนุประโยคไม่อิสระ กลุ่มที่ 2 คือ โครงสร้างประโยคที่มีลักษณะเฉพาะ ได้แก่ โครงสร้างประโยคคำสั่ง "ให้" โครงสร้างประโยคกรรม โครงสร้างประโยคเน้นเรื่อง โครงสร้างประโยคสหสัมพันธ์ และโครงสร้างประโยคที่ปรากฏนามวลีแปลง พบว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับ ปรากฏชนิดของโครงสร้างประโยคเหมือนกัน ด้านสำนวนภาษาหรือลีลาภาษา พบว่ารัฐธรรมนูญทุกฉบับมีการใช้คำราชาศัพท์ การใช้สำนวน การสร้างประโยคขนาดยาว และการใช้ภาษาลักษณะต่าง ๆ เช่น การใช้ภาษาเพื่อเน้นย้ำความ เพื่อเสนอข้อเท็จจริง เพื่อแสดงการสั่ง เพื่อนำเสนอเนื้อหา และพบว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีลักษณะสำนวนภาษาใกล้เคียงกับรัฐธรรมนูญฉบับอื่น ทำให้อาจสรุปได้ว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้รับอิทธิพลทางภาษาจากรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ ที่เคยใช้มาในอดีต

จินดา ดวงจินดา (2521: 39-41) ได้นำเสนอหนังสือเรื่อง “รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตยและบทวิเคราะห์” เนื้อหาของหนังสือประกอบไปด้วยการแปลถอดความรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง การปกครองในสมัยดังกล่าว และมีการอธิบายคำศัพท์ที่น่าสนใจบางส่วนไว้ด้วย จินดา ดวงจินดาตั้งข้อสังเกตว่า รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวเน้นย้ำคำว่า "ประชาชน" ซึ่งมีความหมายถึง คนที่มีอธิปไตย อันเป็นคำที่สัมพันธ์กับนักการเมืองหัวรุนแรงชาวเขมรมาเป็นเวลานาน และเป็นคำต้องห้ามในระบบก่อน ๆ โดยก่อนหน้านี้จะใช้คำว่า "ประชาราษฎร์" อีกทั้งยังมีคำศัพท์อีกหลายคำที่เจาะจงไม่ใช่ เช่นคำว่า ขแมร์ หรือ เขมรก็ไม่ปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เลย ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจเนื่องมาจากคำนี้เป็นคำที่ใช้กันในสมัยลอนนอล จินดา ดวงจินดา ได้ยกตัวอย่างคำศัพท์เช่น คำว่า สุธ ซึ่งแปลว่า ได้โปรด และ ฆฉกา ซึ่งแปลว่า ราชการ ว่าไม่ปรากฏใช้ในยุคนั้นเช่นกัน เพราะเป็นคำศัพท์ที่แสดงถึงลำดับชนชั้นศักดินา

ดุลยการณั์ กรณั์ตแสง (2537) ได้เสนอวิทยานิพนั์เรื่อง “การวิเคราะห้การนิยามคำศัพท์ ภาษากฎหมาย: กฎหมายครอบครัวและมรดก” โดยได้รวบรวมองค์ประกอบของความหมายที่สำคัญ ของศัพท์กฎหมายแล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางภาษาศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะ ของคำนิยามศัพท์ที่ปรากฏในพจนานุกรมกฎหมายกับผลของการวิจัยและเพื่อศึกษาการนิยามคำศัพท์ ที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานโดยสังเขป ผลการศึกษาพบว่า ด้านคำอธิบายคำศัพท์ ของพจนานุกรมกฎหมายขาดความสมบูรณ์ ในประเด็นต่อไปนี้

1. พจนานุกรมส่วนมากขาดความสมบูรณ์ทุกประการ ไม่มีการอธิบายความหมาย ของศัพท์ แต่เป็นการให้ความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับคำศัพท์ ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือจาก วัตถุประสงค์ของการนิยามศัพท์ ควรจัดเป็นสารานุกรมกฎหมาย

2. ขาดคุณสมบัติบางประการที่อาจทำให้ความหมายคลาดเคลื่อนไป ซึ่งอาจส่งผล ในทางกฎหมายได้ ได้แก่ องค์ประกอบด้านอายุ เวลา วัตถุประสงค์/สาเหตุ ลักษณะ อาการ และ พบว่าพจนานุกรมบางเล่มยังไม่สามารถอธิบายองค์ประกอบทางความหมายได้ชัดเจน

ในด้านการเปรียบเทียบคำนิยามศัพท์ที่ปรากฏในพจนานุกรมกฎหมายกับผลการวิจัยพบว่า พจนานุกรมบางเล่มไม่ได้อธิบายองค์ประกอบทางความหมายที่สำคัญของศัพท์ ขาดองค์ประกอบ สำคัญ และอธิบายความหมายไม่ชัดเจน พจนานุกรมบางเล่มอธิบายความหมายของคำศัพท์แคบกว่า ความหมายทั่วไป พจนานุกรมบางเล่มให้ความหมายทั่วไปและความหมายในทาง กฎหมาย พจนานุกรมบางเล่มใช้ศัพท์อธิบายที่ยากแก่การเข้าใจ และพจนานุกรมบางเล่มไม่ได้อธิบาย ความหมายของศัพท์ แต่เป็นลักษณะการซ้ำคำศัพท์ที่ต้องการอธิบาย

ส่วนผลการศึกษาลักษณะการนิยามคำศัพท์กฎหมายที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 พบว่า คำศัพท์ที่อธิบายความหมายในทางกฎหมายบางศัพท์ยังไม่ สามารถอธิบายความหมายได้ชัดเจนเนื่องจาก ความหมายไม่ครอบคลุมตามที่กฎหมายประสงค์ และ ใช้คำอธิบายอ้างอิงซึ่งกันและกัน (cross reference) ซึ่งไม่ได้ให้รายละเอียดทางความหมายของ ศัพท์ ศัพท์ที่มีความหมายทั่วไปบางศัพท์ไม่สามารถนำมาอ้างอิงความหมายในทางกฎหมายได้ เนื่องจาก ความหมายกว้างกว่าที่กฎหมายประสงค์ และใช้คำอธิบายอ้างอิงซึ่งกันและกัน (cross reference) ซึ่งไม่ได้มีความหมายเหมือนกันทุกประการ

กฤติกา ผลเกิด (2546) ได้เสนอวิทยานิพนั์เรื่อง “การศึกษาวิจันลีลาของประมวลกฎหมาย อาญา” โดยมุ่งศึกษาและจำแนกชนิดของสาระในมาตราต่าง ๆ ของประมวลกฎหมายอาญา รูป วากยสัมพันธ์ความสัมพันธ์ระหว่างชนิดของสาระกับรูปวากยสัมพันธ์ รวมทั้งกลวิธีการเชื่อมโยงความ และศัพท์เฉพาะที่ใช้ในประมวลกฎหมายอาญา ผลการศึกษาพบว่า ประมวลกฎหมายอาญา ประกอบด้วยชนิดของสาระ 4 ชนิด ได้แก่ สาระชนิดที่เป็นข้อบังคับ สาระชนิดที่เป็นคำอนุญาต สาระ ชนิดที่เป็นคำจำกัดความ และสาระชนิดที่เป็นการแจ้งความให้ทราบ โดยสาระแต่ละชนิดมี

ความสัมพันธ์กับรูปวากยสัมพันธ์ คือองค์ประกอบของสาระแต่ละชนิดจะแสดงลักษณะเฉพาะของ สาระชนิดนั้น ๆ และรูปวากยสัมพันธ์จะแปรไปตามชนิดของสาระ ด้านกลวิธีการเชื่อมโยงความ มี 3 ประเภท คือ การอ้างอิง การใช้คำเชื่อม และการซ้ำ ส่วนศัพท์เฉพาะนั้นมีการให้ความหมายที่แตกต่าง กับภาษาไทยมาตรฐาน 4 ประการคือ ความหมายกว้างออก ความหมายแคบเข้า ความหมายย้ายที่ และความหมายคาบเกี่ยว ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างชนิดของสาระกับรูปวากยสัมพันธ์และกลวิธีการ เชื่อมโยงความรวมทั้งศัพท์เฉพาะที่ศึกษาแสดงให้เห็นว่าวลีที่แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน

พิมพา จิตตประสารทศิล (2548) ได้เสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาลักษณะภาษาใน กฎหมายไทย: ประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์” โดยมุ่งศึกษาลักษณะ ภาษาในระดับประโยคในประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมทั้ง ลักษณะการเชื่อมโยงความในประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผล การศึกษาพบว่า ลักษณะประโยคประโยคที่พบมากที่สุดคือ ประโยคความรวม ประโยคความซ้อน และประโยคความเดียวตามลำดับ ส่วนการเชื่อมโยงความนั้น ใช้การเชื่อมโยงโดยการซ้ำมากที่สุด รองลงมาคือการใช้คำเชื่อม และการอ้างถึง โดยสรุปแล้วพบว่าลักษณะที่ปรากฏในภาษากฎหมายไทย คือ มีโครงสร้างที่ซับซ้อน เนื่องจากมีเนื้อความที่เกี่ยวข้องกันหลายประเด็นในแต่ละมาตรา ทั้งยัง ปรากฏการใช้รูปภาษาซ้ำ และการใช้คำเชื่อมในอัตราสูง เพื่อความชัดเจนและหลีกเลี่ยงความกำกวม

มลลิตี พรโชคชัย (2538) ได้เสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวลีจลลิตีของประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ไทย” โดยเก็บข้อมูลจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย บรรพที่ 1- 6 จำนวน 1755 มาตรา เพื่อหาปริจเฉทลลิตีที่เป็นลักษณะเฉพาะและชัดเจน ในด้านเนื้อความ รูป วากยสัมพันธ์ และศัพท์สำนวนที่ใช้ในระดับประโยค ผลการศึกษาพบว่า ชนิดของสาระในมาตราต่าง ๆ ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย แบ่งได้เป็น 4 ชนิดใหญ่ ๆ คือ

1. สาระที่เป็นคำสั่งหรือข้อบังคับ แบ่งเป็น 2 ชนิดย่อย คือ สาระที่เป็นคำสั่งหรือ ข้อบังคับแบบไม่มีเงื่อนไขในการปฏิบัติตาม และสาระที่เป็นคำสั่งหรือข้อบังคับแบบมีเงื่อนไขในการ ปฏิบัติตาม

2. สาระที่เป็นคำอนุญาต

3. สาระที่เป็นคำจำกัดความ

4. สาระที่เป็นการแจ้งความให้ทราบ

สาระแต่ละชนิดมีรูปวากยสัมพันธ์ที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไป นั่นคือ ชนิดของสาระกับ รูปวากยสัมพันธ์มีแนวโน้มที่จะเป็นปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ในการศึกษาวิเคราะห์การใช้ศัพท์และสำนวน เฉพาะของภาษาที่ใช้ในประมวลกฎหมายไทยนี้พบว่า การใช้ศัพท์และสำนวนในประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ไทยนี้มีลักษณะที่เฉพาะ แตกต่างไปจากภาษาปกติทั่วไป

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับภาษากฎหมายในเชิงเปรียบเทียบภาษาต่างสมัยอีกหลายฉบับ ได้แก่

สุกัญญา สุวิริยะรัตน์ (2553) ได้เสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง “ภาษาในกฎหมายลักษณะอาญากับประมวลกฎหมายอาญา: การศึกษาเชิงเปรียบเทียบต่างสมัย” เพื่อศึกษาถึงรูปแบบประโยคในภาษา โดยมองว่าภาษาเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างแต่ละแบบเป็นตัวแทน ศึกษาความซับซ้อนของประโยคที่ใช้ในภาษากฎหมายไทย และการเชื่อมความระดับประโยค ผลการวิจัยพบว่า ประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายลักษณะอาญามีความแตกต่างกันในด้านโครงสร้างของตัวบทกฎหมาย วากยสัมพันธ์ของประโยค และการใช้คำ วลี และถ้อยคำสำนวน โดยประมวลกฎหมายอาญามีความเป็นระบบแบบแผนในการยกร่างมากกว่า และพบสาระที่เป็นคำสั่งหรือข้อบังคับแบบไม่มีเงื่อนไขมากที่สุดทั้งสองฉบับ ในประมวลกฎหมายอาญามีจำนวนสาระที่เป็นคำสั่งหรือข้อบังคับแบบไม่มีเงื่อนไขมากกว่าสาระที่เป็นคำสั่งหรือข้อบังคับแบบมีเงื่อนไขอย่างเห็นได้ชัด

ในส่วนประโยคพบว่ามีการใช้ประโยคความซ้อนรวมในกฎหมายลักษณะอาญาเป็นจำนวนมากและมีจำนวนมากว่าที่พบในประมวลกฎหมายอาญา ส่วนหน่วยสร้างประโยคกรรม การใช้นามวลีแปลงและประโยคละประธาน พบในประมวลกฎหมายอาญามากกว่าอย่างเห็นได้ชัด กฎหมายทั้งสองฉบับมีการเชื่อมความภายในประโยคมากกว่าการเชื่อมความระหว่างประโยค

ประมวลกฎหมายอาญามีความคงที่ในการใช้คำและใช้คำศัพท์เฉพาะทางกฎหมายมากกว่า โดยปรากฏว่ามีการบัญญัติศัพท์ขึ้นมาใหม่และการยกเลิกใช้ศัพท์กฎหมายบางคำที่เคยปรากฏในกฎหมายลักษณะอาญาไป กฎหมายลักษณะอาญามีการใช้ภาษาแบบเก่า และภาษาที่แสดงความสำคัญและพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ รวมถึงการใช้สรรพนาม "ท่าน" "เขา" และ "มัน" ส่วนประมวลกฎหมายอาญากล่าวถึงพระมหากษัตริย์แบบทั่วไปและน้อยครั้ง และไม่มีการกล่าวอ้างถึงพระราชอำนาจในการเป็นผู้ปกครอง คำสรรพนามพบคำว่า "เขา" ครั้งเดียว

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าภาษาที่ใช้ในกฎหมายสามารถสะท้อนให้เห็นความแตกต่างของสภาพสังคมและระบอบการปกครองของสังคมนั้นได้ เช่น ภาษาในกฎหมายลักษณะอาญาสะท้อนให้เห็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์และระบบชนชั้นทางสังคมที่ชัดเจน ส่วนภาษาในประมวลกฎหมายอาญาสะท้อนสถานะของพระมหากษัตริย์ที่ทรงอยู่ใต้รัฐธรรมนูญ และความเท่าเทียมกันของสังคม

พัชรินทร์ เปี่ยมสมบูรณ์ (2517) ได้เสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง “การปฏิรูปภาษากฎหมายของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2411 ถึง พ.ศ. 2478” โดยศึกษาตัวบทของกฎหมายที่แตกต่างกันไปตามสภาพสังคมแต่ละสมัยควบคู่กับการทบทวนภาษากฎหมายตั้งแต่สมัยสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า ภาษากฎหมายในสมัยสุโขทัยนิยมใช้สำนวนง่าย ๆ สั้น ๆ ไม่มีคำราชาศัพท์ ประโยคส่วนมากจะเป็นเอกรรณประโยค ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ภาษากฎหมายมีลักษณะเป็นวรรณคดีชั้นสูง มีคำราชาศัพท์ ซึ่งเป็นอิทธิพลของฮินดูผ่านมาทางมอญ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระ

จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สำนวนโวหารทางภาษากฎหมายมีลักษณะคล้ายกับภาษากฎหมายในสมัยอยุธยา แต่แนวคิดเปลี่ยนแปลงไป เช่น มีเรื่องสิทธิสตรีมากขึ้น ลักษณะที่เด่นชัดมากคือ ตัวบทกฎหมายสั้น แต่เหตุผลที่ออกกฎหมายยาวมาก สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สำนวนตลอดจนถ้อยคำในภาษากฎหมายลักษณะอาญา พ.ศ. 2451 มีคุณสมบัติที่แตกต่างจากเดิมคือ ง่าย ชัดเจน กระชับ บุคคลทั่วไปเข้าใจได้ง่าย

มงคล เทียนประเทืองชัย (2553) ได้เสนอบทความวิชาการเรื่อง “ทฤษฎีอรรถปริวรรตศาสตร์กับการตีความกฎหมาย” พบว่า การตีความภาษากฎหมายต้องเป็นไปอย่างถูกต้องและแม่นยำเพราะมีผลกระทบใหญ่หลวงต่อการดำเนินชีวิต แต่ด้วยศาสตร์แห่งภาษาด้านกฎหมายที่ต้องใช้คำสั้น กระชับ แต่ได้ใจความครอบคลุมมากที่สุด เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนแตกต่างกัน ก่อให้เกิดปัญหาในความหมายของภาษาที่เป็นตัวอักษร ก่อให้เกิดศาสตร์แห่งการตีความด้านกฎหมายขึ้นมาเฉพาะอีกวิธีหนึ่ง โดยมีหลักการคือตีความตามตัวอักษรและเจตนารมณ์ไปในทิศทางเดียวกัน เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม ได้แก่ทฤษฎีอำเภोजิตและอำเภอกาณณ์ ซึ่งต้องใช้ประกอบกันในการตีความกฎหมาย

นอกจากการศึกษาวิเคราะห์ภาษากฎหมายในเชิงภาษาและภาษาศาสตร์ เพื่อช่วยในการทำความเข้าใจและตีความแล้วนั้น ยังมีการวิจัยตัวบทกฎหมายไทยประเภทต่าง ๆ เพื่อนำผลไปสร้างนวัตกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการแปลภาษากฎหมาย ได้แก่ ยุทธชัย วิถีกล ซึ่งได้เสนอวิทยานิพนธ์หัวข้อ “การใช้คลังข้อมูลภาษากฎหมายไทยในการแปลเอกสารกฎหมายจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย” จากผลการวิจัยทำให้ได้คลังข้อมูลภาษากฎหมายไทยเพื่อให้ผู้แปลที่มีความรู้ภาษาดีแต่ขาดความรู้ด้านกฎหมายใช้เป็นทรัพยากรการแปลเอกสารกฎหมายจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย โดยพบว่าการใช้คลังข้อมูลภาษากฎหมายไทยเป็นทรัพยากรการแปลจะทำให้ผู้แปลใช้ทำเนียบภาษากฎหมายไทยได้ถูกต้องมากกว่าการแปลโดยไม่ใช้คลังข้อมูล

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับคำศัพท์และการใช้ภาษากฎหมายพบว่า มีงานวิจัยที่มุ่งเน้นไปในด้านคำศัพท์ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเรื่องคำศัพท์ที่เกี่ยวกับรัฐและประชาชนในรัฐธรรมนูญกัมพูชา คือ งานของธานินทร์ กรัยวิเชียร (2551) เรื่อง “ภาษากฎหมายไทย” ชาคริต อนันทรารวัน (2538) เรื่องภาษาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2534 และ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ (2529) ที่ได้ให้แนวทางในการศึกษา ภาษาไทยในกฎหมายเอาไว้ โดยประมวลได้ว่า ลักษณะสำคัญด้านคำศัพท์ที่ใช้ในภาษากฎหมายมีดังนี้

1. มีการใช้คำศัพท์เฉพาะ ซึ่งต้องอาศัยการตีความเพื่อให้เข้าใจตรงกัน
2. มีการใช้ภาษาธรรมดาในกฎหมาย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่าย
3. มีการกำหนดนิยามศัพท์ ในกรณีที่มีคำหรือข้อความที่ประสงค์จะให้มีความหมายพิเศษหรือแตกต่างไปจากความหมายธรรมดาทั่วไป

พิเศษหรือแตกต่างไปจากความหมายธรรมดาทั่วไป

4. มีการใช้คำราชาศัพท์ ในกรณีที่ข้อความนั้นเกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์

5. มีการใช้คำทับศัพท์จากภาษาอื่น โดยปรากฏในกรณีที่จำเป็นเท่านั้น เนื่องจากโดยมากหากมีการรับเอาแนวคิดหรือคำศัพท์มาจากภาษาอื่นจะมีการแปลเป็นภาษาไทยโดยใช้คำที่ใกล้เคียงที่สุด

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น โดยเฉพาะงานวิจัยของ ดุลยการณ์ กรณท์แสง (2537) เรื่อง “การวิเคราะห์การนิยามคำศัพท์ภาษากฎหมาย: กฎหมายครอบครัวและมรดก” มาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการจัดแบ่งกลุ่มคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับรัฐและประชาชนในรัฐธรรมนูญกัมพูชา 6 ฉบับ เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ต่อไป

บทที่ 3 คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับรัฐ

“รัฐ” เป็นคำศัพท์ที่มีความหมายค่อนข้างกว้าง ฦน ฦาเรต (ฦนุร ฦนารุท, ๒๐๑๐: ๓๗๐) ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่ารัฐตามแนวคิดศาสตร์ไว้ว่า หมายถึง นิติบุคคลที่มีอธิปไตย สีม ใถ (สฤษ ใถ, ๒๐๐๖: ๑๐๑) และพจนานุกรมภาษาเขมร (ฦฐุสฬสสรบญุฑิฏ, ๑๕๒๗) ได้ให้ความหมายไว้เหมือนกันว่า หมายถึง ดินแดน ประเทศ ผู้ที่อยู่ในดินแดน ราชฎร ประชาชน ส่วนนัฎววิชาการไทย ได้แก่ วิษณุ ฦรื่องาม (2530: 32) ได้อธิบายความหมายของคำว่ารัฐ ไว้ว่า หมายถึง สัฎคการเมือง ขนาดใหญ่ ซึ่งประกอบไปด้วยดินแดนหรืออาณาเขตอันแน้ช้ด ราชฎรหรือสมาชิกของสัฎคมนั้ัน และ อานาจทางการเมืองการปกครองในดินแดนที่จึะรักษารัฐนั้ันให้ดำรงอยู่ต่อไปได้ คล้ายคลึงกับที่ ดิเรก ฦวรสมาคม (2553: 82) ได้ให้ความหมายไว้ว่า รัฐ หมายถึง ชุมชนทางการเมืองของมนุษย์ ซึ่งประกอบไปด้วยดินแดนที่มีอาณาเขตแน่นอน มีประชากรอาศัยอยู่ในจำนวนที่เหมาะสม โดยมี รัฐบาลปกครองและมีอานาจอธิปไตยของตนเอง

จากข้อมูลในภาษาเขมรและภาษาไทยดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้พบว่า รัฐ มีความหมายครอบคลุมทั้งดินแดน ประชาชน และการปกครอง แต่เนื่องจากประชาชนเป็นหัวข้อที่มีรายละเอียดค่อนข้างมาก ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงจัดเอาคำว่าประชาชนไปนำเสนอในบทที่ 4 ส่วนในบทที่ 3 นี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับรัฐ ซึ่งมุ่งเน้นไปที่คำศัพท์ที่หมายถึงกัฎพูชา รัฐอื่น ๆ และรูปแบบการปกครอง ทั้งนี้ในการนำเสนอผู้วิจัยจะให้ข้อมูลคำศัพท์ในแต่ละกลุ่มโดยเรียงลำดับคำศัพท์ตามตัวอักษร จำนวนฉบับรัฐธรรมนูญที่ปรากฏคำศัพท์นั้น ๆ และสาระที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กัฎพูชา

1.1 ชื่ออย่างเป็นทางการของกัฎพูชา

ชื่ออย่างเป็นทางการของกัฎพูชาในรัฐธรรมนูญกัฎพูชา 6 ฉบับ มีจำนวน 6 คำ แตกต่างกันไป ในแต่ละฉบับ โดยเรียงลำดับตามตัวอักษร ดังนี้

ตารางที่ 1 ชื่ออย่างเป็นทางการของกัฎพูชา

คำที่	ภาษาเขมร	คำแปล
1	กษุฎาบรูฎาธิบเทฎย	กัฎพูชาประชาธิปไตย
2	บรูเจสกษุฎา	ประเทศกัฎพูชา
3	บรูระกัฎณกษุฎา	พระราชอาณาจักรกัฎพูชา

คำที่	ภาษาเขมร	คำแปล
4	រដ្ឋកម្ពុជា	รัฐกัมพูชา
5	សាធារណរដ្ឋខ្មែរ	สาธารณรัฐเขมร
6	សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា	สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา

1.1.1 កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ (กัมพูชาประชาธิปไตย)

พจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (ជួន ណាត, 1967: 643) ได้ให้ความหมายของคำศัพท์ **ប្រជាធិបតេយ្យ** ไว้ว่า

ភាពនៃប្រទេសដែលមានប្រជាពលរដ្ឋជាអធិបតី គឺប្រទេសបូរដ្ឋបាលដែលមានប្រជាជនជាតំក្នុងការរើសតំណាងរបស់ខ្លួន ឲ្យជាអ្នកសម្រេចកិច្ចការក្នុងប្រទេស

ลักษณะของประเทศที่มีประชากรจำนวนมาก เป็นใหญ่ คือประเทศหรือรัฐบาลที่มีประชาชนเป็นใหญ่ในการเลือกผู้แทนของตน ให้ทำหน้าที่บริหารกิจการในประเทศ

(แปลโดยผู้วิจัย)

คำศัพท์นี้ตรงกับภาษาไทยว่า ประชาธิปไตย ซึ่งจำเรียง จันทรประภา (2552, online) ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า คำว่า ประชาธิปไตย มีที่มาจากคำว่า democracy ซึ่งมีที่มาจากภาษากรีกโบราณที่ว่า demos ที่หมายถึงประชาชน และคำว่า kratos ที่หมายถึง อำนาจปกครอง เมื่อรวมกันแล้ว democracy จึงหมายถึงการปกครองที่ประชาชนเป็นผู้มีอำนาจปกครอง ทั้งนี้เมื่อคนมีจำนวนมากจึงจำเป็นต้องใช้การเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนได้แสดงอำนาจของตนเอง

คำว่า **កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ** (กัมพูชาประชาธิปไตย) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 1 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976

ตารางที่ 2 การปรากฏของคำว่า **កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ** (กัมพูชาประชาธิปไตย)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	✓	x	x	x

คำว่า **កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ** (กัมพูชาประชาธิปไตย) นี้ถูกกำหนดเป็นชื่ออย่างเป็นทางการของกัมพูชา ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 อาจจะใช้คำศัพท์นี้เดี่ยว ๆ หรือมีคำว่า ประเทศนำหน้าเป็น **ប្រទេសកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ** (ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย) โดยปรากฏในข้อความดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

มาตรา ๑

รัฐกัมพูชา ជា រដ្ឋមួយឯករាជ ឯកភាព សន្តិភាព អព្យាក្រឹត មិនចូលបក្ស សម្ព័ន្ធណា អធិបតេយ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុងបូរណភាពដែនដីរបស់ខ្លួន។

រដ្ឋកម្ពុជា ជា រដ្ឋរបស់ប្រជាជន កម្មករ កសិករ និងពលករកម្ពុជាផ្សេងទៀតទាំងអស់។

រដ្ឋកម្ពុជា មានឈ្មោះជាផ្លូវការថា ៖ “**កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ**”

มาตรา 1

รัฐกัมพูชาเป็นรัฐเอกราช เป็นอันหนึ่งอันเดียว สันติภาพ เป็นกลาง ไม่เข้าพรรค สัมพันธ์ใด อธิปไตย ประชาธิปไตย ในบูรณภาพแดนดินของตน

รัฐกัมพูชาเป็นรัฐของประชาชน กรรมกร กสิกร และแรงงานกัมพูชาอื่นอีกทั้งหมด

รัฐกัมพูชามีชื่อเป็นทางการว่า “**กัมพูชาประชาธิปไตย**”

(รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการระบุให้ทราบว่าสถานะของประเทศกัมพูชาภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนี้เป็นรัฐเอกราช ยึดถึงหลักความเป็นเอกภาพ สันติภาพ และเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด และมีการเน้นย้ำให้เห็นถึงอุดมการณ์ของผู้นำสมัยกัมพูชาประชาธิปไตยตามแนวคิดสังคมนิยมคือ กัมพูชาเป็นรัฐของประชาชน กรรมกร กสิกร และแรงงาน ส่วนตอนท้ายของมาตรา 1 นี้เป็นการประกาศให้ทราบว่า กัมพูชาในขณะนั้นมีชื่ออย่างเป็นทางการคือ กัมพูชาประชาธิปไตย

นอกจากนี้ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 ยังมีการใช้คำว่า **ប្រទេសកម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ** (ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย) ในการกล่าวถึงประเทศกัมพูชาด้วย โดยปรากฏในข้อความดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 2

มาตรา ๑๕

រដ្ឋធានីរបស់**ប្រទេសកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ** គឺ ភ្នំពេញ។

มาตรา 15

รัฐธานีของประเทศ**กัมพูชาประชาธิปไตย**คือ พนมเปญ

(รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการประกาศว่า พนมเปญเป็นเมืองหลวงของกัมพูชา โดยคำว่าเมืองหลวงในสมัยนั้นใช้คำว่าว่า **រដ្ឋธานี** ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่ใช้เรียกเมืองหลวงในยุคที่กัมพูชาไม่ได้ปกครองโดยภายใต้สถาบันพระมหากษัตริย์

นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับการรับรองสิทธิของประชาชนกัมพูชาว่า ประชาชนทุกคนมีสิทธิในความเป็นอยู่อย่างเต็มที่ ทั้งด้านวัตถุ จิตวิญญาณ และด้านวัฒนธรรม ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาให้เจริญขึ้นอยู่เสมอ ประชาชนกัมพูชาทุกคนล้วนแล้วแต่ต้องได้รับการรับรองด้านความเป็นอยู่ทั้งหมดกรรมกรทุกคนเป็นเจ้าของโรงจักร เกษตรกรทุกคนเป็นเจ้าของไร่นา และแรงงานอื่น ๆ มีสิทธิในการมีงานทำทุกคน ในประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยปลอดจากการว่างงานโดยเด็ดขาด (มาตรา 12)

จากบริบทสามารถสรุปได้ว่า **กฤษฎาเบรดาธิบเทย** (กัมพูชาประชาธิปไตย) และ **เบรเดสกฤษฎาเบรดาธิบเทย** (ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย) เป็นชื่ออย่างเป็นทางการของกัมพูชา ในช่วงเวลาที่ปกครองโดยรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย (ค.ศ. 1975-1979) หรือที่รู้จักกันในนาม เขมรแดง นิรันดร์ คิตบรรจง และคณะ (2563: 258) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า เขมรแดงถือเป็นตัวแทนความสำเร็จของพรรคการเมืองฝ่ายคอมมิวนิสต์ในกัมพูชา โดยสามารถบุกยึดกรุงพนมเปญ โคนล้มอำนาจในระบบลอน นอลได้ในวันที่ 17 เมษายน ค.ศ. 1975 หลังจากนั้นจึงมีการเปลี่ยนชื่อประเทศเป็นกัมพูชาประชาธิปไตย และกำหนดรูปแบบการปกครองตามอุดมการณ์สังคมนิยมที่เรียกว่า "อุดมการณ์ปฏิวัติแบบเบ็ดเสร็จ" โดยมีรัฐบาลเผด็จการเป็นผู้นำ และขับเคื้อนประเทศโดยมีชนชั้นกรรมาชีพเป็นกำลังสำคัญ

เมื่อพิจารณาความหมายทางรัฐศาสตร์ที่ระบุไว้ว่า **เบรดาธิบเทย** (ประชาธิปไตย) คือการปกครองแบบหนึ่งซึ่งประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประชาชนมีสิทธิในการเลือกผู้ปกครองมาทำหน้าที่ออกกฎหมาย โดยประชาชนอาจจะใช้อำนาจของตนด้วยตนเองหรือจะใช้อำนาจนั้นผ่านผู้แทนที่ตนออกเสียงเลือกให้ทำหน้าที่แทนก็ได้ (ศิริพงษ์ จาดไร่ชิง, กัญจิรา วิจิตรวชิราภักษ์ และพระมหาอรุณ ปลูกบุญ, 2564: 66) ในทัศนะของคนทั่วไปความหมายข้างต้นนี้อาจจะขัดแย้งกับรูปแบบการปกครองตามแนวคิดสังคมนิยมในยุค **กฤษฎาเบรดาธิบเทย** (กัมพูชาประชาธิปไตย) ซึ่งมีคำว่า **เบรดาธิบเทย** (ประชาธิปไตย) เป็นส่วนประกอบในชื่ออย่างเป็นทางการ เนื่องจากการปกครองตามแนวคิดสังคมนิยม (Socialism) คือการที่รัฐมีบทบาทเป็นผู้ควบคุมกลไกอำนาจการปกครอง เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ซึ่งอำนาจการตัดสินใจทุกประการขึ้นอยู่กับผู้นำรัฐ อย่างไรก็ตาม แนวคิดของระบอบสังคมนิยมมองว่า ประชาชนเป็นผู้ขับเคลื่อนวิถีการผลิตตามที่รัฐกำหนด โดยรัฐวางแผนเศรษฐกิจเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชน ลดช่องว่างของรายได้ของประชาชนในสังคมลง อีกทั้งการควบคุมกิจการสาธารณูปโภคของประชาชน เช่น ไฟฟ้า ประปา ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในชีวิตประจำวันของประชาชน เพื่อประโยชน์สุขของสังคมส่วนรวม (ประธาน สุวรรณมงคล, ออนไลน์) แนวคิดดังกล่าวจึงสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของคำว่า **เบรดาธิบเทย** (ประชาธิปไตย) เพราะเป็นระบอบที่มุ่งเน้นไปที่การให้ความสำคัญกับประชาชนได้เช่นเดียวกัน โดยพบว่านอกจากกัมพูชาแล้ว ประเทศลาวก็มีการสถาปนาประเทศเป็น “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ภายหลังจากเปลี่ยนการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยมด้วยเช่นกัน

1.1.2 **บรูเธสคฺษุฉา** (ประเทศกัมพูชา)

พจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (ผู้ส ฃฃ, 1967: 614) ได้ให้ความหมายของคำว่า **บรูเธส** (ประเทศ) ไว้ว่า

บรูเธส บรูเธส ส. (ฃ. บรูเธส; ส. บรูเธส) ฃี, ฃบส, ฃฃฃฃฃ, สฺรฃ, ฃฃ ฃฃฃ ฃฃฃฃ บรูเธส ฃฃฃฃ ฃ

ปเตส หรือ ประเทศ น. (ป. ปเตส; ส. ประเทศ) ที่, ฃนที่, สฃานที่ฃวไป, ฃฃอง, ฃฃน ฃฃฃ นานาประเทศ ประเทศฃฃ ฃ

(แปลโดยผู้วิจัย)

สอดคล้องกับความหมายของคำว่า ประเทศ ในภาษาไทย ที่พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ออนไลน์) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประเทศ หมายถึง น. บ้านเมือง, ฃวณ ฃวณ, ฃนที่อยู่ (ส. ประเทศ; ป. ประเทศ) ฃนฃนสามารถสรุปได้ว่าคำว่า ประเทศ มีความหมายที่มุ่งเน้นไปในฃาน หรือพื้นที่ที่ถูฃกำหนดโดยพรมแดนทางภูมิศาสตร์

คำว่า **บรูเธสคฺษุฉา** (ประเทศกัมพูชา) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 6 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 รัฐธรรมนูญกัมพูชา ประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 และรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 และรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 แต่มีเพียงฉบับเดียวเท่านั้นที่ใ้คำว่า **บรูเธสคฺษุฉา** (ประเทศกัมพูชา) เป็นชื่ออย่างเป็นทางการของประเทศ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947

ตารางที่ 3 การปรากฏของคำว่า **บรูเธสคฺษุฉา** (ประเทศกัมพูชา)

ฃ.1947	ฃ.1972	ฃ.1976	ฃ.1981	ฃ.1989	ฃ.1993
✓ *	✓	✓	✓	✓	✓

*รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นรัฐธรรมนูญฉบับเดียวที่ใ้คำว่า **บรูเธสคฺษุฉา** (ประเทศกัมพูชา) เป็นชื่ออย่างเป็นทางการของประเทศ

ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 **บรูเธสคฺษุฉา** (ประเทศกัมพูชา) ถูกใช้ในบริบทที่แตกต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับอื่น ฃ เนื่องจากคำเรียกประเทศกัมพูชาใ้ถือเป็นชื่ออย่างเป็นทางการของกัมพูชาในสมัยฃงกล่าว โดยปรากฏในข้อความดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 3

บทที่ 9

เบรเสสคฺษุฉา ជាប្រជាជាតិមួយមានព្រះមហាក្សត្រិយ៍សោយរាជ្យ។

มาตรา 1

ประเทศกัมพูชา เป็นประชาชาติหนึ่งมีพระมหากษัตริย์ครองราชย์

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า **เบรเสสคฺษุฉา** (ประเทศกัมพูชา) เป็นชื่อเรียกกัมพูชาอย่างเป็นทางการ นอกจากนี้ชื่อฉบับของรัฐธรรมนูญฉบับที่ 1 นี้คือ **รฐธรรมนูญเบรเสสคฺษุฉา ๑๙๔๗** (รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา 1947) อีกทั้งยังมีการระบุไว้ในมาตราที่ 1 ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ว่า ประเทศกัมพูชาเป็นประเทศที่มีพระมหากษัตริย์ครองราชย์ ซึ่งโดยทั่วไปในหมวดแรกของรัฐธรรมนูญ มักจะมีการระบุชื่ออย่างเป็นทางการของประเทศเอาไว้ พร้อมทั้งกล่าวถึงรูปแบบของรัฐและการปกครองเอาไว้ด้วย

ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาฉบับอื่น ๆ ยังมีการใช้คำว่า **เบรเสสคฺษุฉา** (ประเทศกัมพูชา) เป็นคำเรียกประเทศกัมพูชาอยู่ แต่มีใช้ชื่ออย่างเป็นทางการของประเทศ โดยสังเกตได้ว่า คำว่า **เบรเสสคฺษุฉา** (ประเทศ) เป็นคำกลาง ๆ ที่ใช้เรียกรัฐต่าง ๆ ไม่ว่าจะป็นรัฐที่ปกครองรูปแบบใดก็ตาม

1.1.3 **ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (พระราชอาณาจักรกัมพูชา)**

พจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (ជួន ណាត, 1967: 1,034) ไม่ปรากฏคำว่า **ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (พระราชอาณาจักรกัมพูชา)** แต่ปรากฏคำว่า **រាជាណាចក្រ (ราชอาณาจักร)** โดยได้ให้ความหมายไว้ว่า

រាជណាចក្រ ឬ រាជាណាចក្រ អាណាចក្ររបស់ព្រះរាជា

ราชอาณาจักร หรือ ราชาอาณาจักร อาณาจักรของพระราชา

(แปลโดยผู้วิจัย)

ตรงกับพจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ออนไลน์) ที่ได้ให้ความหมายของราชอาณาจักร ไว้ว่า ประเทศที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งสอดคล้องกับที่เขตแดนที่อยู่ในอำนาจปกครองของประเทศที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2551: ออนไลน์) ทั้งนี้ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า **ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (พระราชอาณาจักรกัมพูชา)** เป็นวิสามานยนามซึ่งเป็นชื่ออย่างเป็นทางการของประเทศจึงอาจไม่ปรากฏความหมายในพจนานุกรม

คำว่า **ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា** (พระราชอาณาจักรกัมพูชา) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 1 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993

ตารางที่ 4 การปรากฏของคำว่า **ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា** (พระราชอาณาจักรกัมพูชา)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	x	x	x	✓

ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 **ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា** (พระราชอาณาจักร) ใช้ในบริบทที่ต้องการกล่าวถึงประเทศกัมพูชา โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4

មាត្រា 9

ប្រទេសកម្ពុជា ជាព្រះរាជាណាចក្រដែលព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ប្រតិបត្តិតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញនិងតាមលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ សេរីពហុបក្ស។

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ជារដ្ឋឯករាជ្យ អធិបតេយ្យ សន្តិភាព អព្យាក្រឹត អចិន្ត្រៃយ៍ មិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ។

มาตรา 1

ประเทศกัมพูชาเป็นพระราชอาณาจักรซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและตามลัทธิประชาธิปไตยเสรีพหุพรรค

พระราชอาณาจักรกัมพูชา เป็นรัฐเอกราชอธิปไตย สันติภาพ เป็นกลาง มั่นคงถาวร และไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด

(รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 ได้กำหนดอย่างชัดเจนในมาตราดังกล่าวว่า กัมพูชามีสถานะเป็นพระราชอาณาจักรซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และมีชื่ออย่างเป็นทางการว่า พระราชอาณาจักรกัมพูชา

ตามข้อมูลที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 **ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា** (พระราชอาณาจักรกัมพูชา) เป็นชื่ออย่างเป็นทางการของประเทศกัมพูชา คำศัพท์นี้มาจากคำว่า **ព្រះរាជ** (พระราช) และ **អាណាចក្រ** (อาณาจักร) เขียนต่อกันโดยใช้วิธีการสนธิคำตามแบบบาลีสันสกฤตคือการนำเอาคำศัพท์ 2 คำมารวมเข้ากันเป็นคำเดียว เพื่อสร้างคำศัพท์ใหม่เป็นคำว่า **ព្រះរាជាណាចក្រ** (พระราชอาณาจักร) **ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា** จึงหมายถึง เขตแดนหรือดินแดนของพระราชอาณาจักร เป็นคำศัพท์ที่แสดงให้เห็นถึงระบอบการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและเป็นสัญลักษณ์ของประเทศ คำศัพท์นี้ค่อนข้างคล้ายคลึงกับคำว่า **ព្រះរាជអាណាចក្រ** (พระราชอาณาจักร) ใน รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของกัมพูชา ภายใต้การ

ปกครองซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข แต่มีความแตกต่างในด้านการสะกดคำและการใช้ เนื่องจากในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 มักจะปรากฏคำว่า **กษัตริย์** ต่อท้ายเสมอ ในขณะที่รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 นั้นมักใช้คำศัพท์นี้เดี่ยว ๆ โดยไม่มีคำว่ากัมพูชา ต่อท้าย

1.1.4 ราชอาณาจักร (รัฐกัมพูชา)

พจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (ជួន ណាត, 1967: 975) ได้ให้ความหมายของคำว่า **រដ្ឋ** (รัฐ) ไว้ว่า

ន. (ព., សំ. ភ្នែ) ដែន, ប្រទេស; អ្នកនៅក្នុងដែន, រាស្ត្រ, ប្រជាជន ។

น. (ป. ส. ราชตฺร) แดน, ประเทศ; ผู้อยู่ในดินแดน, ราษฎร, ประชาชน

(แปลโดยผู้วิจัย)

พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ออนไลน์) ได้ให้ความหมายไว้ว่า รัฐ หมายถึง น. แคว้น เช่น รัฐปาหัง, บ้านเมือง เช่น กฎหมายสูงสุดของรัฐ, ประเทศ เช่น รัฐวาติกัน. (ป. รฎจ; ส. ราชฎร) ในทางรัฐศาสตร์ เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์ (2504: 44) ได้อธิบายว่า “รัฐ คือ สมาคมของมนุษย์จำนวนหนึ่งครอบครองที่ดินแดนแห่งหนึ่งที่มีขอบเขตแน่นอน รวมกันอยู่ภายใต้รัฐบาลหนึ่ง” อานนท์ อภาภิรม (2545: 13) ได้อธิบายว่าคำว่า “รัฐ” (state) มีความหมายแตกต่างจากคำว่า “ชาติ” (nation) ตรงที่เมื่อกล่าวถึงรัฐ มักจะมุ่งเน้นไปที่ความผูกพันทางการเมือง หมายถึง การที่ประชาชนอยู่ภายใต้รอบอบการเมืองอย่างเดียวกัน มีอธิปไตยอันเดียวกัน รวมทั้งมีเอกราชเต็มที ในฐานะที่เป็นรัฐ ส่วนคำว่า ชาตินั้นจะมุ่งเน้นไปที่ประชาชน เพราะชาติเกิดจากการรวมกันของประชาชนซึ่งโดยมากจะมีเชื้อชาติ (race) เดียวกัน พุฒภาษาเดียวกัน นับถือศาสนาเดียวกัน

คำว่า **រដ្ឋកម្ពុជា** (รัฐกัมพูชา) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 2 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 และรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989

ตารางที่ 5 การปรากฏของคำว่า **រដ្ឋកម្ពុជា** (รัฐกัมพูชา)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
✗	✗	✓	✗	✓*	✗

*รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นรัฐธรรมนูญฉบับเดียวที่ใช้คำว่า **រដ្ឋកម្ពុជា** (รัฐกัมพูชา) เป็นชื่ออย่างเป็นทางการของประเทศ

ในรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 រដ្ឋកម្ពុជា (รัฐกัมพูชา) ใช้เป็นชื่ออย่างเป็นทางการของกัมพูชา โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5

มาตรา 9

ប្រទេសកម្ពុជាមាននាមជាផ្លូវការថា **រដ្ឋកម្ពុជា**។

រដ្ឋកម្ពុជាជាប្រទេសឯករាជ្យ អធិបតេយ្យ បូរណភាពដែនដី សន្តិភាព ប្រជាធិបតេយ្យ អព្យាក្រឹត និងមិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ។

អធិបតេយ្យនៃ**រដ្ឋកម្ពុជា** លាតសន្ធឹងលើដែនគោក ដែនកោះ ដែនទឹក ដែនសមុទ្រ បាតសមុទ្រ ក្រោមបាតសមុទ្រ ហើយនិងដែនអាកាស។

បាវចនានៃ**រដ្ឋកម្ពុជា** គឺ ឯករាជ្យ សន្តិភាព សេរីភាព សុភមង្គល។

ភាសានិងអក្សរដែលប្រើជាផ្លូវការគឺភាសា និងអក្សរខ្មែរ។

มาตรา 1

ประเทศกัมพูชามีชื่อเป็นทางการว่า **รัฐกัมพูชา**

รัฐกัมพูชาเป็นรัฐเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแผ่นดิน สันติภาพ ประชาธิปไตย เป็นกลาง และไม่เข้าฝักฝ่ายใด

อธิปไตยของ**รัฐกัมพูชา** แผ่ขยายไปบนผืนแผ่นดิน เกาะ น่านน้ำ ทะเล พื้นทะเล ใต้พื้นสมุทร และบนท้องฟ้า

คำขวัญของ**รัฐกัมพูชา**คือ เอกราช สันติภาพ เสรีภาพ สุขุมงคล

ภาษาและอักษรที่ใช้เป็นทางการคือภาษาและอักษรเขมร

(รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989)

จากตัวอย่างข้างต้น **រដ្ឋកម្ពុជា** (รัฐกัมพูชา) ในรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 แตกต่างจากที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 เนื่องจากในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ระบุชัดเจนว่า “ประเทศกัมพูชามีชื่อเป็นทางการว่า **รัฐกัมพูชา**” และหลังจากให้ข้อมูลชื่ออย่างเป็นทางการแล้ว ในตำแหน่งที่ต้องกรกรกล่าวถึงกัมพูชามักจะใช้คำว่า **រដ្ឋកម្ពុជា** (รัฐกัมพูชา)

1.1.5 សាធារណរដ្ឋខ្មែរ (สาธารณรัฐเขมร)

พจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (ជួន ណាត, 1967: 1,329) ได้ให้ความหมายของคำว่า **សាធារណរដ្ឋ** (สาธารณรัฐ) ไว้ว่า

សាធារណរដ្ឋ រដ្ឋដែលបណ្តាស្រុកជ្រើសរើសតំណាងរបស់ខ្លួន ហើយចាត់តាំងឲ្យកាន់កាប់ការផែនដី ដូចជាប្រទេសបារាំងសៃសជាដើម : សាធារណរដ្ឋបារាំងសៃស ។

หลักการของ**สาธารณรัฐเขมร** คือ การบริหารของประชากรชาวกัมพูชา โดยประชากรชาวกัมพูชา และประโยชน์ของประชากรชาวกัมพูชา

ธงชาติ เพลงชาติ และตราแผ่นดิน ของ**สาธารณรัฐเขมร**ต้องกำหนดในกฎหมายฉบับหนึ่ง

(รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972)

จากตัวอย่างในมาตรา 1 ของรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 มีการระบุว่า **สาธารณรัฐเขมร** (สาธารณรัฐเขมร) เป็นชื่ออย่างเป็นทางการของประเทศกัมพูชาในสมัยที่ปกครองในระบอบสาธารณรัฐ ดังปรากฏในบทบัญญัติว่า “ประเทศกัมพูชามีนามว่า สาธารณรัฐเขมร” และใช้คำศัพท์นี้ในตำแหน่งที่ต้องการกล่าวถึงกัมพูชาในทุก ๆ มาตรา

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 สามารถสรุปได้ว่า **สาธารณรัฐเขมร** (สาธารณรัฐเขมร) เป็นคำที่ใช้เรียกกัมพูชาคำหนึ่ง ซึ่งมีที่มาจากชื่ออย่างเป็นทางการของกัมพูชา ซึ่งสะท้อนถึงระบอบการปกครองภายใต้ระบอบสาธารณรัฐที่มีประธานาธิบดีเป็นประมุข โดยนายพล ลอน นอล ได้สถาปนารัฐเขมรขึ้นในปี 1970 กำหนดให้ใช้ชื่อ “รัฐกัมพูชา” เป็นชื่ออย่างเป็นทางการ พร้อมทั้งได้สถาปนาตนเองขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีซึ่งเป็นทั้งประมุขของประเทศและหัวหน้าฝ่ายบริหาร อย่างไรก็ตามการปกครองประเทศมีลักษณะเป็นการปกครองแบบเผด็จการทหาร เบ็ดเสร็จ ศูนย์กลางอำนาจสั่งการทั้งหมดเป็นของนายพล ลอน นอล (นิรันดร์ คิตบรรจง และคณะ, 2563: 258)

1.1.6 **สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา** (สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา)

คำว่า สาธารณรัฐ (Republic) เป็นคำนำหน้าชื่อประเทศที่มีประธานาธิบดีเป็นประมุขของประเทศ (ข้อมูลเพิ่มเติมใน 1.1.5 **สาธารณรัฐเขมร**) อย่างไรก็ตามพบว่า บางประเทศคำว่า สาธารณรัฐ อาจใช้ประกอบชื่ออย่างอื่นเพื่อบ่งบอกลักษณะการปกครองเพิ่มเติมได้ เช่น สาธารณรัฐประชาชน (People’s Republic) สาธารณรัฐสังคมนิยม (Socialist Republic) และ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน (People’s Democratic Republic) มักใช้กับประเทศที่มีระบอบการปกครองแบบสังคมนิยม หรือคอมมิวนิสต์ เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน (People’s Republic of China) สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (Socialist Republic of Vietnam) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (Lao People’s Democratic Republic) (ไพฑูริย์ พงศบุตร, 2538)

ส่วนคำว่า **ประชาชน** (ประชาชน) นั้น กังวล คัชชีมา (2548: 501) ได้อธิบายไว้ว่า หมายถึง ที่ประชาชนชอบ รักใคร่ และนับถือ, ซึ่งเกี่ยวข้องกับประชาชน, ที่มีผลประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไป

คำว่า **សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា** (สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 1 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981 ตารางที่ 7 การปรากฏของคำว่า **សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា** (สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	x	✓	x	x

ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981 **សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា** (สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงประเทศกัมพูชา โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 7

មាត្រា ១

ប្រទេសកម្ពុជា មាននាមជាផ្លូវការថា “**សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា**” ។

សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា ជាប្រជាមានិតកម្ពុជា ជាប្រជាមានិតកម្ពុជា អធិបតេយ្យ ឫណភាព ដែនដី សន្តិភាព ប្រជាធិបតេយ្យ ឈានជាជំហានៗ ឆ្ពោះឡើងសង្គមនិយម។

អធិបតេយ្យនៃ**សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា** លាតសន្ធឹងលើដែនដីគោកដែនកោះ ដែនទឹក ដែនសមុទ្រ បាតសមុទ្រនិងក្រោមបាតសមុទ្រ ហើយនិងដែនអាកាស។

បាវចនានៃ**សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា** គឺ ឯករាជ្យ សន្តិភាព សេរីភាព សុភមង្គល។ ភាសា និង អក្សរដែលប្រើជាផ្លូវការ គឺភាសា និងអក្សរខ្មែរ។

មាត្រា 1

ประเทศกัมพูชามีนามอย่างเป็นทางการว่า “**สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา**”

สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา เป็นรัฐเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแผ่นดิน สันติภาพ ประชาธิปไตย ก้าวไปสู่สังคมนิยม

อธิปไตยของ**สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา** แผ่ขยายไปบนผืนแผ่นดิน เกาะ ผืนน้ำ ท้องทะเล ก้นทะเล และภายใต้ก้นทะเล รวมทั้งบนผืนฟ้า

คำขวัญของ**สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา** คือ เอกราช สันติภาพ เสรีภาพ สุขุมงคล ภาษาและอักษรที่ใช้อย่างเป็นทางการคือ ภาษาและอักษรเขมร

(รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981)

จากตัวอย่างในมาตรา 1 ของรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981 มีการระบุชื่ออย่างเป็นทางการของประเทศกัมพูชาในสมัยนั้นคือ **សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា** (สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา) และเป็นชื่อที่ใช้ในการกล่าวถึงกัมพูชาอย่างสม่ำเสมอในรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนี้

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1981 สามารถสรุปได้ว่า **สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนกัมพูชา** (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนกัมพูชา) เป็นชื่ออย่างเป็นทางการของกัมพูชา ในยุคนี้กัมพูชามีทั้งประธานาธิบดี และนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร โดยนายเฮง สัมริน รับหน้าที่เป็นประธานาธิบดี และนายฮุน เซน เป็นนายกรัฐมนตรี แม้ว่าในช่วงสมัยนี้รัฐบาลกัมพูชาจะถูกเวียดนามควบคุมในด้านการเมืองการปกครอง แต่พบว่าสาธารณรัฐกัมพูชามีการให้ความเคารพต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน และเป็นช่วงเวลาที่กัมพูชาได้เริ่มต้นบูรณะฟื้นฟูประเทศในด้านต่าง ๆ ทั้งระบบการศึกษา ศาสนา เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของประชาชน (นิรันดร์ คิตบรรจง และคณะ, 2563: 258)

จากข้อมูลความหมายของคำว่า **สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนกัมพูชา** (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนกัมพูชา) ประกอบกับระบอบการเมืองการปกครองในสมัยดังกล่าว ทำให้เห็นได้ว่า **สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนกัมพูชา** (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนกัมพูชา) เป็นชื่อที่สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการเมืองการปกครองภายใต้ระบบคอมมิวนิสต์ ลัทธิมากซ์-เลนินแบบสหภาพโซเวียต ซึ่งรัฐเป็นผู้ควบคุมเศรษฐกิจ และปัจจัยการผลิต ส่งเสริมให้มีกรรมสิทธิ์ร่วมกันในสังคม โดยรัฐจะเป็นผู้จัดสรรผลประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไป

จากข้อมูลชื่ออย่างเป็นทางการของประเทศกัมพูชาที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา 6 ฉบับดังที่นำเสนอมาข้างต้นสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 8 สรุปจำนวนชื่ออย่างเป็นทางการของประเทศกัมพูชา

คำศัพท์	ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
กัมพูชาประชาธิปไตย (กัมพูชาประชาธิปไตย)	x	x	✓	x	x	x
ประเทศกัมพูชา (ประเทศกัมพูชา)	✓*	✓	✓	✓	✓	✓
พระราชอาณาจักรกัมพูชา (พระราชอาณาจักรกัมพูชา)	x	x	x	x	x	✓
รัฐกัมพูชา (รัฐกัมพูชา)	x	x	✓	x	✓*	x
สาธารณรัฐเขมร (สาธารณรัฐเขมร)	x	✓	x	x	x	x
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนกัมพูชา (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนกัมพูชา)	x	x	x	✓	x	x

* ชื่ออย่างเป็นทางการของประเทศ

จากตารางสรุปชื่ออย่างเป็นทางการของประเทศกัมพูชามีข้อสังเกตว่าคำว่า **บรูเฮอร์** (ประเทศกัมพูชา) ปรากฏในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ แต่มีการใช้คำศัพท์นี้เป็นชื่ออย่างเป็นทางการเฉพาะในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 เนื่องจากคำว่า **บรูเฮอร์** (ประเทศ) เป็นคำศัพท์ที่ใช้กล่าวถึงบ้านเมืองหรือดินแดนโดยทั่วไปจึงปรากฏการใช้คำศัพท์นี้เป็นจำนวนมาก และจะเห็นได้ว่าในรัฐธรรมนูญกัมพูชาทั้ง 6 ฉบับ มีการใช้ชื่ออย่างเป็นทางการจำนวน 6 ชื่อ แตกต่างกันไป โดยเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือผู้นำประเทศก็จะมีการเปลี่ยนชื่ออย่างเป็นทางการของประเทศไปด้วย ชื่ออย่างเป็นทางการนี้สามารถสะท้อนถึงระบอบการเมืองการปกครองกัมพูชาในแต่ละสมัยได้ ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาทั้ง 6 ฉบับได้นำเอาชื่ออย่างเป็นทางการมากำหนดเป็นชื่อรัฐธรรมนูญโดยเรียงลำดับได้ดังนี้

1. ชื่ออย่างเป็นทางการที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 คือ **บรูเฮอร์** (ประเทศกัมพูชา) โดยในสมัยที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ฝรั่งเศสยังคงครอบครองกัมพูชาอยู่ โดยกัมพูชายังคงมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ อย่างไรก็ตามคำว่า **บรูเฮอร์** (ประเทศ) เป็นคำศัพท์ที่ไม่ได้มีความหมายบ่งชี้ถึงรูปแบบการปกครอง แต่เป็นคำกลาง ๆ ที่ใช้กล่าวถึงประเทศโดยทั่ว ๆ ไป

2. ชื่ออย่างเป็นทางการที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 คือ **สาธารณรัฐเขมร** (สาธารณรัฐเขมร) สะท้อนให้เห็นถึงการปกครองประเทศโดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุข นอกจากนี้สิ่งที่น่าสนใจคือคำว่า **เขมร** (เขมร) ที่หมายถึง ประเทศ ซึ่งนอกจากจะใช้เป็นชื่ออย่างเป็นทางการของประเทศในสมัยนี้แล้ว ยังปรากฏใช้ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 ด้วย เพียงแต่ไม่ได้ใช้เป็นชื่ออย่างเป็นทางการ ซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มา คำว่า **เขมร** จะใช้ในการกล่าวถึงประชาชนและภาษาเท่านั้น แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำศัพท์นี้ได้ อย่างชัดเจน

3. ชื่ออย่างเป็นทางการที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 คือ **กัมพูชา** **เบรตติบเทญ** (กัมพูชาประชาธิปไตย) ซึ่งสะท้อนถึงรูปแบบการปกครองภายใต้แนวคิดสังคมนิยม ซึ่งประชาชนเป็นผู้ถืออำนาจอธิปไตย เป็นรัฐที่มีประชาชนเป็นโครงสร้างพื้นฐาน และสร้างขึ้นภายใต้อำนาจของประชาชน

4. ชื่ออย่างเป็นทางการที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา ค.ศ. 1981 คือ **สาธารณรัฐเบรตติบเทญ** (สาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา) สะท้อนถึงรูปแบบการปกครองภายใต้แนวคิดแบบคอมมิวนิสต์ ซึ่งมองว่าประชาชนในสังคมจะต้องเท่าเทียมกันทั้งหมด ความแตกต่างระหว่างชนชั้นจะต้องสูญไป

5. ชื่ออย่างเป็นทางการที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 คือ **รฐักษุณา** (รัฐกัมพูชา) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเป็นรัฐที่มีอธิปไตยและมีเอกราชเต็มที่ มีอาณาเขตแน่ชัด และรวมตัวกันอยู่ภายใต้รัฐบาลเดียวกัน

6. ชื่ออย่างเป็นทางการที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 คือ **พระกษัตริย์กัมพูชา** (พระราชอาณาจักรกัมพูชา) ซึ่งสะท้อนถึงการกอบกู้สถาบันกษัตริย์กลับมา โดยในสมัยนี้มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ และมีสถานะเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ไม่มีผู้ใดล่วงเกินได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและทรงใช้พระราชอำนาจผ่านสถาบันนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

1.2 คำศัพท์ที่หมายถึงประเทศกัมพูชา

คำศัพท์ที่หมายถึงประเทศกัมพูชามีหลากหลายคำ ในรัฐธรรมนูญบางฉบับปรากฏการใช้คำศัพท์มากกว่า 1 คำ คำศัพท์ที่ปรากฏเรียงลำดับตามตัวอักษร ดังนี้

ตารางที่ 9 คำศัพท์ที่หมายถึงประเทศกัมพูชา

คำที่	ภาษาเขมร	คำแปล
1	กษุณา	กัมพูชา
2	ដែនខ្មែរ	แดนเขมร
3	ទឹកដីកម្ពុជា	แผ่นดินกัมพูชา
4	ប្រទេសកម្ពុជា	ประเทศกัมพูชา
5	ប្រទេសខ្មែរ	ประเทศเขมร
6	រฐักษุณา	รัฐกัมพูชา
7	សហគមន៍ជាតិកម្ពុជា	ชุมชนชาติกัมพูชา

1.2.1 កម្ពុជា (กัมพูชา)

คำว่า **กษุณา** (กัมพูชา) เป็นคำยืมบาลี สันสกฤต กังวล คัชซิมา (2548: 635) ได้ให้ความหมายไว้ว่าหมายถึง ผู้เกิดจากฤๅษีกัมพู ทั้งนี้ ดนัย เมธิตานนท์ (2549: 41) ได้อธิบายถึงที่มาของชื่อ **กษุณา** (กัมพูชา) ว่า มีข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับที่มาของชื่อนี้สองประการด้วยกัน ประการแรกซึ่งสอดคล้องกับความหมายตามที่กล่าวแล้วข้างต้นคือ ชาวกัมพูชาส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าพวกตนสืบเชื้อสายมาจากท้าวกัมพู สวয়ัมภู กับพระนางเมธา ชายาผู้ซึ่งพระอิศวรได้ประทานให้ และอีกประการคือมาจากชื่อแคว้น "กัมโพชะ" ในประเทศอินเดีย เนื่องจากในสมัยอาณาจักรพูนัน ชาวอินเดียได้เดินทางเข้ามาในดินแดนกัมพูชา สันนิษฐานว่าชาวอินเดียส่วนหนึ่งอาจมาจากแคว้นกัมโพชะ จึงได้เอาชื่อแคว้นเดิมของตนมาตั้งเป็นชื่อประเทศที่ตนยึดครอง

คำว่า กษุฒิ (กัมพูชา) ที่ใช้กล่าวถึงประเทศกัมพูชา โดยปรากฏเป็นคำเดียวที่ไม่มีคำศัพท์อื่น เช่น คำว่าประเทศ รัฐ หรือพระราชอาณาจักรนำหน้า ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 2 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 และรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 ตารางที่ 10 การปรากฏของคำว่า กษุฒิ (กัมพูชา)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	✓	x	x	✓

คำศัพท์นี้ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงประเทศกัมพูชา โดยไม่มีคำศัพท์อื่นที่มักใช้นำหน้าคำว่า กัมพูชา เพื่อบ่งบอกความเป็นประเทศ รัฐ หรือพระราชอาณาจักร ดังที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับอื่น โดยปรากฏในข้อความดังตัวอย่าง ตัวอย่างที่ 8

มาตรา ๓

វប្បធម៌របស់ប្រទេសកម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ មានលក្ខណៈជាតិ ប្រជាជន និងចំរើនស្ថាពរ ដើម្បីបំរើភារកិច្ចការប្រទេស និងកសាងប្រទេសកម្ពុជាឲ្យបានរុងរឿងសំបូរសប្បាយ។

វប្បធម៌របស់ខ្មែរនេះ ប្រឆាំងជាប់ខាត នឹងវប្បធម៌ពុករលួយប្រតិកិរិយា របស់វណ្ណៈ ជិះជាន់ផ្សេងៗ និងរបស់អាណានិគមនិយម ចក្រភពគ្លីនិយម នៅកម្ពុជា។

มาตรา 3

วัฒนธรรมของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยมีลักษณะชาติ ประชาชน และ เจริญรุ่งเรืองเพื่อประโยชน์ในการป้องกันประเทศ และสร้างประเทศกัมพูชาให้รุ่งเรืองสมบูรณ์ วัฒนธรรมของใหม่นี้ต่อต้านวัฒนธรรมการทุจริตของชนชั้นผู้กดขี่ต่าง ๆ และของ อาณานิคมนิยม จักรวรรดินิยมในกัมพูชา

(รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976)

จากตัวอย่างคำว่า กษุฒิ (กัมพูชา) ปรากฏเดี่ยว ๆ โดยไม่มีคำศัพท์อื่นที่หมายถึงประเทศ ประกอบ บริบทที่ยกมากล่าวถึงการสร้างวัฒนธรรมใหม่ของรัฐกัมพูชาซึ่งในขณะนั้นมีชื่ออย่างเป็นทางการว่า “กัมพูชาประชาธิปไตย” วัฒนธรรมใหม่นี้มีที่มาจากอุดมการณ์ทางการเมืองของรัฐบาล กัมพูชาประชาธิปไตยที่ต้องการสร้างสังคมใหม่ที่เท่าเทียมกัน ปราศจากการกดขี่ขูดรีด (สุวัณน์ ทาสุคนธ์, 2558: 114) รวมทั้งการต่อต้านลัทธิอาณานิคมนิยมและจักรวรรดินิยมที่เคยมีในกัมพูชาให้หมดสิ้นไป

รัฐ, ประเทศ, อาณาเขตทั้งหมดที่อยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของราชการ
สำหรับแผ่นดินหนึ่ง ๆ : ดินแดนกัมพูชา (กัมพูชารัฐ), ดินแดนกัมพูชาใต้
(แปลโดยผู้วิจัย)

คำศัพท์นี้ตรงกับคำว่า แดน ในภาษาไทย พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.
2554 (ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของคำว่า แดน ไว้ว่า น. เขต, พื้นที่ที่กำหนดไว้โดยตรงหรือโดย
หมายรู้กัน, เช่น ชายแดน ล้าแดน นอกจากนี้ยังมีคำว่า ดินแดน ซึ่งหมายถึง อาณาเขต, ประเทศ,
อาณาจักรด้วย

คำว่า **ដែនខ្មែរ** (ดินแดนเขมร) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 2 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญ
ประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 และ รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993

ตารางที่ 11 การปรากฏของคำว่า **ដែនខ្មែរ** (ดินแดนเขมร)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
✓	×	×	×	×	×

คำศัพท์นี้ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 ใช้ในบริบทที่เป็นการกล่าวถึงอาณาเขต
ประเทศกัมพูชา โดยปรากฏในข้อความดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 10

บทที่ ๖

เขมรณิธิสหประชาชาติที่ **ដែនខ្មែរ** ๑ การบาศเขมรณิธิสห
ระชาธิปไตย บุการบาศเขมรณิธิสหประชาชาติ **ដែនខ្មែរ** ๑ การบาศเขมรณิธิสห
ระชาธิปไตย ๑

มาตรา 6

ประชาชนเขมรไม่อาจถูกเนรเทศจาก **แดนเขมร** ได้เลย การห้ามประชาชนเขมรมิให้อยู่
ในที่ดินหรือการบังคับให้อยู่ในที่ใด ต้องทำในกรณีที่มีบัญญัติไว้ในกฎหมาย

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา 1947)

จากข้อมูลที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญจะเห็นได้ว่า **ដែនខ្មែរ** หมายถึง อาณาเขตดินแดนประเทศ
กัมพูชา โดยในบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นกำหนดไว้ชัดเจนว่า ประชาชนเขมรมิสิทธียู่อาศัยในดินแดน
ของเขมร โดยผู้ใดจะห้ามมิให้อยู่ในที่ใดหรือจะเนรเทศออกจากประเทศกัมพูชามิได้ เว้นแต่จะมีกรณี
บัญญัติไว้ในกฎหมาย

1.2.3 ธีรศึกษะ (แผ่นดินกัมพูชา)

พจนานุกรมภาษาเขมร-2022 (2022: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของคำว่า ธีรศึกษะ (แผ่นดิน) ไว้ ดังนี้

ร. ถิ่นอุดมพูยรบสบุเรส เขตฺ ฐุสฺกุณกมพูย ะ ธีรศึกษะรือบเรสกุญฺดาฯ

น. พื้นที่ได้ของประเทศ จังหวัด หรืออำเภอใดอำเภอหนึ่ง : แผ่นดินของประเทศกัมพูชา

(แปลโดยผู้วิจัย)

จะเห็นได้ว่าคำว่า ธีรศึกษะ (แผ่นดิน) เป็นคำศัพท์ที่ประกอบไปด้วย ธีร (น้ำ) และ ศึกษะ (ดิน) ซึ่งแสดงถึงการบอกอาณาเขตของประเทศทั้งทางบกและทางน้ำ ซึ่งในการเทียบเคียงกับคำในภาษาไทย ผู้วิจัยเลือกใช้คำว่าแผ่นดิน ซึ่งบ่งบอกถึงอาณาเขตของประเทศได้เช่นเดียวกัน แต่เมื่อเทียบระดับคำแล้วอาจให้ความหมายได้ไม่ครบถ้วน

คำว่า ธีรศึกษะ (แผ่นดินกัมพูชา) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 2 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา ค.ศ. 1981 และ รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993

ตารางที่ 12 การปรากฏของคำว่า ธีรศึกษะ (แผ่นดินกัมพูชา)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
×	×	×	✓	×	✓

คำศัพท์นี้ในรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับปรากฏในบริบทคล้ายคลึงกัน คือปรากฏในส่วน บุฎกธา (คำปรารภ) มีลักษณะเป็นบทนำ หรือข้อความในส่วนต้นก่อนจะเข้าสู่บทบัญญัติกฎหมาย แสดงถึงความเป็นมาของรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ เป็นหลักการและเหตุผลในการตรารัฐธรรมนูญฉบับนั้น ๆ พร้อมทั้งกล่าวถึงเหตุและประวัติความเป็นมา หรืออาจจะเป็นการพรรณนาเกียรติคุณของผู้จัดทำรัฐธรรมนูญก็ได้ (ริคซ์ มนตรี, 2558: ออนไลน์) ในช่วงท้ายของคำปรารภจะเป็นการแสดงปณิธานของผู้นำประเทศที่จะยังความวัฒนาสถาพรให้เกิดขึ้นแก่ชาติบ้านเมืองและประชาชนในชาติ (สำนักงานกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555: 7)

คำปรารภปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชาจำนวน 3 ฉบับ จากรัฐธรรมนูญกัมพูชาทั้งหมด 6 ฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ฉบับ ค.ศ. 1972 รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1981 และรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน คำปรารภในรัฐธรรมนูญกัมพูชาทุกฉบับมีลักษณะการเขียนคล้ายคลึงกัน โดยมักจะขึ้นต้นด้วยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นฐานความเป็นมา ความรุ่งเรือง รวมไปถึงความตกต่ำที่

ของประเทศ เพื่อเน้นย้ำให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของเนื้อหาที่จะกล่าวถึงในส่วนต่อไป ซึ่งจะ
เป็นส่วนของการปฏิญาณตนเพื่อดำเนินบทบาทหน้าที่ตามอย่างที่ประเทศชาติมุ่งหวัง (พัชราพรรณ
กะตากุล และกังวล คัชชิมา, 2018)

รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981 คำว่า **ទឹកដីកម្ពុជា** (แผ่นดิน
กัมพูชา) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงแผ่นดินกัมพูชา โดยปรากฏในข้อความดังตัวอย่าง
ตัวอย่างที่ 11

**នៅចុងសតវត្សទី ១៩ ពួកអាណានិគមនិយមបារាំង បានឈ្លានពានចូលមកយក
ទឹកដីកម្ពុជា ទឹកដីវៀតណាម និងទឹកដីឡាវ ធ្វើជាអាណានិគមរបស់វា ។ ស្ថិតក្នុងស្ថានភាព
ដូចគ្នា ប្រជាជនកម្ពុជា រួមក៏លាំងគ្នាយ៉ាងជិតស្និទ្ធ ជាមួយប្រជាជនឥណ្ឌូចិនជាវិភាគទាន
មួយយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការតស៊ូរួម នៃប្រជាជនលើសាកលលោក ប្រឆាំងនឹងអាណានិគម
និយម ចក្រភពក្រិសិយម ។**

ในปลายศตวรรษที่ 19 พวกอาณานิคมนิยมฝรั่งเศสได้รุกรานเข้ามายึด **แผ่นดิน
กัมพูชา** เวียดนาม และลาว เป็นอาณานิคมของตน ภายใต้สถานภาพเช่นเดียวกัน ประชาชน
กัมพูชารวมกำลังกันอย่างเหนียวแน่นกับประชาชนอินโดจีน เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการต่อสู้
ร่วมกับประชาชนทั่วโลก ต่อต้านกับอาณานิคมนิยม จักรวรรดินิยม
(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา 1947)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นข้อความในส่วนต้นของรัฐธรรมนูญที่เป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้า
รุกรานของประเทศฝรั่งเศสในยุคล่าอาณานิคม ช่วงปลายศตวรรษที่ 19 โดยได้กล่าวถึงความสมัคร
สมานสามัคคีของประเทศในอินโดจีนทั้งสามประเทศ ได้แก่ เวียดนาม ลาว กัมพูชา เพื่อสร้าง
ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 **ទឹកដីកម្ពុជា** (แผ่นดิน
กัมพูชา) ปรากฏในคำปรารภเช่นเดียวกัน โดยปรากฏในข้อความดังตัวอย่าง
ตัวอย่างที่ 12

យើង ប្រជាក្រសួងខ្មែរ

**ដែលធ្លាប់មានអរាធិបតីខ្ពង់ខ្ពស់ ប្រទេសជាតិស្តុកស្តម្ភដ៏ទូលាយ ចំរើងរុងរឿង
កិត្យានុភាពខ្ពង់ខ្ពស់ភ្លឺថែងចាំដូចព្រះព្រះព្រហ្ម**

**បានធ្លាក់ខ្លួនដីសែនរន្ធត់ ក្នុងអំឡុងពីរទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ ឆ្លងកាត់ទុក្ខសោក
វិនាសអន្តរាយ ទ្រុឌទ្រោម អន់ថយ មហាសោកស្តាយ**

**បានភ្ញាក់រលឹក ក្រោកឈរឡើង ចងបាច់ឆន្ទៈមោះមុត ប្តូរផ្តាច់រូបរូមគ្នា ពង្រឹងឯក
ភាពជាតិ រក្សាការពារ**ទឹកដីកម្ពុជា** អធិបតេយ្យថ្លៃថ្នា និង អរាធិបតីអង្គរដ៏បវរ កសាងប្រទេស
ជាតិឲ្យទៅជា កោះសន្តិភាព ឡើងវិញ ផ្អែកលើប្រព័ន្ធប្រជាធិបតេយ្យសេរីពហុបក្ស ធានា
សិទ្ធិមនុស្ស គោរពច្បាប់ ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់ ចំពោះវាសនាអនាគតជាតិឲ្យបានឈានឡើង
រីកចម្រើន លូតលាស់សម្បូររុងរឿងជានិច្ចនិរន្តរ៍។**

เราประชากราษฎรเขมร

ซึ่งเคยมีอารยธรรมอุดมสมบูรณ์ ประเทศชาติกว้างใหญ่ไพศาลเจริญรุ่งเรือง มีเกียรติ
สูงส่ง สว่างสดใสราวกับเพชรพรรณราย

ได้ตกต่ำอย่างน่ารันทดในช่วงสองทศวรรษหลังมานี้ ผ่านความทุกข์โศก ความพินาศ
อันตรราย ทрудโทรม อ่อนด้อยอันน่าเสียดายยิ่ง

ได้ตื่นตัว ลุกขึ้น ด้วยความปรารถนาอย่างแรงกล้าร่วมกันที่จะขยายความเป็นอันหนึ่ง
อันเดียวกันรักษาป้องกันแผ่นดินกัมพูชา อธิปไตยอันสูงส่ง และอารยธรรมพระนครอันบวร
สร้างประเทศชาติให้กลับมาเป็น “เกาะสันติภาพ” โดยขึ้นอยู่กับระบบประชาธิปไตยเสรีพหุ
พรรค การรับรองสิทธิมนุษยชน การเคารพกฎหมาย การรับผิดชอบต่ออนาคตของชาติอย่างสูง
เพื่อให้ก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองอุดมสมบูรณ์ตลอดกาลนิรันดร์

(รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นคำปรารภในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ.
1993 จะเห็นได้ว่าเนื้อหาของคำปรารภช่วงต้นเป็นการกล่าวถึงความเจริญรุ่งเรืองของกัมพูชาในอดีต
ตามการเน้นย้ำถึงความตกต่ำของกัมพูชาในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาซึ่งหมายถึงยุคที่กัมพูชาอยู่
ภายใต้การปกครองของรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยหรือเขมรแดง (ค.ศ. 1975 - 1979) เป็นต้นมา
เนื่องจากนับตั้งแต่กลุ่มเขมรแดงเข้ายึดครองประเทศนั้น รัฐบาลได้ทำลายระบบกฎหมาย สังคม
วัฒนธรรม การศึกษา ฯลฯ เสียจนหมดสิ้น และเป็นช่วงเวลา que สร้างความทุกข์ทรมานให้แก่ชาว
กัมพูชามาจนถึงปัจจุบัน การกล่าวถึงช่วงเวลา que ทุกข์โศกนี้เป็นการเน้นย้ำให้ผู้อ่านตระหนักถึง
ความสำคัญของการร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาประเทศชาติ และสร้างอุดมการณ์การพัฒนาตน พัฒนา
ชาติให้เกิดขึ้นกับประชาชนทั้งปวง เพื่อให้สามารถปกป้องรักษาแผ่นดินกัมพูชาและสร้างประเทศให้
ไปสู่ความเจริญดังที่เคยเป็นมาในอดีตได้อีกครั้ง

จากข้อมูลที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญทั้ง 2 ฉบับข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า **ธิดิษิษุค**
(แผ่นดินกัมพูชา) เป็นคำศัพท์ที่ใช้เรียกประเทศกัมพูชาอีกคำหนึ่ง โดยนำเอาคำว่า **ธิดิษิ** ที่มีความ
หมายถึงอาณาเขต ดินแดน หรือแผ่นดินที่รวมทั้งผืนน้ำและผืนดินมาใช้เพื่อกล่าวถึงอาณาบริเวณ
ทั้งหมดที่เป็นของประเทศกัมพูชา ความหมายเดิมของศัพท์ **ธิดิษิ** เมื่อรวมกันหมายถึงดินแดน
เต็มข้อมูลการเมื่อการปกครอง

1.2.4 **บรูเชส** (ประเทศกัมพูชา)

ความหมายของคำว่า **บรูเชส** (ประเทศ) ในพจนานุกรมภาษาเขมรและพจนานุกรม
ภาษาไทยเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ บ้านเมือง หรือแคว้น โดยมุ่งเน้นไปในด้านพื้นที่ที่ถูก
กำหนดโดยใช้พรมแดนทางภูมิศาสตร์เป็นเกณฑ์ (ดูเพิ่มเติมใน 1.1.2 **บรูเชส** ประเทศกัมพูชา)

คำว่า **ប្រទេសកម្ពុជា** (ประเทศกัมพูชา) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 6 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 รัฐธรรมนูญกัมพูชา ประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 และรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา ค.ศ. 1981 รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 และรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993

ตารางที่ 13 การปรากฏของคำว่า **ប្រទេសកម្ពុជា** (ประเทศกัมพูชา)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
✓	✓ *	✓ *	✓ *	✓ *	✓ *

*รัฐธรรมนูญที่ใช้คำว่า **ប្រទេសកម្ពុជា** (ประเทศกัมพูชา) เป็นคำเรียกประเทศกัมพูชาโดยทั่วไป ไม่ใช่ชื่ออย่างเป็นทางการ

ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 **ប្រទេសកម្ពុជា** (ประเทศกัมพูชา) ถูกใช้ในบริบทที่แตกต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับอื่น ๆ เนื่องจากคำเรียกประเทศกัมพูชานี้ถือเป็นชื่ออย่างเป็นทางการของกัมพูชาในสมัยดังกล่าว (ดูรายละเอียดใน 1.1.2)

ในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 ยังมีการใช้คำว่า **ប្រទេសកម្ពុជា** (ประเทศกัมพูชา) เป็นคำเรียกประเทศกัมพูชาอยู่ และใช้ในบริบทที่เป็นกรกล่าวถึงรูปแบบระบอบการปกครองของประเทศโดยทั่วไป โดยปรากฏในข้อความดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 13

มาตรา ๑

ប្រទេសកម្ពុជា ជាសាធារណរដ្ឋឯករាជ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ ហើយដែល និយមប្រយោជន៍សង្គម **ប្រទេសកម្ពុជា** មិនអាចបែងចែកបានទេ **ប្រទេសកម្ពុជា** មាននាមថា សាធារណរដ្ឋខ្មែរ។

បាវចនារបស់សាធារណរដ្ឋខ្មែរគឺ សេរីភាព សមភាព ភាពរស់រវើក វឌ្ឍនភាព និងសុភមង្គល។

គោលការណ៍របស់សាធារណរដ្ឋខ្មែរ គឺ ការគ្រប់គ្រងរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ដោយប្រជាពលរដ្ឋ និងប្រយោជន៍ប្រជាពលរដ្ឋ។

ទង់ជាតិ ភ្លេងជាតិ និង វលញ្ញករ នៃសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ត្រូវកំណត់ក្នុងច្បាប់មួយ។

มาตรา 1

ประเทศกัมพูชา เป็นสาธารณรัฐเอกราช ประชาธิปไตย ซึ่งยึดถือประโยชน์ของสังคม **ประเทศกัมพูชา** ไม่อาจแบ่งแยกได้เลย **ประเทศกัมพูชา** มีนามว่า สาธารณรัฐเขมร

คำขวัญของสาธารณรัฐเขมร คือ เสรีภาพ เสมอภาค ภราดรภาพ ความก้าวหน้า และความสุข

หลักการของสาธารณรัฐเขมร คือ การบริหารของประชากรราษฎร์ โดยประชากรราษฎร์ และประโยชน์ของประชากรราษฎร์

ธงชาติ เพลงชาติ และตราแผ่นดิน ของสาธารณรัฐเขมรต้องกำหนดในกฎหมายฉบับหนึ่ง (รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า **บรูเศส กษุฒา** (ประเทศกัมพูชา) ถูกใช้ในการกล่าวถึง ประเทศกัมพูชาโดยทั่วไป ไม่ใช่ชื่ออย่างเป็นทางการของกัมพูชาอีกต่อไป โดยมีการระบุชื่ออย่างเป็นทางการของประเทศกัมพูชาคือ **สภาณณรฐุโอรุ** (สาธารณรัฐเขมร)

ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 **บรูเศส กษุฒา** (ประเทศกัมพูชา) ปรากฏในบริบทที่เป็นคำเรียกประเทศกัมพูชาโดยทั่วไป โดยปรากฏในข้อความดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 14

มาตรา ๓

วิบุตธีรวัสส์บรูเศส กษุฒา บรูเศส กษุฒา ธิบเทยฺย ฆานล กษุณณะ ชาติ บรูเศส กษุฒา และ ธิบเทยฺย สฎาท สฎุ ธิบเทยฺย ธิบเทยฺย กษุฒา ธิบเทยฺย บรูเศส กษุฒา ธิบเทยฺย ฆานล กษุณณะ ชาติ บรูเศส กษุฒา ธิบเทยฺย สฎาท สฎุ ธิบเทยฺย ฆานล กษุณณะ ชาติ บรูเศส กษุฒา ธิบเทยฺย

วิบุตธีรวัสส์บรูเศส กษุฒา ธิบเทยฺย ฆานล กษุณณะ ชาติ บรูเศส กษุฒา ธิบเทยฺย สฎาท สฎุ ธิบเทยฺย ฆานล กษุณณะ ชาติ บรูเศส กษุฒา ธิบเทยฺย สฎาท สฎุ ธิบเทยฺย ฆานล กษุณณะ ชาติ บรูเศส กษุฒา ธิบเทยฺย สฎาท สฎุ ธิบเทยฺย ฆานล กษุณณะ ชาติ บรูเศส กษุฒา ธิบเทยฺย

มาตรา 3

วัฒนธรรมของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยมีลักษณะชาติ ประชาชน และ เจริญรุ่งเรืองเพื่อประโยชน์ในการป้องกันประเทศ และสร้างประเทศกัมพูชาให้รุ่งเรืองสมบูรณ์ วัฒนธรรมของใหม่นี้ต่อต้านวัฒนธรรมการทุจริตของชนชั้นผู้กดขี่ต่าง ๆ และของ อาณานิคมนิยม จักรวรรดินิยมในกัมพูชา

(รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า เมื่อต้องการกล่าวถึงประเทศกัมพูชาโดยทั่วไปจะใช้คำว่า **บรูเศส กษุฒา** (ประเทศกัมพูชา) ดังข้อความที่กล่าวว่า “...สร้างประเทศกัมพูชาให้รุ่งเรืองสมบูรณ์” และจะเห็นได้จากตัวอย่างเช่นกันว่า **บรูเศส กษุฒา** (ประเทศกัมพูชา) ไม่ใช่ชื่ออย่างเป็นทางการของ กัมพูชาในสมัยนี้ เนื่องจากชื่อรัฐธรรมนูญและมาตราที่ 1 ของรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ชัดเจนว่าชื่ออย่างเป็นทางการของประเทศกัมพูชาในสมัยนี้คือ **กษุฒา ธิบเทยฺย ฆานล กษุณณะ ชาติ** (กัมพูชาประชาธิปไตย)

ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981 **บรูเศส กษุฒา** (ประเทศกัมพูชา) ปรากฏในบริบทที่เป็นคำเรียกประเทศกัมพูชาโดยทั่วไป โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี

ตัวอย่างที่ 15

บทระ ๔๔

ภาคิกตบรเประเเส ใเดอรัสเร่ลู่ลู่บรเเสลลลลล ត្រូវគោរពច្បាប់ៃសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា និងបានទទួលការគាំពារពីសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា។

มาตรา 44

ชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ใน**ประเทศกัมพูชา**ต้องปฏิบัติตามกฎหมายของสาธารณรัฐ
ประชาชนกัมพูชาและได้รับการคุ้มครองจากสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา

(รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981)

จากตัวอย่างเป็นการกล่าวถึงชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศกัมพูชาว่าแม้จะเป็นชาวต่างชาติก็ต้องปฏิบัติตามกฎหมายของกัมพูชาและในขณะเดียวกันก็จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายของกัมพูชาด้วย ทั้งนี้บริบทที่มีการใช้คำว่า **บรเเสลลลลล** (ประเทศกัมพูชา) ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981 นั้นมีไม่มากนัก เนื่องจากในรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวมักกล่าวถึงกัมพูชาโดยใช้ชื่ออย่างเป็นทางการคือ **ลลลลลลลลลลลลลลล** (สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา)

ในรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 **บรเเสลลลลล** (ประเทศกัมพูชา) ปรากฏเป็นจำนวนน้อยมาก และใช้ในบริบทที่เป็นคำเรียกประเทศกัมพูชาโดยทั่วไป โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 16

บทระ ๑

บรเเสลลลลล មាននាមជាផ្លូវការថា រដ្ឋកម្ពុជា។
រដ្ឋកម្ពុជាជារដ្ឋមួយឯករាជ អធិបតេយ្យ បូរណភាពដែនដី សន្តិភាព ប្រជាធិបតេយ្យ អព្យក្រឹត និងមិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ។
អធិបតេយ្យៃរដ្ឋកម្ពុជា លាតសន្ធឹងលើដែនគោក ដែនកោះ ដែនទឹក ដែនសមុទ្រ បាតសមុទ្រ ក្រោមបាតសមុទ្រ ហើយនិងដែនអាកាស។
បាវចនៃរដ្ឋកម្ពុជា គឺ ឯករាជ្យ សន្តិភាព សេរីភាព សុភមង្គល។
ភាសានិងអក្សរដែលប្រើជាផ្លូវការគឺភាសា និងអក្សរខ្មែរ។

มาตรา 1

ประเทศกัมพูชา มีชื่อเป็นทางการว่า รัฐกัมพูชา
รัฐกัมพูชาเป็นรัฐเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแผ่นดิน สันติภาพ ประชาธิปไตย เป็นกลาง และไม่เข้าฝักฝ่ายใด
อธิปไตยของรัฐกัมพูชา แผ่ขยายไปบนผืนแผ่นดิน เกาะ น่านน้ำ ทะเล พื้นทะเล ใต้พื้นสมุทร และบนท้องฟ้า

คำขวัญของรัฐกัมพูชาคือ เอกราช สันติภาพ เสรีภาพ ศุภมมงคล

ภาษาและอักษรที่ใช้เป็นทางการคือภาษาและอักษรเขมร

(รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989)

จากตัวอย่างข้างต้นพบว่า **บรูเญสกษัตริย์** (ประเทศกัมพูชา) ปรากฏในบริบทที่เป็นการให้ข้อมูลชื่ออย่างเป็นทางการของกัมพูชา โดยระบุว่า “ประเทศกัมพูชามีชื่อเป็นทางการว่า รัฐกัมพูชา” และหลังจากให้ข้อมูลชื่ออย่างเป็นทางการของกัมพูชาแล้ว รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 ก็ใช้คำว่า รัฐกัมพูชา ในการกล่าวถึงประเทศกัมพูชาแทนการใช้คำว่าประเทศกัมพูชา

ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 **บรูเญสกษัตริย์** (ประเทศกัมพูชา) ปรากฏในลักษณะเดียวกับในรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 คือปรากฏเฉพาะในมาตรา 1 ซึ่งเป็นการกล่าวถึงประเทศกัมพูชาก่อนจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการปกครองของประเทศ รวมทั้งชื่ออย่างเป็นทางการของประเทศ โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 17

บทที่ ๑

บรูเญสกษัตริย์ ชาติประมุขชาติกษัตริย์ในระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ
และกึ่งสาธารณรัฐประชาธิปไตย เสรีเสมอภาค
เอกราช สันติภาพ ความเป็นกลาง ความเป็นมิตร
และความร่วมมือ
กับทุกประเทศ

มาตรา 1

ประเทศกัมพูชา เป็นพระราชอาณาจักรซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติตาม
รัฐธรรมนูญและตามลัทธิประชาธิปไตยเสรีพุทธ

พระราชอาณาจักรกัมพูชา เป็นรัฐเอกราชอธิปไตย สันติภาพ เป็นกลาง มั่นคงถาวร
และไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด

(รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993)

จากตัวอย่างข้างต้นพบว่า **บรูเญสกษัตริย์** (ประเทศกัมพูชา) ปรากฏในตอนต้นมาตรา เป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการปกครองของประเทศ คือ ประเทศกัมพูชาเป็นพระราชอาณาจักร โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ และมีการบริหารประเทศภายใต้ระบอบประชาธิปไตยเสรีพุทธ ในวรรคที่ 2 มาตรา 1 มีการกล่าวถึงประเทศกัมพูชาโดยใช้ชื่ออย่างเป็นทางการคือ พระราชอาณาจักรกัมพูชา และจากข้อมูลในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 พบว่า หลังจากได้แจ้งให้ทราบถึงรูปแบบของประเทศแล้ว เมื่อต้องการกล่าวถึงกัมพูชา จะใช้ชื่ออย่างเป็นทางการคือ พระราชอาณาจักรกัมพูชาโดยตลอด

จากข้อมูลที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญทั้ง 6 ฉบับข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าโดยทั่วไป **บรูเฮอร์** (ประเทศกัมพูชา) เป็นคำเรียกกัมพูชาคำหนึ่ง ยกเว้นในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 ซึ่งใช้เป็นชื่อของกัมพูชาอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้เนื่องจากคำว่าประเทศเป็นคำที่ใช้โดยทั่วไป มีความหมายกลาง ๆ ไม่บ่งชี้ถึงรูปแบบการปกครอง จึงเป็นคำศัพท์ที่มีความถี่ในการปรากฏสูงที่สุด โดยพบในรัฐธรรมนูญกัมพูชาทั้ง 6 ฉบับเลยทีเดียว

1.2.5 บรูเฮอร์ (ประเทศเขมร)

คำว่า **บรูเฮอร์** (ประเทศ) หมายถึง บ้านเมือง หรือแคว้นแคว้น โดยมุ่งเน้นไปในด้านพื้นที่ที่ถูกกำหนดโดยใช้พรมแดนทางภูมิศาสตร์เป็นเกณฑ์ (ดูเพิ่มเติมใน 1.1.2 บรูเฮอร์กัมพูชา ประเทศกัมพูชา และ 1.2.4 บรูเฮอร์กัมพูชา ประเทศกัมพูชา) โดยทั่วไปคำว่า **บรูเฮอร์** (ประเทศ) จะเป็นคำที่มีความหมายกลาง ๆ ไม่สะท้อนระบอบการเมืองการปกครอง จึงเป็นคำศัพท์ที่พบในรัฐธรรมนูญทั้ง 6 ฉบับ โดยใช้ร่วมกับคำว่า **กัมพูชา** (กัมพูชา) ทั้งนี้พบว่า **บรูเฮอร์** (ประเทศ) ปรากฏร่วมกับคำว่า **เฮอร์** (เขมร) ด้วยเช่นกัน

คำว่า **บรูเฮอร์เฮอร์** (ประเทศเขมร) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 1 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947

ตารางที่ 14 การปรากฏของคำว่า บรูเฮอร์เฮอร์ (ประเทศเขมร)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
✓	✗	✗	✗	✗	✗

ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 **บรูเฮอร์เฮอร์** (ประเทศเขมร) ปรากฏเฉพาะในส่วนคำอธิบายศัพท์แนบท้ายรัฐธรรมนูญ โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 18

พลเมือง - สยามิกรบស់រដ្ឋ ជនដែលមានសិទ្ធិពេញ។ ក្នុង**បรูเฮอร์เฮอร์** ជនជាតិเฮอร์
 នឹងជនដែលរាប់ជាเฮอร์ ដូចជា ចาษ គួយ ពួង... នឹងជនដែលចូលជាติติជាเฮอร์ ជាตลวรដ្ឋเฮอร์។
 ឯជនជាតិក្រៅដែលនៅក្នុងព្រះរាជអាណាចក្រដូចជា ចិន យួន មិនមែនជាตลวรដ្ឋเฮอร์ទេ។
 ជនទាំងនេះគ្មានសិទ្ធិពេញដូចเฮอร์ គ្មានសិទ្ធិបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រជាដើម
 (Citoyen) ។

(រដ្ឋធម្មនុញ្ញบรูเฮอร์กัมพูชา ๑๙๔๗)

พลเมือง - สมาชิกของรัฐ ผู้ที่มีอำนาจเต็มที่ ใน**ประเทศเขมร** ประชาชาติเขมร และผู้ที่
 เคยนับว่าเป็นชาวเขมร เช่น จาม กูย พนอง... และผู้ที่เข้ามาเป็นเขมร เป็นพลเมืองเขมร ส่วน

ชนชาติอื่นที่อยู่ในพระราชอาณาจักร เช่น จีน ญวน ไช่พลเมืองเขมร คนเหล่านี้ไม่มีสิทธิเต็มที่เหมือนชาวเขมร ไม่มีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเป็นต้น (Citoyen)

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947)

จากตัวอย่างข้างต้น **บรูเฮอร์** (ประเทศเขมร) ปรากฏในคำอธิบายศัพท์คำว่า พลเมือง คำอธิบายศัพท์แนบท้ายนี้มีเฉพาะในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 เท่านั้น เนื่องจากระบบกฎหมายรัฐธรรมนูญของกัมพูชานั้นมีการรับแบบอย่างมาจากระบบกฎหมายของฝรั่งเศส (บริษัท ดีเอฟดีแอล (ประเทศไทย) จำกัด, 2562: 3) สำหรับการปกครองกัมพูชากายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญจึงนับว่าเป็นสิ่งใหม่ ข้อกฎหมายและคำศัพท์ในกฎหมายได้รับการบัญญัติขึ้นใหม่ ดังจะเห็นได้ว่าการอธิบายความหมายของคำศัพท์หลาย ๆ คำมีการใช้คำภาษาฝรั่งเศสกำกับไว้ด้วย เพื่อให้สามารถเทียบเคียงคำศัพท์ได้ อีกทั้งยังมีการระบุไว้ในรัฐธรรมนูญด้วยว่า “ภาษาฝรั่งเศส เป็นภาษาทางการสำหรับใช้ในการติดต่อกับสหภาพฝรั่งเศส และเอามาใช้ในการนอกจากนั้นด้วยจนกว่าภาษาเขมรจะมีคำครบถ้วนสมบูรณ์ที่จะใช้ในประชาชาติสมัยใหม่” (มาตรา 2)

จากข้อมูลที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 จะเห็นได้ว่า **บรูเฮอร์** (ประเทศเขมร) เป็นชื่อเรียกกัมพูชาอีกชื่อหนึ่งซึ่งมิใช่ชื่ออย่างเป็นทางการ เนื่องจากชื่อที่ปรากฏเป็นชื่อทางการในรัฐธรรมนูญฉบับนี้คือ **บรูเฮอร์** (ประเทศกัมพูชา) ซึ่งปรากฏในชื่อรัฐธรรมนูญ และในมาตราแรกที่ระบุชื่ออย่างเป็นทางการของประเทศ ส่วน **บรูเฮอร์** (ประเทศเขมร) นั้นปรากฏในส่วนคำอธิบายศัพท์แนบท้ายรัฐธรรมนูญ มีข้อสังเกตสำคัญสำหรับคำศัพท์นี้คือ ในรัฐธรรมนูญ 2 ฉบับแรกของกัมพูชา คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 และรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 มีการใช้คำว่า **เฮอร์** (เขมร) ในการกล่าวถึงประเทศ แต่ในรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ ไปจนถึงรัฐธรรมนูญในปัจจุบันคำว่า **เฮอร์** (เขมร) ถูกใช้ในความหมายของคนและภาษาเท่านั้น

1.2.6 រដ្ឋកម្ពុជា (รัฐกัมพูชา)

พจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (ជួន ណាត, 1967: 975) ได้ให้ความหมายของคำว่า **រដ្ឋ** (รัฐ) ไว้ว่า หมายถึง ดินแดน ประเทศ (ดูเพิ่มเติมใน 1.1.4 រដ្ឋកម្ពុជា รัฐกัมพูชา) พบว่าคำศัพท์นี้ใช้เป็นชื่ออย่างเป็นทางการของกัมพูชาในรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 นอกจากนี้แล้วยังพบในรัฐธรรมนูญฉบับอื่นอีก

คำว่า **រដ្ឋកម្ពុជា** (รัฐกัมพูชา) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 2 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 และรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989

ตารางที่ 15 การปรากฏของคำว่า រដ្ឋកម្ពុជា (รัฐกัมพูชา)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	✓	x	✓	x

ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 **រដ្ឋកម្ពុជា** (รัฐกัมพูชา) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงรูปแบบของรัฐ โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 19

មាត្រា ១

រដ្ឋកម្ពុជា ជា រដ្ឋមួយឯករាជ ឯកភាព សន្តិភាព អព្យាក្រឹត មិនចូលបក្ស សម្ព័ន្ធណា អធិបតេយ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុងបូរណភាពដែនដីរបស់ខ្លួន។

រដ្ឋកម្ពុជា ជា រដ្ឋរបស់ប្រជាជន កម្មករ កសិករ និងពលករកម្ពុជាផ្សេងទៀតទាំងអស់។

រដ្ឋកម្ពុជា មានឈ្មោះជាផ្លូវការថា ៖ “កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ”

มาตรา 1

รัฐกัมพูชา เป็นรัฐเอกราช เป็นอันหนึ่งอันเดียว สันติภาพ เป็นกลาง ไม่เข้าพรรค สัมพันธ์ใด อธิปไตย ประชาธิปไตย ในบูรณภาพแดนดินของตน

รัฐกัมพูชา เป็นรัฐของประชาชน กรรมกร กสิกร และแรงงานกัมพูชาอื่นอีกทั้งหมด

รัฐกัมพูชา มีชื่อเป็นทางการว่า “กัมพูชาประชาธิปไตย”

(รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976)

จากตัวอย่างข้างต้น มาตรา 1 ของรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 เป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบของรัฐ และชื่ออย่างเป็นทางการของกัมพูชา ก่อนที่จะให้ข้อมูลชื่ออย่างเป็นทางการ จึงใช้คำว่า **រដ្ឋកម្ពុជា** (รัฐกัมพูชา) กล่าวถึงกัมพูชา และหลังจากได้ให้ข้อมูลแล้วว่า “รัฐกัมพูชา มีชื่อเป็นทางการว่า กัมพูชาประชาธิปไตย” ในตำแหน่งต่อ ๆ ไป เมื่อจะกล่าวถึงชื่อประเทศ จะใช้คำว่า **កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ** (กัมพูชาประชาธิปไตย) เป็นส่วนมาก ข้อมูลที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ สามารถสรุปความได้ว่า กัมพูชาเป็นรัฐเอกราชคือที่มีอำนาจอธิปไตยเต็มทีในการบริหารทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่สามารถแบ่งแยกได้ ยึดหลักสันติภาพเป็นกลางไม่เข้ากับฝักฝ่ายใดและมีความเป็นประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังมีการบัญญัติว่า กัมพูชาเป็นรัฐของประชาชน กรรมกร กสิกร และแรงงานกัมพูชาทั้งหมด (มาตรา 1) ตามแนวคิดของลัทธิมาร์กซ์ซึ่งเป็นสังคมนิยมชุดหนึ่งที่มุ่งเน้นการสร้างสังคมใหม่ที่มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันระหว่างมนุษย์ และเชื่อมั่นว่าสังคมอุดมการณ์นั้นสามารถสร้างขึ้นได้โดยการปฏิบัติของชนชั้นแรงงาน (สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, 2564)

ในรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 **រដ្ឋកម្ពុជា** (รัฐกัมพูชา) มีการใช้แตกต่างออกไป คือใช้เป็นชื่ออย่างเป็นทางการของกัมพูชา โดยปรากฏในบริบทดังกล่าวต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 20

មាត្រា ១

ប្រទេសកម្ពុជាមាននាមជាផ្លូវការថា **រដ្ឋកម្ពុជា**។

រដ្ឋកម្ពុជាជារដ្ឋមួយឯករាជ អធិបតេយ្យ បូរណភាពដែនដី សន្តិភាព ប្រជាធិបតេយ្យ អព្យាក្រឹត និងមិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ។

អធិបតេយ្យនៃ**រដ្ឋកម្ពុជា** លាតសន្ធឹងលើដែនគោក ដែនកោះ ដែនទឹក ដែនសមុទ្រ បាតសមុទ្រ ក្រោមបាតសមុទ្រ ហើយនិងដែនអាកាស។

បាវចនានៃ**រដ្ឋកម្ពុជា** គឺ ឯករាជ្យ សន្តិភាព សេរីភាព សុភមង្គល។

ភាសានិងអក្សរដែលប្រើជាផ្លូវការគឺភាសា និងអក្សរខ្មែរ។

មាត្រា 1

ประเทศกัมพูชามีชื่อเป็นทางการว่า **รัฐกัมพูชา**

รัฐกัมพูชาเป็นรัฐเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแผ่นดิน สันติภาพ ประชาธิปไตย เป็นกลาง และไม่เข้าฝักฝ่ายใด

อธิปไตยของ**รัฐกัมพูชา** แผ่ขยายไปบนผืนแผ่นดิน เกาะ น่านน้ำ ทะเล พื้นทะเล ใต้พื้นสมุทร และบนท้องฟ้า

คำขวัญของ**รัฐกัมพูชา**คือ เอกราช สันติภาพ เสรีภาพ สุขุมงคล

ภาษาและอักษรที่ใช้เป็นทางการคือภาษาและอักษรเขมร

(รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989)

จากตัวอย่างข้างต้นทำให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า **រដ្ឋកម្ពុជា** (รัฐกัมพูชา) ในรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 แตกต่างจากที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 เนื่องจากในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ระบุชัดเจนว่า “ประเทศกัมพูชามีชื่อเป็นทางการว่า **รัฐกัมพูชา**” และหลังจากให้ข้อมูลชื่ออย่างเป็นทางการแล้ว ในตำแหน่งที่ต้องการกล่าวถึงกัมพูชามักจะใช้คำว่า **រដ្ឋកម្ពុជា** (รัฐกัมพูชา)

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า **រដ្ឋកម្ពុជា** (รัฐกัมพูชา) เป็นคำที่ใช้กล่าวถึงกัมพูชาคำหนึ่ง แต่ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 **រដ្ឋ** (รัฐ) มาจากคำที่หมายถึง สถาบัน หรือองค์การที่ประกอบขึ้นจากประชาชนที่อยู่กันอย่างมีระบบระเบียบภายในดินแดนใดดินแดนหนึ่ง โดยมีอำนาจในการปกครองตนเองหรืออำนาจอธิปไตย (บวรศักดิ์ อูวรรณโณ, 2544: 40) โดยรัฐจะต้องมีองค์ประกอบ 4 อย่าง ได้แก่ ประชากร ดินแดน หมายรวมถึงเขตแดนทางพื้นดิน พื้นน้ำ และอากาศ อำนาจอธิปไตย ซึ่งหมายถึงอำนาจสูงสุดในการปกครอง แสดงถึงความป็นรัฐอิสระไม่ขึ้นแก่ใคร ไม่ต้องเชื่อฟังคำสั่งคำบัญชาของผู้ใดที่เหนือตนโดยปราศจากความยินยอมของ

ตน (วิชญ์ เกรื่องาม, 2530: 8) และรัฐบาล ซึ่งทำหน้าที่ดำเนินการทางการเมืองและการปกครอง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่รัฐต้องการ ดังนั้น **รដ្ឋកម្ពុជា** (รัฐกัมพูชา) ในรัฐธรรมนูญกัมพูชา ประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 จึงเป็นคำเรียกโดยอิงจากรูปแบบของประเทศ ในขณะที่ **រដ្ឋកម្ពុជា** (รัฐกัมพูชา) ในรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 เป็นชื่ออย่างเป็นทางการของกัมพูชา ที่ถูกระบุไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 1 ของรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว

1.2.7 សហគមន៍ជាតិកម្ពុជា (ชุมชนชาติกัมพูชา)

พจนานุกรมภาษาเขมร-2022 (2022: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของคำว่า **សហគមន៍** (ชุมชน) ไว้ว่า

១. ការទៅជាមួយ, ដំណើរជាមួយគ្នា។
២. ប្រជុំភូមិប្រតិបត្តិការស្រុកប្រកបមុខរបរចូលគ្នា ៖ បង្កើតឱ្យមានសហគមន៍។
៣. ក្រុមមនុស្សដែលរស់នៅកន្លែងណាមួយក្នុងប្រទេសប្រតិបត្តិការ ហើយមានលក្ខណៈប្រយោជន៍រួមគ្នាលើផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច វប្បធម៌ ជាដើម ៖ សហគមន៍ព្រៃឈើ សហគមន៍នេសាទ សហគមន៍កសិកម្ម សហគមន៍អាស៊ាន សហគមន៍អឺរ៉ុប។

1. การไปด้วยกัน, เดินทางร่วมกัน
2. การประชุมหมู่บ้านหรือพื้นที่ที่ชาวบ้านมีหน้าที่ร่วมกัน : ก่อให้เกิดชุมชน
3. กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในสถานที่หนึ่งในประเทศหรือพื้นที่ และมีผลประโยชน์ร่วมกันทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เป็นต้น : ชุมชนป่าไม้ ชุมชนประมง ชุมชนเกษตรกรรม ชุมชนอาเซียน ชุมชนยุโรป

(แปลโดยผู้วิจัย)

ผู้วิจัยได้นำเอาความหมายในภาษาเขมรไปเทียบเคียงกับความหมายของคำศัพท์ที่ใกล้เคียงกันในภาษาไทย พบว่า **សហគមន៍** สอดคล้องกับคำว่า “ชุมชน” มากที่สุด พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์ (2563: 17) ได้กล่าวถึงความหมายของ ชุมชน ไว้ดังนี้ ชุมชน (commune) หมายถึง กลุ่มคนหรือกลุ่มครอบครัวที่อาศัยอยู่รวมกันในพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใด โดยต่างทำงาน ร่วมกันใช้สิทธิ์ เป็นเจ้าของพื้นที่ และผลประโยชน์ต่าง ๆ ร่วมกัน

คำว่า **សហគមន៍ជាតិកម្ពុជា** (ชุมชนชาติกัมพูชา) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 2 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา ค.ศ. 1981 และรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 ตารางที่ 16 การปรากฏของคำว่า **សហគមន៍ជាតិកម្ពុជា** (ชุมชนชาติกัมพูชา)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	x	✓	✓	x

ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981 และรัฐธรรมนูญแห่ง
รัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 **សហគមន៍ជាតិកម្ពុជា** (ชุมชนชาติกัมพูชา) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงนโยบาย
ของรัฐที่มีต่อทุกชนชาติรวมทั้งชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ร่วมกันในกัมพูชาเช่นเดียวกัน มีบริบท
แบบเดียวกัน โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 21

មាត្រា ៥

រដ្ឋអនុវត្តនយោបាយសាមគ្គីភាព និងស្មើភាពរវាងជនជាតិទាំងអស់ ដែលរស់នៅ
ក្នុង**សហគមន៍ជាតិកម្ពុជា**។

ជនជាតិទាំងអស់ត្រូវស្រឡាញ់រាប់អានគ្នា និងជួយគ្នាទៅវិញទៅមក។ អំពីប្រមាថ
មាក់ងាយ អំពើជិះជាន់ និងការបែងចែកជនជាតិនានា ត្រូវហាមឃាត់។

ភាសា និងអក្សរ ព្រមទាំងទំនៀមទម្លាប់ល្អៗរបស់ជនជាតិភាគតិច ត្រូវបានគោរព។
គ្រប់ជនជាតិភាគតិច ត្រូវបានរដ្ឋជួយទំនុករំលែក ដើម្បីអោយតាមទាន់កំរិតរួម។ រដ្ឋ
យកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេស ពង្រីកសេដ្ឋកិច្ច សិក្សា វប្បធម៌ សង្គមកិច្ច សុខាភិបាល
គមនាគមន៍នៅតាមតំបន់ព្រៃភ្នំ និងតំបន់ដាច់ដាច់ស្រយោល។

มาตรา 5

รัฐดำเนินนโยบายสามัคคีภาพและเสมอภาคระหว่างชนชาติทั้งหมดซึ่งอาศัยอยู่ใน
ชุมชนชาติกัมพูชา

ทุกชนชาติต้องรักนับถือกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ห้ามดูถูกดูหมิ่น การกดขี่ และ
การแบ่งแยกชนชาติต่าง ๆ โดยเด็ดขาด

ภาษาและอักษรพร้อมทั้งขนบธรรมเนียมอันดีของชนกลุ่มน้อย ต้องให้ความเคารพ
ชนกลุ่มน้อยทั้งหมดต้องได้รับการทำนุบำรุงจากรัฐ เพื่อให้อยู่ในระดับเดียวกัน รัฐดูแลเป็น
พิเศษ ขยายเศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรม กิจกรรมสังคม สุขภาพ คมนาคมตามพื้นที่ป่าเขา
และพื้นที่ทุรกันดาร

(รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า รัฐให้ความสำคัญกับทุกชนชาติรวมทั้งชนกลุ่มน้อยที่อาศัย
อยู่ใน ชุมชนชาติกัมพูชา โดยให้การยอมรับภาษา อักษร รวมทั้งขนบธรรมเนียมเฉพาะกลุ่ม และใส่ใจ
ดูแลพัฒนาคุณภาพชีวิตของชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลจากตัวเมืองด้วย

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับ สามารถสรุปได้ว่า **សហគមន៍ជាតិកម្ពុជា** (ชุมชนชาติ
กัมพูชา) ถูกใช้ในความหมายของประเทศกัมพูชาคำหนึ่ง โดยมุ่งเน้นที่ชุมชนซึ่งมีผู้คนต่างชาติต่าง
ภาษาอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม

จากข้อมูลคำศัพท์ที่หมายถึงประเทศกัมพูชาจากรัฐธรรมนูญกัมพูชาทั้ง 6 ฉบับ มีจำนวน
ทั้งหมด 7 คำ ดังสรุปได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 17 คำศัพท์ที่หมายถึงประเทศกัมพูชาจากรัฐธรรมนูญกัมพูชา

คำศัพท์	ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
กัมพูชา (กัมพูชา)	✗	✗	✓	✗	✗	✓
ដែនខ្មែរ (ดินแดนเขมร)	✓	✗	✗	✗	✗	✗
ទឹកដីកម្ពុជា (แผ่นดินกัมพูชา)	✗	✗	✗	✓	✗	✓
ប្រទេសកម្ពុជា (ประเทศกัมพูชา)	✓	✓*	✓*	✓*	✓*	✓*
ប្រទេសខ្មែរ (ประเทศเขมร)	✓	✗	✗	✗	✗	✗
រដ្ឋកម្ពុជា (รัฐกัมพูชา)	✗	✗	✓	✗	✓	✗
សហគមន៍ជាតិកម្ពុជា (ชุมชนชาติกัมพูชา)	✗	✗	✗	✓	✓	✗

*คำเรียกประเทศกัมพูชาโดยทั่วไป ไม่ใช่ชื่ออย่างเป็นทางการ

จากข้อมูลสรุปในตารางจะเห็นได้ว่า ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับจะปรากฏการใช้คำว่า **ប្រទេសកម្ពុជា** (ประเทศกัมพูชา) โดยมีเพียงรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 ที่ใช้คำนี้เป็นชื่ออย่างเป็นทางการ ทั้งนี้เนื่องจากคำว่า **ប្រទេស** (ประเทศ) เป็นคำศัพท์ทั่วไป ไม่มีนัยบ่งชี้ถึงรูปแบบการปกครอง รัฐจึงเป็นคำที่ใช้ได้ทุกสมัย นอกจากนี้ยังสังเกตเห็นได้ว่า คำว่า **ខ្មែរ** (เขมร) ใช้เป็นคำเรียกประเทศกัมพูชาเฉพาะในรัฐธรรมนูญฉบับแรกคือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 เท่านั้น โดยมักปรากฏร่วมกับคำอื่น ได้แก่ **ដែនខ្មែរ** (ดินแดนเขมร) และ **ប្រទេសខ្មែរ** (ประเทศเขมร) โดยนับแต่รัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 เป็นต้นมาจะใช้เพียงคำว่า **កម្ពុជា** (กัมพูชา) ทั้งใช้เดี่ยว ๆ และใช้ประกอบกับศัพท์อื่น ๆ ได้แก่ **ប្រទេសកម្ពុជា** (ประเทศกัมพูชา) **ទឹកដីកម្ពុជា** (แผ่นดินกัมพูชา) **រដ្ឋកម្ពុជា** (รัฐกัมพูชา) และ **សហគមន៍ជាតិកម្ពុជា** (ชุมชนชาติกัมพูชา) ทั้งนี้สันนิษฐานว่ารัฐธรรมนูญฉบับหลัง ๆ อาจพยายามลบล้างชื่อที่เคยใช้ในสมัยที่กัมพูชาตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส ซึ่งสัมพันธ์กับการปรากฏของคำว่า **ខេមរជន** (เขมรชน) หรือประชาชนชาวเขมร ที่ปรากฏใช้เฉพาะในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 ซึ่งจัดทำขึ้นภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส

อีกประเด็นที่น่าสนใจคือการใช้คำว่า **ដែនខ្មែរ** (ดินแดนเขมร) และ **ទឹកដីកម្ពុជា** (แผ่นดินกัมพูชา) จะเห็นได้ว่าในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 มีการใช้คำว่า **ដែនខ្មែរ** (ดินแดนเขมร) สะท้อนถึงการกำหนดเขตแดนของประเทศ ซึ่งในสมัยที่เจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสเข้ามาได้มีการจัดทำสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ร.ศ. 122 ระหว่างกัมพูชาและไทย สาระสำคัญของสนธิสัญญานั้นคือ การกำหนดเขตแดนระหว่างรัฐอารักขาของฝรั่งเศสกับไทย โดยใช้สันปันน้ำเป็นเส้นแบ่งเขตแดน ต่อมาในสมัยหลังมีการใช้คำศัพท์ว่า **ទឹកដីកម្ពុជា** (แผ่นดินกัมพูชา) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการแสดงอาณาเขตของประเทศทั้งอาณาเขตทางทะเลและทางบก

2. รัฐอื่น ๆ

ในรัฐธรรมนูญกัมพูชามิได้ปรากฏเฉพาะสาระที่เกี่ยวข้องกับประเทศกัมพูชาเท่านั้น แต่ยังมี การกล่าวถึงรัฐอื่น ๆ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกัมพูชาในช่วงสมัยต่าง ๆ ทั้งในฐานะเจ้าอาณานิคม รัฐผู้ รุกราน และรัฐพันธมิตร โดยแบ่งเป็นกลุ่มได้ ดังนี้

2.1 กลุ่มอาณานิคมฝรั่งเศส

ด้วยประเทศกัมพูชาเคยตกเป็นรัฐในอารักขาของฝรั่งเศส นับตั้งแต่ ค.ศ. 1863 เป็นเวลา ยาวนานเกือบ 1 ศตวรรษ จนกระทั่งได้รับเอกราชในวันที่ 9 พฤศจิกายน ค.ศ. 1953 อีกทั้งในการร่าง รัฐธรรมนูญฉบับแรกของกัมพูชาผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือ เจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส ทำให้มีร่องรอยของ กลุ่มอาณานิคมฝรั่งเศสปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญกัมพูชา คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาณานิคมฝรั่งเศส ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชาดังต่อไปนี้

ตารางที่ 18 กลุ่มอาณานิคมฝรั่งเศส

คำที่	ภาษาเขมร	คำแปล
1	ประเทศฝรั่งเศส	ประเทศฝรั่งเศส
2	สหภาพฝรั่งเศส	สหภาพฝรั่งเศส
3	อาณานิคมนิยมนฝรั่งเศส	อาณานิคมนิยมนฝรั่งเศส

2.1.1 ประเทศฝรั่งเศส (ประเทศฝรั่งเศส)

คำว่า ประเทศ (ประเทศ) หมายถึง บ้านเมือง, แคว้น, แดน ความหมายข้างต้นนี้ปรากฏ ในพจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (ជួន ណាត, 1967: 614) และพจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ออนไลน์) ซึ่งเป็นความหมายที่สอดคล้องกัน

คำว่า ประเทศฝรั่งเศส (ประเทศฝรั่งเศส) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 1 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947

ตารางที่ 19 การปรากฏของคำว่า ประเทศฝรั่งเศส (ประเทศฝรั่งเศส)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
✓	✗	✗	✗	✗	✗

ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 ประเทศฝรั่งเศส (ประเทศฝรั่งเศส) ปรากฏใน ตำแหน่งที่กล่าวถึงประเทศฝรั่งเศส ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 22

บทที่ ๔๖

พระมหากษัตริย์ทรงตั้งพระราชนัดดาในสนธิสัญญาทั้งหลายที่ทำกับ **ประเทศฝรั่งเศส** และสมาชิกรัฐอื่นในสหภาพฝรั่งเศส แล้วทรงพระราชทานสัตยาบันแก่สนธิสัญญาเหล่านั้นโดยอาศัยการอนุมัติของรัฐสภา

พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งผู้อาวุโสให้ดำรงตำแหน่งหรือทำหน้าที่ทางการทูตไปยังต่างประเทศ

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ๑๙๔๗)

มาตรา 46

พระมหากษัตริย์ทรงลงพระราชหัตถเลขาในสนธิสัญญาทั้งหลายที่ทำกับ **ประเทศฝรั่งเศส** และสมาชิกรัฐอื่นในสหภาพฝรั่งเศส แล้วทรงพระราชทานสัตยาบันแก่สนธิสัญญาเหล่านั้นโดยอาศัยการอนุมัติของรัฐสภา

พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งผู้อาวุโสให้ดำรงตำแหน่งหรือทำหน้าที่ทางการทูตไปยังต่างประเทศ

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา 1947)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า **ประเทศฝรั่งเศส** เป็นชื่อของประเทศเจ้าอาณานิคมผู้มีบทบาทอย่างมากต่อการเมืองการปกครองกัมพูชา ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้กล่าวถึงประเทศฝรั่งเศสเอาไว้ดังมีใจความสรุปได้ดังนี้ สนธิสัญญาใด ๆ ระหว่างประเทศกัมพูชา กับประเทศฝรั่งเศส จะได้รับการลงพระราชหัตถเลขาโดยพระมหากษัตริย์ (มาตรา 46) ทั้งนี้ในคำอธิบายศัพท์แนบท้ายรัฐธรรมนูญได้ให้ข้อมูลว่าใน ค.ศ. 1863 กัมพูชาได้ทำสนธิสัญญา (**สนธิสัญญา - Traite**) ร่วมกับประเทศฝรั่งเศสหนึ่งฉบับ และได้ทำอนุสัญญา (**อนุสัญญา - Convention**) ร่วมกับฝรั่งเศส 1 ฉบับในปี 1884 นอกจากนี้ยังมีการทำข้อตกลง (**กติกาสัญญา - Accord**) ร่วมกันอีก 9 เรื่อง

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 สามารถสรุปได้ว่า **ประเทศฝรั่งเศส** เป็นคำศัพท์ที่ใช้กล่าวถึงประเทศฝรั่งเศส โดยสาเหตุที่ปรากฏคำศัพท์นี้ในรัฐธรรมนูญฉบับแรกของกัมพูชาเนื่องจาก ฝรั่งเศสเป็นผู้มีบทบาทในการนำกฎหมายสมัยใหม่เข้าสู่กัมพูชา นับตั้งแต่ ค.ศ. 1911 เริ่มมีการรวบรวมกฎหมายและนำเอากฎหมายฝรั่งเศสมาปรับใช้ในประเทศกัมพูชา โดยได้รับการยินยอมจากสมเด็จพระนโรดม สีหนุ ก่อนจะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรก ในปี ค.ศ. 1911 ได้มีการประกาศใช้กฎหมายภายใต้ภายใต้การดูแลของฝรั่งเศสเป็นครั้งแรก คือประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายแพ่ง นอกจากการร่างกฎหมายแล้ว ฝรั่งเศสยังมีบทบาทในการปฏิรูปการปกครอง ตุลาการ การเงิน และการพาณิชย์โดยนำเอาระบบของฝรั่งเศสมาเป็นต้นแบบด้วย (บริษัท ดีเอฟดีแอล (ประเทศไทย) จำกัด, 2562: 65-66)

2.1.2 สหภาพตาทัง (สหภาพฝรั่งเศส)

พจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (ณัฐ ฌกต, 1967: 1,320) ได้ให้ความหมายของ สหภาพ (สหภาพ) ไว้ ดังนี้

ภคณัฐยลัฐยลัฐยลัฐ, คารุณัฐยลัฐยลัฐยลัฐยลัฐ

ความเป็นหนึ่งเดียวหรือปรองดองกัน, การรวบรวมหรือรวมเข้าด้วยกัน

(แปลโดยผู้วิจัย)

เมื่อเทียบเคียงกับคำว่า “สหภาพ” ในภาษาไทยจากพจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ออนไลน์) แล้ว พบว่ามีความหมายไปในทิศทางเดียวกันคือ

(1) น. การรวมตัวขององค์การตั้งแต่ ๒ องค์การขึ้นไป เพื่อทำกิจการทั่วไปหรือกิจการเฉพาะอย่างตามวัตถุประสงค์ขององค์การที่เข้าร่วมกันนั้น เช่น สหภาพศุลกากร สหภาพรัฐสภา (อ. union).

(2) น. ชื่อรูปแบบหนึ่งของการรวมตัวของรัฐตั้งแต่ ๒ รัฐขึ้นไป เช่น สหภาพพม่า (อ. union).

(3) น. องค์การของลูกจ้าง เช่น สหภาพแรงงาน. (อ. union).

เมื่อนำมารวมเข้ากับชื่อประเทศฝรั่งเศสเป็น สหภาพตาทัง (สหภาพฝรั่งเศส) แล้ว หมายถึงการรวมตัวกันของดินแดนต่าง ๆ ภายใต้อาณาเขต ซึ่งหมายถึงรวมถึงประเทศฝรั่งเศส และอาณานิคมต่าง ๆ ของฝรั่งเศสด้วย

คำว่า สหภาพตาทัง (สหภาพฝรั่งเศส) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 1 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947

ตารางที่ 20 การปรากฏของคำว่า สหภาพตาทัง (สหภาพฝรั่งเศส)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
✓	✗	✗	✗	✗	✗

ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 สหภาพตาทัง (สหภาพฝรั่งเศส) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงภาษาที่ใช้ในการติดต่อกันระหว่างประเทศกัมพูชากับสหภาพฝรั่งเศส ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 23

มาตรา ๒

ภาษาដែលเป็นที่รู้จักกันดี ภาษาខ្មែរ។

ภาษาตากัง ជាភាសាផ្លូវការ សម្រាប់ប្រើក្នុងការដែលទាក់ទងនឹង **សហភាព តាកាំង** ហើយយកមកប្រើក្នុងការក្រៅពីនោះផងក៏ដែរ ទំរាំភាសាខ្មែរមានពាក្យបរិបូណ៌គ្រប់ គ្រាន់នឹងប្រើសម្រាប់ប្រជាជាតិសម័យថ្មី។

(រដ្ឋធម្មនុញ្ញប្រទេសកម្ពុជា ១៩៤៧)

มาตรา 2

ภาษาที่ใช้เป็นทางการ คือภาษาเขมร

ภาษาฝรั่งเศส เป็นภาษาทางการสำหรับใช้ในการติดต่อกับ **สหภาพฝรั่งเศส** และเอามาใช้ในการนอกจากนั้นด้วยจนกว่าภาษาเขมรจะมีคำครบถ้วนสมบูรณ์ที่จะใช้ในประชาชาติสมัยใหม่

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา 1947)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า **សហភាព តាកាំង** (สหภาพฝรั่งเศส) ปรากฏในบทบัญญัติว่าด้วยภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน โดยในมาตรานี้ได้ระบุว่า ภาษาที่ใช้อย่างเป็นทางการในประเทศกัมพูชาคือภาษาเขมร แต่เมื่อต้องติดต่อกับสหภาพฝรั่งเศสจะต้องใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาทางการ อีกทั้งเนื่องจากการกัมพูชากำลังก้าวเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ซึ่งต้องมีการอ้างอิงถึงสิ่งที่กัมพูชายังไม่มี ดังนั้นตราบไต่ที่ภาษาเขมรยังมีคำศัพท์ที่ไม่ครบถ้วนไม่ครอบคลุมจะต้องใช้ภาษาฝรั่งเศสไปจนกว่าจะมีคำศัพท์ภาษาเขมรมาใช้ทดแทน พบว่าในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา 1947 มีการใช้อักษรเขมรถ่ายทอดเสียงคำศัพท์ภาษาฝรั่งเศสเอาไว้ในส่วนที่เป็นชื่อเดือน เช่นที่ปรากฏใน

มาตรา 58

ตัวอย่างที่ 24

มาตรา ๕๘- រដ្ឋសភាមានសម័យប្រជុំសាមញ្ញយ៉ាងតិចពីរក្នុងមួយឆ្នាំ។ សម័យប្រជុំនីមួយៗ មានកំណត់យ៉ាងតិចបីខែ។ ក្នុងសម័យប្រជុំសាមញ្ញពីរនេះ សម័យប្រជុំមួយត្រូវចាប់ផ្តើមក្នុងខែកញ្ញា (សេបតេម្ក)។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ទ្រង់ត្រាស់ហៅរដ្ឋសភាប្រជុំជាសម័យប្រជុំសាមញ្ញ។

(រដ្ឋធម្មនុញ្ញប្រទេសកម្ពុជា ១៩៤៧)

มาตรา 58 - รัฐสภาสมัยประชุมสามัญอย่างน้อยสองครั้งต่อปี แต่ละสมัยประชุมมีกำหนดอย่างน้อยสามเดือน ในสมัยประชุมสามัญทั้งสองนี้ สมัยประชุมครั้งใดครั้งหนึ่งจะต้องเริ่มต้นในเดือนกันยายน (septembre)

พระมหากษัตริย์ทรงเรียกรัฐสภาประชุมเป็นสมัยประชุมสามัญ

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา 1947)

นอกจากนี้ยังปรากฏในบทบัญญัติว่าด้วยการทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศ โดยรัฐธรรมนูญกำหนดว่าสนธิสัญญาระหว่างกัมพูชากับฝรั่งเศสหรือประเทศอื่น ๆ ที่อยู่ภายใน สหภาพฝรั่งเศสต้องได้รับการลงพระราชหัตถเลขาโดยพระมหากษัตริย์ และต้องทรงพระราชทาน สัตยาบันแก่สนธิสัญญาเหล่านั้นโดยอาศัยการอนุมัติของรัฐสภา (มาตรา 46)

ในส่วนคำอธิบายศัพท์แนบท้ายรัฐธรรมนูญบางคำก็มีการระบุคำศัพท์ภาษาฝรั่งเศส เอาไว้ด้วย เช่น การกำกับคำว่า Autonomie ในภาษาฝรั่งเศส ซึ่งหมายถึงการปกครองตนเองเอาไว้ หลังการอธิบายศัพท์คำว่า **ស្វ័យរាជ្យ** (เสวยราชย์) ที่ได้อธิบายเป็นภาษาเขมรแล้ว ดังตัวอย่างต่อไปนี้ ตัวอย่างที่ 25

ស្វ័យរាជ្យ - (សំ. “ស្វយម” ខ្លួនឯង + “រាជ្យ” ការគ្រប់គ្រងដែនដី) ការគ្រប់គ្រង ដែនដីប្រទេសដោយខ្លួនឯង។ រដ្ឋឯករាជ ជា រដ្ឋដែលមានអំណាចអធិបតេយ្យពេញទី គឺ អំណាចអធិបតេយ្យខាងក្នុងប្រទេស និងអំណាចអធិបតេយ្យខាងក្រៅប្រទេស។ រដ្ឋស្វ័យរាជ មានតែខាងក្នុងប្រទេស ឯអំណាចអធិបតេយ្យខាងក្រៅប្រទេសត្រូវប្រគល់ទៅឲ្យរដ្ឋមួយ ផ្សេងទៀតដែលជា រដ្ឋឯករាជ។ ប្រទេសកម្ពុជាជា រដ្ឋស្វ័យរាជ្យ ប្រទេសចក្រី ខ្មែរគ្រប់គ្រង ខ្លួនឯងដោយអាស្រ័យច្បាប់ដែលខ្មែរតាំងឡើងខ្លួនឯង។ តាមន័យមួយទៀតជា កិច្ចការក្នុង ប្រទេសខ្មែរស្រេចតែលើខ្មែរ។ ឯកិច្ចការក្រៅប្រទេស គឺកិច្ចការដែលទាក់ទងនឹងប្រទេស ក្រៅ ជា ការលើបារាំង (អាស លៃ-យៈ (Autonomie) ។

(រដ្ឋធម្មនុញ្ញប្រទេសកម្ពុជា ១៩៤៧)

សេយ្យរាជ្យ - (សំ. “ស្វយម” ពេញទី + រាជ្យ ការគ្រប់គ្រងដែនដី) ការគ្រប់គ្រង ដែនដីប្រទេសដោយខ្លួនឯង។ រដ្ឋឯករាជ ជា រដ្ឋដែលមានអំណាចអធិបតេយ្យពេញទី គឺ អំណាចអធិបតេយ្យខាងក្នុងប្រទេស និងអំណាចអធិបតេយ្យខាងក្រៅប្រទេស។ រដ្ឋស្វ័យរាជ មានតែខាងក្នុងប្រទេស ឯអំណាចអធិបតេយ្យខាងក្រៅប្រទេសត្រូវប្រគល់ទៅឲ្យរដ្ឋមួយ ផ្សេងទៀតដែលជា រដ្ឋឯករាជ។ ប្រទេសកម្ពុជាជា រដ្ឋស្វ័យរាជ្យ ប្រទេសចក្រី ខ្មែរគ្រប់គ្រង ខ្លួនឯងដោយអាស្រ័យច្បាប់ដែលខ្មែរតាំងឡើងខ្លួនឯង។ តាមន័យមួយទៀតជា កិច្ចការក្នុង ប្រទេសខ្មែរស្រេចតែលើខ្មែរ។ ឯកិច្ចការក្រៅប្រទេស គឺកិច្ចការដែលទាក់ទងនឹងប្រទេស ក្រៅ ជា ការលើបារាំង (អាស លៃ-យៈ (Autonomie) ។

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา 1947)

การกำหนดคำภาษาฝรั่งเศสแนบท้ายไว้ดังตัวอย่างข้างต้นนี้เนื่องจากระบอบการ ปกครอง องค์กร หรือตำแหน่งที่กล่าวถึงในรัฐธรรมนูญนี้เป็นของใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนในกัมพูชา หรือ อาจเป็นสิ่งที่มิได้อยู่แต่เดิมแต่ก็มีการระบุคำฝรั่งเศสเอาไว้เพื่อให้เข้าใจตรงกัน

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 รวมทั้งคำอธิบายศัพท์แนบ ท้ายรัฐธรรมนูญ สามารถสรุปได้ว่า **សហភាពបារាំង** (สหภาพฝรั่งเศส) มิได้หมายถึงเฉพาะประเทศ ฝรั่งเศสเพียงประเทศเดียว แต่หมายรวมทั้งประเทศฝรั่งเศสในยุโรป จังหวัดของฝรั่งเศส และดินแดน

ของฝรั่งเศสโพ้นทะเล ดินแดนทั้งหลายที่อยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสไม่ว่าจะอยู่ที่ใด รวมเรียกว่า สภากาตาคอง (สหภาพฝรั่งเศส) ทั้งสิ้น

2.1.3 ฆาณานิคมนิยมนิยาม (อาณานิคมนิยามฝรั่งเศส)

คำว่า ฆาณานิคม (อาณานิคม) หมายถึง นิคมที่อยู่ในอาณาเขต. นิคมที่อยู่ใต้อำนาจ, รัฐที่ตั้งอยู่ใต้อำนาจของประเทศอื่น, เมืองขึ้น (กังวล คัชชีมา, 2548: 486) เมื่อนำมารวมเข้ากับคำว่า นิยมนิยาม (นิยมน) แล้ว ที่พจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (ជួន ណាត, 1967: 513) ได้ให้ความหมายไว้ว่า

ន. សេចក្តីកំណត់, ធម្មតា, ធម្មជាតិ ។ កិ. កំណត់, អនុលោមតាម ។

น. การกำหนด, ธรรมดา, ธรรมชาติ ก. กำหนด, ปฏิบัติตาม

(แปลโดยผู้วิจัย)

เมื่อพิจารณาจากความหมายข้างต้นแล้ว คำว่า ฆาณานิคมนิยมนิยาม (อาณานิคมนิยาม) หมายถึง การทำให้รัฐหรือนิคมอื่นตกอยู่ภายใต้อำนาจของตน การสร้างอาณานิคม และเจ้าอาณานิคมที่เข้ามามีอิทธิพลครอบงำและบีบบังคับต่อระบอบการเมืองการปกครองของกัมพูชาเป็นอย่างยิ่งคือ ฆาณานิคมนิยมนิยาม (อาณานิคมนิยามฝรั่งเศส)

คำว่า ฆาณานิคมนิยมนิยาม (อาณานิคมนิยามฝรั่งเศส) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 1 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981

ตารางที่ 21 การปรากฏของคำว่า ฆาณานิคมนิยมนิยาม (อาณานิคมนิยามฝรั่งเศส)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	x	✓	x	x

ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 ฆาณานิคมนิยมนิยาม (อาณานิคมนิยามฝรั่งเศส) ปรากฏในคำปรารภซึ่งเป็นส่วนนำของรัฐธรรมนูญ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 26

នៅចុងសតវត្សទី ១៩ ពួក**ฆาณานิคมนิยมนิยาม** បានឈ្លានពានចូលមកយក ទឹកដីកម្ពុជា ទឹកដីវៀតណាម និងទឹកដីឡាវធ្វើជា**ฆาณานิคม**របស់វា។ ស្ថិតក្នុងស្ថានភាព ដូចគ្នា ប្រជាជនកម្ពុជា រួមក្នុងគ្នាយ៉ាងជិតស្និទ្ធ ជាមួយប្រជាជនវៀតណាម និងប្រជាជន ឡាវ បានតស៊ូប្រឆាំងនឹងសត្រូវរួម។ ការតស៊ូរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា នឹងការតស៊ូរបស់ប្រជា ជននៅឥណ្ឌូ ចិន ជាវិភាគទានមួយយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការតស៊ូរួម នៃប្រជាជនលើសកល លោកប្រឆាំងនឹង**ฆาณานิคมนิยมนิยาม** ចក្រពត្រនិយម។

ในปลายศตวรรษที่ 19 พวก**อาณานิคมนิยามฝรั่งเศส** ได้รุกรานเข้ามายึดแผ่นดิน กัมพูชา เวียดนาม และลาว เป็นอาณานิคมของตน ภายใต้สถานภาพเช่นเดียวกัน ประชาชน

กัมพูชารวมกำลังกันอย่างเหนียวแน่นกับประชาชนอินโดจีน เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการต่อสู้ร่วมกับประชาชนทั่วโลก ต่อต้านกับอาณานิคมนิยม จักรวรรดินิยม

(รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981)

จากข้อความข้างต้นเป็นข้อความจากคำปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 ซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ที่กัมพูชาต้องตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสตามสนธิสัญญาอารักขาระหว่างฝรั่งเศส-กัมพูชาเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 1863 เหตุการณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ที่ทำให้ชาวกัมพูชารู้สึกเจ็บปวด เพื่อเรียกร้องให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและมีใจฮึกเหิมในการพัฒนาประเทศชาติโดยการดำเนินตามนโยบายของรัฐจึงมีการนำเอาข้อมูลความตกต่ำของประเทศมาเน้นย้ำในคำปรารภเพื่อจะเชื่อมโยงไปสู่การจูงใจให้ประชาชนมุ่งมั่นบำเพ็ญตนเพื่อให้เกิดความรุ่งเรืองแก่ชาติบ้านเมืองของตน

จากข้อมูลคำศัพท์กลุ่มอาณานิคมฝรั่งเศสที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชาจำนวน 6 ฉบับสามารถสรุปจำนวนได้ 3 คำ ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 22 คำศัพท์กลุ่มอาณานิคมฝรั่งเศสที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา

คำศัพท์	ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
บรูเยสตาท์ (ประเทศฝรั่งเศส)	✓	✗	✗	✗	✗	✗
สภากาตาทาท์ (สหภาพฝรั่งเศส)	✓	✗	✗	✗	✗	✗
อาณาธิลยธิษยตาท์ (อาณานิคมนิยมฝรั่งเศส)	✗	✗	✗	✓	✗	✗

จากตารางสรุปข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาณานิคมฝรั่งเศสนี้โดยมากจะปรากฏในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นภายใต้การควบคุมดูแลของฝรั่งเศสเจ้าอาณานิคม และในขณะที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกนี้กัมพูชาก็ยังคงอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส จึงมีบทบัญญัติว่าด้วยภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกับประเทศในกลุ่มสหภาพฝรั่งเศส และการกระทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศกัมพูชาและฝรั่งเศสในรัฐธรรมนูญฉบับแรกของกัมพูชา แต่พบว่ามีการกล่าวถึงเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสอีกครั้งในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 โดยปรากฏในบริบทที่แตกต่างออกไป คือปรากฏในคำปรารภส่วนที่เป็นเนื้อความที่มีเจตนาเพื่อใช้กระตุ้นให้ประชาชนระลึกถึงความตกต่ำของประเทศชาติในอดีตแล้วสร้างแรงขับให้ประชาชนในชาติเกิดความสามัคคี มีแรงจูงใจในการดำเนินตามนโยบายที่รัฐกำหนดในรัฐธรรมนูญ เพื่อพัฒนาชาติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้นำประเทศ

2.2 กลุ่มสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศส

กลุ่มสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศสหรือกลุ่มประเทศในคาบสมุทรมอินโดจีนซึ่งตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส มีจำนวนรวม 3 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา เวียดนาม และลาว ประเทศกลุ่มนี้ได้รับการกล่าวถึงในรัฐธรรมนูญกัมพูชาด้วย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 23 กลุ่มสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศส

คำที่	ภาษาเขมร	คำแปล
1	เวียดนาม/ประเทศเวียดนาม	เวียดนาม/ประเทศเวียดนาม
2	ลาว/ประเทศลาว/แผ่นดินลาว	ลาว/ประเทศลาว/แผ่นดินลาว
3	อินโดจีน/คาบสมุทรมอินโดจีน	อินโดจีน/คาบสมุทรมอินโดจีน

2.2.1 เวียดนาม/ประเทศเวียดนาม (เวียดนาม/ประเทศเวียดนาม)

เวียดนาม (เวียดนาม) เป็นประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งอยู่ทางตะวันออกของคาบสมุทรมอินโดจีน มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศจีน ลาว และกัมพูชา เวียดนามตกอยู่ภายใต้การเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ในวันที่ 2 กันยายน ปี 1945 และเป็นประเทศที่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการเมืองการปกครองในกัมพูชา

คำว่า เวียดนาม/ประเทศเวียดนาม (เวียดนาม/ประเทศเวียดนาม) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 1 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981

ตารางที่ 24 การปรากฏของคำว่า เวียดนาม/ประเทศเวียดนาม (เวียดนาม/ประเทศเวียดนาม)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	x	✓	x	x

ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981 เวียดนาม/ประเทศเวียดนาม ปรากฏทั้งในคำปรารภซึ่งเป็นส่วนนำของรัฐธรรมนูญและในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ หมวด 1 ว่าด้วยระบอบการปกครอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 27

มาตรา 90

ศาลบรรณาการแห่งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981
 ภาต និង មិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ។

សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា រឹតចំណងសាមគ្គីភាព និងសហប្រតិបត្តិការជាមួយ
រៀបចំ ឡាវ សហភាពសូវៀត និងប្រទេសសង្គមនិយមជាបងប្អូនដទៃទៀត។

សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា ចូលរួមប្រាស្រ័យយ៉ាងសកម្មក្នុងការតស៊ូ តែចលនា
មិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ ដើម្បីការពារឯករាជ្យ អធិបតេយ្យនៃប្រជាជាតិទាំងឡាយ ការពារសន្តិភាព
និងសន្តិសុខអន្តរជាតិ ឈានដល់ការកសាងរបបសេដ្ឋកិច្ចថ្មីមួយនៅលើសាកលលោក។

សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា គាំទ្រយ៉ាងសកម្មដល់ការតស៊ូ នៃប្រជាជននៅលើ
សាកលលោក ប្រឆាំងនឹងចក្រភពកុមារ អាណានិគមនិយម ចាស់ និងថ្មី វាតទីនិយមចិន
ប៉ែកខាង លទ្ធិប្រកាន់ពូជសាសន៍ និងអានុភាពប្រតិកិរិយាទាំងឡាយជាបរិវារបស់ពួកវា ដើម្បី
សន្តិភាព និងឯករាជ្យជាតិ ប្រជាធិបតេយ្យ វប្បធម៌សង្គម។

មាត្រា 10

នយោបាយต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนลาวคือ เอกราช สันติภาพ และ
ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด

สาธารณรัฐประชาชนลาวเสริมสร้างความสามัคคีและความร่วมมือกับ **เวียดนาม**
ลาว สหภาพโซเวียต และประเทศสังคมนิยมอื่นซึ่งเป็นพี่น้องกัน

สาธารณรัฐประชาชนลาวมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการต่อสู้ของขบวนการไม่
ฝักใฝ่ฝ่ายใดเพื่อปกป้องเอกราช อธิปไตยของประชาชนชาติทั้งหลาย พิชัยกษัตริย์และสันติสุข
ของนานาประเทศ ก้าวไปสู่การก่อสร้างระบอบเศรษฐกิจใหม่ของโลก

สาธารณรัฐประชาชนลาวสนับสนุนการต่อสู้ของประชาชนทั่วโลกอย่างแข็งขัน
ต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม อาณานิคมนิยมทั้งเก่าและใหม่ มหาอำนาจเงินปึกกิ่ง การเหยียดเชื้อ
ชาติ และการโต้ตอบทั้งหลายจากบริวารของพวกเขา เพื่อสันติภาพและเอกราช ประชาธิปไตย
ความก้าวหน้าสังคม

(รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนลาว ค.ศ. 1981)

จากข้อความข้างต้นรวมทั้งข้อความที่ปรากฏในคำปรารภ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชา
มานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 กล่าวถึงการร่วมมือกับประเทศเวียดนาม และประเทศในสหภาพอินโดจีน
คือลาว รวมทั้งประเทศสังคมนิยมอื่น เพื่อต่อต้านอำนาจของกลุ่มจักรวรรดินิยม อาณานิคมนิยมเก่า
คือฝรั่งเศส อาณานิคมนิยมใหม่คืออเมริกา มหาอำนาจเงินปึกกิ่ง การเหยียดเชื้อชาติ และการโต้ตอบ
ของประเทศบริวารทั้งหลาย

ประเทศเวียดนามเข้ามามีบทบาทในรัฐธรรมนูญกัมพูชาเนื่องจากใน ค.ศ. 1978 ซึ่งเป็นช่วงที่
รัฐบาลเขมรแดงปกครองกัมพูชานั้น เวียดนามตัดสินใจเข้ารุกรานกัมพูชา โดยมีจุดเริ่มต้นมาจาก
ปัจจัยด้านความหวาดระแวง รวมถึงปัญหาความขัดแย้งในเรื่องเขตแดนที่ได้รับเป็นมรดกตกทอดมา
จากฝรั่งเศส และในที่สุดเวียดนามก็สามารถโค่นล้มรัฐบาลเขมรแดงได้ หลังจากนั้นได้มีการจัดตั้ง
รัฐบาลใหม่ขึ้นภายใต้การนำของนายเฮง สัมริน และประกาศชื่อประเทศใหม่ว่า “สาธารณรัฐประชา

มานิตกัมพูชา” โดยมีนายเฮง สัมริน เป็นประธานาธิบดี และนายฮุน เซน เป็นนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้การบริหารประเทศในช่วงนั้นอยู่ภายใต้การควบคุมกำกับดูแลในระดับยุทธศาสตร์จากเวียดนาม ระบบกฎหมายที่จัดทำขึ้นในช่วงดังกล่าวโดยเฉพาะรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 ได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมายเวียดนามเนื่องจากมีที่ปรึกษาเวียดนามเป็นผู้นำในการร่างกฎหมายของกัมพูชา (บริษัท ดีเอฟดีแอล (ประเทศไทย) จำกัด, 2562: 258) การมีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญของเวียดนามเห็นได้จากการกล่าวถึง เวียดนาม/ประเทศเวียดนาม/ประเทศเวียดนาม) ทั้งในคำปรารภและบทบัญญัติดังตัวอย่างข้างต้น

2.2.2 ฎีกา/บรูเฮสฎีกา/จีคณีฎีกา (ลาว/ประเทศลาว/แผ่นดินลาว)

ฎีกา (ลาว) เป็นประเทศที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีพรมแดนติดกับจีน เมียนมา เวียดนาม กัมพูชา และไทย ลาวเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ตกอยู่ภายใต้การเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ในฐานะที่เป็นอินโดจีนฝรั่งเศส ตั้งแต่ปี 1893 จนถึง 1953 เป็นระยะเวลา รวม 60 ปี

คำว่า ฎีกา/บรูเฮสฎีกา/จีคณีฎีกา (ลาว/ประเทศลาว/แผ่นดินลาว) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 1 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981

ตารางที่ 25 การปรากฏของคำว่า ฎีกา/บรูเฮสฎีกา/จีคณีฎีกา (ลาว/ประเทศลาว/แผ่นดินลาว)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	x	✓	x	x

ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 ฎีกา/บรูเฮสฎีกา/จีคณีฎีกา (ลาว/ประเทศลาว/แผ่นดินลาว) ปรากฏทั้งในคำปรารภซึ่งเป็นส่วนนำของรัฐธรรมนูญและในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ หมวด 1 ว่าด้วยระบอบการปกครอง เช่นเดียวกับ ฎีกา/บรูเฮสฎีกา/จีคณีฎีกา (ลาว/ประเทศลาว/แผ่นดินลาว) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 28

នៅចុងសតវត្សទី ១៩ ពួកអាណានិគមនិយមបារាំង បានឈ្លានពានចូលមកយក ទឹកដីកម្ពុជា ទឹកដីវៀតណាម និងទឹកដី**ឡាវ**ធ្វើជាអាណានិគមរបស់វា។ ស្ថិតក្នុងស្ថានភាព ដូចគ្នា ប្រជាជនកម្ពុជា រួមក្នុងគ្នាយ៉ាងជិតស្និទ្ធ ជាមួយប្រជាជនវៀតណាម និងប្រជាជន ឡាវ បានតស៊ូប្រឆាំងនឹងសត្រូវរួម។ ការតស៊ូរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា នឹងការតស៊ូរបស់ប្រជា ជននៅឥណ្ឌូ ចិន ជាវិភាគទានមួយយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការតស៊ូរួម នៃប្រជាជនលើសកល លោកប្រឆាំងនឹងអាណានិគមនិយម ចក្រពត្រនិយម។

ในปลายศตวรรษที่ 19 พวกอาณานิคมนิยมฝรั่งเศสได้รุกรานเข้ามายึดแผ่นดินกัมพูชา เวียดนาม และลาว เป็นอาณานิคมของตน ภายใต้สถานภาพเช่นเดียวกัน ประชาชนกัมพูชา รวมกำลังกันอย่างเหนียวแน่นกับประชาชนเวียดนาม ประชาชนลาว ต่อสู้กับศัตรูร่วมกัน การต่อสู้ของประชาชนกัมพูชาและการต่อสู้ของประชาชนในอินโดจีนเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการต่อสู้ร่วมกับประชาชนทั่วโลก ต่อต้านกับอาณานิคมนิยม จักรวรรดินิยม

(รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981)

ลาวเป็นประเทศหนึ่งในกลุ่มคาบสมุทรอินโดจีนที่ตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสเช่นเดียวกับ กัมพูชา ในช่วงสงครามอินโดจีนครั้งที่ 2 ซึ่งเกิดขึ้นระหว่าง ค.ศ. 1959 - 1975 มีการสู้รบกันระหว่าง รัฐบาลเวียดนามใต้ที่ได้รับการสนับสนุนจากอเมริกากับรัฐบาลเวียดนามเหนือที่ได้รับการสนับสนุน จากสหภาพโซเวียตและจีน การสู้รบนี้ได้เกิดขึ้นในพื้นที่ประเทศกัมพูชาระหว่างกองทัพที่อเมริกาเป็น ผู้สนับสนุนกับฝ่ายเขมรแดงที่เป็นคอมมิวนิสต์ และเช่นเดียวกันในประเทศลาวก็มีการต่อสู้ระหว่าง รัฐบาลที่สหรัฐสนับสนุนกับขบวนการประเทศลาวที่เป็นคอมมิวนิสต์ด้วย จากข้อมูลที่ปรากฏใน รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 จะเห็นว่า กัมพูชานับว่าประเทศลาวเป็น พันธมิตรผู้ร่วมต่อสู้กับกลุ่มอาณานิคมนิยมที่เข้ามารุกรานประเทศในกลุ่มคาบสมุทรอินโดจีน ได้แก่ กัมพูชา เวียดนาม และลาว

2.2.3 ญัตติ/ขบถญัตติ (อินโดจีน/คาบสมุทรอินโดจีน)

ญัตติ (อินโดจีน) หรือ ขบถญัตติ (คาบสมุทรอินโดจีน) มีลักษณะเป็นคาบสมุทรที่ยื่น ออกมาจากแผ่นดินใหญ่ ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ชื่อ อินโดจีน (Indochina หรือที่ ฝรั่งเศสใช้คำว่า Indochine) มีที่มาจากตำแหน่งที่ตั้งของคาบสมุทรซึ่งตั้งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน และทางตะวันออกเฉียงของประเทศอินเดีย ญัตติ (อินโดจีน) เป็นกลุ่มอาณานิคมของฝรั่งเศสในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันได้แก่ ประเทศลาว เวียดนาม และกัมพูชา

คำว่า ญัตติ/ขบถญัตติ (อินโดจีน/คาบสมุทรอินโดจีน) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 1 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981

ตารางที่ 26 การปรากฏของคำว่า ญัตติ/ขบถญัตติ (อินโดจีน/คาบสมุทรอินโดจีน)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	x	✓	x	x

ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 คำว่า ญัตติ (อินโดจีน) ปรากฏเฉพาะในคำปรารภซึ่งเป็นส่วนนำของรัฐธรรมนูญ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 29

บู้โร้ ចក្រពត្រអាមេរិក ជាមេត្តោង និងជាអាវុធបាតុរបស់ចក្រពត្រនិយមសាកលលោក បានប្រើកលល្បិចគ្រប់បែបយ៉ាងមានការជ្រៀតជ្រែកកិច្ចការផ្ទៃក្នុង និងការឈ្លានពានដោយកម្លាំងអាវុធ ដើម្បីដាក់នីមត្តតត្រាណានិគមនិយមបែបថ្មី តាមរបៀបអាមេរិកមកលើឧបទ្វីប**ឥណ្ឌូចិន**ទាំងមូល។ ប្រជាជនកម្ពុជាបានក្រោកឈរឡើងជាថ្មីម្តងទៀត តស៊ូប្រឆាំងនឹងចក្រពត្រឈ្លានពាន។ នៅដើមឆ្នាំ ១៩៧៥ ប្រជាជនកម្ពុជារួមសហការយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយកងកម្លាំងតស៊ូនៅប្រទេសវៀតណាម និងនៅប្រទេស ឡាវ បានបើកការវាយសំរុកជួនៗ ហើយបានទទួលជ័យជំនះជាបន្តបន្ទាប់លើពួកចក្រពត្រអាមេរិក និងបរិវាររបស់វា។ ជ័យជំនះរបស់ប្រជាជននៃប្រទេសទាំងបីនៅ**ឥណ្ឌូចិន**ក្នុងការតស៊ូប្រឆាំងនឹងចក្រពត្រអាមេរិក បានកត់សំគាល់ជាថ្មីម្តងទៀត នូវជ័យជំនះក្នុងយុគសម័យតស៊ូប្រឆាំងនឹងលទ្ធិអាណានិគមនិយមបែបថ្មី នៅលើសាកលលោក។

แต่จักรวรรดิอเมริกาเป็นผู้นำและเป็นกองทหารของจักรวรรดินิยม ทั่วโลกได้ใช้กลอุบายทุกอย่าง มีการแทรกแซงกิจการภายใน และการรุกรานด้วยกำลังอาวุธ เพื่อควบคุมอาณานิคมนิยมแบบใหม่ตามวิธีของอเมริกาบนคาบสมุทร**อินโดจีน**ทั้งหมด ประชาชนกัมพูชาได้ลุกขึ้นอีกครั้ง ต่อสู้ต่อต้านกับจักรวรรดิรุกราน ในต้นปี 1975 ประชาชนกัมพูชาร่วมมือกันอย่างแข็งขันกับกองกำลังต่อสู้ที่ประเทศเวียดนาม และประเทศลาว ได้เปิดการต่อสู้ครั้งแล้วครั้งเล่าแล้วได้รับชัยชนะอย่างต่อเนื่องเหนือพวกจักรวรรดิอเมริกาและบริวารของมัน ชัยชนะของประชาชนแห่งประเทศทั้งสามของ**อินโดจีน**ในการต่อสู้ต่อต้านกับจักรวรรดิอเมริกา ได้จดจำไว้อีกครั้งหนึ่งซึ่งชัยชนะในยุคสมัยต่อสู้ต่อต้านกับลัทธิอาณานิคมนิยมแบบใหม่ในโลก

(รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนมาตินกัมพูชา ค.ศ. 1981)

จากตัวอย่างข้างต้นรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนมาตินกัมพูชา ค.ศ. 1981 ได้กล่าวว่า จักรวรรดิอเมริกาได้เข้าแทรกแซงกิจการภายในประเทศ และนำกองกำลังเข้ารุกรานประเทศบนคาบสมุทรอินโดจีน ทำให้ประชาชนชาวกัมพูชา เวียดนาม และลาวซึ่งเป็นประเทศในกลุ่มอินโดจีนต้องร่วมมือกันต่อสู้กับอเมริกา และด้วยความร่วมมือร่วมใจนี้เองทำให้ประเทศในกลุ่มอินโดจีนได้รับชัยชนะเหนือการรุกรานของอเมริกา

อินโดจีนเป็นคำที่กล่าวถึงประเทศในคาบสมุทรอินโดจีนคือ กัมพูชา เวียดนาม และลาว ซึ่งถูกรุกรานจากลัทธิอาณานิคมเก่าคือฝรั่งเศส และอาณานิคมใหม่คืออเมริกา ในช่วงที่อินโดจีนตกเป็นรัฐในอารักขาของฝรั่งเศสนั้นมีศูนย์กลางทางการปกครองอยู่ที่ไซ่ง่อน ในด้านการปกครอง ประเทศที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขคือกัมพูชาและลาวก็ยังคงสถานะดั้งเดิมเพียงแต่ฝรั่งเศสไม่ยินยอมให้พระมหากษัตริย์ทรงครองอำนาจในการปกครอง นอกจากนี้ฝรั่งเศสยังใช้วิธีการส่งคนของตนเข้าไปควบคุมดูแลหรืออาจจะใช้วิธีการฝึกฝนชาวเวียดนามแล้วส่งไปปกครองลาว และกัมพูชา (ญาดา ปรภาพันท์, 2538: 190) การยึดครองแต่ละประเทศนั้นมีเหตุผลต่างกันออกไป สำหรับประเทศเวียดนามซึ่งมีภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกนั้น ฝรั่งเศสได้บังคับให้ชาวเวียดนามส่งผลผลิต

ตามที่ต้องการให้กับตน และมีการหารายได้จากการเก็บภาษี ผูกขาดการค้าเกลือ ผื่น และสุรา สำหรับกัมพูชาก็มีการกอบโกยผลประโยชน์ในลักษณะคล้ายคลึงกัน ในขณะที่การยึดครองประเทศลาวเป็นเพราะเหตุผลทางการเมืองมากกว่าทางด้านเศรษฐกิจเนื่องจากลาวมีทรัพยากรทางธรรมชาติไม่มากนัก ผลจากการปกครองของฝรั่งเศสแม้จะมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น เส้นทางรถไฟ และโรงพยาบาล แต่สถานะทางเศรษฐกิจของอินโดจีนกลับถดถอยลง เนื่องจากเกษตรกรรมพื้นเมืองต้องเปลี่ยนสถานะจากเจ้าของที่ดินเป็นผู้เช่าที่ดิน อีกทั้งการผูกขาดสินค้าของฝรั่งเศสยังทำให้ชาวพื้นเมืองได้รับความลำบากจากสินค้าที่มีราคาสูงจนเกินควร เช่น เกลือที่ผลิตได้ในท้องถิ่นกลับมีราคาสูงเกินกว่าชาวพื้นเมืองจะหาซื้อมาใช้บริโภคได้ ผลจากการมุ่งหาประโยชน์ของฝรั่งเศสจึงทำให้เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบจากชาวพื้นเมืองเป็นระยะ ๆ ในเวียดนามช่วง ค.ศ. 1920 นักศึกษาชาวเวียดนามได้ร่วมกันจัดตั้งขบวนการกู้ชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาเอกราชและจัดการปกครองแบบสาธารณรัฐ ในปี 1930 เหงียนไอควอก หรือโฮจิมินห์ได้จัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำจัดฝรั่งเศสออกไป อย่างไรก็ตามการต่อต้านในช่วงแรกของโฮจิมินห์ยังไม่เป็นผลสำเร็จ จนกระทั่งญี่ปุ่นรุกเข้าอินโดจีนใน ค.ศ. 1940 ในช่วงนั้นพรรคคอมมิวนิสต์ของโฮจิมินห์ได้เปลี่ยนชื่อเป็นขบวนการเวียดนามเสรี หรือเวียดมินห์ (Viet minh) ภารกิจหลักคือการต่อต้านการรุกรานของประเทศญี่ปุ่น แต่ในช่วง ค.ศ. 1945 ญี่ปุ่นได้ประกาศยกเลิกการปกครองแบบฝรั่งเศสแล้วแยกอินโดจีนออกเป็นประเทศ แต่งตั้งจักรพรรดิเบาไตเป็นประมุข ในระหว่างนั้นโฮจิมินห์ได้ตั้งเวียดนามเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม แล้วยกกองกำลังเข้ายึดทางใต้ โดยที่ญี่ปุ่นไม่สามารถตั้งรับได้ ฝรั่งเศสจึงกลับมาโจมตีโฮจิมินห์ และมีการสู้รบกันหลายครั้ง จนกระทั่ง ค.ศ. 1945 - 1954 ฝรั่งเศสจึงขอความร่วมมือจากอเมริกา และการสู้รบในพื้นที่เวียดนามจึงกลายเป็นสงครามระหว่างลัทธิเนื่องจากสหภาพโซเวียตและจีนคอมมิวนิสต์เป็นผู้สนับสนุนเวียดนาม อย่างไรก็ตามฝรั่งเศสต้องพ่ายแพ้สงครามไปในที่สุด (ญาดา ประภาพันท์, 2538: 191-194)

การต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชจากฝรั่งเศสในกัมพูชา เกิดขึ้นในปี 1940 โดยซัน จีอก ทันท์ นักการเมืองชาตินิยมและนิยมสาธารณรัฐในกัมพูชา ได้ออกหนังสือพิมพ์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชักชวนประชาชนให้ต่อต้านฝรั่งเศสก่อนที่ญี่ปุ่นจะเข้ายึดครองกัมพูชา อย่างไรก็ตามภายหลังจากญี่ปุ่นแพ้สงคราม ฝรั่งเศสก็กลับมายึดครองกัมพูชาอีกครั้ง และสนับสนุนการจัดตั้งรัฐบาลของสมเด็จพระนโรดม สีหนุในปี 1947 โดยได้มีบทบาทในการจัดทำรัฐธรรมนูญโดยนำเอากฎหมายฝรั่งเศสมาเป็นแนวทางด้วย หลังจากนั้นซัน จีอก ทันท์ที่ถูกส่งตัวไปควบคุมไว้ ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศสได้ลักลอบหนีกลับมาয়กัมพูชา และจัดตั้งองค์การเขมรเสรีเพื่อต่อสู้กับฝรั่งเศส ในระหว่างนั้นฝรั่งเศสต้องเผชิญกับภาวะสงครามในอินโดจีนกับเวียดนามอย่างหนัก ในขณะที่องค์การเขมรเสรีก็ร่วมมือกับเวียดมินห์ต่อสู้เรียกร้องเอกราช จนกระทั่งปี 1954 มีการเจรจาเกิดขึ้นที่กรุงเจนีวา ประเทศ

ฝรั่งเศส ผลจากการเจรจาคือฝรั่งเศสยินยอมมอบอำนาจในการปกครองคืนให้แก่อินโดจีนโดยสมบูรณ์ (ญาคา ประภาพันธุ์, 2538: 191-194)

อย่างไรก็ตามในขณะที่มีการต่อต้านอย่างรุนแรงในประเทศเวียดนามและกัมพูชานั้น ปฏิกริยาการต่อต้านในประเทศลาวนั้นว่าค่อนข้างน้อย เนื่องจากเป็นประเทศเล็ก และประชากรอาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจาย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศลาวคือ หลังจากญี่ปุ่นถอนกำลังออกจากลาว แล้วนั้น เจ้ามหาชีวิตของลาวคิดจะยกประเทศให้กับฝรั่งเศสด้วยเกรงอำนาจ แต่มหาอุปราชไม่เห็นด้วย จึงเกิดความแตกแยกภายในขึ้น ในปี 1986 ฝรั่งเศสกลับมายึดครองลาวอีกครั้ง จนกระทั่งปี 1953 จึงได้มอบเอกราชให้แก่ประเทศลาว (ญาคา ประภาพันธุ์, 2538: 194)

จากข้อมูลคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศสที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ กัมพูชาจำนวน 6 ฉบับ สามารถสรุปจำนวนการปรากฏได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 27 คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศสที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา

คำศัพท์	ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
เว็ทนาม/เบรเจสเว็ทนาม (เวียดนาม/ประเทศเวียดนาม)	x	x	x	✓	x	x
ญาก/เบรเจสญาก/จีคี่ญาก (ลาว/ประเทศลาว/แผ่นดินลาว)	x	x	x	✓	x	x
สถูชิส/ชบชู้บสถูชิส (อินโดจีน/คาบสมุทรมอินโดจีน)	x	x	x	✓	x	x

จากตารางสรุปข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีรัฐธรรมนูญเพียงฉบับเดียวที่กล่าวถึงคำศัพท์ในกลุ่มสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศส คือ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา ค.ศ. 1981 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นในภาวะที่กัมพูชาเพิ่งจะผ่านพ้นภาวะสงครามในยุคเขมรแดงซึ่งมีการทำลายโครงสร้างพื้นฐานของรัฐทั้งหมด ในกระบวนการกอบกู้ชาติ พัฒนาประเทศขึ้นใหม่ รวมทั้งจัดทำรัฐธรรมนูญมีเวียดนามเป็นผู้ควบคุมดูแล ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีการจัดทำคำปรารภขึ้นเพื่อกระตุ้นให้คนในชาติเห็นถึงความสำคัญของการร่วมแรงร่วมใจพัฒนาชาติ ประพฤติตนตามบทบาทของพลเมืองที่ดีดำเนินรอยตามนโยบายชาติ รวมทั้งอุทิศตัวเพื่อชาติบ้านเมือง ดังนั้นในคำปรารภจึงปรากฏการอ้างถึงประเทศผู้รุกรานรวมทั้งกลุ่มสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศสที่เป็นผู้ร่วมชะตากรรม และร่วมต่อสู้เพื่อเอกราชมาด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเวียดนามที่มีความพยายามเข้าแทรกแซงกัมพูชาในด้านการเมืองการปกครองมาโดยตลอด ดังนั้นบทบาทของกัมพูชาที่ปรากฏ

ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาจึงอยู่ในฐานะพันธมิตรที่ร่วมแรงร่วมใจต่อต้านอำนาจของจักรวรรดิอื่น ๆ ที่มารุกรานประเทศ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 ได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลทางการเมืองการปกครองของฝรั่งเศส ในขณะที่รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 ได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลทางการเมืองการปกครองของเวียดนามที่มีต่อกัมพูชาอย่างชัดเจน และเป็นที่น่าสังเกตว่าแม้รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 ที่จัดทำขึ้นโดยรับมีรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 เป็นต้นแบบ ทำให้มีบทบัญญัติที่มีเนื้อหาแบบเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันอยู่มาก แต่รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 ก็แสดงให้เห็นถึงการยุติอำนาจของเวียดนามในกัมพูชา โดยนำเอาบทบัญญัติที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเวียดนามและประเทศในกลุ่มอินโดจีนออกจากรัฐธรรมนูญ และได้ตัดคำปรารภที่เคยมีในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 ออกเช่นเดียวกัน

2.3 อื่น ๆ

ตารางที่ 28 ประเทศอื่น ๆ

คำที่	ภาษาเขมร	คำแปล
1	អាមេរិក/ចក្រពត្រអាមេរិក	อเมริกา/จักรวรรดิอเมริกา
2	សហភាពសូវៀត	สหภาพโซเวียต

2.3.1 អាមេរិក/ចក្រពត្រអាមេរិក (อเมริกา/จักรวรรดิอเมริกา)

អាមេរិក (อเมริกา) ตั้งอยู่ในทวีปอเมริกาเหนือ อเมริกาเริ่มต้นการเป็นมหาอำนาจด้วยการชนะสงครามกับสเปน ได้หมู่เกาะต่าง ๆ ในมหาสมุทรแปซิฟิกและทะเลแคริบเบียนจากสเปน ต่อมาอเมริกาได้เชื่อมมหาสมุทรแปซิฟิกเข้าด้วยกันโดยการชดคลองปานามา เมื่อการเดินทางเป็นไปโดยสะดวกแล้วอเมริกาก็เริ่มติดต่อทางการทูตและการค้ากับจีนและญี่ปุ่น และเริ่มต้นแผ่อิทธิพลเข้ามาในเอเชีย (โกวิท วงศ์สุวรรณ, 2524: 181)

คำว่า **អាមេរិក/ចក្រពត្រអាមេរិក** (อเมริกา/จักรวรรดิอเมริกา) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชาจำนวน 1 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981

ตารางที่ 29 การปรากฏของคำว่า **ចក្រពត្រអាមេរិក** (จักรวรรดิอเมริกา)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	x	✓	x	x

ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนมาดากัสการ์ ค.ศ. 1981 คำว่า **อหังการ** (จักรวรรดิอเมริกา) ปรากฏเฉพาะในคำปรารภซึ่งเป็นส่วนนำของรัฐธรรมนูญ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 30

บู้เญ **อหังการ** ជាមេត្តាង និងជាអាវុធបាតិករបស់ចក្រពត្រនិយមសាកលលោក បានប្រើកលល្បិចគ្រប់បែបយ៉ាងមានការជ្រៀតជ្រែកកិច្ចការផ្ទៃក្នុង និងការឈ្លានពានដោយកម្លាំងអាវុធដើម្បីដាក់នីមិត្តត្រាណានិគមនិយមបែបថ្មី តាមរបៀប **អាមេរិក** មកលើឧបទ្វីបឥណ្ឌូចិនទាំងមូល។ ប្រជាជនកម្ពុជាបានក្រោកឈរឡើងជាថ្មីម្តងទៀត តស៊ូប្រឆាំងនឹងចក្រពត្រឈ្លានពាន។ នៅដើមឆ្នាំ ១៩៧៥ ប្រជាជនកម្ពុជារួមសហការយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយកងកម្លាំងតស៊ូនៅប្រទេសវៀតណាម និងនៅប្រទេស ឡាវ បានបើកការវាយសំរុកជូនៗ ហើយបានទទួលជ័យជំនះជាបន្តបន្ទាប់លើពួកចក្រពត្រអាមេរិក និងបរិវាររបស់វា។ ជ័យជំនះរបស់ប្រជាជននៃប្រទេសទាំងបីនៅឥណ្ឌូចិនក្នុងការតស៊ូប្រឆាំងនឹង **ចក្រពត្រអាមេរិក** បានកត់សំគាល់ជាថ្មីម្តងទៀត នូវជ័យជំនះក្នុងយុគសម័យតស៊ូប្រឆាំងនឹងលទ្ធិអាណានិគមនិយមបែបថ្មី នៅលើសាកលលោក។

แต่จักรวรรดิอเมริกาเป็นผู้นำและเป็นกองทหารของจักรวรรดินิยม ทั่วโลกได้ใช้กลอุบายทุกอย่าง มีการแทรกแซงกิจการภายใน และการรุกรานด้วยกำลังอาวุธ เพื่อควบคุมอาณานิคมนิยมแบบใหม่ตามวิธีของอเมริกาบนคาบสมุทรอินโดจีนทั้งหมด ประชาชนกัมพูชาได้ลุกขึ้นอีกครั้ง ต่อสู้ต่อต้านกับจักรวรรดิรุกราน ในต้นปี 1975 ประชาชนกัมพูชาร่วมมือกันอย่างแข็งขันกับกองกำลังต่อสู้ที่ประเทศเวียดนาม และประเทศลาว ได้เปิดการต่อสู้ครั้งแล้วครั้งเล่าแล้วได้รับชัยชนะอย่างต่อเนื่องเหนือพวกจักรวรรดิอเมริกาและบริวารของมัน ชัยชนะของประชาชนแห่งประเทศไทยทั้งสามของอินโดจีนในการต่อสู้ต่อต้านกับ **จักรวรรดิอเมริกา** ได้จดจำไว้อีกครั้งหนึ่งซึ่งชัยชนะในยุคสมัยต่อสู้ต่อต้านกับลัทธิอาณานิคมนิยมแบบใหม่ในโลก

(รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนมาดากัสการ์ ค.ศ. 1981)

จากข้อความข้างต้น **อเมริกา/อหังการ** (อเมริกา/จักรวรรดิอเมริกา) เป็นประเทศที่ใช้นโยบายจักรวรรดินิยม (ดูรายละเอียดใน 3.1) ได้ขยายอำนาจเข้าแทรกแซงกิจการภายในประเทศกัมพูชา รวมทั้งใช้กองกำลังทหารเข้ามารุกรานประเทศในกลุ่มอินโดจีน ซึ่งหมายถึง กัมพูชา เวียดนาม และลาว ทำให้ทั้งสามประเทศต้องร่วมมือกันต่อสู้กับ **อเมริกา/อหังการ** (อเมริกา/จักรวรรดิอเมริกา) และได้รับชัยชนะในปี 1975

อเมริกาเข้ามามีบทบาทในการเมืองการปกครองของกัมพูชาหลังจากที่กัมพูชาได้รับเอกราชโดยสมบูรณ์จากฝรั่งเศสตามสนธิสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1954 ในปี 1955 สมเด็จพระนโรดม สีหนุ ได้สละราชสมบัติให้แก่พระบาทสมเด็จพระนโรดม สุรามฤต ผู้เป็นพระบิดา แล้วจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นตามรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยสมเด็จพระนโรดม สีหนุ ทรงจัดตั้งพรรคการเมือง ชื่อว่า

“สหประชาชาติ” (สังคมนิยม)” และลงสมัครรับเลือกตั้งแข่งขันกับพรรคการเมืองอื่น ๆ ด้วย ปรากฏว่าพรรคของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลาภิวัฒน์ สีนุ ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลาภิวัฒน์ ในปี 1955 ต่อมาในปี 1960 พระบิดาของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลาภิวัฒน์ สีนุ สิ้นพระชนม์ พระองค์จึงต้องกลับมารับตำแหน่งเป็นประมุขอีกครั้งหนึ่ง และกุมอำนาจเบ็ดเสร็จในทางการเมือง นโยบายการต่างประเทศที่โดดเด่น ในขณะนั้น ได้แก่ นโยบายไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด แต่ในทางปฏิบัติแล้วกลับมีนโยบายที่เอนเอียงไปในแนวทางของกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์และอนุญาตให้กองทัพเวียดนามเหนือตั้งฐานปฏิบัติการในกัมพูชา เพื่อปฏิบัติการต่อต้านรัฐบาลเวียดนามใต้ที่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา การดำเนินนโยบายต่างประเทศนี้สร้างความไม่พอใจให้กับนายพลลอน นอล ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีกัมพูชาในขณะนั้น และได้รับการสนับสนุนจาก CIA ของสหรัฐอเมริกาทำการรัฐประหารขึ้นเมื่อวันที่ 18 มีนาคม ค.ศ. 1970 ขณะที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลาภิวัฒน์ สีนุ อยู่ในระหว่างการเดินทางเยือนยุโรป สหภาพ โซเวียต และจีน นับเป็นการยุติบทบาทและอำนาจการปกครองระบอบราชานิยมของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลาภิวัฒน์ สีนุ (นิรันดร์ คิดบรรจง และคณะ, 2563: 258) ในปีเดียวกันนั้นเองอเมริกาได้ส่งกองทัพและเครื่องบินรบเข้าไปทิ้งระเบิดในกัมพูชา เป็นการขยายสงครามเวียดนามเข้าไปในดินแดนกัมพูชาด้วย ประธานาธิบดีนixon ของอเมริกาพยายามระงับเส้นทางเสบียงของเวียดนามเหนือที่ส่งผ่านลาวและกัมพูชา (เส้นทางโฮจิมินห์) จากการที่อเมริกาสนับสนุนการทำรัฐประหารของนายพลลอน นอล ด้วยงบประมาณช่วยเหลือสูงถึง 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี ค.ศ. 1971 เมื่อนายพลลอน นอลจัดตั้งรัฐบาลแล้วจึงได้เปิดโอกาสให้กองทัพอเมริกาบุกเข้าไปในดินแดนกัมพูชาและระดมทิ้งระเบิดในพื้นที่ประเทศกัมพูชาอย่างหนัก นอกจากนี้อเมริกายังได้ขยายพื้นที่สงครามไปสู่ประเทศลาว และส่งกองกำลังทหารเวียดนามใต้เข้าไปในลาวอีกด้วย การกระทำของอเมริกาส่งผลให้พรรคคอมมิวนิสต์เขมรขึ้นมาเป็นองค์กรนำของขบวนการชาตินิยมเขมร และยังปูทางไปสู่ นโยบายของ “เขมรแดง” อีกด้วย (ใจ อึ้งภากรณ์, 2012)

ในช่วง ค.ศ. 1975-1979 กัมพูชาตกอยู่ภายใต้การปกครองระบอบเขมรแดง ซึ่งมีแนวคิดต่อต้านการแทรกแซงจากต่างชาติอย่างสุดโต่ง ส่งผลให้ความสัมพันธ์กับอเมริกาแย่ลง แต่หลังจากที่กองกำลังทหารเวียดนามถอนกำลังจากกัมพูชาในปี 1988 เพื่อเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศกัมพูชา ความร่วมมือกับประเทศมหาอำนาจหลักในเอเชียแปซิฟิกก็สำคัญต่อกัมพูชาเช่นกัน ความสัมพันธ์ของกัมพูชากับอเมริกายังคงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สำหรับความมั่นคงแห่งชาติ กัมพูชาได้ร่วมมือกับสหรัฐฯทั้งในด้านการทหารและ ความมั่นคงทางสังคม (เช่น การปราบปรามการค้ายาเสพติด) ในอดีต RCAF ได้รับความช่วยเหลือผ่านแผน โครงการการศึกษาและการฝึกอบรมทางการทหารระหว่างประเทศของสหรัฐฯ (International Military Education and Training (“IMET”)) ซึ่งเน้นที่การพัฒนาทรัพยากรบุคคลผ่านการศึกษา การฝึกอบรม และ การเข้าร่วมสัมมนาและประชุมต่างๆ นอกจากนี้ RCAF ยังได้รับความช่วยเหลือภายใต้โครงการติดต่อกัน

ระหว่างทหารกับทหาร (Military-to-Military Contact Program) ซึ่งช่วยเพิ่มความสามารถของ กองทัพบก กัมพูชา หรือ RCAF ในด้านวิศวกรรม การเก็บกู้ทุ่นระเบิด การสาธารณสุข การออก กฎหมาย และสิทธิมนุษยชน (บริษัท ดีเอฟดีแอล (ประเทศไทย) จำกัด., 2562)

2.3.2 สហភាពស្បៀត (สหภาพโซเวียต)

សហភាពស្បៀត (สหภาพโซเวียต) ដើម្បីទៅជាដំណាក់កាល អភិវឌ្ឍន៍សាធារណៈសង្គមនិយមស្បៀត គឺជាប្រទេសសង្គមនិយមដ៏ធំបំផុតនៅក្នុងប្រទេសរុស្ស៊ី និងអាស៊ី រវាងឆ្នាំ 1922 - 1991

គេដឹងថា សហភាពស្បៀត (สหภาพโซเวียต) បានប្រកាសក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា ចំនួន 1 ដំបូង គឺ រដ្ឋធម្មនុញ្ញសាធារណៈសង្គមនិយមនៃកម្ពុជា គ.ស. 1981

តារាងទី 30 ការប្រកាសនៃសហភាពស្បៀត (สหภาพโซเวียต)

ឆ.1947	ឆ.1972	ឆ.1976	ឆ.1981	ឆ.1989	ឆ.1993
x	x	x	✓	x	x

ក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញសាធារណៈសង្គមនិយមនៃកម្ពុជា គ.ស. 1981 គេដឹងថា សហភាពស្បៀត (สหภาพโซเวียต) បានប្រកាសក្នុងប្រតិបត្តិការរដ្ឋធម្មនុញ្ញ មាត្រា 1 ថា ដោយប្រកាសការប្រកាស ដូចខាងក្រោមនេះ

តារាងទី 31

មាត្រា ១០

សាធារណៈសង្គមនិយមនៃសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា គឺ ឯករាជ្យ សន្តិភាព និង មិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ។

សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា រឹតចំណងសាមគ្គីភាព និងសហប្រតិបត្តិការជាមួយ រដ្ឋសាធារណៈ ឡាវ សហភាពស្បៀត និងប្រទេសសង្គមនិយមជាប់ជុំវិញ។

សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា ចូលរួមប្រាំបីយ៉ាងសកម្មក្នុងការតស៊ូ នៃចលនា មិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ ដើម្បីការពារឯករាជ្យ អធិបតេយ្យនៃប្រជាជាតិទាំងឡាយ ការពារសន្តិភាព និងសន្តិសុខអន្តរជាតិ ឈានដល់ការកសាងរបបសេដ្ឋកិច្ចថ្មីមួយនៅលើសាកលលោក។

សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា គាំទ្រយ៉ាងសកម្មដល់ការតស៊ូ នៃប្រជាជននៅលើ សាកលលោក ប្រឆាំងនឹងចក្រភពកុមារ អាណានិគមនិយម ចាស់ និងថ្មី វាតទីនិយមចិន ប៉េកាំង លទ្ធិប្រកាន់ពូជសាសន៍ និងអានុភាពប្រតិកិរិយាទាំងឡាយជាបរិវាររបស់ពួកវា ដើម្បី សន្តិភាព និងឯករាជ្យជាតិ ប្រជាធិបតេយ្យ វឌ្ឍនភាពសង្គម។

มาตรา 10

นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนเวียดนามคือ เอกอกราช สันติภาพ และ ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด

สาธารณรัฐประชาชนเวียดนามเสริมสร้างความสามัคคีและความร่วมมือกับเวียดนาม ลาว **สหภาพโซเวียต** และประเทศสังคมนิยมอื่นซึ่งเป็นพี่น้องกัน

สาธารณรัฐประชาชนเวียดนามมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการต่อสู้ของขบวนการไม่ ฝักใฝ่ฝ่ายใดเพื่อปกป้องเอกอกราช อธิปไตยของประชาชาติทั้งหลาย พิชัยภัยสันติภาพและสันติสุข ของนานาประเทศ ก้าวไปสู่การก่อสร้างระบอบเศรษฐกิจใหม่ของโลก

สาธารณรัฐประชาชนเวียดนามสนับสนุนการต่อสู้ของประชาชนทั่วโลกอย่างแข็งขัน ต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม อาณานิคมนิยมทั้งเก่าและใหม่ มหาอำนาจจีนปักกิ่ง การเหยียดเชื้อชาติ และการโต้ตอบทั้งหลายจากบริวารของพวกมัน เพื่อสันติภาพและเอกอกราช ประชาธิปไตย ความก้าวหน้าสังคม

(รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนเวียดนาม ค.ศ. 1981)

จากตัวอย่างข้างต้นสาธารณรัฐประชาชนเวียดนามมีนโยบายในการเสริมสร้างความ สามัคคีร่วมกับประเทศในกลุ่มอินโดจีน คือ เวียดนาม และลาว รวมทั้งยังได้กล่าวถึง **สหภาพโซเวียต** (สหภาพโซเวียต) และประเทศสังคมนิยมอื่นด้วย ในฐานะที่เป็นประเทศพี่น้องร่วมแนวคิดสังคมนิยม

สหภาพโซเวียต (สหภาพโซเวียต) เข้ามามีบทบาทต่อกัมพูชาในระหว่าง ค.ศ. 1945-1991 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีความตึงเครียดทางด้านภูมิศาสตร์ระหว่างสหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกา รวมทั้งประเทศพันธมิตรจากทั้งกลุ่มตะวันออกและกลุ่มตะวันตก หรือที่เรียกกันว่าช่วงสงครามเย็น ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สงครามเย็นเกิดขึ้นเนื่องจากความแตกต่างในอุดมการณ์ทางการเมือง โดยมีการแบ่งฝ่ายเป็นโลกประชาธิปไตยและฝ่ายสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ อย่างไรก็ตามในช่วงทศวรรษ ที่ 1950 กลับเกิดความบาดหมางขึ้นระหว่างผู้นำในฝ่ายสังคมนิยมคอมมิวนิสต์คือสหภาพโซเวียตกับ ประเทศร่วมอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างประเทศจีน ซึ่งเป็นผลมาจากการที่สหภาพโซเวียตให้ความ ช่วยเหลือต่อประเทศจีนในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและพัฒนาประเทศ แต่กลับกลายเป็นการแทรกแซง การเมืองการปกครองในประเทศจีนจนขาดความเป็นอิสระในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ และ เมื่อหลังการถึงแก่กรรมของสตาลินส่งผลให้นายนิคิต้า ครุชเชฟ (Nikita Khrushchev) สืบทอด ตำแหน่งแทนแต่กลับมีการดำเนินนโยบายต่อต้านสตาลิน ทำให้จีนภายใต้การนำของเหมา เจ๋อตง มองว่าครุชเชฟเพียงเบนอุดมการณ์ของมาร์กซิสต์-เลนินนิสต์ จีนยอมรับไม่ได้กับนโยบายการอยู่ ร่วมกันอย่างสันติ (Peaceful Coexistence) กับฝ่ายโลกเสรี และความขัดแย้งดังกล่าวก็ทวีความ รุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จึงทำให้ช่วงสงครามเย็นความขัดแย้งทางอุดมการณ์ไม่ใช่ระหว่างสหรัฐอเมริกาและ สหภาพโซเวียตอย่างเดียว การแข่งขันจึงมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นส่งผลต่อสถานะทางการเมืองในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เนื่องจากเวียดนามได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียต

มาโดยตลอด ส่งผลให้สาธารณรัฐประชาชนจีนเกิดความไม่พอใจเกิดขึ้น ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองในกลุ่มประเทศอินโดจีนซึ่งประกอบด้วยเวียดนาม ลาวและเขมร ช่วง ค.ศ. 1975 ยังถือได้ว่าสร้างความตึงเครียดครั้งใหม่ในภูมิภาคที่เกิดจากการต่อสู้และความพยายามในการแย่งชิงอิทธิพลระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตในเรื่องของพรรคคอมมิวนิสต์ของสามประเทศในอินโดจีนอีกด้วย จากความขัดแย้งดังกล่าวระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียต ส่งผลให้มีการทำสงครามตัวแทนระหว่างกันโดยผ่านรัฐบาลเวียดนามที่สหภาพโซเวียตให้การหนุนหลังกับรัฐบาลเขมรแดงที่จีนให้การสนับสนุน (จิราพร ตรีวิเศษสร, 2562: 35-36) ซึ่งผลของสงครามคือเวียดนามสามารถขับไล่รัฐบาลเขมรแดง และจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ในฐานะของสาธารณรัฐมานิตกัมพูชาได้สำเร็จ ใน ค.ศ. 1978 สาธารณรัฐประชาชนมานิตกัมพูชาเป็นรัฐคอมมิวนิสต์ที่ใช้การปฏิวัติสังคมนิยมตามแบบของสหภาพโซเวียตและโคเมคอน สหภาพโซเวียตได้จัดตั้งสาธารณรัฐประชาชนมานิตกัมพูชาเป็นประเทศสังคมนิยมที่ยังไม่พัฒนา และสหภาพโซเวียตยังเป็นหนึ่งในไม่กี่ประเทศที่รับรองสาธารณรัฐมานิตกัมพูชาในปี 1980

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพโซเวียตกับประเทศกัมพูชา มีความเกี่ยวข้องผ่านการทำสงครามเย็นกับจีนในการแย่งชิงอิทธิพลในเรื่องของพรรคคอมมิวนิสต์ของเขมรในยุคนั้น และรวมถึงผ่านการทำสงครามตัวแทนที่สหภาพโซเวียตสนับสนุนเวียดนามทำให้เวียดนามเข้ารุกรานกัมพูชาในปี 1978 จนกระทั่งสหภาพโซเวียตมีการรับรองการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนมานิตกัมพูชาในปี 1980

จากข้อมูลคำศัพท์อื่น ๆ ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชาจำนวน 6 ฉบับ สามารถสรุปจำนวนการปรากฏได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 31 คำศัพท์อื่น ๆ ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา

คำศัพท์	ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
อภินิหารอเมริกา (จักรวรรดิอเมริกา)	x	x	x	✓	x	x
สหภาพโซเวียต (สหภาพโซเวียต)	x	x	x	✓	x	x

จากตารางสรุปข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีเพียงรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนมานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 ที่กล่าวถึงประเทศอื่น ๆ เช่นเดียวกับคำศัพท์ในกลุ่มสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศส เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้แสดงเจตนารมณ์อย่างชัดเจนในการต่อต้านประเทศผู้รุกรานทั้งในยุคอานานิคมเก่าคือฝรั่งเศส และอานานิคมใหม่คืออเมริกา และได้ประกาศว่าสาธารณรัฐประชาชนมานิตกัมพูชา ได้ดำเนินนโยบายการเมืองการปกครองตามแนวคิดสังคมนิยม โดยมีเวียดนาม ลาว สหภาพโซเวียต และประเทศสังคมนิยมอื่นเป็นพันธมิตร

3. รูปแบบการปกครอง

คำศัพท์กลุ่มที่เกี่ยวกับรัฐในรัฐธรรมนูญกัมพูชาที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่งคือ คำศัพท์ว่าด้วยรูปแบบการปกครอง ทั้งนี้ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาทั้ง 6 ฉบับ มีการกล่าวถึงรูปแบบการปกครองทั้งภายในประเทศและการปกครองจากภายนอก ในลักษณะของการรุกรานจากต่างประเทศด้วย คำศัพท์ที่ปรากฏมีดังต่อไปนี้

3.1 การปกครองภายใน

การปกครองภายใน หมายถึง รูปแบบการปกครองประเทศที่รัฐบาลกัมพูชาในแต่ละสมัย กำหนดให้ใช้ คำศัพท์ว่าด้วยการปกครองภายในของกัมพูชามีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 32 การปกครองภายใน

คำที่	ภาษาเขมร	คำแปล
1	ប្រជាធិបតេយ្យ	ประชาธิปไตย
2	សាធារណរដ្ឋ	สาธารณรัฐ
3	រាជាธิปไตย	ราชานิยม

3.1.1 ប្រជាធិបតេយ្យ (ประชาธิปไตย)

คำว่า ប្រជាធិបតេយ្យ (ประชาธิปไตย) หมายถึง ทท การปกครองโดยมีประชาชนเป็นใหญ่ หรือประเทศที่มีการปกครองโดยรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชน (กังวล คัชชีมา, 2548: 500) คำว่าประชาธิปไตยมีที่มาจากคำว่า Democracy มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก 2 คำ คือ demos ซึ่งแปลว่า ปวงชน และ Kratien ซึ่งหมายถึง การปกครอง เมื่อนำทั้งสองคำมารวมคำ ประชาธิปไตยจึงหมายถึง ระบบการปกครองซึ่งประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ (อานนท์ อาภาภิรม, 2545:118)

คำว่า ប្រជាធិបតេយ្យ (ประชาธิปไตย) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 5 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981 รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 และ รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993

ตารางที่ 33 การปรากฏของคำว่า ប្រជាធិបតេយ្យ (ประชาธิปไตย)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	✓	✓	✓	✓	✓

ในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 **ប្រជាធិបតេយ្យ** (ประชาธิปไตย) ปรากฏเพียงตำแหน่งเดียวในบริบทที่กล่าวถึงรูปแบบของรัฐ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 32

មាត្រា ១

ប្រទេសកម្ពុជា ជាសាធារណរដ្ឋឯករាជ្យ **ប្រជាធិបតេយ្យ** ហើយដែល និយមប្រយោជន៍សង្គម ប្រទេសកម្ពុជាមិនអាចបែងចែកបានទេ ប្រទេសកម្ពុជាមាននាមថាសាធារណរដ្ឋខ្មែរ។

បាវចនារបស់សាធារណរដ្ឋខ្មែរគឺ សេរីភាព សមភាព ភាគរភាព វឌ្ឍនភាព និងសុភមង្គល។

គោលការណ៍របស់សាធារណរដ្ឋខ្មែរ គឺ ការគ្រប់គ្រងរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ដោយប្រជាពលរដ្ឋ និងប្រយោជន៍ប្រជាពលរដ្ឋ។

ទង់ជាតិ ភ្លេងជាតិ និង វលញ្ញករ នៃសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ត្រូវកំណត់ក្នុងច្បាប់មួយ។

(រដ្ឋធម្មនុញ្ញសាធារណរដ្ឋខ្មែរ)

มาตรา 1

ประเทศกัมพูชาเป็นสาธารณรัฐเอกราช **ประชาธิปไตย** ซึ่งยึดถือประโยชน์ของสังคม ประเทศกัมพูชาไม่อาจแบ่งแยกได้เลย ประเทศกัมพูชามีนามว่า สาธารณรัฐเขมร

คำขวัญของสาธารณรัฐเขมร คือ เสรีภาพ เสมอภาค ภราดรภาพ ความก้าวหน้า และความสุข

หลักการของสาธารณรัฐเขมร คือ การบริหารของประชากรชาญ์ โดยประชากรชาญ์ และประโยชน์ของประชากรชาญ์

ธงชาติ เพลงชาติ และตราแผ่นดิน ของสาธารณรัฐเขมรต้องกำหนดในกฎหมายฉบับหนึ่ง

(รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972)

ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 **ប្រជាធិបតេយ្យ** (ประชาธิปไตย) ปรากฏในลักษณะที่เป็นคำประกอบในชื่ออย่างเป็นทางการของกัมพูชา และปรากฏในบทบัญญัติว่าด้วยรูปแบบของรัฐ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 33

មាត្រា ១

រដ្ឋកម្ពុជា ជារដ្ឋមួយឯករាជ ឯកភាព សន្តិភាព អព្យាក្រឹត មិនចូលបក្ស សម្ព័ន្ធណា អធិបតេយ្យ **ប្រជាធិបតេយ្យ** ក្នុងបូរណភាពដែនដីរបស់ខ្លួន។

រដ្ឋកម្ពុជា ជារដ្ឋរបស់ប្រជាជន កម្មករ កសិករ និងពលករកម្ពុជាផ្សេងទៀតទាំងអស់។

រដ្ឋកម្ពុជា មានឈ្មោះជាផ្លូវការថា ៖ “**កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ**”

(រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ)

มาตรา 1

รัฐกัมพูชาเป็นรัฐเอกราช เป็นอันหนึ่งอันเดียว สันติภาพ เป็นกลาง ไม่เข้าพรรค สัมพันธ์ใด อธิปไตย ประชาธิปไตย ในบูรณภาพแดนดินของตน

รัฐกัมพูชาเป็นรัฐของประชาชน กรรมกร กสิกร และแรงงานกัมพูชาอื่นอีกทั้งหมด
รัฐกัมพูชามีชื่อเป็นทางการว่า “**กัมพูชาประชาธิปไตย**”

(รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976)

ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 เบรตาติบเตយ (ประชาธิปไตย) ปรากฏในบทบัญญัติว่าด้วยรูปแบบของรัฐเช่นเดียวกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 34

มาตรา ๑

เบรเตสคยุดา មាននាមជាផ្លូវការថា “សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា” ។

សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា ជាមជ្ឈមួយមានឯករាជ្យ អធិបតេយ្យ បូរណភាព ដែនដី សន្តិភាព ប្រជាធិបតេយ្យ ល្មោងជាធំហានៗ ឆ្ពោះឡើងសង្គមនិយម។

អធិបតេយ្យ នៃសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា លាតសន្ធឹងលើដែនដីគោក ដែនកោះ ដែនទឹក ដែនសមុទ្រ បាតសមុទ្រនិងក្រោមបាតសមុទ្រ ហើយនិងដែនអាកាស។

បាវចនា នៃសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជាគឺ ឯករាជ្យ សន្តិភាព សេរីភាព សុភមង្គល។
ភាសា និង អក្សរដែលប្រើជាផ្លូវការ គឺភាសា និងអក្សរខ្មែរ។

(រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា)

มาตรา 1

ประเทศกัมพูชามีนามอย่างเป็นทางการว่า “สาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา”

สาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชาเป็นรัฐเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแผ่นดิน สันติภาพ
ประชาธิปไตย ก้าวไปสู่สังคมนิยม

อธิปไตยของสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชาแผ่ขยายไปบนผืนแผ่นดิน เกาะ ผืนน้ำ
ท้องทะเล ก้นทะเล และภายใต้ก้นทะเล รวมทั้งบนผืนฟ้า

คำขวัญของสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชาคือ เอกราช สันติภาพ เสรีภาพ สุขุมมงคล
ภาษาและอักษรที่ใช้อย่างเป็นทางการคือภาษาและอักษรเขมร

(รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981)

นอกจากมาตราที่ว่าด้วยรูปแบบของรัฐแล้วนั้น เบรตาติบเตយ (ประชาธิปไตย) ยังปรากฏ
ในบทบัญญัติว่าด้วยการสนับสนุนการต่อสู้เพื่อสันติภาพ เอกราช และประชาธิปไตย ของประชาชน
ผู้ต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม อาณานิคมนิยมทั้งเก่าและใหม่ การรุกรานของจีนปักกิ่ง การเหยียด
เชื้อชาติ และการโต้ตอบทั้งหลายจากประเทศบริวารของพวกมัน (มาตรา 10) การคุ้มครองและให้ที่ลี้
ภัยแก่ผู้ลี้ภัยชาวต่างชาติที่ต่อสู้เพื่อสันติภาพและประชาธิปไตย (มาตรา 43) อีกทั้งยังได้บัญญัติไว้ด้วย

ว่า ศาลและอัยการมีหน้าที่ปกป้องอำนาจประชาชนและความชอบธรรมของประชาธิปไตย (มาตรา 79)

ในรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 **ប្រជាធិបតេយ្យ** (ประชาธิปไตย) ปรากฏในบทบัญญัติว่าด้วยรูปแบบของระบุนิติบัญญัติที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้าคือ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981 รวมทั้งยังปรากฏในบทบัญญัติที่เกี่ยวกับหน้าที่ของศาลและอัยการ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 35

មាត្រា ៧៩

សកម្មភាពនៃសាលាជម្រះក្តី និងអយ្យការមានទីដៅដូចតទៅ៖

- ១- ការពារអំណាចប្រជាជន និង ការពារនីត្យានុកូលភាព**ប្រជាធិបតេយ្យ**។
- ២- រក្សាសន្តិសុខសាធារណៈ និង របៀបរៀបរយសង្គម។
- ៣- ការពារទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈ។
- ៤- ការពារសិទ្ធិ សេរីភាព ជីវិត និងប្រយោជន៍ស្របច្បាប់របស់ពលរដ្ឋ។

(រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃរដ្ឋកម្ពុជា)

มาตรา 79

ภารกิจของศาลและอัยการมีดังต่อไปนี้

- 1. ปกป้องอำนาจประชาชนและปกป้องความชอบธรรมของ**ประชาธิปไตย**
- 2. รักษาความปลอดภัยสาธารณะและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม
- 3. ปกป้องทรัพย์สินสมบัติสาธารณะ
- 4. ปกป้องสิทธิ เสรีภาพ ชีวิต และประโยชน์ตามกฎหมายของพลเมือง

(รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989)

ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 **ប្រជាធិបតេយ្យ** (ประชาธิปไตย) ปรากฏในบทบัญญัติว่าด้วยรูปแบบของรัฐและระบบการปกครอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 36

មាត្រា ១

ប្រទេសកម្ពុជា ជាព្រះរាជាណាចក្រដែលព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ប្រតិបត្តិតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញនិងតាមលទ្ធិ**ប្រជាធិបតេយ្យ** សេរីពហុបក្ស។

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ជា រដ្ឋឯករាជ្យ អធិបតេយ្យ សន្តិភាព អព្យាក្រឹត អចិន្ត្រៃយ៍ មិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ។

(រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ១៩៩៣)

มาตรา 1

ประเทศกัมพูชาเป็นพระราชอาณาจักรซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและตามลัทธิประชาธิปไตยเสรีพหุพรรค

พระราชอาณาจักรกัมพูชา เป็นรัฐเอกราชอธิปไตย สันติภาพ เป็นกลาง มั่นคงถาวร และไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด

(รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993)

คำว่า **เบรตาธิบเทยฺย** (ประชาธิปไตย) ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 ปรากฏร่วมกับคำว่า **เสรีตบขกฺก** (เสรีพหุพรรค) ซึ่งเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบที่มีพรรคการเมืองหลายพรรค โดยทั่วไประบบพรรคการเมืองสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระบบ (สมบัติ อารงธัญวงศ์, 2555: 317 - 318) ได้แก่ 1) ระบบพรรคเดียว คือ ระบบที่ยินยอมให้มีพรรคการเมืองในประเทศเพียงแค่พรรคเดียวเท่านั้น โดยมากมักจะเป็นประเทศที่มีการปกครองแบบเผด็จการหรืออำนาจนิยม ในรูปแบบคอมมิวนิสต์ ฟาสซิสต์ หรือสมบูรณาญาสิทธิราชย์ 2) ระบบสองพรรค เป็นระบบที่มีพรรคการเมืองสองพรรค ผลัดกันทำหน้าที่บริหารประเทศ ทั้งนี้ในประเทศอาจมีพรรคการเมืองมากกว่าสองพรรค แต่พรรคอื่นไม่ได้รับความนิยมจากประชาชนให้เข้ามาทำหน้าที่บริหาร 3) ระบบหลายพรรค เป็นระบบที่ยินยอมให้มีพรรคการเมืองในประเทศหลายพรรคเพื่อเปิดโอกาสให้มีการแข่งขัน

แสงชัย อภิชาติธนพัฒน์ (ม.ป.ป.: 2) ได้ให้ความหมายของคำว่า ประชาธิปไตยไว้ดังนี้ ระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ระบอบการปกครองตนเองของประชาชน ซึ่งตรงกันข้ามกับระบอบอำนาจนิยม เช่น ระบอบราชาธิปไตย หรือระบอบเผด็จการทหาร ซึ่งมีลักษณะเป็นการปกครองโดยบุคคลเดียวหรือคนกลุ่มเดียว จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญทั้ง 5 ฉบับที่ปรากฏคำว่า **เบรตาธิบเทยฺย** (ประชาธิปไตย) จะเห็นได้ว่า คำศัพท์นี้ถูกกล่าวถึงในรัฐธรรมนูญแทบทุกฉบับ แม้จะเป็นรัฐธรรมนูญที่ใช้ในยุคกัมพูชา ประชาธิปไตย หรือเขมรแดงที่ทราบกันว่าเป็นรัฐบาลคอมมิวนิสต์ที่นำโดยกลุ่มบุคคลเพียงกลุ่มเดียว ทั้งนี้ประเทศกัมพูชาได้เข้าสู่การเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยในช่วงที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 เป็นต้นมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

3.1.2 **สาธารณรัฐ** (สาธารณรัฐ)

คำว่า **สาธารณรัฐ** (สาธารณรัฐ) ในภาษาเขมร และภาษาไทยมาจากคำว่า republic ซึ่งมาจาก public affairs หรือกิจการสาธารณะต่างๆ รากศัพท์เป็นภาษาละตินว่า res publica หมายถึง กิจกรรมที่เกิดขึ้นในรัฐหนึ่งๆ นั้น เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นแบบสาธารณะทั้งสิ้น ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะกิจกรรมส่วนตัว ของผู้ปกครอง (โตมร ศุขปรีชา, 2563: ออนไลน์) ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการดำเนินกิจกรรม การจัดการทรัพย์สิน หรือตำแหน่งหน้าที่จะเป็นไปโดยระบบการเลือกตั้งหรือคัดเลือก ไม่ใช่

ระบบการเลือกตั้งอำนาจตามสายตระกูล ซึ่งเป็นระบอบการปกครองที่แตกต่างจากราชาธิปไตยตามแบบดั้งเดิมของกัมพูชา

คำว่า **สภาชนมณเฑาะ** (สาธารณรัฐ) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 3 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา ค.ศ. 1981 และ รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989

ตารางที่ 34 การปรากฏของคำว่า **สภาชนมณเฑาะ** (สาธารณรัฐ)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	✓	x	✓	✓	x

ในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 **สภาชนมณเฑาะ** (สาธารณรัฐ) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงรูปแบบของรัฐในมาตรา 1 ซึ่งกำหนดว่า ประเทศกัมพูชาเป็นสาธารณรัฐเอกราช มีนามอย่างเป็นทางการว่า สาธารณรัฐเขมร รวมทั้งมีการใช้คำว่า **สภาชนมณเฑาะ** (สาธารณรัฐ) ตามหลังตำแหน่งประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 37

មាត្រា ២៧

ការចាត់ចែងបោះឆ្នោតជ្រើសរើសប្រធានាធិបតី និង អនុប្រធានាធិបតី នៃ **សាធារណរដ្ឋ** ត្រូវធ្វើក្នុងម៉ូឌែលយ៉ាងតិច និងសេសសល់យ៉ាងយូរ មុនពេលផុតអាណត្តិប្រធានាធិបតីក្នុងតំណែង។

ក្នុងករណីបោះឆ្នោតមិនកើត ដោយហេតុមានសង្គ្រាម ឬអសន្តិសុខខ្លាំង អាណត្តិប្រធានាធិបតី និង អនុប្រធានាធិបតី នៃ **សាធារណរដ្ឋ** អាចបន្តបានម្តងមួយឆ្នាំ។

ការពិនិត្យពិច័យអំពីភាពបោះឆ្នោតមិនកើត ព្រមទាំងការបន្តអាណត្តិនេះ ត្រូវសម្រេចដោយសភាទាំងពីររួមប្រជុំជាសមាជសភា បោះឆ្នោតយកមតិភាគច្រើនដាច់ខាតនៃសមាជិកសមាជសភា បន្ទាប់ពីបានពិគ្រោះនឹងតុលាការធម្មនុញ្ញ។

(រដ្ឋធម្មនុញ្ញសាធារណរដ្ឋខ្មែរ)

มาตรา 27

การจัดการเลือกตั้งประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดีแห่ง**สาธารณรัฐ**ต้องจัดให้มีขึ้นภายในยี่สิบวันเป็นอย่างน้อย และสี่สิบวันเป็นอย่างมาก ก่อนพ้นวาระของประธานาธิบดีในตำแหน่ง

ในกรณีที่ไม่มี การเลือกตั้งเนื่องจากมีเหตุสงครามหรือความไม่มั่นคง วาระของประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดีแห่ง**สาธารณรัฐ**สามารถขยายออกไปได้ครั้งละหนึ่งปี

การพิจารณาว่าด้วยไม่ได้จัดการเลือกตั้งและการขยายวาระนี้ ต้องพิจารณาโดยสภาทั้งแห่งร่วมประชุมเป็นสมัชชสภา ลงคะแนนโดยยึดมติส่วนมากของสมัชชสภาเป็นเด็ดขาด หลังจากปรึกษาหารือกับศาลรัฐธรรมนูญแล้ว

(รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972)

จากตัวอย่างข้างต้นรวมทั้งบริบทอื่น ๆ ในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 พบว่าคำว่า **สภาทนาย** (สาธารณรัฐ) จะประกอบอยู่หลังคำว่า **บรรณานิติ** (ประธานาธิบดี) และ **អនុប្រធានាធិបតី** (รองประธานาธิบดี) เป็น **บรรณานิติ** (ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐ) และ **អនុប្រធានាធិបតីនៃសភាតំណាងរាស្ត្រ** (รองประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐ)

ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา ค.ศ. 1981 **สภาทนาย** (สาธารณรัฐ) ปรากฏในบริบทที่เป็นส่วนประกอบในชื่ออย่างเป็นทางการของกัมพูชาคือ **สภาทนาย** **ប្រជាមានិតកម្ពុជា** (สาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 38

มาตรา ๕๑

រដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះ ជាច្បាប់គោលនៃសភាតំណាងរាស្ត្រប្រជាមានិតកម្ពុជា ហើយមាន អានុភាពខ្ពស់បំផុតខាងច្បាប់។
ច្បាប់ទាំងឡាយ ត្រូវស្របនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញជាដាច់ខាត។
(**រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃសភាតំណាងរាស្ត្រប្រជាមានិតកម្ពុជា**)

มาตรา 91

รัฐธรรมนูญนี้เป็นกฎหมายหลักของ**สาธารณรัฐ**ประชาธิปไตย และมีศักดิ์สูงสุดทางกฎหมาย
กฎหมายทั้งหลายต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญโดยเด็ดขาด
(**รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา ค.ศ. 1981**)

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา ค.ศ. 1981 ไม่ปรากฏการใช้คำว่า **สภาทนาย** (สาธารณรัฐ) เดี่ยว ๆ แม้แต่ในบทบัญญัติที่เป็นการกำหนดรูปแบบของรัฐ โดยคำศัพท์นี้จะปรากฏเฉพาะในลักษณะที่เป็นส่วนประกอบของชื่ออย่างเป็นทางการของประเทศกัมพูชาในสมัยนั้น คือ **สภาทนาย** **ប្រជាមានិតកម្ពុជា** (สาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา)

ในรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 **สภาทนาย** (สาธารณรัฐ) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึง **สภาทนาย** **ប្រជាមានិតកម្ពុជា** (สาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา) เท่านั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 39

มาตรา ๕๒

ច្បាប់ ក្រឹត្យ អនុក្រឹត្យ ប្រកាស និងសេចក្តីសម្រេច ទាំងឡាយរបស់ស្ថាប័ននានា នៃសភាតំណាងរាស្ត្រប្រជាមានិតកម្ពុជា ដែលស្របនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃកម្ពុជា ត្រូវនៅជាធរមាន លុះដល់ពេលមានអត្ថបទថ្មីជំនួស។

ทฤษฎี ๒๒๖ และ ๒๒๗ และบทบัญญัติที่ ๒๒๖ และ ๒๒๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
 ๒๕๖๐ และ ๒๕๖๑

(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย)

มาตรา ๑๒

กฎหมาย กฎ ระเบียบ และคำสั่งที่ขัดแย้งหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
 ๒๕๖๐ และ ๒๕๖๑

กฎหมาย กฎ ระเบียบ และคำสั่งที่ขัดแย้งหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
 ๒๕๖๐ และ ๒๕๖๑

(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ค.ศ. ๑๙๘๙)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นบทบัญญัติที่กำหนดว่าข้อกฎหมายใด ๆ ที่เคยบังคับใช้ในสมัย
 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หากสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันสามารถบังคับใช้ไปก่อนได้
 จนกว่าจะมีการบัญญัติกฎหมายใหม่ออกมาใช้ บทบัญญัติข้อนี้สอดคล้องกับการที่เนื้อหาใน
 รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ค.ศ. ๑๙๘๙ คล้ายคลึงกับรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
 ค.ศ. ๑๙๘๑ เป็นอย่างมาก โดยพบว่ามีเพียงการปรับชื่อองค์กรและเนื้อหาบางส่วนให้สอดคล้องกับ
 การเมืองการปกครองในปัจจุบันเท่านั้น

3.1.3 ภาณินิยาม (ราชานิยม)

คำว่า ภาณินิยาม (ราชานิยม) Sara Rhodes (2021: ออนไลน์) ได้อธิบายความหมายไว้ว่า
 ระบอบราชานิยมคือ ระบอบการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์เป็นผู้นำหรือประมุขของรัฐ การสืบทอด
 อำนาจจะเป็นไปในกลุ่มราชวงศ์ ทำให้อำนาจทางการเมืองผูกติดอยู่กับวงศ์ตระกูล ทั้งนี้
 ดินแดนที่ใช้ระบอบการปกครองแบบราชานิยมจะใช้ชื่อว่า “นคร” หรือ “อาณาจักร”

คำว่า ภาณินิยาม (ราชานิยม) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน ๑ ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญ
 กัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. ๑๙๗๖ และรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ค.ศ. ๑๙๘๑

ตารางที่ ๓๕ การปรากฏของคำว่า ภาณินิยาม (ราชานิยม)

๑.๑๙๔๗	๑.๑๙๗๒	๑.๑๙๗๖	๑.๑๙๘๑	๑.๑๙๘๙	๑.๑๙๙๓
x	x	✓	✓	x	x

ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 ราชอาณาจักร (ราชานิยม) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงการต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 40

บทที่ 90

ระบบกษัตริย์กัมพูชา หารบบประชาธิปไตย

พระมหากษัตริย์มีได้ทรงมีอำนาจแต่งตั้งพระรัชทายาทสำหรับครองราชย์สมบัติ

มาตรา 10

ระบบราชานิยมกัมพูชา เป็นระบบเลือกตั้ง

พระมหากษัตริย์มีได้ทรงมีอำนาจแต่งตั้งพระรัชทายาทสำหรับครองราชย์สมบัติ

จากข้อมูลคำศัพท์เกี่ยวกับการปกครองภายในที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชาจำนวน 6 ฉบับ สามารถสรุปจำนวนการปรากฏได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 36 คำศัพท์เกี่ยวกับการปกครองภายในที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา

คำศัพท์	ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
ประชาธิปไตย (ประชาธิปไตย)	x	✓	✓	✓	✓	✓
สาธารณรัฐ (สาธารณรัฐ)	x	✓	x	✓	✓	x
กษัตริย์ (ราชานิยม)	x	x	✓	✓	x	x

จากตารางสรุปข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่า คำศัพท์ที่มีความถี่ในการปรากฏสูงที่สุดคือคำว่า **ประชาธิปไตย** (ประชาธิปไตย) แม้ว่าระบอบการปกครองในสมัยนั้นอาจไม่ใช่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่เห็นเด่นชัดเช่น ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ.1976 ซึ่งปกครองภายใต้แนวคิดแบบสังคมนิยม แต่มีการใช้คำว่าประชาธิปไตยในรัฐธรรมนูญอีกทั้งยังใช้เป็นส่วนหนึ่งของชื่ออย่างเป็นทางการของประเทศในสมัยดังกล่าวด้วย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมุมมองของรัฐที่มีต่อระบอบการปกครองของตนซึ่งเห็นว่าเป็นระบอบที่มุ่งเน้นไปที่โครงสร้างหลักของสังคมคือประชาชน โดยรัฐให้ความสำคัญกับประชาชน ซึ่งตรงกับหลักการของประชาธิปไตย จึงได้นำเอาคำศัพท์นี้มาใช้

3.2 การปกครองจากภายนอก

การปกครองจากภายนอก หมายถึง กลุ่มคำศัพท์ว่าด้วยรูปแบบการปกครอง การรุกรานจากประเทศอื่น ซึ่งมีผลต่อประเทศกัมพูชา คำศัพท์ว่าด้วยการปกครองจากภายนอกมีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 37 การปกครองจากภายนอก

คำที่	ภาษาเขมร	คำแปล
1	ចក្រពត្តិនិយម	จักรวรรดินิยม
2	អាណានិគមនិយម	อาณานิคมนิยม

3.2.1 ចក្រពត្តិនិយម (จักรวรรดินิยม)

คำว่า **ចក្រពត្តិនិយម** (จักรวรรดินิยม) ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Imperialism หมายถึง นโยบายการขยายอำนาจเข้าควบคุมหรือบังคับบัญชาดินแดนต่างประเทศ ทั้งนี้การที่รัฐหนึ่งมีอำนาจเหนือดินแดนอื่นอาจเป็นไปได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยอาจเข้าควบคุมอำนาจทางการเมืองโดยตรง หรืออาจมุ่งเน้นไปที่เศรษฐกิจ เช่น การส่งเสริมการลงทุนในดินแดนอื่นเพื่อซื้อสินค้าผลิตในราคาต่ำ หรืออาจอยู่ในรูปแบบของวัฒนธรรม เช่น การเผยแพร่อำนาจด้านภาษา ภาพยนตร์

คำว่า **ចក្រពត្តិនិយម** (จักรวรรดินิยม) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 2 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 และรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981

ตารางที่ 38 การปรากฏของคำว่า **ចក្រពត្តិនិយម** (จักรวรรดินิยม)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	✓	✓	x	x

ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 **ចក្រពត្តិនិយម** (จักรวรรดินิยม) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงการต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 41

មាត្រា ៣

វប្បធម៌របស់ប្រទេសកម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ មានលក្ខណៈជាតិ ប្រជាជន និងចំរើនស្ថាតស្ថំ ដើម្បីបំរើភារកិច្ចការប្រទេស និងកសាងប្រទេសកម្ពុជាឲ្យបានរុងរឿងសំបូរសប្បាយ។

វប្បធម៌របស់ថ្មីនេះ ប្រឆាំងដាច់ខាត នឹងវប្បធម៌ពុករលួយប្រតិកិរិយា របស់វណ្ណៈ ជិះជាន់ផ្សេងៗ និងរបស់អាណានិគមនិយម **ចក្រពត្តិនិយម** នៅកម្ពុជា។

มาตรา 3

วัฒนธรรมของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยมีลักษณะชาติ ประชาชน และเจริญรุ่งเรืองเพื่อประโยชน์ในการป้องกันประเทศ และสร้างประเทศกัมพูชาให้รุ่งเรืองสมบูรณ์

วัฒนธรรมของใหม่นี้ต่อต้านวัฒนธรรมการทุจริตของชนชั้นผู้กดขี่ต่าง ๆ และของ
อาณานิคมนิยม จักรวรรดินิยม ในกัมพูชา

(รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นบทบัญญัติในหมวดว่าด้วยวัฒนธรรม กัมพูชาประชาธิปไตยได้
ประกาศให้ทราบว่ารัฐต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม อาณานิคมนิยม รวมทั้งการทุจริตของชนชั้นผู้กดขี่
ทั้งหลาย นอกจากนี้ยังปรากฏในหมวดที่ว่าด้วยนโยบายด้านการต่างประเทศ โดยบัญญัติไว้ว่า
กัมพูชาประชาธิปไตยมุ่งมั่นที่จะเสริมสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันกับผู้คนในโลกที่สามในเอเชีย
แอฟริกา ละตินอเมริกา และคนที่รักสันติภาพและความยุติธรรมในโลกทั้งใบ สนับสนุนซึ่งกันและกัน
อย่างแข็งขันในการต่อสู้กับจักรวรรดินิยม อาณานิคมนิยมทั้งเก่าและใหม่เพื่อเอกราช สันติภาพ
มิตรภาพ ประชาธิปไตย ความยุติธรรม และความก้าวหน้าที่แท้จริงในโลก

ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 ចក្រពត្តិនិយម (จักรวรรดินิยม)
ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงการต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 42

មាត្រា ១០

គោលនយោបាយក្រៅប្រទេសនៃសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា គឺ ឯករាជ្យ
សន្តិភាព និង មិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ។

សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា រឹតចំណងសាមគ្គីភាព និងសហប្រតិបត្តិការ
ជាមួយរដ្ឋណាម ឡាវ សហភាពសូវៀត និងប្រទេសសង្គមនិយមជាប់ជុំវិញ។

សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា ចូលរួមប្រាស្រ័យយ៉ាងសកម្មក្នុងការតស៊ូ នៃ
ចលនាមិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ ដើម្បីការពារឯករាជ្យ អធិបតេយ្យនៃប្រជាជាតិទាំងឡាយ
ការពារសន្តិភាព និងសន្តិសុខអន្តរជាតិ ឈានដល់ការកសាងរបបសេដ្ឋកិច្ចថ្មីមួយនៅលើ
សាកលលោក។

សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា គាំទ្រយ៉ាងសកម្មដល់ការតស៊ូ នៃប្រជាជននៅ
លើសាកលលោក ប្រឆាំងនឹងចក្រពត្តិនិយម អាណានិគមនិយម ចាស់ និងថ្មី ភាគទីនិយម
ចិនប៉ែកខាង លទ្ធិប្រកាន់ពូជសាសន៍ និងអាណានិគមប្រតិកិរិយាទាំងឡាយជាបរិវាររបស់ពួកវា
ដើម្បីសន្តិភាព និងឯករាជ្យជាតិ ប្រជាធិបតេយ្យ វឌ្ឍនភាពសង្គម។

មាត្រា 10

នយោបាយต่างประเทศของสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา คือ เอกราช สันติภาพ และ
ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด

สาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชาเสริมสร้างความสามัคคีและความร่วมมือกับเวียดนาม
ลาว สหภาพโซเวียต และประเทศสังคมนิยมอื่นซึ่งเป็นพี่น้องกัน

สาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการต่อสู้ของขบวนการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดเพื่อปกป้องเอกราช อธิปไตยของประชาชาติทั้งหลาย พิทักษ์สันติภาพและสันติสุขของนานาประเทศ ก้าวไปสู่การก่อสร้างระบอบเศรษฐกิจใหม่ของโลก

สาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชาสนับสนุนการต่อสู้ของประชาชนทั่วโลกอย่างแข็งขันต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม อาณานิคมนิยมทั้งเก่าและใหม่ มหาอำนาจจีนปักกิ่ง การเหยียดเชื้อชาติ และการโต้ตอบทั้งหลายจากบริวารของพวกมัน เพื่อสันติภาพและเอกราช ประชาธิปไตย ความก้าวหน้าสังคม

(รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นบทบัญญัติในหมวดว่าด้วยระบอบการปกครอง สาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชาได้แสดงจุดยืนในการต่อต้าน **อิมพีเรียลลิซึม** (จักรวรรดินิยม) อาณานิคมนิยม มหาอำนาจจีนปักกิ่ง การเหยียดเชื้อชาติ และการโต้ตอบของประเทศที่เป็นบริวารทั้งหลาย

อิมพีเรียลลิซึม (จักรวรรดินิยม) หมายถึง การที่ประเทศใดประเทศหนึ่งมีกำลังขยายอำนาจของตนออกไปยังอาณาเขตประเทศอื่น ไม่ว่าใกล้หรือไกล เพื่อควบคุมหรือปกครองดินแดนนั้น ๆ ทั้งในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ เพื่อวัตถุประสงค์ในการขยายอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศตน ตรงกับภาษาอังกฤษที่ว่า Imperialism (ซัยโซค จุลศิริวงศ์, 2515: 8) ตัวอย่างเช่น การบุกยึดอินโดจีนของประเทศญี่ปุ่น

3.2.2 ฆาณานิคมนิยม (อาณานิคมนิยม)

คำว่า **ฆาณานิคมนิยม** (อาณานิคมนิยม) ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า colonialism หมายถึง นโยบายการปกครองโดยสถาปนาตนขึ้นเป็นใหญ่เหนือดินแดนอื่น เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ โดยอาจแบ่งรูปแบบของอาณานิคมนิยมได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ลัทธิอาณานิคมแบบตั้งถิ่นฐาน (Settler Colonialism) ซึ่งเน้นที่การเข้าไปตั้งถิ่นฐานในดินแดนใหม่ที่สามารถยึดครองได้ และลัทธิอาณานิคมแบบแสวงหาผลประโยชน์ (Exploitation Colonialism) โดยผู้ยึดครองเน้นไปที่การแสวงหาผลประโยชน์ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานในดินแดนใหม่เป็นหลัก (คัททียากร ศศิธรรมาศ: ออนไลน์)

คำว่า **ฆาณานิคมนิยม** (อาณานิคมนิยม) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 2 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 และรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981

ตารางที่ 39 การปรากฏของคำว่า ฆาณานิคมนิยม (อาณานิคมนิยม)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	✓	✓	x	x

ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 **ภาคีสถียช** (อาณานิคมนิยม) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงการต่อต้านอาณานิคมนิยมทั้งใหม่และเก่าที่เข้ารุกรานประเทศกัมพูชา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 43

บทที่ ๒๑

...กัมพูชาเป็นชาติที่ขมขื่น อธิปไตยของชาติถูกขูดรีด ชาติถูกกดขี่และกดขี่โดยลัทธิจักรวรรดินิยม นักรบปฏิวัติและประชาชนที่รักสันติภาพและมีความยุติธรรมในโลกทั้งใบ สนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างแข็งขันในการต่อสู้กับจักรวรรดินิยม **อาณานิคมนิยม** ทั้งเก่าและใหม่เพื่อเอกราช สันติภาพ มิตรภาพ ประชาธิปไตย ความยุติธรรม และความก้าวหน้าแท้จริงในโลก

มาตรา 21

กัมพูชาประชาธิปไตยมุ่งมั่นที่จะเสริมสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันกับผู้คนในโลกที่สามในเอเชีย แอฟริกา ละตินอเมริกา และคนที่รักสันติภาพและความยุติธรรมในโลกทั้งใบ สนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างแข็งขันในการต่อสู้กับจักรวรรดินิยม **อาณานิคมนิยม** ทั้งเก่าและใหม่เพื่อเอกราช สันติภาพ มิตรภาพ ประชาธิปไตย ความยุติธรรม และความก้าวหน้าแท้จริงในโลก

(รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976)

จากตัวอย่างข้างต้นรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 ได้กำหนดไว้ในบทบัญญัติว่าด้วยแผนนโยบายด้านการต่างประเทศ มาตรา 21 ว่า กัมพูชาประชาธิปไตยจะร่วมมือกับนานาประเทศในการต่อสู้กับจักรวรรดินิยม และอาณานิคมนิยมทั้งเก่าและใหม่ โดยอาณานิคมเก่าคือฝรั่งเศส ส่วนอาณานิคมใหม่คืออเมริกา

ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนลาว ค.ศ. 1981 **ภาคีสถียช** (อาณานิคมนิยม) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงการรุกรานของประเทศอาณานิคมนิยมและการร่วมมือกันต่อต้านอาณานิคมนิยมของประเทศกลุ่มอินโดจีน ได้แก่กัมพูชา เวียดนามและลาว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 44

ผู้รุกรานและกดขี่ ขูดรีดและกดขี่ประชาชนลาวและประชาชนที่รักสันติภาพและมีความยุติธรรมในโลกทั้งใบ สนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างแข็งขันในการต่อสู้กับจักรวรรดินิยม **อาณานิคมนิยม** ทั้งเก่าและใหม่เพื่อเอกราช สันติภาพ มิตรภาพ ประชาธิปไตย ความยุติธรรม และความก้าวหน้าแท้จริงในโลก

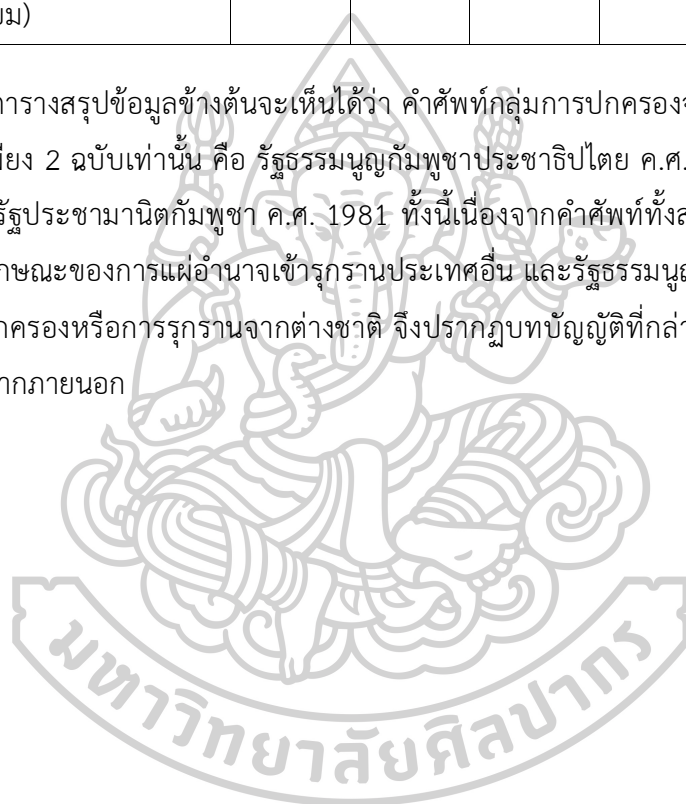

จากข้อมูลคำศัพท์เกี่ยวกับการปกครองจากภายนอก ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชาจำนวน 6 ฉบับ สามารถสรุปจำนวนการปรากฏได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 40 คำศัพท์เกี่ยวกับการปกครองจากภายนอก ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา

คำศัพท์	ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
ชุกฺฤตฺถึนิยฺม (จักรวรรดินิยม)	✗	✗	✓	✓	✗	✗
ภณณนิตฺถึนิยฺม (อาณานิคมนิยม)	✗	✗	✓	✓	✗	✗

จากตารางสรุปข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า คำศัพท์กลุ่มการปกครองจากภายนอก ปรากฏในรัฐธรรมนูญเพียง 2 ฉบับเท่านั้น คือ รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 และรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981 ทั้งนี้เนื่องจากคำศัพท์ทั้งสองคำนี้เป็นรูปแบบการปกครองที่มีลักษณะของการแผ่อำนาจเข้ารุกรานประเทศอื่น และรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับนี้มีแนวคิดต่อต้านการปกครองหรือการรุกรานจากต่างชาติ จึงปรากฏบทบัญญัติที่กล่าวถึงการต่อต้านระบอบการปกครองจากภายนอก

บทที่ 4 คำศัพท์ที่เกี่ยวกับประชาชน

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากกฎหมายทั่วไป คือ เป็นกฎหมายที่อธิบายถึงหลักการเกี่ยวกับการใช้อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองรัฐ โดยได้กำหนดไว้ว่าองค์กรใดจะใช้อำนาจอธิปไตยด้านใด มีวิธีการใช้อำนาจอย่างไร และแต่ละองค์กรมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันอย่างไรบ้าง นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงคนหรือประชาชนทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล พลเมือง และบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในด้านการให้สิทธิ เสรีภาพ รวมทั้งอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบที่แต่ละคนพึงมีหรือต้องกระทำตามที่รัฐกำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2560: 1) ผู้วิจัยเห็นว่า คนหรือประชาชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในรัฐธรรมนูญ จึงได้ศึกษาคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญกัมพูชาโดยกำหนดใช้คำว่า “ประชาชน” ในการกล่าวถึงคนโดยภาพรวม ไม่ว่าจะเป็นระดับปัจเจกบุคคล กลุ่มคน หรือบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ

ในบทที่ 4 นี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลคำศัพท์เกี่ยวกับประชาชนในรัฐธรรมนูญกัมพูชา 6 ฉบับ โดยได้แบ่งกลุ่มของประชาชน 3 กลุ่มใหญ่ คือ

1. กลุ่มผู้ปกครอง มีพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ หัวหน้าฝ่ายบริหาร คณะรัฐมนตรี รัฐบาล ผู้แทนราษฎร
2. กลุ่มผู้ใต้ปกครอง มีประชาชน กลุ่มอาชีพ สถานภาพของบุคคล
3. กลุ่มอื่น ๆ

ทั้งนี้ในการนำเสนอผู้วิจัยจะให้ข้อมูลคำศัพท์ในแต่ละกลุ่ม จำนวนฉบับรัฐธรรมนูญที่ปรากฏคำศัพท์นั้น ๆ และสาระที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญกำหนด โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้ปกครอง

คำศัพท์ที่ว่าด้วยกลุ่มผู้ปกครอง หมายถึง ชนชั้นสูง ได้แก่ พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ รวมทั้งผู้มีอำนาจ หน้าที่ในการปกครองบริหารประเทศ โดยสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยได้ดังต่อไปนี้

1.1 พระมหากษัตริย์

ประวัติศาสตร์การปกครองของประเทศกัมพูชามีความสัมพันธ์กับระบอบกษัตริย์มาเนิ่นนาน จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่า สถาบันกษัตริย์ดำรงอยู่ในกัมพูชามา นับตั้งแต่ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 1-6 ที่อาณาจักรพุนนเจริณรุ่งเรือง ผ่านยุคจักรวรรดิเขมรที่รุ่งเรืองอย่างสูงสุดในช่วง ค.ศ. 802 - 1431 ซึ่งในยุคนี้ก็ได้ส่งอิทธิพลด้านการเมืองการปกครองต่อดินแดนข้างเคียง

โดยเฉพาะ "คติเทวราชา" หรือความเชื่อที่ว่าพระมหากษัตริย์เป็นเทพมาจุติ มิใช่มนุษย์ธรรมดา จนผ่านรัชสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ที่ดินแดนภายใต้การปกครองของจักรวรรดิเขมรเริ่มแยกตัวออกเป็นอิสระ จนตกเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา มาจนถึงยุคที่การปกครองกัมพูชาต้องดำเนินไปภายใต้อำนาจของไทยกับเวียดนาม และใน ค.ศ. 1863 แม้จะตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส แต่พบว่า สถาบันกษัตริย์ก็ยังคงดำรงอยู่โดยการสนับสนุนของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสอีกทั้งการแต่งตั้งและสถาปนากษัตริย์ก็กระทำภายใต้ความเห็นชอบของฝรั่งเศสโดยในปี ค.ศ. 1941 ได้มีการสถาปนาพระบาทสมเด็จพระนโรดม สีหนุขึ้นเป็นกษัตริย์แห่งกัมพูชา (วิชชุ วุฒานุกรักษ์, 2555: 184)

อย่างไรก็ตามสถาบันกษัตริย์ในกัมพูชาดำรงอยู่จนกระทั่งใน ค.ศ. 1970 ก็ขาดช่วงลงเนื่องจากเกิดการรัฐประหาร ซึ่งนำโดยนายพลลอน นอล ในครั้งนั้นได้มีการถอดถอนพระบาทสมเด็จพระนโรดม สีหนุ ออกจากตำแหน่งกษัตริย์ พร้อมทั้งเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองเป็นระบอบสาธารณรัฐการปกครองในระบอบดังกล่าวนี้ดำเนินมาได้ไม่นานเพราะใน ค.ศ. 1975 กองกำลังคอมมิวนิสต์กัมพูชา หรือเขมรแดง ก็ได้เข้ายึดครองกรุงพนมเปญ และเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเป็นสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ นับแต่นั้นมากัมพูชาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองอีกหลายครั้งโดยปราศจากสถาบันกษัตริย์ จวบจน ค.ศ. 1993 เมื่อองค์กรบริหารชั่วคราวแห่งสหประชาชาติในกัมพูชา (United Nations Transitional Authority in Cambodia; UNTAC) เข้ามา มีบทบาทในเปลี่ยนแปลงการปกครองในกัมพูชา โดยได้จัดให้มีการเลือกตั้งขึ้น และมอบหมายให้สมาชิกสภาที่มาจากการเลือกตั้งนั้นดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1993 ขึ้น โดยกัมพูชาได้เปลี่ยนชื่อประเทศอย่างเป็นทางการเป็น "ราชอาณาจักรกัมพูชา" และภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนี้เองได้กำหนดให้กัมพูชาปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยได้อัญเชิญพระบาทสมเด็จพระนโรดม สีหนุ ขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์อีกครั้ง เป็นการกลับคืนมาของสถาบันกษัตริย์และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนโรดม สีหนุนี้ (วิชชุ วุฒานุกรักษ์, 2555: 185 - 186)

จากรัฐธรรมนูญกัมพูชาทั้ง 6 ฉบับ มีรัฐธรรมนูญเพียง 2 ฉบับที่อยู่ภายใต้การปกครองโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และมีบทบัญญัติว่าด้วยพระมหากษัตริย์ คือ *รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา 1947* (รัฐธรรมนูญภายใต้การกำกับของฝรั่งเศส) และ *รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา 1993* (รัฐธรรมนูญฉบับประชาธิปไตยแบบเสรีพุทธ) ในการรวบรวมคำศัพท์จากรัฐธรรมนูญ 2 ฉบับดังกล่าว พบว่ากลุ่มคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ดังนี้

พระมหากษัตริย์มีสถานะเป็นผู้ปกครองสูงสุด เป็นประมุขของรัฐรูปแบบหนึ่งที่มีมานับตั้งแต่สมัยโบราณ พบว่าในปัจจุบันมีประเทศที่ปกครองโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเช่นเดียวกับกัมพูชาจำนวน 44 ประเทศ โดยทั่วไปพบว่าคำเรียกพระมหากษัตริย์และประมุขของประเทศนั้นมี

ความแตกต่างกันออกไปตามคตินิยม (วิชชุ วุฒานุกรักษ์, 2555: 9) เช่น ในรัฐธรรมนูญของไทยมีการใช้คำว่า "พระมหากษัตริย์" ซึ่งหมายถึงนักรบผู้ยิ่งใหญ่ มาจากคติเรื่องวรรณะของอินเดียที่ถือว่าวรรณะกษัตริย์เป็นวรรณะนักรบ "พระเจ้าแผ่นดิน" ซึ่งมีคติมาจากกฎหมายไทยสมัยโบราณถือว่าพระมหากษัตริย์เป็นเจ้าของที่ดินในประเทศทั้งหมด ราษฎรเป็นผู้อาศัยแผ่นดินทำกิน "พระเจ้าอยู่หัว" ซึ่งมีคติมาจากการเทิดทูนพระมหากษัตริย์เอาไว้เหนือเกล้าฯ และมองว่าพระองค์สืบเชื้อสายมาจากพระราม จึงเป็นพระเจ้า มิใช่มนุษย์ อีกทั้งยังอยู่เหนือข้าแผ่นดินเป็นเจ้าชีวิตของข้าแผ่นดินทั้งปวง อีกคำคือ "ในหลวง" ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานไว้ว่ามีที่มาจากในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่มีการเรียนพระมหากษัตริย์ว่า "ขุนหลวง" หมายถึงขุนใหญ่กว่าคนอื่นทุกชาติทุกภาษา ในสมัยกรุงธนบุรีก็ยังคงเรียกพระเจ้ากรุงธนบุรีว่า "ขุนหลวงตาก" ต่อมาได้มีการนำเอาคำว่า "หลวง" ไปประกอบท้ายคำอื่นเพื่อสื่อความหมายว่า "เนื่องด้วยพระเจ้าแผ่นดิน" เช่น คนหลวง อันหมายถึง คนของขุนหลวง ช่างหลวง อันหมายถึงช่างของขุนหลวง และคงจะใช้ในการเรียนพระเจ้าแผ่นดินตามสะดวกว่า "ในหลวง" (วิชชุ วุฒานุกรักษ์, 2555: 10 - 11)

คำเรียกพระมหากษัตริย์ปรากฏใช้ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาจำนวน 2 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 และรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 โดยมีคำศัพท์หลากหลาย ดังนี้

ตารางที่ 41 คำเรียกพระมหากษัตริย์ในรัฐธรรมนูญกัมพูชา

คำที่	ภาษาเขมร	คำแปล
1	กฺยฺทฺรา	กษัตริย์
2	ព្រះប្រមុខរដ្ឋ	พระประมุขรัฐ
3	ព្រះមហាក្សត្រ/ព្រះមហាក្សត្រី	พระมหากษัตริย์
4	អគ្គប្រមុខ	อัครประมุข
5	អគ្គសេនាប្រមុខ	อัครเสนาประมุข

1.1.1 กฺยฺทฺรา (กษัตริย์)

พจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (ជួន ណាត, 1967: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของคำศัพท์ กฺยฺทฺรา ไว้ว่า “ស្តេចប្រសជ្ជចក្រត្រដែរ” แปลว่า “กษัตริย์ชายเช่นเดียวกับกษัตริย์ (แปลโดยผู้วิจัย)” สอดคล้องกับความหมายในที่พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ออนไลน์) ที่ว่า [กะสัตตรา] (กลอน) น. กษัตริย์ เช่น มีองค์อิสราธิปัตย์ ทรงนามภูวไนย คือ

พรหมทัตกษัตรา (กฤษณา). ทั้งนี้ พจนานุกรมภาษาเขมรให้ความหมายเฉพาะเจาะจงกว่าภาษาไทย เพราะมีการระบุเพศว่า **กฺยฺត្រា** (กษัตริย์) ต้องเป็นเพศชายเท่านั้น

คำว่า **กฺยฺត្រា** (กษัตริย์) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 1 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947

ตารางที่ 42 การปรากฏของคำว่า **กฺยฺត្រា** (กษัตริย์)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
✓	✗	✗	✗	✗	✗

ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 **กฺยฺត្រា** (กษัตริย์) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงการสืบต่อราชสมบัติของประเทศกัมพูชา โดยระบุอย่างชัดเจนว่าราชสมบัติถือเป็นมรดกตกทอดของกษัตริย์ทั้งหลายที่สืบเชื้อสายจากสมเด็จพระนเรศวรมหาราชมาธิบดินทร์พระองค์ด้วง (มาตรา 25) และในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 45

บทที่ ๒๕

สิทธิการสืบพระมหากษัตริย์ ត្រូវកំណត់តាំងពីព្រះជន្មយុវជប់ប្រាំបីព្រះវង្ស។ បើប្រសិនបើព្រះមហាក្សត្រិយ៍ បិតនៅក្នុងអនិតិភាព ឬ គ្មានសមត្ថភាពនឹងទ្រង់ប្រើព្រះរាជសិទ្ធិទេនោះ ព្រះរាជសិទ្ធិនោះត្រូវជាការរបស់ព្រះរាជានុសិទ្ធិយុវព្រះអង្គ។

ក្រុមប្រឹក្សារាជសម្បត្តិ ជាអ្នកវិនិច្ឆ័យថា ព្រះមហាក្សត្រិយ៍គ្មានសមត្ថភាព ហើយ បើមានกรณีผู้เถา: ក្រុមប្រឹក្សារាជសម្បត្តិ ត្រូវចាត់តាំង**กฺยฺត្រា** យុវព្រះអង្គក្នុងព្រះរាជវង្សានុវង្ស ជាព្រះរាជានុសិទ្ធិ។

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ๑๙๔๗)

มาตรา 29

นิติภาวะ แห่งพระมหากษัตริย์ถูกกำหนดไว้ตั้งแต่พระชนมายุสิบแปดพรรษา หากพระมหากษัตริย์ยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือไม่มีความสามารถที่จะใช้พระราชสิทธินั้น พระราชสิทธินั้นต้องเป็นหน้าที่ของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

สภาที่ปรึกษาราชสมบัติเป็นผู้วินิจฉัยว่า พระมหากษัตริย์ไม่มีความสามารถ และหากมีกรณีเช่นนี้ ที่ปรึกษาราชสมบัติต้องจัดตั้ง**กษัตรา** หนึ่งพระองค์ในพระราชวงศานุวงศ์เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947)

สิทธิการ (นิติภาวะ) ภาษากฎหมาย หมายถึง การบรรลุนิติภาวะ หรือระดับอายุที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งถูกกำหนดให้ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายต่อการกระทำทุกอย่างของตนและมีสิทธิตาม

กฎหมายตามที่ประชาชนทั่วไปมี จากตัวอย่างข้างต้นรัฐธรรมนูญกำหนดว่า ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ยังมีพระชนมายุไม่ถึง 18 พรรษาและไม่บรรลุนิติภาวะ หรือไม่มีความสามารถในการใช้พระราชอำนาจตามสิทธิของพระองค์ในการปฏิบัติพระราชกิจต่าง ๆ ที่ปรึกษาราชสมบัติจะจัดตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ โดยพิจารณาคัดเลือกจากกษัตริย์พระองค์หนึ่งในบรรดาพระราชวงศานุวงศ์

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 สามารถสรุปได้ว่า **กุงฺรฺ** (กษัตริย์) หมายถึง พระมหากษัตริย์และพระราชวงศานุวงศ์ ซึ่งรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ว่ามีสิทธิในราชสมบัติที่สืบทอดกันมาในเชื้อสายของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชธิเบตพระองค์ด้วง และมีสิทธิในการทำหน้าที่เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรืออยู่ในสภาวะที่ไม่สามารถใช้พระราชอำนาจด้วยพระองค์เองได้

1.1.2 **ព្រះប្រមុខរដ្ឋ (พระประมุขรัฐ)**

พจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (ជួន ណាត, 1967: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของคำศัพท์ คำว่า **ប្រមុខ** (ประมุข) ไว้ว่า

គុ. ដែលជាប្រធាន, ជាតំបន់, ចម្បង; ដែលប្រសើរក្រៃលែង; ដែលជាងក, ជាទី ១ ។ ន. ជនជាប្រធាន, ជាតំបន់, ... : ព្រះរាជាជាប្រមុខនៃមនុស្សទាំងឡាយ (ក្នុងប្រទេសរបស់ព្រះអង្គ), សមុទ្រជាប្រមុខនៃទឹកទាំងឡាយ, ព្រះចន្ទជាប្រមុខនៃផ្កាយទាំងឡាយ, ព្រះអាទិត្យជាប្រមុខនៃកញ្ចប់ទាំងឡាយ

คุณ. ซึ่งเป็นประธาน, เป็นใหญ่ที่สุด, เป็นหลัก; ซึ่งยิ่งใหญ่; ซึ่งเป็นเอก, เป็นที่ 1 น. ผู้เป็นประธาน, เป็นใหญ่ที่สุด : พระราชาเป็นประมุขของคนทั้งหลาย (ในประเทศของพระองค์), มหาสมุทรเป็นประมุขแห่งน้ำทั้งหลาย, พระจันทร์เป็นประมุขของดวงดาวทั้งหลาย, พระอาทิตย์เป็นประมุขของความร้อนทั้งหลาย

เมื่อนำเข้ามาประกอบกับคำว่า **រដ្ឋ (รัฐ)** เป็น **ប្រមុខរដ្ឋ (ประมุขรัฐ)** หมายถึง “**ប្រមុខរបស់រដ្ឋ, តំណាងជាប្រធានក្នុងប្រទេស**” ซึ่งแปลได้ว่า “**ประมุขของรัฐ, ผู้เป็นใหญ่ซึ่งเป็นหัวหน้าของประเทศ (แปลโดยผู้วิจัย)**” ความหมายดังกล่าวสอดคล้องกับพจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ออนไลน์) ที่กำหนดไว้ว่า ประมุข หมายถึง “**น. ผู้เป็นใหญ่เป็นหัวหน้าของประเทศหรือศาสนาเป็นต้น. (ส. ปรมุข; ป. ปมุข).**”

คำว่า **ព្រះប្រមុខរដ្ឋ (พระประมุขรัฐ)** ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชาจำนวน 1 ฉบับ คือรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993

ตารางที่ 43 การปรากฏของคำว่า **พระบรมอัฐิ** (พระประมุขรัฐ)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	x	x	x	✓

ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 **พระบรมอัฐิ** (พระประมุขรัฐ) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงสถานะของพระมหากษัตริย์ โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 46

บทที่ ๗

พระมหากษัตริย์กัมพูชา ทรงครองราชสมบัติ ชั่วคราวโดยมีอัครราชทูตเป็นผู้แทน

พระมหากษัตริย์ ทรงเป็นพระประมุขรัฐตลอดพระชนม์ชีพ

หลังพระมหากษัตริย์ อัครราชทูตจะปฏิบัติหน้าที่แทน

มาตรา 7

พระมหากษัตริย์กัมพูชาทรงครองราชสมบัติ แต่ทรงไม่ครองอำนาจเลย

พระมหากษัตริย์ ทรงเป็น**พระประมุขรัฐ**ตลอดพระชนม์ชีพ

องค์พระมหากษัตริย์ ไม่อาจถูกผู้ใดล่วงละเมิดได้เลย

(รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993)

จากตัวอย่างข้างต้น รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 บัญญัติสถานะของพระมหากษัตริย์เอาไว้ว่า พระมหากษัตริย์แห่งกัมพูชามีสถานะเป็นพระประมุขรัฐ ซึ่งไม่ว่าผู้ใดก็ล่วงละเมิดไม่ได้ ทรงครองราชสมบัติแห่งกัมพูชา แต่ไม่ถือครองอำนาจ (มาตรา 7) หากพระมหากษัตริย์ไม่อาจปฏิบัติภารกิจได้ ประธานวุฒิสภาจะรับหน้าที่ประมุขของรัฐแทน (มาตรา 30 ใหม่) แต่หากประธานวุฒิสภาไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ก็อาจมอบหน้าที่ให้แก่บุคคลอื่นคือ รองประธานวุฒิสภาลำดับที่ 1 รองประธานรัฐสภาลำดับที่ 1 รองประธานวุฒิสภาลำดับที่ 2 และรองประธานรัฐสภาลำดับที่ 2 ตามลำดับ (มาตรา 11 ใหม่)

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 สามารถสรุปได้ว่า **พระบรมอัฐิ** (พระประมุขรัฐ) หมายถึง พระมหากษัตริย์มีสถานะเป็นประมุขหรือผู้นำของรัฐตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์ คำศัพท์ **พระบรมอัฐิ** (พระประมุขรัฐ) ปรากฏเฉพาะในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 ในรัฐธรรมนูญฉบับอื่น ๆ ก็ได้มีการกล่าวถึงประมุขของรัฐเช่นเดียวกัน แต่เป็นเพราะการปกครองภายใต้ระบอบที่ไม่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จึงปรากฏการใช้เพียงคำว่า **พระบรมอัฐิ** (พระประมุขรัฐ)

1.1.3 **ព្រះមហាក្សត្រ/ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ (พระมหากษัตริย์)**

คำว่า **ក្សត្រ** หมายถึง "กษัตริย์, นักรบ" สามารถเขียนได้สองแบบคือ **ក្សត្រ** หรือ **ក្សត្រិយ៍** (กังวล คัชชีมา, 2548: 646) **ព្រះមហាក្សត្រ/ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ (พระมหากษัตริย์)** จึงหมายถึง กษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่, นักรบผู้ยิ่งใหญ่

คำว่า **ព្រះមហាក្សត្រ/ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ (พระมหากษัตริย์)** ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชาจำนวน 2 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 และรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993

ตารางที่ 44 การปรากฏของคำว่า **ព្រះមហាក្សត្រ/ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ (พระมหากษัตริย์)**

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
✓	✗	✗	✗	✗	✓

ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 **ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ (พระมหากษัตริย์)** ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงสถานะ อำนาจ หน้าที่ของพระมหากษัตริย์ รวมทั้งหน้าที่ของประชาชนที่มีต่อพระมหากษัตริย์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 47

មាត្រា ១៦

ខេមរជននីមួយៗ ត្រូវមានចិត្តស្មោះត្រង់ចំពោះព្រះមហាក្សត្រិយ៍។ ត្រូវមានករណីយកិច្ចគោរពប្រតិបត្តិច្បាប់ ការពារប្រទេស ហើយជួយរដ្ឋាភិបាលដោយបង់ពន្ធដារ និងដោយវិធីគ្រប់យ៉ាងដែលមានបញ្ញត្តិទុកក្នុងច្បាប់។

มาตรา 16

ประชาชนเขมรทุกคนต้องมีใจซื่อตรงต่อ**พระมหากษัตริย์** ต้องมีหน้าที่เคารพปฏิบัติ ตามกฎหมาย ป้องกันประเทศ และช่วยรัฐบาลด้วยการเสียภาษีและทุกวิธีที่มีบัญญัติไว้ในกฎหมาย

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947)

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 สามารถสรุปสถานะ บทบาท และหน้าที่ของ **ព្រះមហាក្សត្រ (พระมหากษัตริย์)** ได้ดังนี้ ประเทศกัมพูชาเป็นเป็นประชาชาติหนึ่งที่มีพระมหากษัตริย์ครองราชย์ (มาตรา 1) ประชาชนเขมรทุกคนต้องมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ (มาตรา 16) พระมหากษัตริย์ทรงเป็นอัครประมุขของรัฐ เป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ (มาตรา 35) อีกทั้งทรงเป็นอัครเสนาประมุขของกำลังทหารทั้งหลายแห่งพระ

ราชอาณาจักรอีกด้วย (มาตรา 45) พระมหากษัตริย์จะสามารถใช้พระราชสิทธิใด ๆ ของพระองค์ได้ ต่อเมื่อทรงบรรลุนิติภาวะคือเมื่อมีพระชนมายุครบ 18 พรรษา แต่หากพระองค์ยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะหรืออยู่ในสถานะที่ไม่สามารถใช้พระราชสิทธิได้โดยได้รับการวินิจฉัยจากสภาที่ปรึกษาราชสมบัติ แล้วนั้น พระราชสิทธิทั้งหลายทั้งปวงจะต้องเป็นหน้าที่ของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (มาตรา 29 และมาตรา 30) ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา 1947 (รัฐธรรมนูญภายใต้การกำกับของฝรั่งเศส) กำหนดไว้ว่า พระมหากษัตริย์ทรงซึ่งพระราชสิทธิในการสร้างพร้อมทั้งทรงพระราชทานบรรดาศักดิ์ ทางพลเมืองและทางทหาร และทรงเป็นประธานในสภาอิสริยยศและทรงพระราชทานเครื่องประดับยศ (มาตรา 42) พระมหากษัตริย์ทรงซึ่งพระราชสิทธิยกเว้นโทษและลดโทษ (มาตรา 44) ทั้งนี้รัฐธรรมนูญยังได้บัญญัติไว้ว่าห้ามมิให้แก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อลดพระราชสิทธิทั้งหลายของพระมหากษัตริย์ตามที่ได้ตราไว้แล้ว (มาตรา 98)

อำนาจในการปกครองทั้งปวงมาจากพระมหากษัตริย์ การใช้อำนาจต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ (มาตรา 21) อำนาจตุลาการจะถูกใช้โดยศาลทุกชั้นทุกพระแผนกภายใต้พระบรมนามแห่งพระมหากษัตริย์ (มาตรา 24) อำนาจนิติบัญญัติใช้โดยรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีภายใต้พระบรมนามแห่งพระมหากษัตริย์ (มาตรา 22 และมาตรา 23) โดยพระองค์ทรงซึ่งสิทธิในการเสนอความคิดเห็นร่างกฎหมาย (มาตรา 22) ประกาศให้ใช้กฎหมายทั้งหลาย (มาตรา 36) และยังสามารถส่งพระราชสาส์นไปยังรัฐสภาและสภาที่ปรึกษาพระราชอาณาจักรเพื่อให้พิจารณากฎหมายที่ประกาศใช้แล้วใหม่อีกครั้งได้ด้วยเช่นกัน (มาตรา 36) ทั้งนี้ผู้ที่มีสิทธิขอแก้ไขรัฐธรรมนูญได้มีพระมหากษัตริย์ นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา และประธานสภาที่ปรึกษาพระราชอาณาจักร โดยประธานสภาทั้งสองนี้กระทำการเสนอขอได้โดยผ่านการอนุมัติจากสภาของตนซึ่งได้ลงมติโดยมีจำนวนสมาชิกอย่างน้อยหนึ่งในสี่ (มาตรา 99) พระมหากษัตริย์ทรงซึ่งพระราชอำนาจในการลงพระราชหัตถเลขาในสนธิสัญญาทั้งหลายที่ทำกับประเทศฝรั่งเศสและสมาคมรัฐอื่นในสหภาพฝรั่งเศส ทั้งนี้ทรงพระราชทานสัตยาบันแก่สนธิสัญญาเหล่านั้นโดยอาศัยการอนุมัติของรัฐสภา นอกจากนี้พระองค์ยังทรงเป็นผู้แต่งตั้งผู้อาวุโสให้ดำรงตำแหน่งหรือทำหน้าที่ทางการทูตไปยังต่างประเทศ (มาตรา 46) พระมหากษัตริย์ทรงซึ่งพระราชอำนาจจัดตั้งพระราชทายาทและถอดถอนพระราชทายาทจากตำแหน่งได้ โดยต้องทรงประชุมสภาที่ปรึกษาราชสมบัติเพื่อพิจารณาก่อน (มาตรา 26) แต่หากพระมหากษัตริย์มิได้จัดตั้งพระราชทายาทเอาไว้ เมื่อราชสมบัติว่างลง สภาที่ปรึกษาราชสมบัติจะทำหน้าที่จัดตั้งพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่โดยต้องเรียกประชุมภายใน 3 วันหลังจากเหตุการณ์ที่ทำให้ราชสมบัติว่างลง การจัดตั้งพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่นี้จะยึดตามมติข้างมากในที่ประชุม หากมติในที่ประชุมแบ่งเป็นสองส่วนเท่ากันนั้นต้องยึดมติของประธานสภาที่ปรึกษาราชสมบัติ และหากพระมหากษัตริย์องค์ใหม่ยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะจะต้องมีการจัดตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ขึ้นมาทำหน้าที่แทนพระมหากษัตริย์ในพระราชกิจต่าง ๆ ด้วย (มาตรา 27 และมาตรา 30) ใน

ระหว่าง 8 วันนับจากการผลัดเปลี่ยนรัชกาล รัฐสภาต้องประชุมโดยขาดมิได้เพื่อรับสัจจาปณิธานจากพระมหากษัตริย์หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (มาตรา 31) คำแถลงสัจจาปณิธานของพระมหากษัตริย์ที่ต้องแถลงในที่ประชุมรัฐสภา มีข้อความดังต่อไปนี้ “ข้าพเจ้าตั้งสัจจาว่า จะประพฤติตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายทั้งหลายแห่งพระราชอาณาจักร และจะตั้งใจทำประโยชน์แก่รัฐและประชาราษฎร์” (มาตรา 32) สำหรับผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ก่อนจะเข้ารับตำแหน่งก็ต้องแสดงปณิธานในที่ประชุมรัฐสภาด้วยข้อความเดียวกัน โดยตอนท้ายคำแถลงต้องมีการถวายสัจจาปณิธานว่าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ด้วย ดังข้อความว่า “ข้าพเจ้าตั้งสัจจาว่า ข้าพเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์” (มาตรา 33)

ในระหว่างที่ราชบัลลังก์ว่างลงจนถึงก่อนหน้าที่พระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์จะแถลงสัจจาปณิธาน ในระหว่างนั้นประธานรัฐสภาจะรับหน้าที่เป็นประมุขของรัฐ ทว่าในช่วงที่พระมหากษัตริย์ทรงครองราชย์อยู่แต่ไม่ได้ประทับอยู่ในประเทศกัมพูชา หรือไม่สามารถดำเนินพระราชภารกิจได้ตามปกติ พระมหากษัตริย์จะทรงมอบหมายให้สภาที่ปรึกษาสภาใดสภาหนึ่งปฏิบัติภารกิจให้เป็นการชั่วคราว โดยพระองค์จะทรงแต่งตั้งประธานและสมาชิกของสภาที่ปรึกษานั้นโดยคัดเลือกบุคคลนอกเหนือจากสมาชิกรัฐบาล (มาตรา 34)

พระราชภารกิจที่เกี่ยวข้องกับรัฐสภามีดังนี้ พระมหากษัตริย์ทรงติดต่อกับรัฐสภาผ่านพระราชสาส์น (มาตรา 37) พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมรัฐสภา ตามบทบัญญัติมาตรา 58 และ 59 แห่งรัฐธรรมนูญ พระองค์ทรงซึ่งพระราชลิตีในการยุบรัฐสภา แต่จะต้องเป็นไปตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี และทรงยุบรัฐสภาได้เพียงหนึ่งครั้งด้วยเหตุผลเดิม หากมีการยุบรัฐสภา จะต้องมีการจัดการเลือกตั้งใหม่ภายในระยะเวลา 2 เดือนเป็นอย่างมาก (มาตรา 38) พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้เลือกนายกรัฐมนตรี และทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีพร้อมทั้งรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีผู้นั้นกราบบังคมทูลขอให้แต่งตั้ง (มาตรา 39) ในการประชุมคณะรัฐมนตรีพระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งประธานที่ประชุมคณะรัฐมนตรี บันทึกทั้งหลายในเวลาประชุมคณะรัฐมนตรีต้องนำขึ้นกราบบังคมถวายพระมหากษัตริย์ด้วย (มาตรา 40) พระราชลิติตใด ๆ เว้นแต่พระราชลิติตที่เกี่ยวข้องกับการในพระบรมราชวัง นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีคนหนึ่งหรือหลายคนต้องลงนามรับพระบรมราชโองการ (มาตรา 41) การชี้แจงบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเป็นหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ในเวลาประชุมคณะรัฐมนตรี (มาตรา 105) ในการบริหารงานตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญหากเกิดการขัดแย้งไม่สะดวกพระมหากษัตริย์ทรงซึ่งพระราชอำนาจจะบังคับไม่ทรงประกาศให้ใช้กฎหมายใดก็ได้ที่รัฐสภามีมติตั้งขึ้น และทรงมีพระราชอำนาจแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายนั้น โดยคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี พระมหากษัตริย์ทรงซึ่งพระราชอำนาจนี้ตั้งแต่รัฐสภาและสภาที่ปรึกษาพระราชอาณาจักรสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้ จนถึงวันที่มีกำหนดไว้ในกฎหมายพิเศษฉบับหนึ่งซึ่งคณะรัฐมนตรีขอให้ตั้ง พระมหากษัตริย์จะทรงใช้พระราชอำนาจเช่นนี้ได้ เมื่อทรงได้มอบหมายให้สภาทั้งสองพิจารณา

กฎหมายนั้นใหม่อีกครั้ง ดังมีในบัญญัติไว้ในมาตรา 36 ของรัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา 106) ทั้งนี้ผู้อาวุโสคนใดที่พระมหากษัตริย์ทรงต้องการให้ตั้งคณะรัฐมนตรี จะทำบัญชีรายชื่อสมาชิกของคณะรัฐมนตรีนั้นให้เสร็จสิ้นเพื่อจะนำตัวไปแสดงในรัฐสภา จนกว่าพระมหากษัตริย์จะทรงเห็นชอบกับชื่อนามที่มีในบัญชีนั้น (มาตรา 107) พระราชภารกิจที่เกี่ยวข้องกับศาลคือ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งผู้พิพากษาทั้งหลายตามที่สภาที่ปรึกษาชั้นสูงของศาลเสนอขอ (มาตรา 43) พระมหากษัตริย์ทรงมีส่วนร่วมในการจัดตั้งสภาที่ปรึกษาชั้นสูงของศาล โดยสมาชิกของสภาแห่งนี้จำนวน 2 ตำแหน่งมาจากการจัดตั้งของพระมหากษัตริย์ (มาตรา 96) ข้อความแสดงถึงพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นประมุขของรัฐว่า แม้จะมีฐานะเป็นผู้ปกครองสูงสุดของประเทศ และมีอำนาจในการปกครองแต่อย่างไรก็ตามอำนาจของพระมหากษัตริย์นั้นถูกจำกัดให้ใช้ภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยรัฐสภาและรัฐมนตรีจะเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติในพระนามของพระมหากษัตริย์ และศาลจะเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการในพระนามของพระมหากษัตริย์

ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 **ព្រះមហាក្សត្រ** (พระมหากษัตริย์) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงสถานะ อำนาจ และหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 48

មាត្រា ២៦ ថ្មី

ព្រះមហាក្សត្រ ទ្រង់ឡាយព្រះហស្តលេខាលើសន្និសីទ និង អនុសញ្ញាអន្តរជាតិ ហើយទ្រង់ប្រទានសច្ចាប័នលើសន្និសីទ និង អនុសញ្ញាទាំងនេះ ក្រោយបានទទួលការ អនុម័តយល់ព្រមពីរដ្ឋសភា និង ព្រឹទ្ធសភា។
มาตรา 26 (ใหม่)

พระมหากษัตริย์ ทรงลงพระปรมาภิไธยในสนธิสัญญาและอนุสัญญาระหว่างชาติ และทรงประธานสัตยาบัน ในสนธิสัญญาและอนุสัญญาเหล่านั้น หลังได้รับการอนุมัติเห็นชอบจากรัฐสภาและวุฒิสภา

(รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการกล่าวถึงอำนาจและหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ในการลงพระปรมาภิไธย รวมทั้งประธานสัตยาบันในสนธิสัญญาและอนุสัญญาระหว่างประเทศ ทั้งนี้สนธิสัญญาและอนุสัญญาเหล่านั้นต้องได้รับการอนุมัติจากรัฐสภาและวุฒิสภาแล้ว (มาตรา 26 ใหม่)

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 สามารถสรุปได้ว่า **ព្រះមហាក្សត្រ** (พระมหากษัตริย์) เป็นคำศัพท์ที่ใช้กล่าวถึงพระมหากษัตริย์แห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชาที่ปรากฏใช้ในแทบทุกหมวดของรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว และมีบทบาทในทุกสาระสำคัญของ

รัฐธรรมนูญ โดยสามารถสรุปสถานะ บทบาท และหน้าที่ของ **พระมหากษัตริย์** (พระมหากษัตริย์) จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 ได้ดังนี้ พระมหากษัตริย์แห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชามาจากการคัดเลือก โดยผู้มีคุณสมบัติต้องเป็นสมาชิกของพระราชวงศานุวงศ์เขมร ซึ่งมีพระชนมายุอย่างน้อย 30 พรรษา และเป็นเชื้อสายของพระมหากษัตริย์องค์ด้วง หรือสมเด็จพระนโรดม หรือสมเด็จพระสีสุวดี ทั้งนี้เมื่อได้รับการคัดเลือกแล้วพระองค์จะต้องแถลงพระสัจจาปณิธานก่อนขึ้นครองราชสมบัติด้วย (มาตรา 14) พระมหากษัตริย์กัมพูชาทรงมีสถานะเป็นพระประมุขของรัฐ ผู้ใดจะล่วงละเมิดพระองค์มิได้ พระองค์จะทรงครองราชสมบัติแต่ไม่ถือพระราชอำนาจ (มาตรา 7) โดยที่บทบัญญัตินี้ไม่สามารถขอแก้ไขได้ (มาตรา 17) บทบัญญัตินี้แสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์เป็นเพียงสัญลักษณ์ของประเทศเท่านั้น และคณะรัฐมนตรี สภา ศาล รวมทั้งองค์กรของรัฐอื่น ๆ จะเป็นผู้ใช้อำนาจอย่างแท้จริง โดยกระทำในนามของพระมหากษัตริย์ (ปิยบุตร แสงกนกกุล, 2550) พระมหากษัตริย์ทรงเป็นเครื่องหมายแห่งเอกภาพชาติและนิตินัยภาพของชาติ เป็นผู้รับรองเอกราชชาติ อธิปไตย และบูรณภาพดินแดนแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ทรงเป็นผู้รับรองการเคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชนพลเมือง และเคารพสนธิสัญญาระหว่างชาติ (มาตรา 8) พระมหากษัตริย์ต้องวางพระองค์เป็นกลาง เพื่อทรงรับรองการใช้อำนาจสาธารณณะอย่างเที่ยงธรรม (มาตรา 9)

พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ได้แก่ การแต่งตั้ง นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี (มาตรา 19 ใหม่) การลดหย่อนโทษและพระราชทานอภัยโทษ (มาตรา 27) พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้สร้างและพระราชทานเครื่องอิสริยยศชาติ รวมทั้งบรรดาศักดิ์ ตำแหน่งทางทหารและพลเรือนตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 29 ใหม่) ทว่าพระองค์มิได้ทรงมีอำนาจแต่งตั้งพระรัชทายาทเพื่อสืบทอดราชสมบัติ (มาตรา 10) พระมหากษัตริย์มีพระราชภารกิจในการออกว่าราชการอย่างเป็นทางการ 2 ครั้งในหนึ่งเดือน เพื่อให้นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีเข้าเฝ้าถวายรายงานเกี่ยวกับสภาพการณ์ของประเทศชาติ (มาตรา 20) พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้รับสารแต่งตั้งเอกอัครราชทูตหรือผู้แทนวิสามัญ และผู้แทนผู้มีอำนาจเต็มของต่างประเทศ มาประจำในพระราชอาณาจักรกัมพูชา (มาตรา 25) ในช่วงเวลาที่ประเทศชาติเผชิญกับภัยพิบัติ พระมหากษัตริย์เป็นผู้ประกาศให้ประเทศชาติอยู่ในภาวะฉุกเฉิน ภายหลังจากได้มติเป็นเอกฉันท์จากนายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา และประธานวุฒิสภา (มาตรา 22 ใหม่) พระมหากษัตริย์ดำรงตำแหน่งเป็นประธานของสถาบันต่าง ๆ ได้แก่ สภากฎหมายป้องกันชาติสูงสุด ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยกฎหมายฉบับหนึ่ง โดยพระองค์มีอำนาจในการประกาศสงคราม ภายหลังจากการอนุมัติของรัฐสภาและวุฒิสภา (มาตรา 24 ใหม่) ทรงเป็นผู้นำของสมัชชาแห่งชาติ (มาตรา 148 ใหม่ (มาตรา 129 เดิม)) รวมทั้งทรงเป็นผู้บัญชาการสูงสุดแห่งกองทหารเขมรภูมินทร์อีกด้วย (มาตรา 23) พระมหากษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจในการลงพระปรมาภิไธยในการกระทำต่าง ๆ การลงพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์นี้เป็นการใช้อำนาจ

อธิปไตยของประชาชนในนามพระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขรัฐ โดยในรัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ว่า พระมหากษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจลงพระปรมาภิไธยในเอกสารดังต่อไปนี้

1) พระราชกฤษฎีกาแต่งตั้ง โยกย้ายหรือให้สิ้นสุดภารกิจของข้าราชการชั้นสูง ทั้งพลเรือนและทหาร เอกอัครราชทูตและผู้แทนวิสามัญ และผู้แทนผู้มีอำนาจเต็ม ตามความกราบบังคมทูลเสนอของคณะรัฐมนตรี (มาตรา 21)

2) พระราชกฤษฎีกาแต่งตั้ง โยกย้าย หรือถอดถอนผู้พิพากษาแผนกยุติธรรมตามความกราบบังคมทูลเสนอ ของคณะที่ปรึกษาผู้พิพากษาชั้นสูงสุด (มาตรา 21)

3) พระราชกฤษฎีกาตามความกราบบังคมทูลเสนอขอจากคณะรัฐมนตรี (มาตรา 28 ใหม่)

4) พระราชกฤษฎีกาแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี (มาตรา 119 ใหม่ (มาตรา 100 เดิม))

5) พระราชกำหนดประกาศให้ใช้รัฐธรรมนูญ กฎหมายที่รัฐสภาอนุมัติและผ่านการตรวจสอบจากวุฒิสภาแล้ว (มาตรา 28 ใหม่)

6) สนธิสัญญาและอนุสัญญาระหว่างชาติ โดยทรงประธานสัตยาบันในสนธิสัญญาและอนุสัญญาเหล่านั้น หลังได้รับการอนุมัติเห็นชอบจากรัฐสภาและวุฒิสภา (มาตรา 26 ใหม่)

7) กฎหมายที่รัฐสภาได้อนุมัติ และวุฒิสภาได้ตรวจสอบเสร็จสรรพแล้ว พระมหากษัตริย์จะทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศให้มีผลบังคับใช้ในกรุงเทพมหานครในระยะเวลา 10 วันหลังจากที่ประกาศใช้ และบังคับใช้ทั่วประเทศในระยะเวลา 20 วันหลังวันที่ประกาศใช้ แต่หากเป็นกฎหมายนี้ที่ต้องใช้เป็นการด่วนจะมีผลบังคับใช้ทันทีทั่วประเทศหลังวันประกาศใช้ ทั้งนี้กฎหมายที่พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว จะต้องลงประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา และเผยแพร่ไปทั่วประเทศให้ทันตามเวลาที่กำหนดข้างต้น (มาตรา 93 ใหม่)

หากพระมหากษัตริย์ประชวรและต้องได้รับการรักษาพระโรค ณ ต่างประเทศ พระองค์สามารถมอบอำนาจการลงพระปรมาภิไธยในพระราชกำหนดหรือพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวข้างต้นนี้ให้แก่ประมุขรัฐผู้แทนพระองค์ลงลายมือชื่อแทนได้โดยพระราชสาส์นมอบสิทธิ (มาตรา 28 ใหม่) ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่สามารถปฏิบัติพระราชภารกิจในฐานะประมุขของรัฐได้ เนื่องจากประชวรหนักโดยได้รับการยืนยันจากคณะแพทย์ผู้เชี่ยวชาญที่คัดเลือกโดยประธานวุฒิสภา ประธานรัฐสภา และนายกรัฐมนตรี หรือในกรณีที่พระมหากษัตริย์สวรรคต หรือด้วยเหตุผลอื่น เมื่อนั้นให้ประธานวุฒิสภาปฏิบัติหน้าที่เป็นประมุขของรัฐแทนพระองค์ในฐานะผู้สำเร็จราชการ แต่หากประธานวุฒิสภาไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ สามารถมอบหน้าที่นี้ให้แก่ รองประธานลำดับที่ 1 วุฒิสภา รองประธานลำดับที่ 1 รัฐสภา รองประธานลำดับที่ 2 วุฒิสภา หรือรองประธานลำดับที่ 2 รัฐสภา ตามลำดับ (มาตรา 11 ใหม่ และมาตรา 12 ใหม่)

จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดินตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญผ่านสถาบันต่าง ๆ ของรัฐ ได้แก่ วุฒิสภา

รัฐสภา และศาล โดยไม่ทรงปฏิบัติภารกิจทางการเมืองด้วยพระองค์เอง การใช้อำนาจใด ๆ ไม่ว่าจะ เป็นอำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการ ดังนั้นหากเกิดความผิดพลาดใดขึ้นย่อมถือว่าพระมหากษัตริย์มิได้ทรงกระทำผิด โดยจะไม่ทรงประกอบกรไต่ทางการเมืองด้วยพระองค์เอง ทั้งอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ หากเกิดความคลาดเคลื่อนผิดพลาดใด ๆ ย่อมถือว่ามิได้ทรงกระทำผิดสอดคล้องกับบทบัญญัติที่มีใจความว่า “พระมหากษัตริย์กัมพูชาทรง ครองราชสมบัติ แต่ทรงไม่ถืออำนาจเลย พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขรัฐตลอดพระชนม์ชีพ พระมหากษัตริย์ไม่อาจถูกผู้ใดล่วงละเมิดได้ (มาตรา 7)” ส่วนผู้ที่ต้องรับผิดชอบต่อความผิดพลาดที่ เกิดขึ้นคือ องค์กรเจ้าของเรื่องและผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการซึ่งถือเป็นผู้แทนขององค์กร นั้นๆ ในรัฐธรรมนูญ (พระราชอำนาจตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ, 2552)

พระราชภารกิจที่เกี่ยวข้องกับรัฐสภามีดังนี้ ในการเปิดสมัยประชุมครั้งแรกของรัฐสภา จะกระทำภายใน 60 วันเป็นอย่างช้าหลังการเลือกตั้ง โดยพระมหากษัตริย์จะเป็นผู้เรียกประชุม (มาตรา 82 ใหม่) รัฐสภาจะจัดการประชุมสมัยสามัญปีละ 2 ครั้งแต่ละสมัยประชุม มีระยะเวลาอย่างน้อย 3 เดือน แต่หากพระมหากษัตริย์ นายกรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกรัฐสภาจำนวนอย่างน้อยหนึ่งใน สามมีคำร้องขอ คณะกรรมาธิการถาวรของรัฐสภาสามารถเรียกประชุมรัฐสภาสมัยวิสามัญ ได้ (มาตรา 83) โดยทั่วไปการประชุมของรัฐสภาต้องทำโดยเปิดเผย แต่หากมีคำร้องขอจากประธาน หรือจากสมาชิกจำนวนหนึ่งในสิบเป็นอย่างน้อย จากพระมหากษัตริย์ หรือจากนายกรัฐมนตรี อาจจัด ประชุมเป็นการลับได้ (มาตรา 88 ใหม่ (สอง))

พระมหากษัตริย์มีอำนาจในการยุบสภาภายหลังจากพระองค์ทรงได้รับคำกราบบังคมทูล เสนอจากนายกรัฐมนตรีและหลังจากทรงได้รับความเห็นชอบจากประธานรัฐสภาแล้ว และจะต้อง ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาใหม่ ภายใน 60 วันเป็นอย่างช้า นับตั้งแต่วันที่รัฐสภาถูกยุบ แต่หาก อยู่ในช่วงสงครามหรือในสภาวะพิเศษอย่างอื่นซึ่งมีอาจจะทำการเลือกตั้งได้ รัฐสภาสามารถประกาศ ต่ออายุสมาชิกภาพของตนเองไปได้อีก 1 ปี ตามคำเสนอของพระมหากษัตริย์ (มาตรา 78)

ในการจัดตั้งรัฐบาล พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้แต่งตั้งผู้ที่มีความเหมาะสมหนึ่งคนในบรรดา ผู้แทนราษฎรของพรรคซึ่งชนะการเลือกตั้งให้เป็นผู้ตั้งรัฐบาล โดยพระมหากษัตริย์จะทรงดำเนินการ ตามคำเสนอขอจากประธานรัฐสภา โดยมีมติเป็นเอกฉันท์จากรองประธานรัฐสภาทั้งสองคน บุคคลที่ ได้รับการเลือกตั้งให้เป็นผู้ตั้งรัฐบาลนี้จะนำกลุ่มผู้แทนราษฎรหรือผู้แทนสมาชิกพรรคในรัฐสภาซึ่ง สนับสนุนให้รับตำแหน่งต่างๆ ในรัฐบาลไปขอความไว้วางใจจากรัฐสภา เมื่อรัฐสภาลงมติไว้วางใจแล้ว พระมหากษัตริย์จะทรงออกพระราชกฤษฎีกาแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีทั้งหมด (มาตรา 119 ใหม่ (มาตรา 100 เดิม)) ทั้งนี้พระมหากษัตริย์จะติดต่อกับรัฐสภาด้วยพระราชสาส์น วุฒิสภาและรัฐสภาไม่มีสิทธิที่จะ นำเอาพระราชสาส์นนั้นมาวิพากษ์วิจารณ์ปรึกษาหารือได้ (มาตรา 18 ใหม่)

พระราชภารกิจที่เกี่ยวข้องกับวุฒิสภามีดังนี้ โดยทั่วไปสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนอย่างมาก เท่ากับครึ่งหนึ่งของสมาชิกรัฐสภาทั้งหมด ในบรรดาสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดนั้น มี 2 คนมาจากการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ (มาตรา 100 ใหม่) สมาชิกวุฒิสภามีจำนวนรวม 61 คน พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา 2 คน พร้อมทั้งประธาน รองประธานคนที่ 1 รองประธานคนที่ 2 แห่งวุฒิสภา ส่วนสมาชิกอื่นแห่งวุฒิสภา ได้รับแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ ตามคำแนะนำของประธานวุฒิสภา และประธานรัฐสภา ในจำนวนสมาชิกของพรรคซึ่งมีเก้าอี้อยู่ในรัฐสภา (มาตรา 157 ใหม่) พระมหากษัตริย์ทรงติดต่อกับวุฒิสภาด้วยพระราชสาส์น วุฒิสภาและรัฐสภามีอภัยกเอาพระราชสาส์นนี้มาวิพากษ์วิจารณ์ปรึกษาหารือได้ (มาตรา 18 ใหม่)

วาระของวุฒิสภามีกำหนด 6 ปี และต้องพ้นกำหนดในเวลาทีวุฒิสภาชุดใหม่เข้ารับตำแหน่ง ในช่วงสงครามหรือในสถานการณ์พิเศษอื่นๆ ซึ่งไม่อาจดำเนินการเลือกตั้งได้ วุฒิสภาสามารถต่ออายุวาระของตนได้ครั้งละ 1 ปี ตามการเสนอของพระมหากษัตริย์ (มาตรา 102 ใหม่) วุฒิสภาเปิดสมัยประชุมครั้งแรก 60 วันเป็นอย่างช้าภายหลังจากการเลือกตั้ง โดยพระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุม (มาตรา 106 ใหม่ (หนึ่ง)) วุฒิสภาประชุมสมัยสามัญปีละ 2 ครั้ง สมัยประชุมแต่ละครั้ง มีระยะเวลาอย่างน้อย 3 เดือน ถ้ามีคำร้องขอจากพระมหากษัตริย์หรือการร้องขอจากนายกรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกวุฒิสภาจำนวนอย่างน้อยหนึ่งในสาม วุฒิสภาจะเรียกประชุมเป็นสมัยวิสามัญ (มาตรา 107 ใหม่) การประชุมวุฒิสภาต้องทำโดยเปิดเผย แต่หากมีการเสนอขอจากประธาน หรือจากสมาชิกจำนวนอย่างน้อยหนึ่งในสิบ จากพระมหากษัตริย์ นายกรัฐมนตรี หรือประธานรัฐสภา การประชุมวุฒิสภาอาจกระทำการลับได้ (มาตรา 111 ใหม่ (สอง))

พระราชภารกิจที่เกี่ยวข้องกับศาลมีดังนี้ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้รับรองความเป็นอิสระของอำนาจตุลาการ **อุทฺทฺยฺกฺษฺเบ็ฏฺกฺโธมฺมฺเตกฺษฺ** คณะที่ปรึกษาสูงสุดของผู้พิพากษามีหน้าที่ถวายความช่วยเหลือแก่พระมหากษัตริย์ในหน้าที่นี้ (มาตรา 132 ใหม่ (มาตรา 113 เดิม)) พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้นำของคณะที่ปรึกษาสูงสุดของผู้พิพากษา พระองค์สามารถแต่งตั้งผู้แทนพระองค์คนหนึ่งให้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะที่ปรึกษาสูงสุดของผู้พิพากษา และในการแต่งตั้งผู้พิพากษาและอัยการในศาลชำระคดีความทั้งหมด คณะที่ปรึกษาสูงสุดของผู้พิพากษาต้องยกคำแนะนำขึ้นกราบทูลถวายพระมหากษัตริย์ (มาตรา 134 ใหม่ (มาตรา 115 เดิม))

พระราชภารกิจที่เกี่ยวข้องกับคณะที่ปรึกษารัฐธรรมนูญมีดังนี้ คณะที่ปรึกษารัฐธรรมนูญมีสมาชิกจำนวน 9 คน มีวาระ 9 ปี สมาชิกคณะที่ปรึกษาจำนวนหนึ่งในสาม ต้องผลิตเปลี่ยนแปลงในระยะเวลาสามปีต่อหนึ่งครั้ง สมาชิกสามคนได้รับการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ สามคนได้รับการเลือกตั้งโดยรัฐสภา และอีกสามคนจะได้รับการแต่งตั้งโดยคณะที่ปรึกษาสูงสุดของผู้พิพากษา (มาตรา 137 ใหม่ (มาตรา 118 เดิม))

พระมหากษัตริย์ นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ผู้แทนราษฎรจำนวนหนึ่งในสิบ ประธานวุฒิสภา หรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนหนึ่งในสี่ สามารถส่งกฎหมายที่รัฐสภาได้อนุมัติแล้วไปให้คณะที่ปรึกษาธรรมนุญพิจารณา ก่อนที่กฎหมายนั้นจะถูกประกาศใช้ (มาตรา 140 ใหม่ (แก้ไขมาตรา 140 เดิม)) หลังจากที่ถูกกฎหมายฉบับใดได้ประกาศบังคับใช้แล้ว พระมหากษัตริย์ ประธานวุฒิสภา ประธานรัฐสภา นายกรัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภาจำนวนหนึ่งในสี่ ผู้แทนราษฎรจำนวนหนึ่งในสิบ หรือตุลาการสามารถร้องขอให้คณะที่ปรึกษาธรรมนุญ พิจารณาเกี่ยวกับความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญของกฎหมายฉบับนั้นได้ (มาตรา 141 ใหม่ (แก้ไขมาตรา 99 เดิม)) พระมหากษัตริย์ ทรงพิเคราะห์มติคณะที่ปรึกษาธรรมนุญเกี่ยวกับคำเสนอทั้งหลาย ซึ่งเสนอขอชำระรัฐธรรมนูญ (มาตรา 143 ใหม่ (มาตรา 124 เดิม))

พระราชภารกิจที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญมีดังนี้ พระมหากษัตริย์ทรงมีสิทธิในการริเริ่มทบทวน หรือการริเริ่มแก้ไขรัฐธรรมนูญ (มาตรา 151 ใหม่ (ปรับปรุงมาตรา 132 เดิม)) รัฐธรรมนูญฉบับนี้ หลังจากได้รับการอนุมัติแล้วต้องประกาศให้มีผลบังคับใช้ทันทีโดยพระมหากษัตริย์ แห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา (มาตรา 154 ใหม่) และหลังจากที่รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีผลบังคับใช้ พระมหากษัตริย์จะถูกคัดเลือกตามข้อบังคับ (มาตรา 156 ใหม่)

1.1.4 **หฺกฺฤบฺรฺษฺย (อัครประมุข)**

พจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (ជួន ណាត, 1967: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของคำศัพท์ **หฺกฺฤ (อัคร)** ไว้ว่า

កំពូល; ចុង, ចុងដៃលខ្ពស់; ចំណែកបូកែកខាងដើមបូកែកមុខបំផុត ។ គុ. ខ្ពស់, ខ្ពង់ខ្ពស់, ខ្ពស់បំផុត; លើស, លើសលន់, លើសលុប, ខ្ពស់, ប្រសើរ, ប្រសើរបំផុត, ផុតថ្នាក់, ផុតលេខ; ឯក, ជាឯក, យ៉ាងឯក; ធំ, ធំមួយ, ធំបណ្តាច់, មុន, មុនបំផុត; មានតម្លៃ; ថ្លៃថ្លា ។

ยอด; ปลาย, ปลายซึ่งสูง; ส่วนแรกหรือด้านหน้าสุด คุณ. สูง, สูงส่ง, สูงสุด; เลิศ, เลิศล้ำ, โดดเด่น, อุดม, ประเสริฐ, ประเสริฐสุด, เหนือชั้น; เอก, เป็นเอก; ใหญ่, ใหญ่ที่สุด, หน้า, หน้าสุด; มีค่า; ใหม่ล่าสุด

(แปลโดยผู้วิจัย)

เมื่อเทียบกับคำในภาษาไทยแล้วพบว่าตรงกับคำว่า อัคร ซึ่งพจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ออนไลน์) ให้ความหมายไว้ว่า ว. เลิศ, ยอด, มักใช้เป็นส่วนหน้าสมาส, เช่น อัครมหาเสนาบดี. (ส.; ป. อคค).

คำว่า **บรมุข** (ประมุข) หมายถึง ผู้เป็นใหญ่, ผู้เป็นประธาน (ดูเพิ่มเติมใน 1.1.2 **พระบรมุข** ผู้พระประมุขรัฐ) เมื่อนำมารวมเข้ากับคำว่า **หตุบรมุข** (อัครประมุข) หมายถึง ประมุขสูงสุด

คำว่า **หตุบรมุข** (อัครประมุข) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 1 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947

ตารางที่ 45 การปรากฏของคำว่า **หตุบรมุข** (อัครประมุข)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
✓	✗	✗	✗	✗	✗

ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 **หตุบรมุข** (อัครประมุข) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงสถานะของพระมหากษัตริย์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 49

มาตรา ๓๕

พระมหากษัตริย์ทรงเป็น**หตุบรมุข**ของรัฐฯ หตุพระมหากษัตริย์เจ้าเครพสัการะ
รณณาสังเนตมิได้

มาตรา 35

พระมหากษัตริย์ทรงเป็น**อัครประมุข**ของรัฐ องค์พระมหากษัตริย์เป็นที่เครพสัการะ
ผู้ใดจะละเมิดมิได้

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947)

จากบริบทที่กล่าวถึง **หตุบรมุข** (อัครประมุข) สามารถสรุปได้ว่าคำศัพท์นี้หมายถึง ประมุขสูงสุดของประเทศ เป็นการเน้นย้ำให้เห็นถึงสถานภาพของพระมหากษัตริย์ภายใต้ระบอบราชานิยมว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสูงสุดของรัฐ เป็นที่เครพสัการะสูงสุดของประชาชน ผู้ใดจะล่วงละเมิดมิได้ รวมทั้งจะขอแก้ไขบทบัญญัติว่าด้วยการบริหารงานอันเกี่ยวเนื่องกับพระมหากษัตริย์มิได้เลย

รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 กำหนดให้พระมหากษัตริย์เป็นประมุขสูงสุดของรัฐ แต่อย่างไรก็ตามหากเป็นช่วงที่ราชบัลลังก์ว่างลงและพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ยังไม่ได้แสดงพระราชปณิธานต่อที่ประชุมรัฐสภา ประธานรัฐสภาจะเป็นผู้ใช้อำนาจในฐานะประมุขของรัฐแทน หรือในกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ประทับอยู่ในประเทศกัมพูชา หรือมิสามารถรับพระราชภารกิจได้ พระองค์จะมอบหมายให้ที่คณะปรึกษาคณะใดคณะหนึ่งทำหน้าที่แทน โดยทรงแต่งตั้งประธานและสมาชิกด้วยพระองค์เองโดยเลือกจากสมาชิกรัฐสภา

1.1.5 **หัตถ์เสนาประมุข** (อัครเสนาประมุข)

คำว่า **หัตถ์ประมุข** (อัครประมุข) หมายถึง ประมุขสูงสุด (ดูเพิ่มเติมใน 1.1.4 **หัตถ์ประมุข** อัครประมุข) เมื่อนำคำว่า **เสนา** (เสนา) ซึ่งพจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (ជួន ណាត, 1967: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “**ตูกาบาธ, ตูกถล, ฝบัตถ, กงฉัต ។ ខ្មែរប្រើពាក្យនេះសំដៅសេចក្តីថា មេកងទ័ព, មេកងសឹក, អ្នកត្រួតពិនិត្យ**” ซึ่งแปลได้ว่า “เหล่าทหาร, เหล่าพล, รัพล, กองทัพ เขมรใช้คำนี้โดยมุ่งเน้นไปที่ความหมายว่า “แม่ทัพ, ขุนศึก, ผู้ตรวจทัพ (แปลโดยผู้วิจัย)” ส่วนพจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ออนไลน์) ได้ให้ความหมายว่า ข้าราชการฝ่ายทหาร เมื่อรวมเข้าด้วยกันเป็น **หัตถ์เสนาประมุข** (อัครเสนาประมุข) จึงแปลความได้ว่า ผู้นำสูงสุดแห่งเหล่าทหาร, ประมุขสูงสุดแห่งกองทัพ

คำว่า **หัตถ์เสนาประมุข** (อัครเสนาประมุข) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 1 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947

ตารางที่ 46 การปรากฏของคำว่า **หัตถ์เสนาประมุข** (อัครเสนาประมุข)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
✓	✗	✗	✗	✗	✗

ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 **หัตถ์เสนาประมุข** (อัครเสนาประมุข) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงสถานะของพระมหากษัตริย์ ดังข้อความต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 50

มาตรา ๔๕

พระมหากษัตริย์ทรงเป็น**หัตถ์เสนาประมุข**เหนือกึ่งเหล่าตูกาบาธแห่งกรุงรัตนโกสินทร์
ภาคใต้

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ๑๙๔๗)

มาตรา 45

พระมหากษัตริย์ทรงเป็น**อัครเสนาประมุข**ของกำลังทหารทั้งหลายแห่งพระราชอาณาจักร
(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา 1947)

จากบริบทที่กล่าวถึง **หัตถ์เสนาประมุข** (อัครเสนาประมุข) สามารถสรุปได้ว่าคำศัพท์นี้หมายถึง ประมุขสูงสุดของกองทัพ เน้นย้ำให้เห็นถึงสถานะภาพของพระมหากษัตริย์ในฐานะที่เป็นประมุขของรัฐ อีกทั้งยังเป็นผู้นำทางการทหารอีกด้วย

จากข้อมูลคำศัพท์เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชาจำนวน 6 ฉบับ สามารถสรุปจำนวนการปรากฏได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 47 คำศัพท์เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา

คำศัพท์	ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
กษัตริย์ (กษัตริย์)	✓	✗	✗	✗	✗	✗
พระบรมราชูปถัมภ์ (พระประมุขรัฐ)	✗	✗	✗	✗	✗	✓
พระมหากษัตริย์/พระบรมราชูปถัมภ์ (พระมหากษัตริย์)	✓	✗	✗	✗	✗	✓
อัครราชูปถัมภ์ (อัครประมุข)	✓	✗	✗	✗	✗	✗
อัครเสนาบดี (อัครเสนาประมุข)	✓	✗	✗	✗	✗	✗

จากตารางสรุปข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าคำศัพท์กลุ่มพระมหากษัตริย์ปรากฏในรัฐธรรมนูญเพียง 2 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ประกาศใช้ในขณะที่กัมพูชาอยู่ภายใต้การครอบครองของฝรั่งเศสผู้เป็นเจ้าของอาณานิคม ในสมัยดังกล่าวฝรั่งเศสเข้ามาควบคุมกัมพูชาแต่ยังคงรูปแบบการปกครองภายใต้การมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศไว้ และรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 ซึ่งมีการรื้อฟื้นระบอบกษัตริย์ขึ้นมาใหม่อีกครั้ง แต่จากคำศัพท์ที่ปรากฏจะเห็นได้ว่าบทบาทของพระมหากษัตริย์ในปัจจุบันลดลงกว่าในสมัยก่อน ทั้งในการปกครองและภารกิจหน้าที่ ในสมัยก่อนพระมหากษัตริย์เป็นที่เทิดทูนทั้งในสถานะประมุขของประเทศ และประมุขทางการทหาร แต่ในปัจจุบันบทบาทของพระมหากษัตริย์ถูกจำกัดลง โดยยังคงสถานะเป็นพระมหากษัตริย์แต่ไม่สามารถเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการปกครองได้

1.2 พระบรมวงศานุวงศ์

ในรัฐธรรมนูญกัมพูชา นอกจากจะมีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิ อำนาจ และหน้าที่ของพระมหากษัตริย์แล้ว ยังมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับพระบรมวงศานุวงศ์ ได้แก่ คู่สมรส และเครือญาติของพระมหากษัตริย์ด้วย คำศัพท์ที่เกี่ยวกับพระบรมวงศานุวงศ์มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 48 พระบรมวงศานุวงศ์

คำที่	ภาษาเขมร	คำแปล
1	ព្រះជាយា	พระชายา
2	ព្រះមហេសី	พระมเหสี
3	ព្រះរជ្ជតាយាទ	พระราชทายาท
4	ព្រះរាជបត্নញាតិ	ผู้สืบสันตติวงศ์
5	ព្រះរាជវង្សនុវង្ស	พระราชวงศานุวงศ์

1.2.1 ព្រះជាយា (พระชายา)

พจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (ជួន ណា ត, 1967: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของคำศัพท์ **ជាយា** (ชายา) ไว้ว่า “**ប្រពន្ធ**” แปลว่า “ภรรยา (แปลโดยผู้วิจัย)” ส่วนพจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ออนไลน์) ระบุว่า ชายา หมายถึง “(ราชา) น. ภรรยาที่เป็นหม่อมเจ้าของพระบรมวงศ์และพระอนุวงศ์, ภรรยาที่เป็นเจ้าฟ้าหรือพระองค์เจ้าของพระบรมวงศ์และพระอนุวงศ์ เรียกว่า พระชายา” ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วความหมายในทั้งสองภาษาเป็นไปในทางเดียวกัน เพียงแต่ภาษาไทยให้ความหมายค่อนข้างเจาะจงกว่าว่า **ជាយា** (ชายา) หมายถึง ภรรยาของผู้ใด ลำดับชั้นใดบ้าง อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า **ព្រះជាយា** (พระชายา) ตามข้อมูลที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแล้วพบว่า ในภาษาเขมรใช้คำนี้กล่าวถึงคู่สมรสหรือภรรยาของพระมหากษัตริย์

คำว่า **ព្រះជាយា** (พระชายา) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 1 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993

ตารางที่ 47 การปรากฏของคำว่า ព្រះជាយា (พระชายา)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	x	x	x	✓

ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 **ព្រះជាយា** (พระชายา) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงสถานะของคู่สมรสของพระมหากษัตริย์ ดังข้อความต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 51

មាត្រា ១៥

ព្រះជាយានៃព្រះមហាក្សត្រ មានព្រះរាជឋានៈជាព្រះមហេសីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

(រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ១៩៩៣)

มาตรา 15

พระชายาของพระมหากษัตริย์ มีพระราชฐานะเป็นพระมเหสีแห่งพระราชอาณาจักร
กัมพูชา

(รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา 1993)

บริบทที่กล่าวถึง พระชายา (พระชายา) ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 มีเพียงตำแหน่งเดียวเท่านั้น แต่จากบริบทที่ปรากฏสามารถสรุปได้ว่า พระชายา (พระชายา) หมายถึง พระชายาหรือคู่สมรสของพระมหากษัตริย์ แต่ไม่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะและหน้าที่อื่นได้

1.2.2 พระมเหสี (พระมเหสี)

พจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (ជួន ណាត, 1967: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของคำศัพท์ មហេសី (พระมเหสี) ไว้ว่า

(มหิณี “ក្សត្រីយ៍ដែលជាធំជាងអស់ស្ត្រីទាំងពួង”) មានន័យថា ខ្ពស់សម្រាប់ព្រះ
រាជទេពិដែលក្សត្រីយ៍ទ្រង់បានព្រះរាជទានអភិសេក ឬដែលបានអភិសេកជាមួយនឹងព្រះ
រាជា សម្តេចមហេសី; ហៅថា សម្តេចព្រះរាជទេវី ឬ សម្តេចព្រះរាជិនី ក៏បាន ។

សម្តេចព្រះអគ្គមហេសី មហេសីដែលជាធំបំផុតជាងព្រះរាជទេវីទាំងពួង ។

(มหิณี “กษัตริย์ซึ่งเป็นใหญ่กว่าสตรีทั้งปวง”) ฐานันดรชั้นสูงสำหรับพระ
ราชเทวีซึ่งกษัตริย์ทรงได้พระราชทานอภิเษก หรือได้อภิเษกกับพระราชสา สมเด็จพระ
มเหสี; เรียกว่า สมเด็จพระราชเทวี หรือสมเด็จพระราชินีก็ได้

สมเด็จพระอัครมเหสี มเหสีซึ่งเป็นใหญ่กว่าพระราชเทวีทั้งปวง

(แปลโดยผู้วิจัย)

ส่วนพจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ออนไลน์) ระบุว่า มเหสี หมายถึง
น. ตำแหน่งภรรยาของพระมหากษัตริย์ เรียกว่า พระมเหสี. (ป.; ส. มหิณี).” ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว
ความหมายในทั้งสองภาษาเป็นไปในทางเดียวกัน

คำว่า พระมเหสี (พระมเหสี) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 1 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญ
แห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993

ตารางที่ 49 การปรากฏของคำว่า ព្រះមហេសី (พระมเหสี)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	x	x	x	✓

ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 ព្រះមហេសី (พระมเหสี) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึง สถานะ สิทธิ และหน้าที่ ดังข้อความต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 52

មាត្រា ១៥

ព្រះជាយានៃព្រះមហាក្សត្រ មានព្រះរាជហ័សៈជាព្រះមហេសីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

(រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ១៩៩៣)

มาตรา 15

พระราชชายาของพระมหากษัตริย์ มีพระราชฐานะเป็นพระมเหสีแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา

(รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993)

จากบริบทที่กล่าวถึง ព្រះមហេសី (พระมเหสี) ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 สามารถสรุปได้ว่า ព្រះមហេសី (พระมเหสี) หมายถึง คู่สมรสของพระมหากษัตริย์ที่มีสถานะเป็นผู้ปกครองประเทศกัมพูชาพร้อมกับพระมหากษัตริย์ โดยสังเกตได้ว่าทุกตำแหน่งที่ปรากฏคำศัพท์นี้จะปรากฏร่วมกับ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (แห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา) โดยพระองค์ทรงมีพระราชภาระในด้านสังคม มนุษยธรรม ศาสนา รวมทั้งมีส่วนร่วมในพระราชพิธีและการทูต อย่างไรก็ตามจะเห็นว่าหน้าที่ของพระองค์ไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง โดยมีบทบัญญัติระบุไว้ชัดเจนว่า พระมเหสีของกัมพูชาไม่มีสิทธิดำเนินการทางการเมือง ดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำรัฐ เป็นผู้นำรัฐบาล ดำรงตำแหน่งทางรัฐบาล รวมทั้งตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เลย (มาตรา 16)

1.2.3 ព្រះរជ្ជមាយាទ (พระรัชทายาท)

พจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (ជួន ណាត, 1967: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของคำศัพท์ រជ្ជមាយាទ (รัชทายาท) ไว้ว่า

អ្នកដែលត្រូវបានរាជសម្បត្តិជាមរតក, ព្រះរាជឱវសដែលបម្រុងនឹងបានសោយរាជ្យតំណាងព្រះវរបិតា : ព្រះរាជបុត្រអង្គនុ៎ះ ជា រជ្ជមាយាទ ។

ผู้ที่ได้ราชสมบัติเป็นมรดก, พระราชโอรสที่เตรียมจะเสวยราชย์แทนพระวរបิดา: พระราชบุตรองค์นั้นเป็นรัชทายาท

(แปลโดยผู้วิจัย)

ส่วนพจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ออนไลน์) ระบุว่า รัชทายาท หมายถึง “ผู้จะสืบราชสมบัติ” ซึ่งเป็นความหมายเดียวกัน

คำว่า **ประมุขราช** (พระรัชทายาท) ปรากฏในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 และรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993

ตารางที่ 50 การปรากฏของคำว่า **ประมุขราช** (พระรัชทายาท)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
✓	✗	✗	✗	✗	✓

ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 **ประมุขราช** (พระรัชทายาท) ปรากฏในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งและการถอดถอน **ประมุขราช** (พระรัชทายาท) ดังข้อความในตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 53

มาตรา ๒๖

ประมุขราช ผู้ทรงพระอิสริยยศ **ประมุขราช** แห่ง **ประมุขราช** มีอำนาจแต่งตั้ง **ประมุขราช** และถอดถอน **ประมุขราช** ที่ไม่เหมาะสมได้ โดยได้ทรงประชุมที่ปรึกษา **ประมุขราช** ก่อน

มาตรา 26

พระมหากษัตริย์ทรงซึ่งพระราชอำนาจจัดตั้ง **พระรัชทายาท** และพระราชอำนาจถอดถอน **พระรัชทายาท** จากตำแหน่งได้ โดยได้ทรงประชุมที่ปรึกษาราชสมบัติเพื่อพิจารณาก่อน

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระมหากษัตริย์มีอำนาจในการจัดตั้งและถอดถอนพระรัชทายาทโดยต้องผ่านการเห็นชอบจากที่ปรึกษาราชสมบัติ (มาตรา 26) แต่หากราชสมบัติว่างลงโดยที่ยังไม่มีการจัดตั้งพระรัชทายาทเอาไว้ ที่ปรึกษาราชสมบัติจะมีอำนาจในการจัดตั้งพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่โดยยึดมติที่ประชุมที่ปรึกษาราชสมบัติเป็นหลัก (มาตรา 27) โดยที่ปรึกษาราชสมบัติต้องประชุมในระหว่างสามวัน หลังจากเหตุการณ์ที่ทำให้ราชสมบัติว่างเพื่อจัดตั้งพระมหากษัตริย์องค์ใหม่ พร้อมทั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์หากพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ (มาตรา 30)

ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993 ประมุขชาติ (พระราชทายาท) ปรากฏในบริบทเกี่ยวกับการจัดตั้งพระราชทายาท คล้ายคลึงกับในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 ดังข้อความในตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 54

มาตรา ๑๐

ระบบกษัตริย์กัมพูชา เป็นระบบเลือกตั้ง

พระมหากษัตริย์ทรงปราศจากพระราชอำนาจจัดตั้ง พระราชทายาท สำหรับครองราชสมบัติ

กษัตริย์กัมพูชา

มาตรา 10

ระบบราชานิยมกัมพูชาเป็นระบบเลือกตั้ง

พระมหากษัตริย์ทรงปราศจากพระราชอำนาจจัดตั้ง พระราชทายาท สำหรับครองราชสมบัติ

(รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าการแต่งตั้ง ประมุขชาติ (พระราชทายาท) ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993 นั้นไม่อยู่ในขอบข่ายอำนาจของพระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนี้ไม่ได้ให้ความสำคัญกับตำแหน่ง ประมุขชาติ (พระราชทายาท) จึงไม่ปรากฏการกล่าวถึงในตำแหน่งอื่นอีก

จากข้อมูลที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับ รวมทั้งพจนานุกรมเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตซึ่งได้ให้นิยามความหมายของ ประมุขชาติ (พระราชทายาท) ไว้ว่าหมายถึง ผู้ที่ได้รับราชสมบัติเป็นมรดก, พระราชโอรสที่คาดว่าจะได้ครองราชย์ต่อจากพระบรรพิตา สามารถสรุปได้ว่า ประมุขชาติ (พระราชทายาท) เป็นตำแหน่งของผู้ที่ได้รับการสืบทอดราชสมบัติของกัมพูชาต่อจากพระมหากษัตริย์องค์ปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับสาระของคำว่า ประมุขชาติ (พระราชทายาท) พระราชทายาทที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993 จะพบว่า มีความแตกต่างกันในด้านพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ต่อการจัดตั้งพระราชทายาท เนื่องจากในรัฐธรรมนูญฉบับที่ 1 พระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจเพียงต้องผ่านการเห็นชอบจากที่ปรึกษาราชสมบัติ แต่ในรัฐธรรมนูญฉบับที่ 6 พระมหากษัตริย์ไม่มีพระราชอำนาจในการจัดตั้งพระราชทายาท หากราชสมบัติว่างลงที่ปรึกษาราชสมบัติจะเป็นผู้ทำหน้าที่คัดเลือกพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่

1.2.4 พระกษัตริย์ (ผู้สืบสันตติวงศ์)

คำว่า พระกษัตริย์ (ผู้สืบสันตติวงศ์) หมายถึง ผู้สืบเชื้อสายต่อมาในภายหลัง กล่าวถึงในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993 เพียงฉบับเดียว

ตารางที่ 51 การปรากฏของคำว่า ព្រះរាជបច្ឆាញាតិ (ผู้สืบสันตติวงศ์)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	x	x	x	✓

ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993 ព្រះរាជបច្ឆាញាតិ (ผู้สืบสันตติวงศ์) ปรากฏในบริบทที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่มีสิทธิในการสืบทอดราชบัลลังก์ของกัมพูชาในฐานะพระมหากษัตริย์ ดังข้อความในตัวต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 55

មាត្រា ១៤

ត្រូវបានជ្រើសរើសជាព្រះមហាក្សត្រនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា សមាជិកនៃព្រះរាជវង្សនូវវង្សខ្មែរ ដែលមានព្រះជន្មយុវវ័យ ៣០ ព្រះវស្សា ហើយដែលជាព្រះរាជបច្ឆាញាតិនៃព្រះមហាក្សត្រ អង្គខ្នង ឬព្រះមហាក្សត្រ នរោត្តម ឬក៏ព្រះមហាក្សត្រ ស៊ីសុវត្ថិ។

មុនចូលគ្រងរាជសម្បត្តិ ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ថ្លែងសច្ចាប្រណិធាន ដូចមានចែងក្នុងឧបសម្ព័ន្ធទី៤។

มาตรา 14

ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นพระมหากษัตริย์แห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ต้องเป็นสมาชิกของพระราชวงศานุวงศ์เขมร ซึ่งมีพระชนมายุอย่างน้อย 30 พระชันษา และเป็นผู้สืบสันตติวงศ์ของพระมหากษัตริย์องค์ด้วง หรือพระมหากษัตริย์ นโรดม หรือพระมหากษัตริย์สีสุวัตติ ก่อนขึ้นครองราชสมบัติ พระมหากษัตริย์ทรงแถลงพระสัจจาปณิธาน ดังมีแจ้งในภาคผนวกที่ 4

(รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993 บัญญัติคุณสมบัติของผู้มีสิทธิจะได้รับการคัดเลือกเป็นพระมหากษัตริย์แห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา โดยผู้นั้นต้องเป็นสมาชิกของพระราชวงศานุวงศ์เขมร มีพระชนมายุอย่างน้อย 30 พระชันษา และเป็นผู้สืบสันตติวงศ์ของพระมหากษัตริย์องค์ด้วง หรือพระมหากษัตริย์ นโรดม หรือพระมหากษัตริย์สีสุวัตติ

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993 สามารถสรุปได้ว่า ព្រះរាជបច្ឆាញាតិ (ผู้สืบสันตติวงศ์) หมายถึง ญาติที่สืบเชื้อสายลงไป ซึ่งในรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ว่า ผู้ที่สามารถสืบทอดราชบัลลังก์ได้ต้องสืบเชื้อสายมาจากพระองค์ด้วง หรือพระมหากษัตริย์ นโรดม หรือพระมหากษัตริย์สีสุวัตติเท่านั้น

1.2.5 ព្រះរាជវង្សានុវង្ស (พระราชวงศานุวงศ์)

គេហោ ព្រះរាជវង្សានុវង្ស (พระราชวงศานุวงศ์) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 2 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 และรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993

ตารางที่ 51 การปรากฏของคำว่า ព្រះរាជវង្សានុវង្ស (พระราชวงศานุวงศ์)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
✓	✗	✗	✗	✗	✓

ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 ព្រះរាជវង្សានុវង្ស (พระราชวงศานุวงศ์) ปรากฏในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ของกษัตริย์กัมพูชา ดังข้อความในตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 56

មាត្រា ២៩

នីតិភាពនៃព្រះមហាក្សត្រីយ៍ត្រូវកំណត់តាំងពីព្រះជន្មាយុដប់ប្រាំបីព្រះវង្ស។ បើប្រសិនបើព្រះមហាក្សត្រីយ៍ មិននៅក្នុងអនីតិភាព ឬ គ្មានសមត្ថភាពនឹងទ្រង់ប្រើព្រះរាជសិទ្ធិទេនោះ ព្រះរាជសិទ្ធិទេនោះត្រូវជាភារៈរបស់ព្រះរាជានុសិទ្ធិមួយព្រះអង្គ។

ក្រុមប្រឹក្សារាជសម្បត្តិ ជាអ្នកវិនិច្ឆ័យថា ព្រះមហាក្សត្រីយ៍គ្មានសមត្ថភាព ហើយបើមានករណីដូច្នោះ ក្រុមប្រឹក្សារាជសម្បត្តិ ត្រូវចាត់តាំងក្រុមតាមួយព្រះអង្គក្នុងព្រះរាជវង្សានុវង្ស ជាព្រះរាជានុសិទ្ធិ។

มาตรา 29

นิติภาวะแห่งพระมหากษัตริย์ถูกกำหนดไว้ตั้งแต่พระชนมายุสิบแปดพรรษา หากพระมหากษัตริย์ยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือไม่มีความสามารถที่จะใช้พระราชสิทธินั้น พระราชสิทธินั้นต้องเป็นหน้าที่ของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

สภาที่ปรึกษาราชสมบัติเป็นผู้วินิจฉัยว่า พระมหากษัตริย์ไม่มีความสามารถ และหากมีกรณีเช่นนี้ ที่ปรึกษาราชสมบัติต้องจัดตั้งกษัตราหนึ่งพระองค์ในพระราชวงศานุวงศ์เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าการจัดตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ของพระมหากษัตริย์ที่ยังมีพระชนมายุไม่ครบ 18 พรรษา และถือว่ายังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือพระมหากษัตริย์ที่อยู่ในสภาวะที่ไม่สามารถใช้พระราชสิทธิของพระองค์ในการปฏิบัติพระราชกิจใด ๆ

ได้นั้น ที่ปรึกษาฯราชสมบัติจะดำเนินการคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติในการทำหน้าหน้าที่เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ โดยพิจารณาจาก **ព្រះរាជវង្សានុវង្ស** (พระราชวงศานุวงศ์) พระองค์ใดพระองค์หนึ่ง

ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993 **ព្រះរាជវង្សានុវង្ស** (พระราชวงศานุวงศ์) ปรากฏในบริบทที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของผู้ที่สามารถได้รับคัดเลือกเป็นพระมหากษัตริย์แห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ดังข้อความในตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 57

មាត្រា ១៤

ត្រូវបានជ្រើសរើសជាព្រះមហាក្សត្រនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា សមាជិកនៃ**ព្រះរាជវង្សានុវង្សខ្មែរ** ដែលមានព្រះជន្មាយុយ៉ាងតិច ៣០ ព្រះវស្សា ហើយដែលជាព្រះរាជបច្ចាញតិៃព្រះមហាក្សត្រ អង្គខ្ពង់ ឬព្រះមហាក្សត្រ នរោត្តម ឬក៏ព្រះមហាក្សត្រ ស៊ីសុវត្ថិ។

មុនចូលគ្រងរាជសម្បត្តិ ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ថ្លែងសច្ចាប្រណិធាន ដូចមានចែងក្នុងឧបសម្ព័ន្ធទី៤។

มาตรา 14

ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นพระมหากษัตริย์แห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ต้องเป็นสมาชิกของ**พระราชวงศานุวงศ์**เขมร ซึ่งมีพระชนมายุอย่างน้อย 30 พระชันษา และเป็นเชื้อสายของพระมหากษัตริย์องค์ด้วง หรือพระมหากษัตริย์ นโรดม หรือพระมหากษัตริย์สีสุวตถิ ก่อนขึ้นครองราชสมบัติ พระมหากษัตริย์ทรงแถลงพระสัจจาปณิธาน ดังมีแจ้งในภาคผนวกที่ 4 (รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993)

จากตัวอย่างรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993 ได้กำหนดว่า ผู้ที่มีคุณสมบัติจะได้รับคัดเลือกเป็นพระมหากษัตริย์แห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา จะต้องเป็นหนึ่งใน **ព្រះរាជវង្សានុវង្ស** (พระราชวงศานุวงศ์) เขมร โดยผู้นั้นต้องมีพระชนมายุอย่างน้อย 30 พระชันษา และเป็นผู้สืบเชื้อสายจากองค์ด้วง หรือพระบาทสมเด็จพระนโรดม หรือพระบาทสมเด็จพระสีสุวตถิ

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับสามารถสรุปได้ว่า **ព្រះរាជវង្សានុវង្ស** (พระราชวงศานุวงศ์) หมายถึง พระญาติที่อยู่ในวงศ์ตระกูลเดียวกับพระมหากษัตริย์ โดยในรัฐธรรมนูญกัมพูชาสองฉบับได้กล่าวถึงบทบาทของ **ព្រះរាជវង្សានុវង្ស** (พระราชวงศานุวงศ์) ต่างกันออกไป กล่าวคือ ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 **ព្រះរាជវង្សានុវង្ស** (พระราชวงศานุวงศ์) ถูกกล่าวถึงในฐานะผู้มีสิทธิได้รับการจัดตั้งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ของพระมหากษัตริย์ ในขณะที่รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993 กล่าวถึงในฐานะของผู้ที่มีคุณสมบัติที่จะได้รับการคัดเลือกเป็นพระมหากษัตริย์ครองราชบัลลังก์ของกัมพูชาต่อไป

จากข้อมูลคำศัพท์เกี่ยวกับพระบรมวงศานุวงศ์ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชาจำนวน 6 ฉบับสามารถสรุปจำนวนการปรากฏได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 52 คำศัพท์เกี่ยวกับพระบรมวงศานุวงศ์ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา

คำศัพท์	ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
พระธิดา (พระชายา)	x	x	x	x	x	✓
พระมเหสี (พระมเหสี)	x	x	x	x	x	✓
พระธิดา (พระราชทายาท)	✓	x	x	x	x	✓
พระภคินี (ผู้สืบสันตติวงศ์)	x	x	x	x	x	✓
พระภคินี (พระราชวงศานุวงศ์)	✓	x	x	x	x	✓

จากตารางสรุปข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าคำศัพท์กลุ่มพระบรมวงศานุวงศ์ปรากฏในรัฐธรรมนูญเพียง 2 ฉบับเช่นเดียวกับคำศัพท์ในกลุ่มพระมหากษัตริย์ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 และรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 เนื่องจากเป็นช่วงที่กัมพูชาปกครองประเทศโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ตามรูปแบบการปกครองแบบราชาธิปไตย ซึ่งสำหรับการปกครองในรูปแบบนี้การสืบทอดอำนาจจะอยู่ภายในกลุ่มราชวงศานุวงศ์ โดยในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 ได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้ที่จะสามารถสืบทอดราชบัลลังก์กัมพูชาได้จะต้องเป็นผู้สืบสันตติวงศ์หรือเป็นเชื้อสายของพระองค์ด้วงหรือพระนโรดม หรือพระสีสุวดีเท่านั้น อย่างไรก็ตามจากคำศัพท์กลุ่มพระบรมวงศานุวงศ์ทำให้ยังเห็นถึงการลดพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ลงอย่างชัดเจน ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 มีบทบัญญัติที่กำหนดไว้ว่าพระมหากษัตริย์สามารถเลือกหรือถอดถอนรัชทายาทได้ด้วยพระองค์เอง เพียงแต่ต้องผ่านการเห็นชอบจากที่ปรึกษาราชสมบัติ แต่ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 กำหนดชัดเจนว่า พระมหากษัตริย์ไม่มีพระราชอำนาจในการพิจารณาจัดตั้งหรือถอดถอนรัชทายาทเลย

1.3 หัวหน้าฝ่ายบริหาร

ฝ่ายบริหารมีหน้าที่ในการนำกฎหมายมาบังคับใช้ รวมทั้งยังเป็นฝ่ายที่ทำหน้าที่ออกกฎหมายบางส่วน ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในการปกครองระบบรัฐสภา ประมุขของรัฐอาจเป็นพระมหากษัตริย์หรือประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรีจะทำหน้าที่เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร ส่วนในการปกครองระบบประธานาธิบดี ประธานาธิบดีจะทำหน้าที่เป็นทั้งประมุขรัฐและหัวหน้าฝ่ายบริหาร ส่วนระบบกึ่งประธานาธิบดี ซึ่งเป็นรูปแบบผสมผสานระหว่างระบบรัฐสภากับระบบประธานาธิบดี จะมี

ประธานาธิบดีเป็นประมุขของรัฐ แล้วประธานาธิบดีจะเป็นผู้แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีขึ้นมาเป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารของรัฐในรัฐธรรมนูญกัมพูชามีด้วยกัน 2 ตำแหน่ง ดังนี้

ตารางที่ 53 หัวหน้าฝ่ายบริหาร

คำที่	ภาษาเขมร	คำแปล
1	នាយករដ្ឋមន្ត្រី	นายกรัฐมนตรี
2	ប្រធានាធិបតី	ประธานาธิบดี

1.3.1 នាយករដ្ឋមន្ត្រី (นายกรัฐมนตรี)

คำว่า **នាយករដ្ឋមន្ត្រី** เทียบกับคำภาษาไทยคือคำว่า นายกรัฐมนตรี พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ออนไลน์) ให้ความหมายไว้ว่า “(กฎ) น. ตำแหน่งหัวหน้าคณะรัฐมนตรี”

คำว่า **នាយករដ្ឋមន្ត្រី** (นายกรัฐมนตรี) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 2 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 และรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993

ตารางที่ 54 การปรากฏของคำว่า **នាយករដ្ឋមន្ត្រី** (นายกรัฐมนตรี)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
✓	✗	✗	✗	✗	✓

ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 **នាយករដ្ឋមន្ត្រី** (นายกรัฐมนตรี) ปรากฏในหมวดว่าด้วยรัฐมนตรี โดยบทบัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการแต่งตั้ง อำนาจ และหน้าที่ของนายกรัฐมนตรี ดังข้อความในตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 58

មាត្រា ៨០-

ក្នុងវេលាដំបូងនៃនីតិកាលនីមួយៗ ឬកាលគណៈរដ្ឋមន្ត្រីលាយបំប្រះមហាក្សត្រិយ៍ទ្រង់ប្រឹក្សានឹងប្រធានរដ្ឋសភា នឹងប្រធានក្រុមប្រឹក្សាព្រះរាជអាណាចក្រហើយនឹងមេគណបក្សទាំងឡាយ រួចទ្រង់ចាត់ជនមួយនាក់ជានាយករដ្ឋមន្ត្រីឲ្យជ្រើសរដ្ឋមន្ត្រីទៀត។

រដ្ឋមន្ត្រីទាំងឡាយនឹងទទួលតែងតាំង ហើយនឹងចូលកាន់មុខក្រសួងបាន លុះត្រាតែរដ្ឋសភាបានបញ្ចេញមតិទុកចិត្តជាមុន ដោយវិធីបោះឆ្នោតចំហ ហើយយកតាមភាគច្រើនដោយដាច់ខាត។

(រដ្ឋធម្មនុញ្ញប្រទេសកម្ពុជា ១៩៤៧)

มาตรา 80

ในช่วงแรกของแต่ละวาระ หรือเมื่อคณะรัฐมนตรีลาออก พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษากับประธานรัฐสภาและประธานสภาที่ปรึกษาพระราชอาณาจักรและหัวหน้าพรรคทั้งหลายแล้ว ทรงจัดตั้งคนหนึ่งเป็น**นายกรัฐมนตรี**ให้เลือกรัฐมนตรีอื่น

รัฐมนตรีทั้งหลายจะได้รับแต่งตั้งและจะเข้ารับหน้าที่ได้ต่อเมื่อรัฐสภาได้ลงมติไว้วางใจ ก่อนด้วยวิธีลงคะแนนเสียงแบบเปิด และยึดตามเสียงข้างมากเป็นเด็ดขาด

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงกระบวนการในการจัดตั้งนายกรัฐมนตรีที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 ว่า นายกรัฐมนตรีมาจากการจัดตั้งโดยพระมหากษัตริย์ผ่านการยินยอมของประธานรัฐสภา ประธานสภาที่ปรึกษาพระราชอาณาจักร และหัวหน้าพรรคการเมืองทั้งหลาย (มาตรา 80) นอกจากนี้ในรัฐธรรมนูญยังบัญญัติไว้ว่า เมื่อเข้ารับตำแหน่งแล้วนายกรัฐมนตรีมีหน้าที่เข้าประชุมร่วมกับคณะรัฐมนตรี โดยในการประชุมใหญ่อาจมีพระมหากษัตริย์หรือนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน (มาตรา 86) นายกรัฐมนตรีมีสิทธิเสนอความคิดในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ (มาตรา 99) การกระทำใด ๆ ของนายกรัฐมนตรีอยู่ในขอบเขตความรับผิดชอบของรัฐมนตรีทุกคน (มาตรา 81) หากมีการยุบสภา นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ก่อน รัฐมนตรีอื่นคงอยู่ในตำแหน่งทั้งหมด เพื่อปฏิบัติงานตามปกติ ในระหว่างนั้นนั้นพระมหากษัตริย์ทรงมอบหน้าที่ให้แก่ประธานรัฐสภาให้ถือตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นการชั่วคราว ประธานรัฐสภาจัดตั้งรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยขึ้นใหม่ โดยความเห็นชอบจากการเลือกตั้ง (มาตรา 90) นายกรัฐมนตรีสามารถมอบอำนาจของตนให้รัฐมนตรีผู้ใดคนหนึ่งได้ (มาตรา 88) และในกรณีที่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีว่างลง ต้องแต่งตั้งรัฐมนตรีผู้หนึ่งขึ้นมาใหม่เป็นการถาวรหรือชั่วคราวตามเงื่อนไขที่มีตราไว้ในรัฐธรรมนูญ (มาตรา 89)

ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993 **นาย กษัตริย์** (นายกรัฐมนตรี) ปรากฏในบริบทว่าด้วยการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี และอำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรี ดังข้อความในตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 59

บทที่ ๑๕

ประมุขกฤษฎีกา เปรียญโท **นาย กษัตริย์** และ เปรียญโท **นาย กษัตริย์** ภายใบบังคับมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี ๑๑๕ ปี

(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา ๑๙๙๓)

มาตรา 19 (ใหม่)

พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี และทรงแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ตามข้อกำหนดซึ่งมีแจ้งในมาตรา 119 ใหม่

(รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993)

จากตัวอย่างข้างต้น นายกรัฐมนตรีมาจากการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ (มาตรา 19 ใหม่) รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993 กำหนดหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีไว้ดังนี้ นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีมีหน้าที่เข้าเฝ้าถวายรายงานต่อพระมหากษัตริย์ในขณะทรงออกร่างราชการอย่างเป็นทางการ 2 ครั้งในหนึ่งเดือน เพื่อให้ทรงทราบถึงสภาพการณ์ของประเทศชาติ (มาตรา 20) นายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำคณะรัฐมนตรีแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา และมีรองนายกรัฐมนตรีคอยช่วยเหลือ พร้อมทั้งมีรัฐมนตรีอาวุโส รัฐมนตรี และรัฐเลขาธิการเป็นสมาชิก (มาตรา 118 (ใหม่) (มาตรา 99 เดิม)) คณะรัฐมนตรีต้องประชุมทุกสัปดาห์ เป็นการประชุมใหญ่หรือประชุมเพื่อพิจารณาหาข้อมูล โดยนายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำองค์ประชุม หรืออาจมอบหมายหน้าที่ให้แก่รองนายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำองค์ประชุมเพื่อพิจารณาหาข้อมูลได้ ทั้งนี้รายงานการประชุมทั้งหมดของคณะรัฐมนตรี ต้องทูลเกล้าถวายให้พระมหากษัตริย์ทรงทราบด้วย (มาตรา 123 (ใหม่) (มาตรา 104 เดิม)) นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรียังมีหน้าที่ในการพิจารณาเรื่องสำคัญเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ ได้แก่ การคัดเลือกแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อทำหน้าที่ตรวจและรับรองเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงประชวร ไม่สามารถบำเพ็ญพระราชภาระ เป็นพระประมุขของรัฐได้ตามปกติ โดยเมื่อมีการยืนยันชัดเจนจากคณะแพทย์ผู้เชี่ยวชาญแล้วประธานวุฒิสภาปฏิบัติภารกิจเป็นประมุขของรัฐแทนพระองค์ในฐานะเป็นผู้สำเร็จราชการ (มาตรา 11 (ใหม่)) ในช่วงที่ประเทศชาติ เผชิญกับภัยพิบัติ พระมหากษัตริย์จะทรงประกาศให้ประเทศชาติอยู่ในภาวะฉุกเฉิน โดยจากนายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา และประธานวุฒิสภาต้องมีมติเห็นชอบอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์ (มาตรา 22 (ใหม่)) นายกรัฐมนตรีมีสิทธิในการริเริ่มออกกฎหมาย ทบพวน หรือริเริ่มแก้ไขรัฐธรรมนูญ (มาตรา 91 (ใหม่) และ มาตรา 151 (ใหม่) (ปรับปรุง มาตรา 132 เดิม))

นายกรัฐมนตรีอาจมอบอำนาจบางส่วนของตนให้แก่รองนายกรัฐมนตรีหรือสมาชิกในคณะรัฐบาลคนใดคนหนึ่งได้ (มาตรา 124 (ใหม่) (มาตรา 105 เดิม)) และหากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีว่างลงเป็นการถาวร ต้องแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ ตามข้อกำหนดซึ่งมีแจ้งในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ถ้าการว่างลงนั้นเป็นเวลาเฉพาะช่วงใดช่วงหนึ่ง ต้องแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีรักษาการแทนเป็นการชั่วคราว (มาตรา 125 (ใหม่) (มาตรา 106 เดิม))

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญทั้ง 2 ฉบับที่ปรากฏบทบัญญัติเกี่ยวกับ **ส าย กษัตริย์** (นายกรัฐมนตรี) พบว่าบทบัญญัติว่าด้วยนายกรัฐมนตรีค่อนข้างคล้ายคลึงกัน โดยมีการแต่งตั้งโดย

พระมหากษัตริย์ รวมทั้งหน้าที่ในการเป็นผู้นำรัฐบาลซึ่งเป็นฝ่ายบริหารของประเทศ รวมทั้งอำนาจหน้าที่ในการร่างและออกกฎหมายเพื่อบังคับใช้ในประเทศ

1.3.2 **เบรตนาธิบตี (ประธานาธิบดี)**

คำว่า **เบรตนาธิบตี** เทียบกับคำภาษาไทยคือคำว่า ประธานาธิบดี พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ออนไลน์) ให้ความหมาย ไว้ว่า “น. ประมุขของประเทศที่ปกครองโดยระบอบสาธารณรัฐ.”

คำว่า **เบรตนาธิบตี** (ประธานาธิบดี) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 1 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972

ตารางที่ 54 การปรากฏของคำว่า **เบรตนาธิบตี** (ประธานาธิบดี)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	✓	x	x	x	x

ในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 **เบรตนาธิบตี** (ประธานาธิบดี) เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารและทำหน้าที่เป็นผู้ใช้อำนาจบริหารที่ประชาชนทั้งประเทศมอบให้ ดังข้อความในตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 60

มาตรา ๒๓

เบรตนาธิบตี ไรสภาตารณารัฐ ปรึหมัดตารณารัฐ ใฝลเบรตนาธิบตี
ผู้รเลกฯ

(รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร)

มาตรา 23

ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐ ใช้อำนาจบริหารซึ่งพระราชกฤษฎีกามอบให้

(รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972)

จะเห็นได้ว่าเมื่อใช้คำว่า **เบรตนาธิบตี** (ประธานาธิบดี) มักจะมีข้อความ **ไรสภาตารณารัฐ** (แห่งสาธารณรัฐ) ต่อท้ายเสมอ นอกจากบทบัญญัติตามตัวอย่างแล้ว รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 ยังได้กำหนดโครงสร้างในการในการบริหารงานไว้ด้วย โดยในระหว่างวาระการดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐ มีรองประธานาธิบดีหนึ่งคนช่วยในการทำงาน ประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐได้รับเลือกในใบบัญชีร่วมกัน มีวาระ 5 ปีด้วยวิธีเลือกตั้งทั่วไป โดยจำเพาะและโดยลับ ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐอาจลงสมัครรับเลือกตั้งใหม่ได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น

ทั้งนี้ผู้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีจะไม่สามารถครอบครองอาชีพอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และหน้าที่สาธารณะอื่นๆ หรือตำแหน่งสมาชิกของรัฐบาลได้อีก (มาตรา 24) สำหรับการจัดการเลือกตั้งประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐต้องจัดให้มีขึ้นภายในยี่สิบวันเป็นอย่างน้อย และสี่สิบวันเป็นอย่างมาก ก่อนพ้นวาระของประธานาธิบดีในตำแหน่ง ในกรณีที่ไม่มี การเลือกตั้งเนื่องจากมีเหตุสงครามหรือความไม่มั่นคง วาระของประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐสามารถขยายออกไปได้ครั้งละหนึ่งปี การพิจารณาว่าด้วยไม่ได้จัดการเลือกตั้งและการขยายวาระนี้ ต้องพิจารณาโดยสภาทั้งแห่งร่วมประชุมเป็นสมัชชา ลงคะแนนโดยยึดมติส่วนมากของสมัชชาเป็นเด็ดขาด หลังจากปรึกษาหารือกับศาลรัฐธรรมนูญแล้ว (มาตรา 27)

หน้าที่ประธานาธิบดี และรองประธานาธิบดี จะเริ่มต้นขึ้นในวันแถลงสาัจจาปณิธาน ต่อหน้าประชาชนโดยมีสมาชิกหน่วยงานรัฐต่าง ๆ ร่วมด้วย ข้อความที่ต้องแถลงมีกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ดังนี้ “ข้าพเจ้าตั้งสาัจจาอย่างแน่วแน่ต่อหน้าประชาราษฎร์ว่า ข้าพเจ้าจะปกป้องมาตุภูมิ ปฏิบัติหน้าที่ประธานาธิบดีสาธารณรัฐเขมรโดยมุ่งมั่น เคารพรัฐธรรมนูญ และอุทิศตนทั้งหมดเพื่อประโยชน์ของประชาราษฎร์และประเทศชาติ” (มาตรา 29)

ประธานาธิบดีมีอำนาจในการแต่งตั้งรัฐมนตรีที่ 1 และสมาชิกรัฐบาลตามคำเสนอของรัฐมนตรีที่ 1 และมีอำนาจถอดถอนสมาชิกรัฐบาลแต่ละคนหรือทั้งหมดจากตำแหน่งของตนได้ (มาตรา 33) ประธานาธิบดีเป็นผู้นำในการประชุมคณะรัฐมนตรี หากติดภารกิจสามารถมอบอำนาจให้แก่รองประธานาธิบดี หรือรัฐมนตรีที่ 1 ทำหน้าที่แทนได้ (มาตรา 34) ประธานาธิบดีเป็นผู้ประกาศให้ใช้กฎหมาย และลงนามในกฤษฎีกา (มาตรา 35) อีกทั้งยังมีอำนาจในการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งทั้งทางพลเรือนและทหาร (มาตรา 36) แต่งตั้งเอกอัครราชทูต และผู้แทนวิสามัญเป็นตัวแทนของสาธารณรัฐเขมรในต่างประเทศ (มาตรา 37) เป็นผู้มีอำนาจลงนามในสนธิสัญญาและอนุสัญญานานาชาติ แล้วให้สัตยาบันต่อเอกสารเหล่านี้ โดยอาศัยการอนุมัติของสภสภา (มาตรา 38) รวมทั้งมีอำนาจในการมอบเครื่องประดับเกียรติยศให้แก่ผู้กระทำความดีความชอบ และสามารถลดหรือยกเว้นโทษได้ด้วย (มาตรา 42)

จากข้อมูลคำศัพท์เกี่ยวกับหัวหน้าฝ่ายบริหารที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชาจำนวน 6 ฉบับสามารถสรุปจำนวนการปรากฏได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 55 คำศัพท์เกี่ยวกับหัวหน้าฝ่ายบริหารที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา

คำศัพท์	ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
นายกรัฐมนตรี (นายกรัฐมนตรี)	✓	✗	✗	✗	✗	✓
ประธานาธิบดี (ประธานาธิบดี)	✗	✓	✗	✗	✗	✗

จากตารางสรุปข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าคำศัพท์กลุ่มหัวหน้าฝ่ายบริหารปรากฏในรัฐธรรมนูญจำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ **สภามณฑล** (นายกรัฐมนตรี) ปรากฏในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 และรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับ ค.ศ. 1993 ซึ่งเป็นยุคที่กัมพูชาปกครองในระบบเดียวกันคือมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยนายกรัฐมนตรีจึงทำหน้าที่เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร และคำว่า **ประธานาธิบดี** (ประธานาธิบดี) ปรากฏเฉพาะในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 ซึ่งกัมพูชาได้เปลี่ยนรูปแบบการปกครองเป็นระบบประธานาธิบดี ไม่มีพระมหากษัตริย์ ดังนั้นตำแหน่งประมุขรัฐและหัวหน้าฝ่ายบริหารก็เป็นของประธานาธิบดีเพียงผู้เดียว

1.4 คณะรัฐมนตรี

คณะรัฐมนตรี คือคณะรัฐบาล หรือกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารประเทศ โดยทั่วไปจะประกอบไปด้วยหัวหน้าฝ่ายบริหาร และรัฐมนตรีอื่น ๆ ตามจำนวนที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ คำศัพท์ที่เกี่ยวกับคณะรัฐมนตรีในรัฐธรรมนูญกัมพูชามีด้วยกัน 2 คำ ดังนี้

ตารางที่ 56 คณะรัฐมนตรี

คำที่	ภาษาเขมร	คำแปล
1	គណៈប្រធានរដ្ឋ	คณะประธานรัฐ
2	គណៈរដ្ឋមន្ត្រី	คณะรัฐมนตรี

1.4.1 គណៈប្រធានរដ្ឋ (คณะประธานรัฐ)

คำว่า **គណៈប្រធានរដ្ឋ** (คณะประธานรัฐ) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 1 ฉบับ คือรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976

ตารางที่ 57 การปรากฏของคำว่า **គណៈប្រធានរដ្ឋ** (คณะประธานรัฐ)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	✓	x	x	x

ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 มีหมวดที่ว่าด้วย **គណៈប្រធានរដ្ឋ** (คณะประธานรัฐ) โดยกำหนดวิธีการในการคัดเลือกและอำนาจหน้าที่เอาไว้เพียง 1 มาตรา ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 61

មាត្រា ១១

កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ មាន**គណៈប្រធានរដ្ឋ**មួយ ត្រើសរើស និងតែងតាំងឡើង ដោយសភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា ក្នុងរយៈកាល ៥ ឆ្នាំម្តង។

គណៈប្រធានរដ្ឋ មានភារៈតំណាងឲ្យរដ្ឋកម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ នៅក្នុងប្រទេស និងក្រៅប្រទេស ក្នុងក្របខណ្ឌរដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ហើយនិងតាមច្បាប់ និងតាមមតិយោបាយរបស់សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា។

គណៈប្រធានរដ្ឋ មានសមាសភាពដូចតទៅ ៖

- ប្រធាន ១ រូប
- អនុប្រធានទី ១ ១ រូប
- អនុប្រធានទី ២ ១ រូប

(រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ)

មាត្រា 11

កំរិតប្រជាធិបតេយ្យមាន **គណៈប្រធានរដ្ឋ** ដែលត្រូវបានកំណត់ដោយសភាដ្ឋានប្រជាជនកម្ពុជា ក្នុងរយៈពេល 5 ឆ្នាំ

គណៈប្រធានរដ្ឋ មានភារៈតំណាងឲ្យរដ្ឋកម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ នៅក្នុងប្រទេស និងក្រៅប្រទេស ក្នុងក្របខណ្ឌរដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ហើយនិងតាមច្បាប់ និងតាមមតិយោបាយរបស់សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា។

គណៈប្រធានរដ្ឋ មានសមាសភាពដូចតទៅ ៖

- ប្រធាន 1 រូប
- អនុប្រធានទី ១ 1 រូប
- អនុប្រធានទី ២ 1 រូប

(រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ គ.ស. 1976)

គណៈប្រធានរដ្ឋ (គណៈប្រធានរដ្ឋ) ត្រូវបានកំណត់ដោយសភាដ្ឋានប្រជាជនកម្ពុជា ក្នុងរយៈពេល 5 ឆ្នាំ ហើយនិងតាមច្បាប់ និងតាមមតិយោបាយរបស់សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា។ គណៈប្រធានរដ្ឋ (គណៈប្រធានរដ្ឋ) ត្រូវបានកំណត់ដោយសភាដ្ឋានប្រជាជនកម្ពុជា ក្នុងរយៈពេល 5 ឆ្នាំ ហើយនិងតាមច្បាប់ និងតាមមតិយោបាយរបស់សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា។ គណៈប្រធានរដ្ឋ (គណៈប្រធានរដ្ឋ) ត្រូវបានកំណត់ដោយសភាដ្ឋានប្រជាជនកម្ពុជា ក្នុងរយៈពេល 5 ឆ្នាំ ហើយនិងតាមច្បាប់ និងតាមមតិយោបាយរបស់សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា។

1.4.2 គណៈរដ្ឋមន្ត្រី (គណៈរដ្ឋមន្ត្រី)

គណៈរដ្ឋមន្ត្រី (គណៈរដ្ឋមន្ត្រី) ត្រូវបានកំណត់ដោយសភាដ្ឋានប្រជាជនកម្ពុជា ក្នុងរយៈពេល 5 ឆ្នាំ ហើយនិងតាមច្បាប់ និងតាមមតិយោបាយរបស់សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា។ គណៈរដ្ឋមន្ត្រី (គណៈរដ្ឋមន្ត្រី) ត្រូវបានកំណត់ដោយសភាដ្ឋានប្រជាជនកម្ពុជា ក្នុងរយៈពេល 5 ឆ្នាំ ហើយនិងតាមច្បាប់ និងតាមមតិយោបាយរបស់សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា។

ตารางที่ 58 การปรากฏของคำว่า **គណៈរដ្ឋមន្ត្រី** (คณะรัฐมนตรี)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
✓	✓	✗	✗	✗	✓

ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 ได้กล่าวถึง **គណៈរដ្ឋមន្ត្រី** (คณะรัฐมนตรี) ในด้านหน้าที่ซึ่งเน้นไปในลักษณะของการเข้าประชุมคณะรัฐมนตรี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 62

មាត្រា ៤០

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ទ្រង់នូវព្រះរាជសិទ្ធិជាអធិបតីទីប្រជុំ**គណៈរដ្ឋមន្ត្រី**។ សេចក្តីកត់ហេតុទាំងឡាយនៃពេលប្រជុំ**គណៈរដ្ឋមន្ត្រី**ត្រូវនាំយកទៅក្រាបបង្គំថ្វាយព្រះមហាក្សត្រិយ៍។

(រដ្ឋធម្មនុញ្ញប្រទេសកម្ពុជា ១៩៤៧)

มาตรา 40

พระมหากษัตริย์ทรงซึ่งพระราชสิทธิเป็นประธานในที่ประชุม**คณะรัฐมนตรี** บันทึกทั้งหลายในเวลาประชุม**คณะรัฐมนตรี**ต้องนำขึ้นกราบบังคมทูลถวายพระมหากษัตริย์

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947)

จากตัวอย่างข้างต้นกล่าวถึงการประชุม**คณะรัฐมนตรี**ซึ่งพระมหากษัตริย์จะทรงเข้าประชุมในฐานะประธานในที่ประชุม โดยบันทึกในการประชุมจะต้องนำทูลเกล้าถวายแต่พระองค์ด้วย (มาตรา 40) ส่วนการประชุมรัฐสภานั้น โดยทั่วไปมีสมัยประชุมสามัญอย่างน้อยสองครั้งต่อปี โดยพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ประชุม (มาตรา 58) แต่สำหรับการประชุมวิสามัญ สภาอภิบาลรัฐสภาจะเป็นผู้เรียกประชุม โดยได้รับพระราชบัญชาโดยการเสนอของ**คณะรัฐมนตรี** หรือโดยการเสนอขอด้วยคะแนนเสียงหนึ่งส่วนสาม (1/3) เป็นอย่างน้อยจากจำนวนผู้แทนราษฎร (มาตรา 59) นอกจากนี้**คณะรัฐมนตรี**ยังมีอำนาจในการลงมติยุบรัฐสภาได้โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา (มาตรา 69)

ในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 ได้กล่าวถึง **គណៈរដ្ឋមន្ត្រី** (คณะรัฐมนตรี) ในด้านหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญกำหนด เช่น การพิจารณาร่างกฎหมาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 63

មាត្រា ៦៧

សេចក្តីព្រាងច្បាប់ត្រូវពិភាក្សាក្នុង**គណៈរដ្ឋមន្ត្រី** ក្រោយពីបានទទួលយោបល់ពីក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋ។

សេចក្តីព្រាងច្បាប់អាចដាក់ជូនទៅក្រុមអភិបាលសភាណាក៏បាន លើកលែងតែសេចក្តីព្រាងច្បាប់បរិញ្ញវត្ថុ ដែលត្រូវដាក់ជូនសភាជាតិជាមុនគេ។

(រដ្ឋធម្មនុញ្ញសាធារណរដ្ឋខ្មែរ)

มาตรา 67

ร่างกฎหมายต้องพิจารณาใน**คณะรัฐมนตรี** หลังจากได้รับความเห็นจากสภาที่ปรึกษา
 ร่างกฎหมายสามารถเสนอไปยังสภาอภิบาลสภาได้ก็ได้ ยกเว้นร่างกฎหมายการคลังที่
 ต้องเสนอสภาชาติก่อน

(รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972)

จากตัวอย่างข้างต้นการพิจารณาร่างกฎหมายเป็นหน้าที่หนึ่งของคณะรัฐมนตรีด้วยเช่นกัน
 รวมทั้งการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐบางตำแหน่งต้องได้รับการเห็นชอบโดยคณะรัฐมนตรี ได้แก่ เอก
 อัครรัฐทูตและผู้แทนวิสามัญ สมาชิกสภาที่ปรึกษา รัฐผู้ว่าราชการจังหวัด นายทหารชั้นสูง อธิการบดี
 ประธานข้าราชการกลาง และสมาชิกสภาที่ปรึกษาเสนาธิการ (มาตรา 36) นอกจากนี้คณะรัฐมนตรี
 ยังมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับประธานาธิบดีซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารด้วย เช่น ในการประชุมคณะรัฐมนตรี
 ประธานาธิบดีจะทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุม (มาตรา 34)

ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 ได้กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของ **คณะ
 ราษฎร (คณะรัฐมนตรี)** ไว้ค่อนข้างชัดเจนกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ โดยมีหน้าที่ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 64

บทที่ ๑๑๘ (บทที่ ๕๕ ๓๖)

คณะราษฎร ปรากฏในบทที่ ๑๑๘ (บทที่ ๕๕ ๓๖)

คณะราษฎร ปรากฏในบทที่ ๑๑๘ (บทที่ ๕๕ ๓๖)

(รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993)

มาตรา 118 (ใหม่) (มาตรา 99 เดิม)

คณะรัฐมนตรี เป็นรัฐบาลแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา

คณะรัฐมนตรี นำโดยนายกรัฐมนตรีหนึ่งคน โดยมีรองนายกรัฐมนตรีคอยช่วยเหลือ
 พร้อมทั้งมีรัฐมนตรีอาวุโส รัฐมนตรี และรัฐเลขาธิการเป็นสมาชิก

(รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 ได้
 กำหนดหน้าที่และโครงสร้างของคณะรัฐมนตรีเอาไว้ค่อนข้างชัดเจนว่า คณะรัฐมนตรีทำหน้าที่เป็น
 รัฐบาลของประเทศ โดยสมาชิกของคณะรัฐมนตรีประกอบไปด้วยนายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี
 รัฐมนตรีอาวุโส รัฐมนตรี และรัฐเลขาธิการ โดยในการแต่งตั้งนั้นพระมหากษัตริย์จะทรงออกพระราช
 กฤษฎีกาแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีทั้งหมด (มาตรา 119 (ใหม่) (มาตรา 100 เดิม) คณะรัฐมนตรีมีหน้าที่
 ต้องประชุมทุกสัปดาห์ โดยอาจเป็นการประชุมใหญ่หรือประชุมเพื่อพิจารณาหาข้อมูล องค์กรประชุมนำ

โดยนายกรัฐมนตรี หรือนายกรัฐมนตรีอาจมอบหมายหน้าที่ให้แก่รองนายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำองค์ประชุมก็ได้ ทั้งนี้รายงานการประชุมของคณะรัฐมนตรี ต้องทูลเกล้าถวายให้พระมหากษัตริย์ทรงทราบด้วย (มาตรา 123 (ใหม่) (มาตรา 104 เดิม)) สำหรับการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่สามารถกระทำได้เมื่อตำแหน่งนายกรัฐมนตรีว่างลงเป็นการถาวร (มาตรา 125 (ใหม่) (มาตรา 106 เดิม))

จากข้อมูลคำศัพท์เกี่ยวกับคณะรัฐมนตรีที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชาจำนวน 6 ฉบับ สามารถสรุปจำนวนการปรากฏได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 59 คำศัพท์เกี่ยวกับคณะรัฐมนตรีที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา

คำศัพท์	ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
คณะ:บรรณารัฐ (คณะประธานรัฐ)	✗	✗	✓	✗	✗	✗
คณะ:รุษยสุริ (คณะรัฐมนตรี)	✓	✓	✗	✗	✗	✓

จากตารางสรุปข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าคำศัพท์เกี่ยวกับคณะรัฐมนตรีที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญนั้นมีเพียง 2 คำ โดย **คณะ:รุษยสุริ (คณะรัฐมนตรี)** มีความถี่ในการปรากฏมากกว่าคำว่า **คณะ:บรรณารัฐ (คณะประธานรัฐ)** เนื่องจาก **คณะ:บรรณารัฐ (คณะประธานรัฐ)** เป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะสมัย ในขณะที่กัมพูชาปกครองโดยกลุ่มเขมรแดงซึ่งภายหลังจากการล้มล้างระบอบเขมรแดงไปแล้ว คำศัพท์นี้ก็ไม่ปรากฏอีกเลย

2. กลุ่มผู้ได้ปกครอง

2.1 ประชาชน

ประชาชน คือ คนทั่วไปของประเทศ เป็นคนสามัญที่อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐ คำที่หมายถึงประชาชนในรัฐธรรมนูญกัมพูชา 6 ฉบับ ปรากฏคำศัพท์โดยเรียงลำดับตามตัวอักษร ดังนิตารายการที่ 60 คำที่ใช้เรียกประชาชนในรัฐธรรมนูญกัมพูชา

คำที่	ภาษาเขมร	คำแปล
1	เขมรณ	เขมรชน
2	บรรณารัฐ	ประชาชน
3	บรรณารัฐิเขมร	ประชาชนชาติเขมร
4	บรรณารัฐเมือง	ประชาชนพลเมือง
5	บรรณารัฐุ	ประชาราษฎร์
6	พลเมือง	พลเมือง
7	มหาชน	มหาชน

คำศัพท์ที่อยู่ในตารางข้างต้นนี้บางคำศัพท์ปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับใดฉบับหนึ่ง และบางคำศัพท์ปรากฏในรัฐธรรมนูญหลายฉบับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1.1 **เขมรณ** (เขมรชน)

จากการตรวจสอบคำศัพท์ในพจนานุกรมเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิต ฉบับ พ.ศ. 2512 พบว่า **เขมรณ** (เขมรชน) มีที่มาจากภาษาบาลี คือ **เขม** (เขมร; เขมระ) หมายถึง ผู้มีความเกษม ในพจนานุกรมได้ยกตัวอย่างการใช้คำว่า **เขม** (เขมร; เขมระ) ร่วมกับ **ภาส** (ภาษา) เป็น **เขมรภาส** (เขมรภาษา; เขมระภาษา) ซึ่งหมายถึงภาษาเขมร และยังมีคำว่า **เขม** (เขมร; เขมระ) ร่วมกับ **รฐ** (รัฐ) เป็น **เขมรฐ** (เขมรรัฐ) ซึ่งหมายถึง ดินแดนเขมร คำว่า **เขมรณ** (เขมรชน) มีลักษณะการสร้างคำแบบเดียวกัน หมายถึง ประชาชนเขมร เมื่อพิจารณาร่วมกับข้อมูลที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญจึงสามารถตีความได้ว่า **เขมรณ** (เขมรชน) หมายถึง ประชาชนเขมร

คำว่า **เขมรณ** (เขมรชน) อ่านว่า เขม-มระ-ชน ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 1 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947

ตารางที่ 61 การปรากฏของคำว่า **เขมรณ** (เขมรชน)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
✓	✗	✗	✗	✗	✗

ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 มีการใช้คำว่า **เขมรณ** (เขมรชน) เป็นจำนวนมาก ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพ สิทธิ และหน้าที่ของประชาชน โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 65

บทที่ ๖

เขมรณมีสิทธิที่จะไปมาหาสู่กันโดยเสรี การกีดกัน**เขมรณ**มิให้ไปมาหาสู่กัน
 កន្លែងណាមួយ ឬការបង្ខំឲ្យនៅកន្លែងណាមួយ ត្រូវធ្វើតែក្នុងករណីដែលមានបញ្ញត្តិក្នុង
 ច្បាប់។

มาตรา 6

เขมรชนไม่อาจถูกเนรเทศจากดินแดนเขมรได้เลย การห้าม**เขมรชน**มิให้อยู่ในที่ใดหรือ
 การบังคับให้อยู่ในที่ใด ต้องทำในกรณีที่มีบัญญัติไว้ในกฎหมาย

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947)

จากตัวอย่างข้างต้น **เขมรณ** (เขมรชน) มีสิทธิในการอยู่อาศัยในดินแดนกัมพูชา โดยผู้ใดจะห้ามมิให้อยู่ในที่ใดหรือจะเนรเทศออกจากประเทศกัมพูชาไม่ได้ เว้นแต่จะมีกรณีที่มีบัญญัติไว้ในกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติที่ระบุว่า เขมรชนมีสิทธิในการรวมตัวกันเป็นสมาคมโดยเสรี โดยสมาคมนั้น

ต้องไม่ทำให้เสียเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรอง (มาตรา 10) มีสิทธิในการรับตำแหน่งราชการได้เท่าเทียมกัน นอกเสียจากว่าจะขาดคุณสมบัติหรือความสามารถที่ทำให้เข้ารับราชการมิได้ (มาตรา 13) มีสิทธิยื่นคำร้องไปยังผู้มีอำนาจเพื่อให้มีการพิจารณาปัญหาที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลหรือมหาชน (มาตรา 14) ในด้านเสรีภาพพบว่า **เขมรแดง** (เขมรชน) มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นผ่านการพูด เขียน พิมพ์ และสามารถเผยแพร่สู่มหาชนได้ไม่ว่าทางสื่อใด ๆ หรือแม้แต่หนังสือพิมพ์ ทว่าเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนี้ต้องไม่ละเมิดหรือกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของมหาชน นอกจากนี้ไม่ว่าบุคคลใดก็ตามไม่สามารถบังคับหรือสั่งผู้ใดให้แสดงความคิดเห็นได้ (มาตรา 9) เมื่อก้าวถึงหน้าที่ **เขมรแดง** (เขมรชน) มีหน้าที่ถวายเป็นความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ มีหน้าที่เคารพปฏิบัติตามกฎหมาย ป้องกันประเทศ และช่วยเหลือรัฐบาลด้วยการเสียภาษีและกระทำตามกฎหมาย (มาตรา 16)

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 สามารถสรุปได้ว่า **เขมรแดง** (เขมรชน) หมายถึง ประชาชนเขมร ปรากฏเพียงในรัฐธรรมนูญฉบับที่ร่างขึ้นภายใต้อำนาจการปกครองของฝรั่งเศสเพียงฉบับเดียวเท่านั้น คำศัพท์คำนี้แสดงให้เห็นได้ว่ากัมพูชาในสมัยหลังอาจพยายามละทิ้งคำศัพท์ที่แสดงถึงอิทธิพลของฝรั่งเศสเจ้าอาณานิคม

2.1.2 **เบรตาดิส** (ประชาชน)

พจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (ผู้ส ฅฅ ฅ, 1967: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของคำศัพท์ **เบรตาดิส** ไว้ว่า “**ฅฅฅฅฅฅเบรตาดิส**” แปลว่า “กลุ่มชนภายใต้การปกครองของประเทศ (แปลโดยผู้วิจัย)” สอดคล้องกับคำว่าประชาชนในภาษาไทย ที่พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ออนไลน์) ให้ความหมายว่า “พลเมือง, สามัญชนทั่ว ๆ ไปที่ไม่ใช่ข้าราชการ พ่อค้า หรือนักบวช”

คำว่า **เบรตาดิส** (ประชาชน) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 4 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 และรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989

ตารางที่ 62 การปรากฏของคำว่า **เบรตาดิส** (ประชาชน)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	✓	✓	✓	✓	x

ในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 มีการใช้คำว่า **เบรตาดิส** (ประชาชน) เฉพาะในบริบทที่กล่าวถึงคำขวัญของชาติ โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 66

มาตรา ๑๑๓

กรณีใดกรณีหนึ่งใดที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือการแก้ไข (รื้อถอน) การดำเนินงาน (ปฏิบัติ) ตามกฎหมาย (ฉบับ) นี้

การเปลี่ยนแปลงหรือการแก้ไข (ฉบับ) นี้ จะต้องมีผลใช้บังคับโดยสมบูรณ์

มาตรา 113

กองเกณฑ์ทั่วไปซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติงานตามคำขวัญของชาติ (รัฐบาลช่วย ประชาชน ได้ผลสำเร็จ ผู้เชี่ยวชาญสนับสนุน) เป็นสถาบันชาติ

การปฏิบัติงานของหน่วยงานนี้จะปฏิบัติตามกฎหมายของหน่วยงาน

(รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972)

จากข้อมูลที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 คำว่า ประชาชน (ประชาชน) นั้นหมายถึงประชาชนซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐ เป็นองค์ประกอบสำคัญของรัฐ โดยเป็นส่วนหนึ่งที่กำหนดไว้ในคำขวัญของชาติด้วย แต่ข้อมูลมีจำกัดมากจนไม่สามารถศึกษาถึงสิทธิ บทบาท และหน้าที่ของประชาชนที่รัฐธรรมนูญกำหนดได้

ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 มีการใช้คำว่า ประชาชน (ประชาชน) เป็นจำนวนมาก โดยปรากฏในทุกสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญ ทั้งการกล่าวถึงสิทธิหน้าที่ของประชาชน รูปแบบของรัฐ นโยบายด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การต่างประเทศ โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 67

มาตรา ๑๒

ประชาชน มีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อสารอย่างอื่น

- ราษฎรทุกคน มีสิทธิเสมอกันในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อสารอย่างอื่น

- ราษฎรทุกคน มีสิทธิเสมอกันในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อสารอย่างอื่น

- ราษฎรทุกคน มีสิทธิเสมอกันในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อสารอย่างอื่น

มาตรา ๑๒

มาตรา 12

ประชาชน กัมพูชาทุกคนมีสิทธิในความเป็นอยู่ที่ดี ทั้งด้านวัตถุ จิตวิญญาณ และด้านวัฒนธรรม ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาให้เจริญขึ้นอยู่เสมอ ประชาชน กัมพูชาทุกคนล้วนแล้วแต่ต้องได้รับการรับรองด้านความเป็นอยู่ทั้งหมด

- ราษฎรทุกคนเป็นเจ้าของกิจการ

- เกษตรกรทุกคนเป็นเจ้าของไร่นา
  - แรงงานอื่น ๆ มีสิทธิในการมีงานทำทุกคน ในประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยตลอด
- จากการว่างงานโดยเด็ดขาด

(รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976)

จากตัวอย่าง คำว่า **เบรตาดิส** (ประชาชน) ในมาตรา 12 ข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นถึงการรับรองสิทธิของประชาชนกัมพูชาทั้งในด้านความเป็นอยู่และด้านจิตใจ ทั้งนี้จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 สามารถสรุปได้ว่า ในสมัยกัมพูชาประชาธิปไตยประชาชนมีสิทธิและหน้าที่ดังนี้

1. ประชาชนกัมพูชาทุกคนมีสิทธิในความเป็นอยู่เต็มที่ ทั้งด้านวัตถุ จิตวิญญาณ และด้านวัฒนธรรม ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาให้เจริญขึ้นอยู่เสมอ ประชาชนกัมพูชาทุกคนล้วนแล้วแต่ต้องได้รับการรับรองด้านความเป็นอยู่ โดยกรรมกรทุกคนเป็นเจ้าของโรงจักร เกษตรกรทุกคนเป็นเจ้าของไร่นา ส่วน แรงงานอื่น ๆ มีสิทธิในการมีงานทำทุกคน ในประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยตลอดจากการว่างงานโดยเด็ดขาด (มาตรา 12)
2. ประชาชนทุกคนไม่ว่าเพศใดล้วนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ผู้ชายและผู้หญิงมีความเสมอภาคกันเต็มที่ทุกด้าน ไม่อนุญาตให้มีภรรยาหรือสามีหลายคน (มาตรา 13)
3. ประชาชนกัมพูชาทุกคนมีหน้าที่ป้องกันประเทศและก่อสร้างประเทศตามกำลังและความสามารถของตน (มาตรา 14)
4. ประชาชนเป็นผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนประชาชนกัมพูชา โดยการเลือกตั้งทั่วประเทศโดยตรงและโดยลับ 1 ครั้งในระยะเวลา 5 ปี (มาตรา 6)
5. ประชาชนกัมพูชาทุกคนมีสิทธิเชื่อในความเชื่อหรือศาสนาใดก็ได้ และมีสิทธิไม่เชื่อหรือไม่นับถือศาสนาใดก็ได้ ทั้งนี้รัฐไม่อนุญาตให้มีกิจกรรมทางศาสนาที่ทำลายกัมพูชา ประชาธิปไตย และประชาชนกัมพูชาเป็นเด็ดขาด
6. ประชาชนกัมพูชามีสิทธิเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของ "สภาผู้แทนประชาชนกัมพูชา"

นอกจากนี้ในด้านนโยบายเศรษฐกิจนั้นรัฐได้กำหนดว่าการผลิตสำคัญ ๆ โดยทั่วไปเป็นกรรมสิทธิ์ร่วมของประชาชน (มาตรา 2) ในด้านวัฒนธรรม ประชาชนนับเป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมของกัมพูชาประชาธิปไตย โดยมีหน้าที่ในการป้องกันประเทศและสร้างประเทศให้รุ่งเรืองต่อไป (มาตรา 3) ในด้านศาลนั้นรัฐธรรมนูญกำหนดว่า ศาลเป็นของประชาชน เป็นตัวแทนความยุติธรรมของประชาชน ปกป้องความยุติธรรม สิทธิ เสรีภาพ ประชาธิปไตยของประชาชน และลงโทษการกระทำต่อต้านรัฐของประชาชน หรือการละเมิดกฎหมายรัฐของประชาชน (มาตรา 9) หากประชาชนละเมิดกฎหมายได้แก่ กระทำกิจกรรมใดก็ตามที่มีลักษณะเป็นการต่อต้านและบ่อนทำลายรัฐจะต้องถูกลงโทษขั้น

สูงสุด (มาตรา 10) ในด้านที่เกี่ยวข้องกับกองทัพปฏิวัติกัมพูชานั้น รัฐธรรมนูญระบุว่า กองทัพปฏิวัติกัมพูชาทั้งสามประเภท กองกำลังแนวหน้า กองกำลังประจำภูมิภาค และกองกำลังลับ เป็นกองทัพของประชาชน ยุทธชน ยุทธนารี กรรมกรสากล ล้วนเป็นลูกหลานของประชาชน กรรมกร กสิกร แรงงานกัมพูชาอื่น ๆ กองทัพมีหน้าที่ปกป้องอำนาจของประชาชนกัมพูชา ป้องกันประเทศกัมพูชา รักษาเอกราช สันติภาพ ความเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใด อธิปไตย ประชาธิปไตย ในความสมบูรณ์ของแผ่นดิน และขณะเดียวกันก็ร่วมกันก่อสร้างประเทศให้เจริญรุ่งเรือง ยกกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นและสุขสบายขึ้นตามลำดับ (มาตรา 19) นอกจากประชาชนกัมพูชาแล้ว กัมพูชาประชาธิปไตยยังได้กล่าวถึงประชาชนในโลกที่สามซึ่งเป็นประเทศที่มีแนวคิดแบบเดียวกัน โดยมีบทบัญญัติว่า กัมพูชาประชาธิปไตยพยายามสร้างความสามัคคีร่วมกับประชาชนในโลกที่สาม ในเอเชีย แอฟริกา ละตินอเมริกา ร่วมกับประชาชนที่รักสันติภาพ และความยุติธรรมทั่วโลก ช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างแข็งขันในการต่อสู้กับจักรวรรดินิยม อาณานิคมนิยมเก่าและใหม่ เพื่อเอกราช สันติภาพ มิตรภาพ ประชาธิปไตย ความยุติธรรม และความเจริญอย่างแท้จริง (มาตรา 21) ซึ่งจากข้อความต่อไปนี้จะแสดงให้เห็นถึงการร่วมมือกันอย่างแข็งแกร่งของประเทศภายใต้การปกครองระบอบสังคมนิยม การให้ความสำคัญกับประชาชนซึ่งเป็นโครงสร้างหลักของรัฐยังเห็นได้จากบทบัญญัติที่มีการกำหนดสัญลักษณ์บทรหัสชาติกัมพูชา โดยได้ให้ความหมายของสีที่อยู่ในธงชาติดังนี้ ธงกัมพูชาเป็นธงพื้นสีแดงมีรูปปราสาทสามยอดสีเหลืองอยู่กึ่งกลาง พื้นสีแดงเป็นสัญลักษณ์ของการปฏิวัติ การต่อสู้ ความองอาจกล้าหาญ ในการปลดปล่อยชาติ ป้องกันชาติ และก่อสร้างชาติกัมพูชาของประชาชนกัมพูชา ส่วนปราสาทสีเหลืองเป็นสัญลักษณ์ของประเพณีชาติและประชาชนกัมพูชา ซึ่งเป็นผู้ป้องกันประเทศ เป็นผู้สถาปนาประเทศให้เจริญรุ่งเรือง

จากสาระสำคัญที่กล่าวถึงข้างต้นนี้แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับประชาชนในฐานะที่เป็นรากฐานสำคัญของรัฐ สอดคล้องกับบทบัญญัติที่ว่า “รัฐกัมพูชาเป็นรัฐของประชาชน กรรมกร กสิกร และแรงงานกัมพูชา” (มาตรา 1) คำว่าประชาชนที่ใช้ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 มักกล่าวถึงโดยหมายรวมถึง กรรมกร เกษตรกร และแรงงานอื่นด้วยเสมอ เนื่องจากมีบทบัญญัติที่กล่าวว่า “สภาผู้แทนประชาชนกัมพูชามีสมาชิกทั้งหมด 250 คน เป็นผู้แทนประชาชน กรรมกร เกษตรกร และแรงงานอื่น รวมทั้งผู้แทนจากกองทัพปฏิวัติกัมพูชา” ซึ่งเมื่อแจกแจงสัดส่วนของสมาชิกแล้วพบว่าในจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนประชาชนกัมพูชา จำนวน 250 คนนั้นแบ่งออกเป็น ผู้แทนเกษตรกร 150 คน ผู้แทนกรรมกรและแรงงานอื่น ๆ 50 คน และผู้แทนกองทัพ 50 คน (มาตรา 5) รวมทั้งในตำแหน่งอื่น ๆ ที่กล่าวถึงประชาชนมักปรากฏใช้ข้อความว่า “ประชาชน กรรมกร เกษตรกร และแรงงานอื่น”

ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา ค.ศ. 1981 **เบรุตานิส** (ประชาชน) ปรากฏในแทบทุกสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 68

บทที่ ๒

เบญจศีลคัมภีร์ ជាម្ចាស់វាសនានៃប្រទេសរបស់ខ្លួន។ អំណាចទាំងអស់ជាប់របស់
ប្រជាជន។

ប្រជាជនប្រើរដ្ឋអំណាច តាមរយៈរដ្ឋសភា និងអង្គការរដ្ឋអំណាចនានា ដែល**ប្រជាជន**ជ្រើសតាំងឡើង និងទទួលខុសត្រូវចំពោះ**ប្រជាជន**។ **ប្រជាជន**មានសិទ្ធិដកហូត
តំណាងរូបណាដែលខ្លួនឈប់ទុកចិត្ត។

มาตรา 2

ประชาชนกัมพูชาเป็นเจ้าของของประเทศของตน อำนาจทั้งหมดเป็นของ**ประชาชน**

ประชาชนใช้รัฐอำนาจผ่านทางรัฐสภา และองค์กรรัฐอำนาจต่าง ๆ ซึ่ง**ประชาชน**เลือกตั้งขึ้นและรับผิดชอบต่อ**ประชาชน** **ประชาชน**มีสิทธิถอดถอนผู้แทนคนใดก็ตามที่ตนหมดความไว้วางใจ

(รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐพหุชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐพหุชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 ให้ความสำคัญกับประชาชน โดยได้กล่าวว่าประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ และเป็นเจ้าของอำนาจทั้งปวง ทั้งนี้ในการใช้อำนาจของประชาชนนั้นจะกระทำผ่านสถาบันบริหารได้แก่รัฐสภาและองค์กรต่าง ๆ ของรัฐ ซึ่งประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งเข้ามา หากเมื่อใดที่ประชาชนรู้สึกไม่ไว้วางใจตัวแทนที่ตนเลือกเข้าไปบริหารงานแล้ว สามารถถอดถอนผู้แทนคนนั้นออกจากตำแหน่งได้ (มาตรา 2) นอกจากนี้รัฐธรรมนูญยังกำหนดว่า ประชาชนกัมพูชามีเสรีภาพทางความเชื่อ และสามารถประกอบกิจกรรมทางศาสนาที่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายได้ เว้นแต่กิจกรรมนั้นจะกระทบต่อสันติสุข ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสาธารณะ และผลประโยชน์ของประชาชน (มาตรา 6) ประชาชนมีหน้าที่ในการปฏิบัติโดยต้องได้รับการสนับสนุนจากแนวร่วมก่อสร้างมาตุภูมิกัมพูชา (มาตรา 3) ในด้านหน้าที่ของรัฐที่มีต่อประชาชน ได้แก่ รัฐต้องยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้น (มาตรา 11) รัฐต้องผลักดันเศรษฐกิจให้ขยายตัวเพื่อรองรับความเป็นอยู่ของประชาชน (มาตรา 19) ต้องพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี วรรณกรรมและศิลปะ โดยขยายระบบการศึกษา ผลักดันการค้นคว้าวิจัย โดยผสมผสานการเรียนการสอนทางทฤษฎีกับการปฏิบัติ ให้ความสำคัญกับนักวิทยาศาสตร์ ช่างเทคนิค นักเขียน ศิลปินในกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชน (มาตรา 23) ต้องดูแลปราสาทโบราณและศิลปะวัตถุโบราณ ฟื้นฟูทัศนียภาพ ขยายการท่องเที่ยว เพื่อรับใช้ประชาชนในประเทศ (มาตรา 24) รวมทั้งต้องดูแลสุขภาพของประชาชน ป้องกันการเจ็บป่วยและดูแลการรักษาพยาบาล แนะนำประชาชนให้ยึดหลักอนามัยอย่างแข็งขัน ประชาชนต้องได้รับการตรวจโรคโดยไม่คิดเงิน (26)

ในรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 **เบรุตติส** (ประชาชน) ปรากฏใช้อย่างสม่ำเสมอในแทบทุกหมวดของรัฐธรรมนูญ ทั้งระบอบการปกครอง ระบอบเศรษฐกิจ และนโยบายด้านวัฒนธรรม สังคม รัฐสภา ศาล รวมไปถึงเอกลักษณ์แห่งชาติ ธงชาติ เพลงชาติ และรัฐธำนิ โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 69

มาตรา ๒๖

เพื่อให้มีมาตรฐานของสุขภาพของ**ประชาชน** รัฐเอาใจใส่ต่อการป้องกันโรคและการรักษาโรค และแนะนำให้**ประชาชน**ปฏิบัติตามหลักอนามัย ประชาชนต้องได้รับการตรวจโรคโดยไม่ต้องจ่ายเงิน รัฐครอบครองและจัดให้มีโรงพยาบาลต่าง ๆ ทำการค้นคว้าด้านเวชศาสตร์และโสตศาสตร์ โบราณและเวชศาสตร์สมัยใหม่

มาตรา 26

เพื่อรับรองสุขภาพของ**ประชาชน** รัฐเอาใจใส่ต่อการป้องกันโรคและการรักษาโรค และแนะนำให้**ประชาชน**ปฏิบัติตามหลักอนามัย ประชาชนต้องได้รับการตรวจโรคโดยไม่ต้องจ่ายเงิน รัฐครอบครองและจัดให้มีโรงพยาบาลต่าง ๆ ทำการค้นคว้าด้านเวชศาสตร์และโสตศาสตร์ โบราณและเวชศาสตร์สมัยใหม่

(รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989)

จากตัวอย่างข้างต้นรัฐธรรมนูญได้กำหนดว่า รัฐจะให้การดูแลประชาชนในด้านสุขภาพ โดยการเอาใจใส่ในการป้องกันและรักษา และแนะนำให้ประชาชนรักษสุขภาพอนามัย สร้างโรงพยาบาล รวมทั้งจะทำการค้นคว้าวิจัยด้านเวชศาสตร์ทั้งแผนโบราณและสมัยใหม่ (มาตรา 26) นอกจากนี้สิทธิในด้านสุขภาพดังกล่าวข้างต้นแล้ว รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดเรื่องสิทธิ หน้าที่ของประชาชนเอาไว้อีกว่า ประชาชนกัมพูชาเป็นเจ้าของประเทศของจน อำนาจทั้งหมดเป็นของประชาชน ทั้งนี้ประชาชนจะใช้ อำนาจของตนผ่านทางรัฐสภา และหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้น และรับผิดชอบ ต่อประชาชน ประชาชนมีสิทธิถอดถอนผู้แทนของตนที่หมดความไว้วางใจ (มาตรา 2) ประชาชนมี หน้าที่ปฏิบัติตามนโยบายและแผนปฏิบัติการของรัฐ (มาตรา 3) รวมทั้งต้องมีส่วนร่วมในกิจการก่อสร้าง และป้องกันมาตุภูมิตามหลักการของรัฐด้วย (มาตรา 9)

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญทั้ง 4 ฉบับสามารถสรุปได้ว่า **เบรุตติส** (ประชาชน) หมายถึง ผู้ที่เกิด และอาศัยอยู่ในประเทศกัมพูชา มักใช้ในความหมายว่า คนจำนวนมาก โดยทั่วไปมักใช้คำศัพท์นี้เมื่อ ต้องการกล่าวถึงคนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในประเทศกัมพูชา ผู้ซึ่งรัฐมีหน้าที่ต้องดูแลเอาใจใส่ในด้านความเป็นอยู่ สุขภาพ การศึกษา การทำงาน รวมทั้งให้ค่าตอบแทนในการทำงานและสวัสดิการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ในขณะที่ประชาชนมีหน้าที่ในการป้องกันเอกราชของชาติ และต้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามนโยบายและแผนดำเนินงานของรัฐ

2.1.3 **ប្រជាជាតិខ្មែរ (ប្រជាជាតិខ្មែរ)**

พจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (ជួន ណាត, 1967: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของคำศัพท์ **ប្រជាជាតិ** ไว้ว่า “**ជាតិនៃមនុស្សដែលមានវង្សត្រកូលនិងភាសាជាមួយគ្នា**” แปลว่า “ชาติของคนที่มีวงศ์ตระกูลและภาษาเดียวกัน (แปลโดยผู้วิจัย)” สอดคล้องกับคำว่า ประชาชาติในภาษาไทย ที่พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ออนไลน์) ให้ความหมายว่า “ประเทศรวมทั้งประชาชน, ประชาชนที่เป็นพลเมืองของประเทศ” จากความหมายในพจนานุกรมภาษาไทย แสดงให้เห็นว่า ประชาชาติจะหมายถึงประเทศด้วยก็ได้เช่นกัน แต่ก็หมายรวมทั้งประชาชนด้วย เมื่อนำมารวมเข้ากับคำว่า **ខ្មែរ** (เขมร) เป็นคำว่า **ប្រជាជាតិខ្មែរ** (ประชาชาติเขมร) แล้วย่อมหมายถึง ประชาชนชาวเขมร

คำว่า **ប្រជាជាតិខ្មែរ** (ประชาชาติเขมร) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 1 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947

ตารางที่ 63 การปรากฏของคำว่า **ប្រជាជាតិខ្មែរ** (ประชาชาติเขมร)

ค.1947	ค.1972	ค.1976	ค.1981	ค.1989	ค.1993
✓	✗	✗	✗	✗	✗

ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 **ប្រជាជាតិខ្មែរ** (ประชาชาติเขมร) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภา โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 70

មាត្រា ៥៣

សមាជិកទាំងឡាយនៃរដ្ឋសភា ជាអ្នកតំណាងរបស់**ប្រជាជាតិខ្មែរ**ទាំងមូល ពុំមែន ត្រឹមជាអ្នកតំណាងរបស់ជនដែលជ្រើសតាំងខ្លួនប៉ុណ្ណោះទេ។ ជាអ្នកតំណាងរាស្ត្រមិនត្រូវជំពាក់ទាក់ទិន ដោយអាណត្តិដាច់ខាតណាមួយឡើយ។

(រដ្ឋធម្មនុញ្ញប្រទេសកម្ពុជា ១៩៤៧)

มาตรา 53

สมาชิกทั้งหลายของรัฐสภา เป็นผู้แทนของ**ประชาชาติเขมร**ทั้งหมด มิใช่เพียงแต่เป็นผู้แทนของผู้ที่เลือกตั้งตนเท่านั้น ในฐานะผู้แทนราษฎรต้องไม่ข้องเกี่ยวกับอาณัติใดโดยเด็ดขาด

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา 1947)

จากตัวอย่างเป็นการกล่าวถึงสมาชิกรัฐสภา การได้มาซึ่งตำแหน่งนั้นมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชน รัฐธรรมนูญได้เน้นย้ำให้สมาชิกรัฐสภาตระหนักถึงหน้าที่ของตนเองว่า ตนเป็นตัวแทนของชาวเขมรทั้งหมด มิใช่ตัวแทนของประชาชนที่ลงคะแนนเลือกมาเท่านั้น

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 สามารถสรุปได้ว่า คำว่า **ប្រជាជាតិខ្មែរ** (ประชาชนชาติเขมร) หมายถึง ประชาชนชาวเขมร สอดคล้องกับความหมายที่ระบุไว้ในพจนานุกรมฉบับพุทธศาสนาบัณฑิต

2.1.4 **ប្រជាពលរដ្ឋ** (ประชาชนพลเมือง)

พจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนาบัณฑิตย (ជួន ណាត, 1967: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของคำศัพท์ **ប្រជា** ไว้ว่า “**ពពួកសត្វ, ពពួកជន**” แปลว่า “ฝูงสัตว์, กลุ่มชน (แปลโดยผู้วิจัย)” สอดคล้องกับคำว่าประชาในภาษาไทย ที่พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ออนไลน์) ให้ความหมายว่า “หมู่คน เช่น ปวงประชา” ส่วนคำว่า **ពលរដ្ឋ** หมายถึง “**ពលរបស់រដ្ឋ, ពលអាស្រ័យនៅក្នុងរដ្ឋ, ប្រជាជនទាំងប្រុសទាំងស្រីដែលទុកជាកម្លាំងរបស់ប្រទេស**” แปลว่า “พลของรัฐ, พลที่อาศัยอยู่ในรัฐ, ประชาชนทั้งชายทั้งหญิงที่เป็นกำลังของประเทศ (แปลโดยผู้วิจัย)” สอดคล้องกับคำว่าพลเมืองในภาษาไทย ที่พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ออนไลน์) ให้ความหมายว่า “ประชาชน, ราษฎร, ชาวประเทศ” เมื่อนำทั้งสองคำมารวมเข้าด้วยกันเป็น **ប្រជាពលរដ្ឋ** ก็น่าจะตรงกับประชาชนพลเมือง

คำว่า **ប្រជាពលរដ្ឋ** (ประชาชนพลเมือง) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 2 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 และ รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 ตารางที่ 64 การปรากฏของคำว่า **ប្រជាពលរដ្ឋ** (ประชาชนพลเมือง)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	✓	x	x	x	✓

ในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 **ប្រជាពលរដ្ឋ** (ประชาชนพลเมือง) ปรากฏในกรมแบบทำย ซึ่งเป็นประกาศให้ใช้ธงชาติ เพลงชาติ และตราแผ่นดิน โดย **ប្រជាពលរដ្ឋ** (ประชาชนพลเมือง) ปรากฏในบริบทของการให้ความหมายของสี่งชาติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 71

ន័យនៃពណ៌និងរូបភាព មានដូចតទៅនេះ៖

- ពណ៌ខៀវ តំណាងសិលធម៌។ ពណ៌នេះសំដែងនូវសន្តានចិត្តសុចរិត យុត្តិធម៌

និង សុភមង្គលត្រជាក់ត្រជុំរបស់**ប្រជាពលរដ្ឋ**ខ្មែរ។

- ពណ៌ក្រហមតំណាងទឹកចិត្តអង្គអាចនិងភ្នាក់ងារមុះមុតនៃ**ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ**

ความหมายของสีและรูปภาพ มีดังต่อไปนี้

- สีน้ำเงิน แทนศีลธรรม สีนี้แสดงถึงจิตใจอันสุจริต ยุติธรรม และความสงบร่มเย็นของ

ประชาชนพลเมืองเขมร

- สีแดง แทนจิตใจองอาจและกล้าหาญของ**ประชาชนพลเมืองเขมร**

(รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972)

ตัวอย่างข้างต้นมาจากมาตราที่กำหนดรูปแบบของธงชาติกัมพูชาสาธารณรัฐเขมร มาตราดังกล่าวกำหนดว่า ธงชาติสาธารณรัฐเขมรมี 3 สี คือ เขียว ขาว และแดง ธงชาตินี้มีรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้าง 2 ใน 3 ของความยาว ตัวธงชาติทั้งหมดเป็นสีน้ำเงิน ยกเว้น 1 ใน 4 ส่วนมุมซ้ายบนที่มีสีแดง ในส่วนสีแดงมีรูปปราสาทนครวัดสีขาวมองจากด้านหน้าเห็นยอดปราสาท 3 ยอด สีและรูปบนธงชาติมีความหมาย ดังนี้ สีน้ำเงินหมายถึงศีลธรรม ความมีใจสุจริต ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และและความสงบร่มเย็นของประชาชนรัฐเขมร สีแดง หมายถึง จิตใจอันองอาจและกล้าหาญของประชาชนพลเมืองเขมร สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์และความสะอาดบริสุทธิ์ของพระพุทธศาสนา รูปปราสาทเป็นสัญลักษณ์ของอารยธรรมและความเจริญรุ่งเรืองของชาติ ดาวเป็นสัญลักษณ์ของวัฒนธรรม โดยกลุ่มดาวทั้งสามนี้หมายถึง ชาติ ศาสนา สาธารณรัฐ พระรัตนไตร และอำนาจทั้งสามคือฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และศาล

ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 **ប្រជាពលរដ្ឋ** (ประชาชนพลเมือง) ปรากฏในปรากฏใช้อย่างสม่ำเสมอและปรากฏความถี่มากที่สุดเมื่อเทียบกับรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 โดยมากจะอยู่ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ และเสรีภาพ โดยปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 72

មាត្រា ៤០

សេរីភាពក្នុងការដើរឆ្ងាយជិត និង តាំងទីលំនៅក្នុងស្ថានភាពស្របច្បាប់របស់**ប្រជា**

ពលរដ្ឋ ត្រូវបានគោរព។

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរអាចចេញទៅតាំងទីលំនៅ នៅប្រទេសក្រៅ ប្រសិនបើមានការអនុញ្ញាត

ការរក្សាសិទ្ធិមិនរំលោភលើលំនៅឋាន និង អាចកំណត់នៃការឆ្លងតាមលិខិតតាម

សារទូរលេខ ទូរព្រឹត្តិ ទូរគមន៍ និង តាមទូរស័ព្ទ ត្រូវបានធានា។

ការលែងលំនៅឋាន សម្ភារៈវត្ថុ និង លើរូបបុគ្គល ត្រូវធ្វើឲ្យស្របនឹងបញ្ញត្តិច្បាប់។

มาตรา 40

เสรีภาพในการเดินทางใกล้ไกลและตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยโดยถูกต้องตามกฎหมายของ

ประชาชนพลเมืองต้องได้รับการเคารพ **ประชาชนพลเมือง**เขมร สามารถจะออกไปตั้งถิ่นฐานที่

อยู่อาศัยในต่างประเทศหรือกลับเข้ามาภายในประเทศคืนได้ การรักษาสีทิมมิให้ละเมิดใน

สถานที่อยู่อาศัยและความลับของการสื่อสารถึงกันทางจดหมาย ทางโทรเลข โทรพิมพ์ โทรคมนาคม และทางโทรศัพท์ ต้องได้รับการรับรอง การตรวจค้นที่อยู่อาศัย สัมภาระสิ่งของ และตัวบุคคล ต้องให้เหมาะสมกับบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

(รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993)

จากตัวอย่างข้างต้น **เบรุตอวรุฎู** (ประชาชนพลเมือง) เป็นผู้ได้รับเสรีภาพในการเดินทางและตั้งถิ่นฐานไม่ว่าจะในหรือต่างประเทศ หากมีการตั้งถิ่นฐานในต่างประเทศก็สามารถเดินทางกลับเข้ามาในประเทศได้ รวมทั้งยังมีสิทธิที่จะไม่ถูกผู้อื่นล่วงละเมิดในที่อยู่อาศัยและการติดต่อสื่อสาร ไม่ว่าจะทางจดหมาย โทรเลข โทรพิมพ์ โทรคมนาคม และโทรศัพท์ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 ยังได้กำหนดว่า ประชาพลรัฐมีสิทธิ เสรีภาพเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยพระมหากษัตริย์เป็นผู้รับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนพลรัฐ สิทธิของประชาชนพลรัฐที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้แก่ การเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งและขอเสนอชื่อเข้ารับการเลือกตั้ง ทั้งนี้ต้องมีอายุครบตามเงื่อนไขที่กำหนด ในด้านเสรีภาพ ประชาพลรัฐมีเสรีภาพในด้านความเชื่อและศาสนา มีเสรีภาพในการตั้งสมาคมและพรรคการเมือง รวมทั้งมีเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของตน

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับข้างต้น รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 ได้กล่าวถึง **เบรุตอวรุฎู** (ประชาชนพลเมือง) ในลักษณะกว้าง ๆ เหมือนคำที่หมายถึงประชาชนโดยทั่วไป แต่รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 ได้ให้ข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่า **เบรุตอวรุฎู** (ประชาชนพลเมือง) หมายถึง ประชาชนและพลเมืองรวมกัน โดยมักใช้ในบริบทที่ต้องการกล่าวถึงคนทั้งประเทศ ทั้งคนทั่วไปที่เกิดและอาศัยอยู่ในประเทศกัมพูชาและคนที่รัฐเน้นย้ำว่าเป็นผู้มีสิทธิและหน้าที่ตามที่รัฐกำหนด และไม่ได้ใช้กล่าวถึงผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ประเทศกัมพูชาเท่านั้น แต่ยังหมายรวมทั้งผู้มีเชื้อชาติเขมรที่เดินทางไปตั้งถิ่นฐานหรืออยู่อาศัยในต่างประเทศอีกด้วย

2.1.5 **เบรุตอวรุฎู** (ประชากรราษฎร์)

พจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (ជួន ណាត, 1967: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของคำศัพท์ **เบรุตอวรุฎู** ไว้ว่า “**เบรุตอวรุฎู** ឬ រាษฎ្រប្រជា ពួកជនចំណុះដែន” แปลว่า “ประชากรราษฎร์ หรือราษฎร์ประชา กลุ่มชนภายใต้ดินแดน (แปลโดยผู้วิจัย)” คำศัพท์นี้ตรงกับคำว่า ประชาราษฎร์ในภาษาไทย ที่พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ออนไลน์) ให้ความหมายว่า “พลเมือง, สามัญชนทั่ว ๆ ไปที่ไม่ใช่ข้าราชการ พ่อค้า หรือนักบวช ในความว่า ข้าราชการ พ่อค้า และประชาชน” ซึ่งเป็นความหมายเดียวกับคำว่า ประชาชน

คำว่า **ប្រជារាស្ត្រ** (ประชาราษฎร์) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 3 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 และรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993

ตารางที่ 65 การปรากฏของคำว่า **ប្រជារាស្ត្រ** (ประชาราษฎร์)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
✓	✓	✗	✗	✗	✓

ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 **ប្រជារាស្ត្រ** (ประชาราษฎร์) ปรากฏในบริบทที่เป็นส่วนนำของรัฐธรรมนูญและมาตราที่กล่าวถึงการบริหารประเทศโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 73

រដ្ឋធម្មនុញ្ញប្រទេសកម្ពុជា ព្រះបាទសម្តេច ព្រះនរោត្តម សីហនុវរ្ម័ន រាជបរិវង្ស ឧកតោ សុធាត វិសុទ្ធិពង្ស អគ្គមហាបុរសរតន៍ និករោត្តម ធម្មិកមហាភជ បរមនាថ បរមបពិត្រ ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី

រដ្ឋឯករាជ្យ ពេញដោយអធិបតេយ្យភាព ទ្រង់ប្រាសព្រះរាជទានដល់ប្រជារាស្ត្រ** របស់ព្រះអង្គនូវរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដូចមានសេចក្តីតទៅនេះ៖**

รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา พระบาทสมเด็จพระนโรดม สีหนุ วมัน ราชหริวงค์ อกุโตะสุชาต วิสุทธิพงษ์ อัครมหาบุรุษรัตน นิกโรตม ธรรมิกมหาราชาธิราช บรมนาถ บรมบพิตร พระเจ้ากรุงกัมพูชาธิบดี

รัฐเอกราช เปี่ยมไปด้วยอธิปไตย ทรงโปรดพระราชทานแก่**ประชาราษฎร์**ของพระองค์ ซึ่งรัฐธรรมนูญดังมีความต่อไปนี้ :-

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า คำว่า **ប្រជារាស្ត្រ** (ประชาราษฎร์) ถูกใช้ในบริบทที่หมายถึงประชาชนโดยได้กล่าวว่าพระมหากษัตริย์ได้พระราชทานรัฐธรรมนูญนี้แก่ประชาราษฎร์ของพระองค์ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคำว่าพระมหากษัตริย์กับประชาราษฎร์ นอกจากนี้ยังมีมาตราที่กล่าวถึง **ប្រជារាស្ត្រ** (ประชาราษฎร์) โดยระบุว่าบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ทั้งหมดใช้ในการปกครองประเทศในระบอบที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และบริหารโดยมีผู้แทนราษฎรทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาราษฎร์ทั้งหลายในประเทศ (มาตรา 97) ซึ่งจากทั้งสองตัวอย่างเห็นได้ว่า **ប្រជារាស្ត្រ** ปรากฏใช้ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์

ในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 **ប្រជាព្រឹទ្ធស្រុត** (ประชาราษฎร์) ปรากฏในบริบทที่ ต้องการกล่าวถึงประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการปกครอง โดยปรากฏดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 74

មាត្រា ១

ប្រទេសកម្ពុជា ជាសាធារណរដ្ឋឯករាជ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ ហើយដែល និយម ប្រយោជន៍សង្គម ប្រទេសកម្ពុជាមិនអាចបែងចែកបានទេ ប្រទេសកម្ពុជាមាននាមថា សាធារណរដ្ឋខ្មែរ។

បាវចនារបស់សាធារណរដ្ឋខ្មែរគឺ សេរីភាព សមភាព ភាគរភាព វឌ្ឍនភាព និង សុភមង្គល។ គោលការណ៍របស់សាធារណរដ្ឋខ្មែរ គឺ ការគ្រប់គ្រងរបស់**ប្រជាព្រឹទ្ធស្រុត** ដោយ**ប្រជាព្រឹទ្ធស្រុត** និង ប្រយោជន៍**ប្រជាព្រឹទ្ធស្រុត**។

ទង់ជាតិ ភ្លេងជាតិ និង វល្លញ្ញករ នៃសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ត្រូវកំណត់ក្នុងច្បាប់មួយ។

มาตรา 1

ประเทศกัมพูชาเป็นสาธารณรัฐเอกราช ประชาธิปไตย ซึ่งยึดถือประโยชน์ของสังคม ประเทศกัมพูชาไม่อาจแบ่งแยกได้เลย ประเทศกัมพูชามีนามว่า สาธารณรัฐเขมร

คำขวัญของสาธารณรัฐเขมร คือ เสรีภาพ เสมอภาค ภราดรภาพ ความก้าวหน้า และ ความสุข

หลักการของสาธารณรัฐเขมร คือ การบริหารของ**ประชาราษฎร์** โดย**ประชาราษฎร์** และประโยชน์ของ**ประชาราษฎร์**

ธงชาติ เพลงชาติ และตราแผ่นดิน ของสาธารณรัฐเขมรต้องกำหนดในกฎหมายฉบับหนึ่ง (รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972)

จากตัวอย่างข้างต้น รัฐธรรมนูญได้กำหนดหลักการสำคัญในการบริหารประเทศคือ การบริหารของประชาราษฎร์ โดยประชาราษฎร์ และประโยชน์ของประชาราษฎร์ (มาตรา 1) นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 ยังได้กำหนดไว้ด้วยว่า อำนาจทุกอย่างมาจากประชาราษฎร์ (มาตรา 3) ทั้งนี้ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐ จะเป็นใช้อำนาจบริหารซึ่งประชาราษฎร์มอบให้ (มาตรา 23) และก่อนการเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีจะต้องแถลงสัจจาปณิธานต่อหน้าประชาราษฎร์ด้วย (มาตรา 29)

ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 **ប្រជាព្រឹទ្ធស្រុត** (ประชาราษฎร์) ปรากฏในบริบทที่เป็นส่วนนำของรัฐธรรมนูญและมาตราที่กล่าวถึงการบริหารประเทศภายใต้ระบอบการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 75

មាត្រា ៧២

សុខភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវបានធានា ។ រដ្ឋយកចិត្តទុកដាក់ដល់ការការពារជំងឺ និង ព្យាបាលជំងឺ ។ **ប្រជាពលរដ្ឋ**ត្រូវបានទទួលការពិនិត្យរោគដោយឥតគិតថ្លៃនៅតាម មន្ទីរពេទ្យ គិលានដ្ឋាន និង មន្ទីរសម្ព័ន្ធសាធារណៈ ។

មាត្រា 72

សុខភាពរបស់**ប្រជាពលរដ្ឋ**ត្រូវបានធានា ។ រដ្ឋយកចិត្តទុកដាក់ដល់ការការពារជំងឺ និង ព្យាបាលជំងឺ ។ **ប្រជាពលរដ្ឋ**ត្រូវបានទទួលការពិនិត្យរោគដោយឥតគិតថ្លៃនៅតាម មន្ទីរពេទ្យ គិលានដ្ឋាន និង មន្ទីរសម្ព័ន្ធសាធារណៈ ។

(រដ្ឋធម្មនុញ្ញក្រុងភ្នំពេញ ១៩៩៣)

ក្នុងចំណោមច្បាប់ជាធរមាន រដ្ឋធម្មនុញ្ញក្រុងភ្នំពេញ ១៩៩៣ បានកំណត់ថា ប្រជាពលរដ្ឋមានសិទ្ធិទទួលបានការថែទាំសុខភាពឥតគិតថ្លៃ ដោយរដ្ឋត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការថែទាំសុខភាព និង ព្យាបាលជំងឺ ។ ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវបានទទួលការពិនិត្យរោគដោយឥតគិតថ្លៃនៅតាម មន្ទីរពេទ្យ គិលានដ្ឋាន និង មន្ទីរសម្ព័ន្ធសាធារណៈ ។

ក្នុងចំណោមច្បាប់ជាធរមាន រដ្ឋធម្មនុញ្ញក្រុងភ្នំពេញ ១៩៩៣ បានកំណត់ថា ប្រជាពលរដ្ឋមានសិទ្ធិទទួលបានការថែទាំសុខភាពឥតគិតថ្លៃ ដោយរដ្ឋត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការថែទាំសុខភាព និង ព្យាបាលជំងឺ ។ ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវបានទទួលការពិនិត្យរោគដោយឥតគិតថ្លៃនៅតាម មន្ទីរពេទ្យ គិលានដ្ឋាន និង មន្ទីរសម្ព័ន្ធសាធារណៈ ។

(ประชากรชาวจีน) จึงเป็นคำศัพท์ที่สะท้อนให้เห็นว่ามีการแบ่งชนชั้นในสังคมกัมพูชา เนื่องจากคำศัพท์นี้ถูกใช้ในลักษณะเป็นคำคู่ตรงกันข้ามกับคำว่าพระมหากษัตริย์ โดยปรากฏใช้มาเป็นเวลานานตั้งแต่ยุคราชานิยม

2.1.6 ពលរដ្ឋ (พลเมือง)

พจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (ជួន ណាត, 1967: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของคำศัพท์ ពលរដ្ឋ ไว้ว่า “ពលរបស់រដ្ឋ, ពលអាស្រ័យនៅក្នុងរដ្ឋ, ប្រជាជនទាំងប្រុសទាំងស្រី ដែលទុកជាកម្លាំងរបស់ប្រទេស” แปลว่า “พลของรัฐ, พลที่อาศัยอยู่ในรัฐ, ประชาชนทั้งชายทั้งหญิงที่เป็นกำลังของประเทศ (แปลโดยผู้วิจัย)” สอดคล้องกับคำว่าพลเมืองในภาษาไทย ที่พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ออนไลน์) ให้ความหมายว่า “ประชาชน, ราษฎร, ชาวประเทศ”

คำว่า ពលរដ្ឋ (พลเมือง) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 5 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 และรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993

ตารางที่ 66 การปรากฏของคำว่า ពលរដ្ឋ (พลเมือง)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
✓	✓	✗	✓	✓	✓

ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 ពលរដ្ឋ (พลเมือง) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงผู้มีสิทธิในการเลือกตั้ง โดยปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 76

មាត្រា ៤៨

អ្នកដែលមានសិទ្ធិជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ គឺ **ពលរដ្ឋ** ខ្មែរ ភេទបុរសអាយុ ២ បរិច្ចាណ៍ឡើងទៅ រៀបរយតែបុរសនោះប្រាសចាកសិទ្ធិ**ពលរដ្ឋ** ហើយបុរសនោះត្រូវប្រកបដោយលក្ខណសម្បត្តិតាមច្បាប់ស្តីអំពីការជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ។
 ទាហានក្នុងតំណែងគ្មានសិទ្ធិជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ ហើយគ្មានសិទ្ធិឈរឈ្មោះ ឱ្យគេជ្រើសតាំងខ្លួនជាអ្នកតំណាងរាស្ត្រទេវតាផង។ បុព្វជីវិតគ្មានសិទ្ធិដូចខាងលើនេះដែរ ព្រោះទើបទាល់នឹងធម៌វិន័យព្រះពុទ្ធសាសនា។

มาตรา 48

ผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎร คือ **พลเมือง** เขมร เพศชายอายุ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป เว้นแต่บุรุษผู้นั้นปราศจากสิทธิ**พลเมือง** และบุรุษนั้นต้องมีคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร

ทหารในตำแหน่งไม่มีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎร และไม่มีสิทธิได้รับการเสนอชื่อเข้ารับ
การเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรด้วย บรรพชนที่ไม่มีสิทธิในด้านนี้เพราะต้องยึดมั่นในพระธรรม
วินัยพระพุทธศาสนา

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญระบุข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งไว้
ว่า **พลเมือง** (พลเมือง) ที่มีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎร คือ พลเมืองเขมร เพศชายอายุ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
ไป ทั้งนี้พบว่ารัฐธรรมนูญแต่ละฉบับมีการบัญญัติข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
แตกต่างกัน โดยในรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มาได้บัญญัติว่าผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งคือพลรัฐทั้งสองเพศ ที่
มีอายุอย่างน้อย 18 ปี และข้อกำหนดนี้ยังคงใช้จนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้พบว่าในคำอธิบายศัพท์แนบ
ทำรัฐธรรมนูญ ได้มีการให้ความหมายของ **พลเมือง** (พลเมือง) ไว้ว่า – สมาชิกของรัฐ ผู้ที่มีอำนาจ
เต็มในประเทศเขมร ประชาชนเขมร และผู้ที่เคยนับว่าเป็นชาวเขมร เช่น จาม กูย พนอง... และผู้ที่เข้า
มาเป็นเขมร เป็นพลเมืองเขมร ส่วนชนชาติอื่นที่อยู่ในพระราชอาณาจักร เช่น จีน ญวน ไม่ใช่พลเมือง
เขมร คนเหล่านี้ไม่มีสิทธิเต็มเหมือนชาวเขมร ไม่มีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเป็นต้น (Citoyen)

ในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 **พลเมือง** (พลเมือง) ปรากฏในบริบทที่ค่อนข้าง
หลากหลาย ทั้งในการกำหนดลักษณะและรูปแบบของรัฐ เสรีภาพ สิทธิ และหน้าที่ของประชาชน
หมวดที่ว่าด้วยกฎหมายและอำนาจของกฎหมาย รัฐสภา และสภาประชาชนประจำจังหวัด และ
ประจำราชธานี โดยปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 77

มาตรา ๗

พลเมือง ผู้มีอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์และมีสัญชาติเขมร
บุตถุชาติเขมรตามสัญญาฉบับใด ๆ ก็มิใช่ **พลเมือง** ผู้ที่มิใช่สัญชาติเขมร
แต่โดยวิธีใด ๆ ก็มิใช่ **พลเมือง** ผู้ที่มิใช่สัญชาติเขมร

มาตรา 7

พลเมือง ทุกคนมีเสรีภาพแสดงความคิดเห็นของตนด้วยวาจา ด้วยลายลักษณ์อักษร หรือ
ช่องทางสำหรับเผยแพร่อื่น แต่ **พลเมือง** ต้องหลีกเลี่ยงไม่ใช้สิทธินี้โดยละเมิดและไม่ทำให้เสีย
ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสาธารณะ

(รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการกล่าวถึงพลเมืองในด้านเสรีภาพ โดยรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร
ค.ศ. 1972 กำหนดว่าพลเมืองมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ไม่ว่าจะด้วยวาจาหรือในรูปแบบที่

จากข้อมูลที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญทั้ง 5 ฉบับข้างต้นนี้ พบว่าทุกฉบับมีการใช้คำว่า **ถาวร** (พลพลเมือง) ในลักษณะเดียวกัน นั่นคือใช้ในบริบทที่มุ่งเน้นการกล่าวถึงประชาชนผู้ซึ่งกฎหมายรับรองให้มีสิทธิและหน้าที่สมบูรณ์พร้อม มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทั้งทางวาจาและลายลักษณ์อักษร มีสิทธิในการได้รับการคุ้มครองจากรัฐตามกฎหมาย มีสิทธิประกอบสัมมาอาชีพบนที่ดินที่รัฐมอบให้ สามารถดำเนินการทางการเมืองใด ๆ ได้ ทั้งการเลือกตั้ง การเสนอชื่อเข้ารับการเลือกตั้ง เป็นผู้แทนราษฎร การขอถอดถอนผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง

2.1.7 **มหาชน** (มหาชน)

พจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (ជួន ណាត, 1967: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของคำศัพท์ **มหาชน** ไว้ว่า “**ជនច្រើន, ពួកមនុស្សច្រើន, ប្រជាជន**” แปลว่า “คนจำนวนมาก, กลุ่มคนจำนวนมาก, ประชาชน (แปลโดยผู้วิจัย)” สอดคล้องกับคำว่ามหาชนในภาษาไทย ที่พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ออนไลน์) ให้ความหมายว่า “คนจำนวนมาก, คนส่วนใหญ่, คนจำนวนมาก เช่น มติมหาชน, ประชาชนทั่วไป, เรียกกฎหมายที่เกี่ยวกับประชาชนทั่วไป ว่า กฎหมายมหาชน”

คำว่า **มหาชน** (มหาชน) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 1 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947

ตารางที่ 67 การปรากฏของคำว่า **มหาชน** (มหาชน)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
✓	✗	✗	✗	✗	✗

ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 **มหาชน** (มหาชน) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงคนหมู่มาด ดังนี้
ตัวอย่างที่ 81

บทที่ ๘

เสรีภาพทางคำพูดเสรีที่จะมีโดยสมบูรณ์เสรีภาพในการปฏิบัติพิธีทางศาสนา
ผู้วิสาสสา ก็ที่จะมีโดยสมบูรณ์เสรีที่จะมีโดยสมบูรณ์เสรีที่จะมีโดยสมบูรณ์
เสรีที่จะมีโดยสมบูรณ์เสรีที่จะมีโดยสมบูรณ์เสรีที่จะมีโดยสมบูรณ์เสรีที่จะมีโดยสมบูรณ์
เสรีที่จะมีโดยสมบูรณ์เสรีที่จะมีโดยสมบูรณ์เสรีที่จะมีโดยสมบูรณ์เสรีที่จะมีโดยสมบูรณ์

เสรีที่จะมีโดยสมบูรณ์เสรีที่จะมีโดยสมบูรณ์เสรีที่จะมีโดยสมบูรณ์เสรีที่จะมีโดยสมบูรณ์

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ๑๙๔๗)

มาตรา 8

เสรีภาพทางความเชื่อเปิดให้มีโดยสมบูรณ์เสรีภาพในการปฏิบัติพิธีทางศาสนาต้องเปิดให้มีเช่นเดียวกัน หากจะลดทอนได้บ้างก็ในส่วนที่เสี่ยงไม่ได้เพื่อมิให้เสียความสงบเรียบร้อย
ต่อ**มหาชน**

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาของรัฐ

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา 1947)

จากตัวอย่างรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 ได้กล่าวถึง **ฆบถฉน** (มหาชน) ดังสรุปใจความได้ว่า ประชาชนมีเสรีภาพทางความเชื่อ การประกอบพิธีทางศาสนา แต่เสรีภาพที่มีนี้อาจลดทอนลงบ้างหากกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของมหาชน (มาตรา 8) อีกทั้งยังมีเสรีภาพในการพูด เขียน พิมพ์ และการเผยแพร่ข้อมูลใด ๆ สู่มหาชน แต่จะต้องไม่ใช่สิทธินี้โดยละเมิด และไม่ให้กระทบกับความสงบเรียบร้อยของมหาชนด้วย (มาตรา 9) ประชาชนเขมรทุกคนมีสิทธิยื่นคำร้องไปยังผู้ถืออำนาจสาธารณะเพื่อให้มีการพิจารณาปัญหาทั้งหลายที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลหรือมหาชน (มาตรา 14) จากบทบัญญัติที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงการให้สิทธิเสรีภาพต่อประชาชนเขมรภายใต้เงื่อนไขว่า ต้องไม่มีผลกระทบต่อมหาชน นอกจากนี้ในการบริหารบ้านเมืองนั้นรัฐมีหน้าที่ต้องเปิดเผยและแจ้งข้อมูลต่อมหาชนด้วย โดยมีระบุไว้ในรัฐธรรมนูญดังกล่าวไว้ว่า สำหรับการประชุมในสมัยวิสามัญทั้งระเบียบวาระและวันนัดประชุมจะต้องเปิดเผยให้มหาชนได้รับทราบ (มาตรา 59) เมื่อรัฐสภาได้ลงมติใด ๆ ก็ตามจะต้องเปิดเผยมตินั้นต่อมหาชนด้วย (มาตรา 68)

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 สามารถสรุปได้ว่า คำว่า **ฆบถฉน** (มหาชน) ถูกใช้ในบริบทที่หมายถึง คนจำนวนมาก ตามรูปศัพท์ที่มาจากคำว่า **ฆบถ** (มหา, มาก) และ **ฉน** (ชน, คน) เมื่อรวมกันแล้วคำศัพท์นี้จึงหมายถึง คนจำนวนมาก หรือประชาชน

จากข้อมูลคำศัพท์เกี่ยวกับประชาชนที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชาจำนวน 6 ฉบับ สามารถสรุปจำนวนการปรากฏได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 68 คำศัพท์เกี่ยวกับประชาชนที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา

คำศัพท์	ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
ฆบถฉน (เขมรชน)	✓	✗	✗	✗	✗	✗
บรูถฉน (ประชาชน)	✗	✓	✓	✓	✓	✗
บรูถฉนติเฐว (ประชาชนชาติเขมร)	✓	✗	✗	✗	✗	✗
บรูถฉนถว (ประชาชนพลเมือง)	✗	✓	✗	✗	✗	✓
บรูถฉนทฺร (ประชาราษฎร์)	✓	✓	✗	✗	✗	✓
ถว (พลเมือง)	✓	✓	✗	✓	✓	✓
ฆบถฉน (มหาชน)	✓	✗	✗	✗	✗	✗

จากตารางสรุปข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าคำศัพท์เกี่ยวกับประชาชนที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญนั้น คำศัพท์ที่มีความถี่ในการใช้สูงที่สุด คือคำว่า **ถว** (พลเมือง) โดยปรากฏในรัฐธรรมนูญจำนวน

รวม 5 ฉบับ ทั้งนี้เนื่องจากรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการประกาศสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชน และคำว่า **พลเมือง** (พลเมือง) มักจะปรากฏในบริบทที่ต้องการมุ่งเน้นไปที่ สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชนชาวเขมร รองลงมาคือ **บุรณดิ** (ประชาชน) ซึ่งปรากฏใน รัฐธรรมนูญจำนวน 4 ฉบับ ทั้งนี้พบว่าคำว่าประชาชนเป็นคำกลาง ๆ ที่หมายถึง ผู้ที่เกิดและอาศัยอยู่ใน ประเทศกัมพูชา ลำดับต่อมาคือ **บุรณกร** (ประชากร) ซึ่งสะท้อนถึงระบอบการปกครอง ภายใต้พระมหากษัตริย์ ทั้งนี้คำศัพท์ดังกล่าวมักปรากฏในรัฐธรรมนูญที่สัมพันธ์กับระบบกษัตริย์

2.2 กลุ่มลักษณะงาน

ในรัฐธรรมนูญกัมพูชา มีการกล่าวถึงกลุ่มลักษณะงานต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้พบว่า รัฐธรรมนูญกัมพูชาแต่ละฉบับให้ความสำคัญกับกลุ่มลักษณะงานแตกต่างกันออกไป คำศัพท์กลุ่ม ลักษณะงานที่พบในรัฐธรรมนูญจำนวน 6 ฉบับมีดังนี้

ตารางที่ 69 กลุ่มลักษณะงาน

คำที่	ภาษาเขมร	คำแปล
1	กษุกร	กรรมกร
2	กสิกร	เกษตรกร
3	ฮาน	ทหาร
4	ตลกร	แรงงาน
5	ยุธฉน	ยุทธชน
6	ยุธฉนารี	ยุทธนารี
7	ฮุกรฉนกร	เจ้าหน้าที่รัฐ
8	ฮุกรฉนกร	ข้าราชการ

2.2.1 กษุกร (กรรมกร)

คำว่า กษุกร สามารถเทียบเคียงได้กับคำว่า กรรมกร ในภาษาไทย พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ออนไลน์) ให้ความหมายว่า “คนงาน, ลูกจ้างที่ใช้แรงงาน”

คำว่า กษุกร (กรรมกร) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 4 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญกัมพูชา ประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา ค.ศ. 1981 รัฐธรรมนูญ แห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 และรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993

ตารางที่ 70 การปรากฏของคำว่า កម្មករ (กรรมกร)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	✓	✓	✓	✓

ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของกัมพูชาที่ปรากฏการใช้คำว่า កម្មករ (กรรมกร) และบทบัญญัติทั้งหลายก็แสดงออกถึงการให้ความสำคัญกับ កម្មករ (กรรมกร) อย่างมาก โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 82

មាត្រា ១២

ប្រជាជនកម្ពុជា គ្រប់រូប មានសិទ្ធិជីវភាពពេញទី ខាងសំភារៈ ខាងស្មារតី និងខាងវប្បធម៌ ដែលត្រូវបានកែប្រែឲ្យរីកចម្រើនកាន់តែខ្ពស់ឡើងជានិច្ច។ ប្រជាជនកម្ពុជាគ្រប់រូប សុទ្ធតែត្រូវបានធានាអះអាងខាងជីវភាពទាំងអស់។

- កម្មករគ្រប់រូប ជាម្ចាស់រោងចក្រ។
- កសិករគ្រប់រូប ជាម្ចាស់ស្រែចំការ។
- ពលករផ្សេងទៀត មានសិទ្ធិមានការងារធ្វើទាំងអស់។ ភាពគ្មានការងារធ្វើមិនមានជាចំខាត ក្នុងកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។

មាត្រា 12

ประชาชนกัมพูชาทุกคนมีสิทธิในความเป็นอยู่เต็มที่ ทั้งด้านวัตถุ จิตวิญญาณ และด้านวัฒนธรรม ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาให้เจริญขึ้นอยู่เสมอ ประชาชนกัมพูชาทุกคนล้วนแล้วแต่ต้องได้รับการรับรองด้านความเป็นอยู่ทั้งหมด

- กรรมกรทุกคนเป็นเจ้าของโรงจักร
- เกษตรกรทุกคนเป็นเจ้าของไร่นา
- แรงงานอื่น ๆ มีสิทธิในการมีงานทำทุกคน ในประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยปลอด

จากการว่างงานโดยเด็ดขาด

(รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า รัฐรับรองสิทธิของประชาชนในด้านความเป็นอยู่ และรับรองว่าจะพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น และยังได้บัญญัติไว้ด้วยว่า กรรมกรทุกคนเป็นเจ้าของโรงจักร เกษตรกรเป็นเจ้าของไร่นา และแรงงานทุกคนมีสิทธิที่จะมีงานทำ โดยจะต้องไม่มีผู้ว่างงานโดยเด็ดขาด (มาตรา 12) นอกจากนี้ข้อความที่ปรากฏในตัวอย่างแล้วพบว่า รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนี้ให้ความสำคัญกับกรรมกรซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศชาติภายใต้การปกครองแบบสังคมนิยม โดยทุกครั้งทีกล่าวถึงประชาชนจำต้องกล่าวถึงกรรมกรด้วย ดังเช่น

ตัวอย่างที่ 84

มาตรา ๓๔

รัฐมีสิทธิออกบัตรประชาชนแก่ผู้ซึ่งมีสัญชาติไทยและมีอายุครบ ๑๘ ปีบริบูรณ์ ซึ่งบิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่ได้นำไปจดทะเบียน หรือผู้ซึ่งมีสัญชาติไทยและมีอายุครบ ๑๘ ปีบริบูรณ์ ซึ่งบิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่ได้นำไปจดทะเบียน หรือผู้ซึ่งมีสัญชาติไทยและมีอายุครบ ๑๘ ปีบริบูรณ์ ซึ่งบิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่ได้นำไปจดทะเบียน

มาตรา 34

รัฐและสังคมได้ดูแลจัดให้มีวันหยุด การพักผ่อนสำหรับผู้ใช้แรงงาน รัฐกำหนดชั่วโมงทำงานรายวันและรายสัปดาห์ ระบบวันลาประจำปี มีเงินค่าตอบแทนสำหรับ **กรรมกร** และลูกจ้าง ขยายศูนย์พักผ่อนของรัฐและหน่วยงานสังคม

(รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989)

จากตัวอย่างข้างต้น **กรรมกร** (กรรมกร) จะได้รับสวัสดิการจากรัฐในด้านวันหยุด การกำหนดชั่วโมงทำงานรายวันและรายสัปดาห์ ระบบวันลาประจำปี ซึ่งจะช่วยให้กรรมกรไม่ต้องรับภาระการทำงานหนักจนเกินไป และกรรมกรจะต้องได้รับเงินค่าตอบแทนสำหรับงานที่ได้ไปด้วย (มาตรา 34) นอกจากกรรมกรโดยทั่วไปแล้ว ในสมัยนี้ยังมีการให้ความสำคัญกับสตรีที่เป็นกรรมกรเป็นพิเศษ เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญประชามานิต โดยแรงงานสตรีได้รับค่าจ้าง ลาคลอด 90 วัน สตรีที่ยังอยู่ในช่วงให้นมบุตรจะได้รับชั่วโมงทำงานที่ลดลงในแต่ละวันและได้รับสวัสดิการของรัฐ รัฐจะกำหนดข้อบังคับเฉพาะสำหรับแรงงานสตรีในฐานะพนักงานที่ไม่ใช่ของรัฐ (มาตรา 27)

ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 คำว่า **กรรมกร** (กรรมกร) ปรากฏในบทบัญญัติว่าด้วยสวัสดิการที่รัฐจัดให้แก่กรรมกร โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 85

มาตรา ๗๕

รัฐมีหน้าที่จัดหาและจัดหางานให้แก่ **กรรมกร** และ **นิเวศนิเทศ** ๗

มาตรา 75

รัฐจัดให้มีระบบความปลอดภัยทางสังคมที่เหมาะสมแก่ **กรรมกร** และลูกจ้าง

(รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993)

จากตัวอย่างข้างต้นรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 รับรองว่า **กรรมกร** (กรรมกร) จะได้รับสวัสดิการจากรัฐในด้านความปลอดภัยทางสังคม ทั้งนี้ในรัฐธรรมนูญไม่ได้ระบุว่าความปลอดภัยทางสังคมนี้มีรายละเอียดอย่างไร

จากข้อมูลที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญทั้ง 4 ฉบับ พบว่า **กรรมกร** (กรรมกร) ปรากฏการกล่าวถึงครั้งแรกในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 และยังคงปรากฏในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ

ต่อจากนั้น โดยรัฐถือว่ากรรมกรเป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญต่อรัฐ จึงได้มีการกำหนดสวัสดิการให้แก่คนกลุ่มนี้ด้วย

2.2.2 កសិករ (เกษตรกร)

พจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (ជួន ណាត, 1967: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของคำศัพท์ កសិករ ไว้ว่า “អ្នកធ្វើកសិកម្ម” แปลว่า “คนทำกสิกรรม (แปลโดยผู้วิจัย)” สอดคล้องกับคำว่ากสิกร หรือ เกษตรกร ในภาษาไทย ที่พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ออนไลน์) ให้ความหมายว่า “ผู้ทำไร่ไถนา, ผู้ทำการเพาะปลูก” อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่า ในภาษาไทยนิยมใช้คำว่าเกษตรกรมากกว่า จึงได้แปลความหมายของ កសិករ เป็นคำว่า เกษตรกร ในภาษาไทย

คำว่า កសិករ (เกษตรกร) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 4 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญ กัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 และรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 ตารางที่ 71 การปรากฏของคำว่า កសិករ (เกษตรกร)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	✓	✓	✓	✓

ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของกัมพูชาที่ปรากฏการใช้คำว่า កសិករ (เกษตรกร) โดยปรากฏควบคู่ไปกับคำว่า ប្រជាជន (ประชาชน) บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ให้ความสำคัญกับ កសិករ (เกษตรกร) อย่างมาก โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 86

មាត្រា ៥

អំណាចធ្វើច្បាប់ ជាអំណាចរបស់សភាតំណាងប្រជាជន កម្ពុករ **កសិករ** និង ពលករ កម្ពុជាផ្សេងទៀតទាំងអស់។

សភានេះ មានឈ្មោះជាផ្លូវការថា: “សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា”

សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា មានសមាជិកទាំងអស់ ២៥០ នាក់ តំណាងឲ្យ ប្រជាជន កម្ពុករ **កសិករ** និង ពលករ កម្ពុជាផ្សេងទៀតទាំងអស់ទៀត ហើយនិងតំណាង ឲ្យកងទ័ពបដិវត្តកម្ពុជា។ គឺ:

- តំណាង**កសិករ** ១៥០ នាក់
- តំណាងកម្ពុករ និងពលករផ្សេងទៀត ៥០ នាក់
- តំណាងកងទ័ពបដិវត្ត ៥០ នាក់

มาตรา 5

อำนาจออกกฎหมายเป็นอำนาจของสภาผู้แทนประชาชน กรรมการ เกษตรกร และแรงงานกัมพูชาอื่นทั้งหมด

สภานี้มีชื่อเป็นทางการว่า “สภาผู้แทนประชาชนกัมพูชา”

สภาผู้แทนประชาชนกัมพูชามีสมาชิกทั้งหมด 250 คน เป็นผู้แทนให้กับประชาชน กรรมการ เกษตรกร และแรงงานกัมพูชาอื่นทั้งหมด รวมทั้งตัวเป็นผู้แทนให้กับกองทัพปฏิวัติกรรมกัมพูชา คือ:

- ผู้แทนเกษตรกร	150 คน
- ผู้แทนกรรมกร และแรงงานกัมพูชาอื่นทั้งหมด	50 คน
- ผู้แทนกองทัพปฏิวัติ	50 คน

(รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976)

รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 ได้กล่าวถึงโครงสร้างของสภาผู้แทนประชาชนกัมพูชา สภาแห่งนี้มีหน้าที่โดยตรงในการบัญญัติกฎหมาย มีสมาชิกจำนวน 250 คน ซึ่งเป็นผู้แทนจากอาชีพสำคัญในโครงสร้างสังคมแบบสังคมนิยมคือ เกษตรกร กรรมกร ผู้ใช้แรงงาน รวมทั้งกองทัพปฏิวัติ ในจำนวนนั้นเป็นผู้แทนเกษตรกรมากถึง 150 คน ซึ่งอาจจะมาจากเกษตรกรถือเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของกัมพูชาประชาธิปไตย และรัฐให้ความสำคัญกับเกษตรกรมากด้วยเช่นกัน

ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา ค.ศ. 1981 **กสิกร** (เกษตรกร) ปรากฏเพียงตำแหน่งเดียว ในบริบทที่เกี่ยวกับสิทธิของ **กสิกร** (เกษตรกร) โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 87

บทที่ ๑๖

เกณฑ์ที่ดินสำหรับสร้างบ้านอยู่อาศัยและทำสวนดอกไม้ สวนผักซึ่งมีกำหนดในกฎหมายและนอกจากที่ดินที่สภาสมาคมก่อสร้างผลผลิตมอบให้ เพื่อรองรับการผลิตของสภาแล้วแรงงาน **เกษตรกร** ทุกคนสามารถขอยืมที่ดินเพิ่มเติมจากรัฐ เพื่อปลูกพืชผลตามฤดูกาลตามความสามารถแรงงาน และมีสิทธิได้รับผลประโยชน์จากงานนี้

มาตรา 16

นอกจากที่ดินสำหรับสร้างบ้านอยู่อาศัยและทำสวนดอกไม้ สวนผักซึ่งมีกำหนดในกฎหมายและนอกจากที่ดินที่สภาสมาคมก่อสร้างผลผลิตมอบให้ เพื่อรองรับการผลิตของสภาแล้วแรงงาน **เกษตรกร** ทุกคนสามารถขอยืมที่ดินเพิ่มเติมจากรัฐ เพื่อปลูกพืชผลตามฤดูกาลตามความสามารถแรงงาน และมีสิทธิได้รับผลประโยชน์จากงานนี้

(รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา ค.ศ. 1981)

จากข้อมูลข้างต้นรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ค.ศ. 1981 กำหนดให้เกษตรกรมีสิทธิในที่ดินที่รัฐจัดสรรให้สำหรับสร้างบ้านและทำสวน นอกจากนี้แล้วหากเกษตรกรผู้นั้นมีความสามารถที่จะสร้างผลผลิตเพิ่มสามารถขอยืมที่ดินจากรัฐเพิ่มเติมได้โดยเกษตรกรจะได้รับผลประโยชน์จากการทำการเกษตรของตนด้วย

ในรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 ไม่ปรากฏการใช้คำว่า **กสิกรรม** (เกษตรกร) เดี่ยว ๆ แต่ปรากฏเป็นส่วนหนึ่งในชื่อ **สหคชกสิกรรม** (สมาคมเกษตรกรกัมพูชา) โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 88

บทที่ ๕๓

ក្រុមប្រឹក្សាដី ក្រុមប្រឹក្សាដីស្រែ ប្រធានរដ្ឋសភា គណៈកម្មការនានារបស់រដ្ឋសភា ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជាតិវណ្ណសិប្បសាមគ្គីកសិកម្ម ប្រធានសហព័ន្ធសហជីពកម្ពុជា ប្រធានសមាគមយុវជនកម្ពុជា ប្រធានសមាគមនារីកម្ពុជា ប្រធានសមាគម**កសិករ**កម្ពុជា ប្រធានតុលាការប្រជាជនកំពូល និងអគ្គរដ្ឋអាជ្ញាអមតុលាការប្រជាជនកំពូលមានសិទ្ធិធ្វើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ជូនរដ្ឋសភា។

มาตรา 53

สภาที่ปรึกษา รัฐสภาที่ปรึกษา รัฐมนตรี ประธานรัฐสภา คณะกรรมการต่าง ๆ ของรัฐสภา ประธานสภาที่ปรึกษาชาติกองกำลังสามัคคีก่อสร้างป้องกันมาตุภูมิกัมพูชา ประธานสหภาพแรงงานกัมพูชา ประธานสมาคมเยาวชนกัมพูชา ประธานสมาคมสตรีกัมพูชา ประธานสมาคม**เกษตรกร**กัมพูชา ประธานศาลประชาชนสูงสุด และอัยการสูงสุดของศาลประชาชนสูงสุดมีสิทธิร่างกฎหมายยื่นต่อรัฐสภา

(รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรที่รัฐให้สิทธิในการเสนอร่างกฎหมายต่อรัฐสภา ซึ่งรวมทั้ง **บ្រធានសមាគមកសិករ** (ประธานสมาคมเกษตรกรกัมพูชา) ในฐานะของตัวแทนกลุ่มเกษตรกรชาวกัมพูชา

ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 ปรากฏการใช้คำว่า **กสิกรรม** (เกษตรกร) เพียงตำแหน่งเดียว ในบริบทที่กล่าวถึงหน้าที่ของรัฐต่อเกษตรกร โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 89

บทที่ ๖๒

រដ្ឋយកចិត្តទុកដាក់ជួយដោះស្រាយមធ្យោបាយផលិត ការពារថ្លៃផលិតផលជូន**កសិករ** សិប្បករ និងជួយរកទីផ្សារលក់ផលិតផល ។

มาตรา 62

รัฐต้องเอาใจใส่ ช่วยแก้ไขด้านนโยบายการผลิต พืชราคาผลผลิตแก่เกษตรกร ช่าง
ศิลปะและช่วยหาตลาดจำหน่ายผลผลิต

(รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993)

จากตัวอย่างข้างต้น หน้าที่อีกประการหนึ่งของรัฐคือการช่วยดูแลนโยบายการผลิตและแก้ไข
กรณีที่เกิดปัญหา ต้องช่วยพืชราคาผลผลิตทางการเกษตรเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร และช่างฝีมือ
รวมทั้งต้องให้ความช่วยเหลือในการหาตลาดจำหน่ายผลผลิตด้วย

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญทั้ง 4 ฉบับ สามารถสรุปได้ว่า **กสิกรรม** (เกษตรกร) คือผู้มีอาชีพทำ
การเกษตร ใช้แรงงานในการเพาะปลูก เป็นกลุ่มบุคคลที่รัฐให้ความสนใจดูแล ให้สวัสดิการ แต่
รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 เป็นรัฐธรรมนูญที่แสดงถึงการให้ความสำคัญกับ **กสิกรรม**
(เกษตรกร) อย่างมากในฐานะโครงสร้างหลักที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนสังคมตามแนวคิดสังคมนิยม

2.2.3 ฆาตกร (ทหาร)

พจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (ผู้ส ฌก ๓, 1967: ออนไลน์) ได้ให้
ความหมายของคำศัพท์ ฆาตกร ไว้ว่า “**ฆุกฆาตกร, ฆุกฆิสฆิต, ฆุกฆฎัง, ฆาต, เสนา** ฆุกฆุช
ฆุฎฐา : ฆาตกรเหิงเตก, ฆาตกรเหิงเจี, ฆาตกรเหิงฆากาส ๑” แปลว่า “คนหาญกล้า, คนไม่กลัว,
นักรบ, โยธา, เสนาในกรมยุทธนา : ทหารบก, ทหารเรือ, ทหารอากาศ (แปลโดยผู้วิจัย)” ซึ่งตรงกับคำ
ภาษาไทยว่า ทหาร พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ออนไลน์) ให้ความหมายว่า
“ผู้มีหน้าที่สู้รบป้องกันประเทศ, นักรบ”

คำว่า **ฆาตกร (ทหาร)** ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 2 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญ
ประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 และรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972

ตารางที่ 72 การปรากฏของคำว่า ฆาตกร (ทหาร)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
✓	✓	✗	✗	✗	✗

ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 **ฆาตกร (ทหาร)** ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงสิทธิ
ของพลเมืองเขมรในด้านการเลือกตั้งและการเป็นผู้ได้รับเสนอชื่อเข้ารับการเลือกตั้ง ดังตัวอย่าง
ต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 90

มาตรา ๔๘

ผู้ใดมีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎร คือ พลเมืองเขมร เพศชายอายุ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
เว้นแต่บุรุษผู้นั้นปราศจากสิทธิพลเมืองและบุรุษผู้นั้นต้องมีคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยการ
เลือกตั้งผู้แทนราษฎร

ก บทในตำแหน่งไม่มีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎร และไม่มีสิทธิในการได้รับการเสนอชื่อ
เข้ารับการเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรด้วย บรรพชิตที่ไม่มีสิทธิในด้านนี้เพราะต้องยึดมั่นในพระ
ธรรมวินัยพระพุทธศาสนา

(รัฐธรรมนูญประเศสค. ๑๙๔๗)

มาตรา 48

ผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎร คือ พลเมืองเขมร เพศชายอายุ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
เว้นแต่บุรุษผู้นั้นปราศจากสิทธิพลเมืองและบุรุษผู้นั้นต้องมีคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยการ
เลือกตั้งผู้แทนราษฎร

ท หในตำแหน่งไม่มีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎร และไม่มีสิทธิในการได้รับการเสนอชื่อ
เข้ารับการเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรด้วย บรรพชิตที่ไม่มีสิทธิในด้านนี้เพราะต้องยึดมั่นในพระ
ธรรมวินัยพระพุทธศาสนา

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา 1947)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าพลเมืองเขมรเพศชายที่มาอายุ 20 ขึ้นไปมีสิทธิในการเลือกตั้ง
แต่มีข้อยกเว้นสำหรับ **ก** บท (ทหาร) ซึ่งในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดไว้ว่าไม่มีสิทธิใน
การลงคะแนนเลือกตั้งผู้แทนราษฎรอีกทั้งยังไม่มีสิทธิในการได้รับการเสนอชื่อเข้ารับการเลือกตั้งเป็น
ผู้แทนราษฎรด้วย

ในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 **ก** บท (ทหาร) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึง ดัง
ตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 91

มาตรา ๒๑

พลเมืองทุกคนมีหน้าที่เคารพกฎหมาย ป้องกันมาตุภูมิและช่วยเหลือรัฐ
พลเมืองทุกคนต้องปฏิบัติหน้าที่ทาง**การทหาร**ในเงื่อนงำที่มีระบุไว้ในกฎหมาย
មានในคั้งคั้งคั้ง

(รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร)

มาตรา 21

พลเมืองทุกคนมีหน้าที่เคารพกฎหมาย ป้องกันมาตุภูมิและช่วยเหลือรัฐ
พลเมืองทุกคนต้องปฏิบัติหน้าที่ทาง**การทหาร**ในเงื่อนงำที่มีระบุไว้ในกฎหมาย

(รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า **อาบทาส** (ทหาร) ปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ในบริบทที่กล่าวถึงหน้าที่ของพลเมือง โดยมีบทบัญญัติที่ระบุไว้ว่าพลเมืองทุกคนมีหน้าที่ด้านการทหารที่ต้องรับผิดชอบ (มาตรา 21) นอกจากนี้ **อาบทาส** (ทหาร) ยังปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงอำนาจของประธานาธิบดีในการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งทั้งด้านพลเรือนและทหาร โดยหนึ่งในตำแหน่งที่ปรากฏคือนายทหารชั้นสูง โดยกำหนดว่าในการแต่งตั้งนั้นจะต้องผ่านการเห็นชอบโดยคณะรัฐมนตรีด้วย (มาตรา 36)

2.2.4 ពលករ (แรงงาน)

คำว่า **ពលករ** (แรงงาน) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 2 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 และรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนมาติงกัมพูชา ค.ศ. 1981 ตารางที่ 73 การปรากฏของคำว่า **ពលករ** (แรงงาน)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	✓	✓	x	x

ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 **ពលករ** (แรงงาน) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงประชาชน โดยมีคำว่า **ករមករ** **កេសត្រករ** และ**ធរន្យង** อื่นตามมาด้วยเสมอ ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 92

មាត្រា 9

រដ្ឋកម្ពុជា ជា រដ្ឋមួយឯករាជ ឯកភាព សន្តិភាព អព្យាក្រឹត មិនចូលបក្ស សម្ព័ន្ធណា អធិបតេយ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុងបូរណភាពដែនដីរបស់ខ្លួន។
 រដ្ឋកម្ពុជា ជា រដ្ឋរបស់ប្រជាជន កម្មករ កសិករ និង **ពលករ** កម្ពុជា ធ្វើ ទៀត ទាំងអស់។
 រដ្ឋកម្ពុជា មាន ឈ្មោះ ជា ផ្លូវការ ថា ៖ “កម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ”

มาตรา 1

รัฐกัมพูชาเป็นรัฐเอกราช เป็นอันหนึ่งอันเดียว สันติภาพ เป็นกลาง ไม่เข้าพรรค สัมพันธ์ใด อธิปไตย ประชาธิปไตย ในบูรณภาพแดนดินของตน

รัฐกัมพูชาเป็นรัฐของประชาชน กรรมกร กสิกร และ **แรงงาน** กัมพูชาอื่นอีกทั้งหมด

รัฐกัมพูชามีชื่อเป็นทางการว่า “กัมพูชาประชาธิปไตย”

(รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976)

จากข้อมูลข้างต้น **ถาวร (แรงงาน)** นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของประชากรกัมพูชา รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ว่ารัฐกัมพูชาเป็นรัฐของประชาชน กรรมกร กสิกร และแรงงานชาวกัมพูชาอื่น ๆ ตามหลักการของรัฐภายใต้การปกครองระบอบสังคมนิยม นอกจากนี้ ในบทบัญญัติที่กล่าวถึงโครงสร้างของสภาผู้แทนประชาชนกัมพูชา ก็ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่า **ถาวร (แรงงาน)** ถูกนับเป็นส่วนหนึ่งของประชาชน ตามบทบัญญัตินี้ “สภาผู้แทนประชาชนกัมพูชามีสมาชิกทั้งหมด 250 คน เป็นผู้แทนให้กับประชาชน กรรมกร กสิกร และแรงงานกัมพูชาอื่นทั้งหมด รวมทั้งตัวเป็นผู้แทนให้กับกองทัพปฏิวัติกรรมพูชา คือ: ผู้แทนกสิกร 150 คน ผู้แทนกรรมกร และแรงงานกัมพูชาอื่นทั้งหมด 50 คน ผู้แทนกองทัพปฏิวัติ 50 คน” (มาตรา 5) จะเห็นได้ว่าคำว่าประชาชนในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 นี้สามารถแจกแจงออกมาได้เป็น กรรมกร กสิกร และแรงงาน

ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา ค.ศ. 1981 **ถาวร (แรงงาน)** ปรากฏถึงเฉพาะในบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิในที่ดินที่รัฐมอบให้แก่แรงงานและเกษตรกร ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 93

บทที่ 9๖

เกณฑ์ที่สืบกับสังฆะและ และผู้เป็นสวสธกร สวสธกรผู้ใดมีคัมภีร์คัมภีร์
 และเกณฑ์ที่สืบกับสังฆะและ และผู้เป็นสวสธกร สวสธกรผู้ใดมีคัมภีร์คัมภีร์
 របស់ក្រុម **ពលករ**កសិករមួយរូបៗ អាចបានដីអោយខ្លីដីជាបន្ថែម ដើម្បីដាំដំណាំដូរ តាម
 លទ្ធភាពពលករ ហើយមានសិទ្ធិទទួលបានផលនៃការងារនេះ។

มาตรา 16

นอกจากที่ดินสำหรับสร้างบ้านอยู่อาศัยและทำสวนดอกไม้ สวนผักซึ่งมีกำหนดในกฎหมายและนอกจากที่ดินที่สภาสมาคมก่อสร้างผลผลิตมอบให้ เพื่อรองรับการผลิตของสภาแล้ว **แรงงาน** เกษตรกรทุกคนสามารถขอขยืมที่ดินเพิ่มเติมจากรัฐ เพื่อปลูกพืชผลตามฤดูกาลตามความสามารถแรงงาน และมีสิทธิได้รับผลประโยชน์จากงานนี้

(รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา ค.ศ. 1981)

จากตัวอย่างข้างต้น **ถาวร (แรงงาน)** เป็นบุคคลกลุ่มที่รัฐให้สิทธิในการขอยืมที่ดินทำกินเพิ่มเติมจากที่ดินส่วนที่รัฐจัดสรรให้เพื่อใช้สร้างที่อยู่และทำไร่ทำสวนเลี้ยงชีพ ทั้งนี้ในการจัดสรรที่ดินเพิ่มเติมนี้จะนำไปเพื่อทำการเกษตรตามความสามารถที่จะกระทำได้ของแรงงานหรือเกษตรกรผู้นั้น

จากข้อมูลที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับ สามารถสรุปได้ว่า **ถาวร (แรงงาน)** หมายถึงผู้ใช้แรงงาน ปรากฏการกล่าวถึงครั้งแรกในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 ซึ่งนับว่า **ถาวร (แรงงาน)** เป็นส่วนหนึ่งของประชาชนซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนตามแนวคิดสังคมนิยม

ส่วนในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 **ถาวร** (แรงงาน) ปราบกฏการกล่าวถึงน้อยลงอย่างมากแต่ก็ยังคงเป็นบุคคลที่รัฐให้ความสำคัญในการจัดสรรที่ดินเพื่อประกอบอาชีพ

2.2.5 **យុទ្ធជន** (ยุทธชน)

คำว่า **យុទ្ធជន** (ยุทธชน) ปราบกฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 2 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 และรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981

ตารางที่ 71 การปราบกฏของคำว่า **យុទ្ធជន** (ยุทธชน)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	✓	✓	x	x

ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 **យុទ្ធជន** (ยุทธชน) ปราบกฏในบริบทที่กล่าวถึงกองทัพปฏิวัติกัมพูชาโดยเน้นย้ำให้ประชาชนทราบว่ากองทัพนี้เป็นกองทัพของประชาชน และยุทธชนรวมทั้งยุทธนารี ก็เป็นลูกหลานของประชาชนทั้งปวง โดยปราบกฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 94

មាត្រា ១៩

កងទ័ពដឹកនាំដោយ ទាំងប្រភេទ ស្រួច តំបន់ ឈ្មួញ ជាកងទ័ពរបស់ ប្រជាជន ដែល**យុទ្ធជន** យុទ្ធនារី កម្មាភិបាល ជាកូនចៅរបស់ប្រជាជន កម្មករ កសិករ ពលករកម្ពុជា ផ្សេងទៀត ការពាររដ្ឋអំណាច របស់ប្រជាជនកម្ពុជា ការពារកម្ពុជា ឯករាជ ឯកភាព សន្តិភាព អព្យាក្រឹត មិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធណា អធិបតេយ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុងបូរណភាពដែនដី ហើយទន្ទឹមនឹងនេះ រួមចំណែកកសាងប្រទេសឲ្យចម្រើនរុងរឿង លើកស្ទួយជីវភាពប្រជាជន ឲ្យបានរីកចម្រើន និងសំបូរសប្បាយជាលំដាប់។

มาตรา 19

กองทัพปฏิวัติกัมพูชาทั้ง 3 ประเภท คือ ทหารหลวง ทหารท้องถิ่น และกองโจร เป็นกองทัพของประชาชนซึ่ง**ยุทธชน** ยุทธนารี เป็นลูกหลานของ กรรมกร เกษตรกร แรงงาน กัมพูชาอื่น ๆ ปกป้องรัฐอำนาจของประชาชนกัมพูชา ปกป้องกัมพูชา เอกราช เอกภาพ สันติภาพ เป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด อธิปไตย ประชาธิปไตย ในบูรณภาพแห่งดินแดนของ กัมพูชา ในขณะที่เดียวกันมีส่วนร่วมในการสร้างประเทศให้เจริญรุ่งเรือง ยกกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นและสุขสบายขึ้นเป็นลำดับ

(รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976)

ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 และรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 **យុទ្ធជន** (ยุทธชน) ปราบกฏในบริบทที่กล่าวถึงสวัสดิการของรัฐที่มีให้แก่ยุทธชน

ตารางที่ 74 การปรากฏของคำว่า **យុទ្ធនារី**(ยุทธนารี)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	✓	x	x	x

ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 **យុទ្ធនារី**(ยุทธนารี) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงกองทัพปฏิวัติกัมพูชา โดยเน้นย้ำให้เห็นว่ากองทัพปฏิวัติกัมพูชาเป็นกองทัพของประชาชน และยุทธนารีรวมทั้งยุทธชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกองทัพนี้ล้วนแต่เป็นลูกหลานของประชาชนกัมพูชาทั้งหมด โดยปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 97

មាត្រា ១៩

កងទ័ពដឹកកម្ពុជា ទាំងបីប្រភេទ ស្រួច តំបន់ ឈ្នួប ជាកងទ័ពរបស់ ប្រជាជន ដែលយុទ្ធជន **យុទ្ធនារី** កម្មាភិបាល ជាកូនចៅរបស់ប្រជាជន កម្មករ កសិករ ពលករកម្ពុជា ផ្សេងទៀត ការពាររដ្ឋអំណាច របស់ប្រជាជនកម្ពុជា ការពារកម្ពុជា ឯករាជ ឯកភាព សន្តិភាព អព្យាក្រឹត មិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធណា អធិបតេយ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុងបូរណភាពដែនដី ហើយទន្ទឹមនឹងនេះ រួមចំណែកកសាងប្រទេសឲ្យផ្តុំផ្តើមរុងរឿង លើកស្ទួយជីវភាពប្រជាជន ឲ្យបានរីកចម្រើន និងសំបូរសប្បាយជាលំដាប់។

มาตรา 19

กองทัพปฏิวัติกัมพูชาทั้ง 3 ประเภท คือ ทหารหลวง ทหารท้องถิ่น และกองโจร เป็นกองทัพของประชาชนซึ่งยุทธชน **ยุทธนารี** เป็นลูกหลานของ กรรมกร เกษตรกร แรงงาน กัมพูชาอื่น ๆ ปกป้องรัฐอำนาจของประชาชนกัมพูชา ปกป้องกัมพูชา เอกราช เอกภาพ สันติภาพ เป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด อธิปไตย ประชาธิปไตย ในบูรณภาพแห่งดินแดนของ กัมพูชา ในขณะเดียวกันมีส่วนร่วมในการสร้างประเทศให้เจริญรุ่งเรือง ยกกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นและสุขสบายขึ้นเป็นลำดับ

(รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ.)

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 คำว่า **យុទ្ធនារី**(ยุทธนารี) หมายถึง นักรบหญิง ซึ่งเป็นกลุ่มนักรบที่รัฐเกณฑ์ไปเข้าร่วมกองทัพเพื่อต่อสู้ ทั้งนี้ปรากฏเฉพาะในรัฐธรรมนูญ กัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 เท่านั้น

2.2.7 អ្នករដ្ឋការ (เจ้าหน้าที่รัฐ)

คำว่า **អ្នករដ្ឋការ** (เจ้าหน้าที่รัฐ) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 2 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญ สาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 และรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989

ตารางที่ 75 การปรากฏของคำว่า **អ្នករដ្ឋការ**(เจ้าหน้าที่รัฐ)

ឆ.1947	ឆ.1972	ឆ.1976	ឆ.1981	ឆ.1989	ឆ.1993
x	✓	x	x	✓	x

ในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 **អ្នករដ្ឋការ** (เจ้าหน้าที่รัฐ) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้งโดยประธานาธิบดีและต้องได้รับการเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 98

មាត្រា ៣៦

ប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋតែងតាំង ក្នុងមុខតំណែងស៊ីវិល និងទាហាន។

អ្នករដ្ឋការ ដែលត្រូវតែ ដោយមានការយល់ព្រមពីគណៈរដ្ឋមន្ត្រីគឺ៖

- ឯកអគ្គរដ្ឋទូត និង ប្រេស៊ីតិសាមញ្ញ។
- សមាជិកនៃក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋ។
- អភិបាលខេត្ត។
- ខុត្តសេនានី។
- សាកលវិទ្យាធិការ។
- នាយករដ្ឋការកណ្តាល។
- ហើយនិងសមាជិកនៃក្រុមប្រឹក្សាសេនាសភា

មុខតំណែងដទៃទៀត ដែលត្រូវតែងតាំងដោយមានការយល់ព្រមពីគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ព្រមទាំងលក្ខខណ្ឌដែលប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋមានអំណាចតែងតាំងក្នុងនាមរបស់លោក ត្រូវមានរៀបរាប់ក្នុងច្បាប់រៀបចំអង្គការមួយ។

មាត្រា 36

ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งทางพลเรือนและทางทหาร

เจ้าหน้าที่รัฐ ที่ต้องได้รับการเห็นชอบโดยคณะรัฐมนตรี คือ

- เอกอัครราชทูตและผู้แทนวิสามัญ
- สมาชิกสภาที่ปรึกษา
- ผู้ว่าราชการจังหวัด
- นายทหารชั้นสูง
- อธิการบดี
- ประธานข้าราชการกลาง
- และสมาชิกสภาที่ปรึกษาเสนาธิการ

ตำแหน่งอื่นที่ได้รับการแต่งตั้งโดยการเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี พร้อมทั้งเงื่อนไขที่ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐมีอำนาจแต่งตั้งในนามของท่าน ต้องมีแจ้งในกฎหมายจัดตั้งองค์กรฉบับหนึ่ง

(รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972)

ในรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 **អ្នករដ្ឋការ** (เจ้าหน้าที่รัฐ) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึง การกำหนดค่าตอบแทนสำหรับสมาชิกรัฐสภาโดยนำเอาเงินเดือนของ **អ្នករដ្ឋការ** (เจ้าหน้าที่รัฐ) เป็น เกณฑ์เทียบ โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 99

មាត្រា ៥៨ (សួន)

សមាជិករដ្ឋសភាត្រូវទទួលបានប្រាក់បំណុលមានកំណត់ ដោយប្រៀបធៀបស្មើទៅនឹងប្រាក់
បៀវត្ស នៃអ្នករដ្ឋការថ្នាក់ណាមួយនៃក្រុមខ័ណ្ឌជាន់ខ្ពស់។
មាត្រា 58 (ซ้ำ)

สมาชิกสภาต้องได้รับเงินบำเหน็จโดยเทียบเท่ากับเงินเดือนของเจ้าหน้าที่รัฐระดับ
ใดระดับหนึ่งตามกรอบขั้นสูง

(รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989)

จากตัวอย่างข้างต้นและจากบริบทที่คำว่า **អ្នករដ្ឋការ** (ข้าราชการ) ปรากฏอยู่นั้นพบว่า คำศัพท์นี้ใช้ในการกล่าวถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของคำในพจนานุกรมที่ให้ ความหมายไว้ว่า หมายถึง เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยทั่วไปในภาษาไทยแปลว่า ข้าราชการ ทั้งนี้เนื่องจาก ระบบการปกครองในประเทศไทยอยู่ภายใต้ระบอบที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จึงใช้คำที่สื่อถึง การเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในนามของพระราชา เมื่อพิจารณาจากรูปศัพท์คำว่า **អ្នករដ្ឋការ** (ข้าราชการ) แล้วจะพบว่าคำศัพท์นี้สะท้อนถึงระบอบการปกครองในสมัยสาธารณรัฐ โดยมีการ เปลี่ยนจาก **អ្នករាជការ** (เจ้าหน้าที่รัฐ) ซึ่งมาคำว่า **រាជ** (ราช) มาเป็น **រដ្ឋ** (รัฐ) ซึ่งแสดงสถานะของ การทำงานโดยมุ่งรับใช้ประเทศมากกว่าการทำงานในฐานะที่เป็นข้าของพระมหากษัตริย์

2.2.8 អ្នករាជការ (ข้าราชการ)

คำว่า **អ្នករាជការ** (ข้าราชการ) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 1 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญ ประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947

ตารางที่ 76 การปรากฏของคำว่า **អ្នករាជការ** (ข้าราชการ)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
✓	✗	✗	✗	✗	✗

ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 **អ្នករាជការ** (ข้าราชการ) ปรากฏในบริบทที่ กล่าวถึงบุคคลที่มีสิทธิเสนอชื่อเข้ารับการเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร รวมทั้งการกำหนดเงินตอบแทน ของข้าราชการ โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 100

บทที่ ๔๕

บุคคลใดมีสิทธิเลือกผู้แทนราษฎรได้ นั่นคือ บุคคลที่มีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎรทั้งหลาย มีอายุอย่างน้อยยี่สิบห้าปี กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรมีกำหนดเกี่ยวกับบุคคลที่ไม่มีสิทธิเลือกผู้แทนราษฎร

คนผู้หนึ่งจะเป็น **ข้าราชการ** ดำรงตำแหน่งด้วย เป็นผู้แทนราษฎรด้วยมิได้

(รัฐธรรมนูญประเศสคชพค ๑๕๔๗)

มาตรา 49

ผู้ที่มีสิทธิเลือกผู้แทนราษฎรได้ นั่นคือ บุคคลที่มีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎรทั้งหลาย มีอายุอย่างน้อยยี่สิบห้าปี กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรมีกำหนดเกี่ยวกับบุคคลที่ไม่มีสิทธิเลือกผู้แทนราษฎร

คนผู้หนึ่งจะเป็น **ข้าราชการ** ดำรงตำแหน่งด้วย เป็นผู้แทนราษฎรด้วยมิได้

(รัฐธรรมนูญประเทศไทย ค.ศ. 1947)

จากตัวอย่างข้างต้นและจากบริบทที่คำว่า **ข้าราชการ** (ข้าราชการ) ปรากฏอยู่นั้นพบว่า **ข้าราชการ** (ข้าราชการ) เป็นผู้ที่มีสิทธิในการเลือกตั้งและมีสิทธิในการได้รับการเสนอชื่อเข้ารับการเลือกตั้งด้วย แต่ผู้ที่เป็นข้าราชการอยู่แล้วจะไม่สามารถดำรงตำแหน่งผู้แทนราษฎรได้อีก (มาตรา 49) ในส่วนของเงินเบี้ยหวัดหรือค่าตอบแทนการทำงานสำหรับข้าราชการนั้นเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องเป็นผู้กำหนด (มาตรา 66) และอัตราเงินเบี้ยหวัดของข้าราชการจะถูกใช้เป็นหลักเกณฑ์เทียบเคียงเพื่อประเมินเงินบำเหน็จหรือค่าตอบแทนที่รัฐต้องจ่ายให้กับผู้แทนราษฎร โดยมีการระบุไว้ว่า “ผู้แทนราษฎรต้องได้รับเงินบำเหน็จโดยเทียบเท่ากับเบี้ยหวัดของข้าราชการชั้นใดชั้นหนึ่ง” (มาตรา 57)

คำว่า **ข้าราชการ** (ข้าราชการ) นี้เป็นคำศัพท์ที่แสดงถึงการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำงานในระบอบการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยส่วนประกอบของคำมาจาก **รัฐ** (ผู้) + **การ** (ราช, ราช) **การ** (การงาน, หน้าที่) ซึ่งหมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติงานในนามของพระราชา

จากข้อมูลคำศัพท์กลุ่มลักษณะงานที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชาจำนวน 6 ฉบับ สามารถสรุปจำนวนการปรากฏได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 77 คำศัพท์กลุ่มลักษณะงานที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา

คำศัพท์	ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
กษัตริย์ (กษัตริย์)	✗	✗	✓	✓	✓	✓
กษัตริย์ (กษัตริย์)	✗	✗	✓	✓	✓	✓

คำศัพท์	ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
อาบาร (ทหาร)	✓	✓	✗	✗	✗	✗
ตลกร (แรงงาน)	✗	✗	✓	✓	✗	✗
บุฎณ (ยุดชน)	✗	✗	✓	✓	✗	✗
บุฎณาร (ยุดชนาร)	✗	✗	✓	✗	✗	✗
หุกรณ (เจ้าหน้าที่รัฐ)	✗	✓	✗	✗	✓	✗
หุกรณการ (ข้าราชการ)	✓	✗	✗	✗	✗	✗

จากตารางสรุปข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าคำศัพท์กลุ่มลักษณะงานที่มีความถี่ในการปรากฏสูงที่สุดคือ **กษกร** (กรรมกร) และ **กษกร** (เกษตรกร) ซึ่งปรากฏในรัฐธรรมนูญรวมทั้งสิ้น 4 ฉบับด้วยกัน ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะงานทั้งสองอย่างนี้เป็นงานพื้นฐานสำคัญของประเทศ โดยเฉพาะในระบอบการปกครองตามแนวคิดสังคมนิยม จึงเห็นได้ว่าทั้งสองคำนี้เริ่มปรากฏการกล่าวถึงในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการปกครองยุคเขมรแดงเป็นต้นไป คำว่า **ตลกร** (แรงงาน) ก็เป็นคำศัพท์สำคัญในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 และ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน ค.ศ. 1981 ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองตามแนวคิดสังคมนิยม และต้องพึงพาอาศัยกลุ่มแรงงานในการขับเคลื่อนประเทศเช่นกัน คำว่า **บุฎณ** (ยุดชน) และ **บุฎณาร** (ยุดชนาร) เข้ามามีบทบาทในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 และรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน ค.ศ. 1981 เนื่องจากกัมพูชาอยู่ภายใต้ภาวะสงคราม ดังนั้นจึงเกิดการเพิ่มกำลังทหารเพื่อสู้รบ ส่วนคำศัพท์ที่สะท้อนถึงรูปแบบการปกครองแบบสาธารณรัฐได้อย่างดีคือคำว่า **หุกรณ** (เจ้าหน้าที่รัฐ) ซึ่งปรากฏเฉพาะในรัฐธรรมนูญฉบับที่กัมพูชาอยู่ภายใต้การปกครองแบบสาธารณรัฐ ในขณะที่ **หุกรณการ** (ข้าราชการ) เป็นคำศัพท์ที่ปรากฏใช้น้อยที่สุด คือใช้ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 ซึ่งปกครองโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และสะท้อนให้เห็นถึงการเป็นผู้รับใช้พระราชอำนาจผ่านคำศัพท์ดังกล่าวได้อย่างชัดเจน

2.3 สถานภาพของบุคคล

ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาจำนวน 6 ฉบับ มีการกล่าวถึงบุคคลในสถานภาพต่าง ๆ เอาไว้ซึ่งสามารถรวบรวมได้ ดังนี้

ตารางที่ 78 สถานภาพของบุคคล

คำที่	ภาษาเขมร	คำแปล
1	ក្មេងកំព្រា	เด็กกำพร้า
2	នារី	นารี

คำที่	ภาษาเขมร	คำแปล
3	បុព្វជិត	บรรพจิต
4	បុរុស	บุรุส
5	មនុស្សចាស់ជរា	คนชรา
6	ស្រី	สตรี
7	ស្រ្តីមេម៉ាយ	หญิงม่าย

2.3.1 ក្មេងកំព្រា (เด็กกำพร้า)

คำว่า **ក្មេងកំព្រា (เด็กกำพร้า)** ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 2 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981 และรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 ตารางที่ 79 การปรากฏของคำว่า **ក្មេងកំព្រា (เด็กกำพร้า)**

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	x	✓	✓	x

ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของกัมพูชาที่ปรากฏคำว่า **ក្មេងកំព្រា (เด็กกำพร้า)** โดยปรากฏในบริบทเกี่ยวกับสวัสดิการรัฐที่จัดให้กับ **ក្មេងកំព្រា (เด็กกำพร้า)** โดยปรากฏในบริบทดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 101

មាត្រា ២៩

រដ្ឋចាត់ចែងអោយមានរបបធានារ៉ាប់រងសង្គម ដល់កម្មាភិបាល បុគ្គលិក កម្មករ ដែលអស់លទ្ធភាពបំពេញពលកម្មបណ្តាលមកពីមានជម្ងឺ ជរាភាព ឬ ពិការដោយគ្រោះថ្នាក់ក្នុងការងារ។

រដ្ឋនិងសង្គម ជួយទំនុកបំរុងដល់មនុស្សចាស់ជរា ជនពិការ ស្រ្តីមេម៉ាយ និង **ក្មេងកំព្រា** គ្មានទីពឹង។

มาตรา 29

รัฐจัดให้มีระบบประกันสังคมแก่กรรมภีบาล พนักงาน กรรมกร ที่ไม่สามารถทำงานได้ เนื่องจากเจ็บป่วย ชราภาพ หรือพิการอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุในการทำงาน

รัฐและสังคมให้การดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ หญิงม่าย และ **เด็กกำพร้า** ไร้ที่พึ่ง

(รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981)

จากตัวอย่างข้างต้นกล่าวถึงระบบประกันสังคมที่รัฐจัดให้แก่บุคคลเจ็บป่วย ชราภาพ หรือพิการเนื่องจากอุบัติเหตุในที่ทำงาน ทำให้ไม่สามารถทำงานได้ รวมทั้งรัฐจะให้การดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ หญิงหม้าย และเด็กกำพร้าซึ่งมีจำนวนมากเนื่องจากประเทศกัมพูชาเพิ่งจะผ่านพ้นวิกฤตสงครามและการปกครองภายใต้ระบอบเขมรแดงทำให้มีผู้พิการและผู้เสียชีวิตจำนวนมาก ผลกระทบต่อมาคือ ผู้สูงอายุขาดคนดูแล สตรีเป็นหม้าย และเด็กกำพร้าขาดที่พึ่งพิง รัฐจึงจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือระดับประคองแก่คนกลุ่มนี้

ในรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 **บทบัญญัติ (เด็กกำพร้า)** โดยปรากฏในบริบทเกี่ยวกับสวัสดิการรัฐที่จัดให้กับ **บทบัญญัติ (เด็กกำพร้า)** โดยมีเนื้อความคล้ายคลึงกับที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา ค.ศ. 1981 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 102

มาตรา ๒๙

รัฐมีหน้าที่ช่วยเหลือและคุ้มครองแก่ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และสตรีเป็นหม้าย ผู้หญิงและเด็กกำพร้า ผู้ที่ประสบอุบัติเหตุและคนพิการ

รัฐมีหน้าที่ช่วยเหลือและคุ้มครองแก่ผู้สูงอายุ ผู้พิการ หญิงหม้าย และเด็กกำพร้า ไร้ที่พึ่ง

มาตรา 29

รัฐจัดให้มีระบบประกันสังคมแก่กรรมกรและลูกจ้าง ที่ไม่สามารถทำงานได้เนื่องจากเจ็บป่วย ชราภาพ หรือพิการอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุในการทำงาน

รัฐและสังคมให้การดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ หญิงหม้าย และเด็กกำพร้า ไร้ที่พึ่ง

(รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าเนื้อความในรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 มีความคล้ายคลึงกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา ค.ศ. 1981 เป็นอย่างมาก โดยมีการปรับเปลี่ยนเฉพาะบางส่วนเท่านั้น จากตัวอย่างส่วนที่แตกต่างกันคือ กรรมกรมาภิบาล ซึ่งเป็นองค์กรที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชาให้ความสำคัญ แต่องค์กรนี้ไม่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญทั้ง 2 ฉบับ สามารถสรุปได้ว่า **บทบัญญัติ (เด็กกำพร้า)** เป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งที่รัฐให้ความสำคัญเนื่องจากในสมัยสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชาและรัฐกัมพูชานั้นเป็นช่วงที่กัมพูชากำลังฟื้นฟูประเทศจากการทำสงคราม ซึ่งจากการทำสงครามหลายครอบครัวต้องสูญเสียสมาชิกทำให้มี **บทบัญญัติ (เด็กกำพร้า)** เป็นจำนวนมาก รัฐจึงต้องให้ความสำคัญกับการดูแลคนกลุ่มนี้ซึ่งจะเติบโตเป็นกำลังของประเทศต่อไปในอนาคต

2.3.2 នារី (ผู้หญิง)

គេដឹងថា នារី (ผู้หญิง) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 4 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญกัมพูชา ประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981 และ รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 และรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993

ตารางที่ 80 การปรากฏของคำว่า នារី (ผู้หญิง)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	✓	✓	✓	✓

ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 នារី (ผู้หญิง) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงสิทธิของประชาชนกัมพูชา ทั้งเพศชายและเพศหญิง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 103

មាត្រា ១៣

ត្រូវមានសមភាពពេញទី រវាងប្រជាជនកម្ពុជាទាំងអស់ ក្នុងសង្គមកម្ពុជាមួយស្មើភាព យុត្តិធម៌ ប្រជាធិបតេយ្យ សុខដុមរមនា មានសុភមង្គល ក្នុងមហាសមត្ថិភាពទាំងមូល ដើម្បីការពារប្រទេស និងកសាងប្រទេសទាំងអស់គ្នា។

បុរស និង នារី ស្មើភាពគ្នាពេញទី លើគ្រប់វិស័យទាំងអស់។ មិនអនុញ្ញាតឲ្យមានប្រពន្ធច្រើន និង ប្តីច្រើនឡើយ។

มาตรา 13

ต้องมีความเท่าเทียมกันอย่างเต็มที่ระหว่างประชาชนกัมพูชาทั้งหมดในสังคมกัมพูชา ความเสมอภาค ความยุติธรรม ประชาธิปไตย ความสามัคคี ความสุขในความสามัคคีของชาติทั้งหมด เพื่อป้องกันประเทศและสร้างประเทศร่วมกัน

ผู้ชายและผู้หญิงมีความเท่าเทียมกันเต็มที่ในทุกด้าน ไม่อนุญาตให้มีภรรยาหลายคน และสามีหลายคน

(รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976)

จากตัวอย่างข้างต้น รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 รับรองว่าประชาชนกัมพูชาทุกคนจะต้องมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเพศหญิงหรือเพศชาย รวมทั้งมีการบัญญัติเรื่องของการมีภรรยาไว้ด้วยว่าเมื่อแต่งงานแล้วกฎหมายไม่อนุญาตให้มีภรรยาหรือสามีอื่นได้อีก

ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981 และรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 នារី (নারী) ปรากฏเป็นส่วนหนึ่งของชื่อสมาคม សមាគមនារីកម្ពុជា (สมาคมনারীកម្ពុជា) เช่นเดียวกันทั้ง 2 ฉบับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 104

មាត្រា ៥៣

ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋ ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រី ប្រធានរដ្ឋសភា គណៈកម្មការនានារបស់រដ្ឋសភាប្រធានគណៈកម្មាធិការមជ្ឈិមណសិប្បកសាងមាតុភូមិកម្ពុជា ប្រធានសហជីពកម្ពុជា ប្រធានយុវជនបដិវត្តកម្ពុជា ប្រធានសមាគមនារីកម្ពុជា មានសិទ្ធិធ្វើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ ជូនរដ្ឋសភា។

មាត្រា 53

សភាប្រឹក្សារដ្ឋ សភាប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រី ប្រធានរដ្ឋសភា គណៈកម្មការនានា គណៈកម្មាធិការមជ្ឈិមណសិប្បកសាងមាតុភូមិកម្ពុជា ប្រធានសហជីពកម្ពុជា ប្រធានយុវជនបដិវត្តកម្ពុជា ប្រធានសមាគមនារីកម្ពុជា មានសិទ្ធិធ្វើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ ជូនរដ្ឋសភា

(រដ្ឋធម្មនុញ្ញអង្គការសភាសភាពរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា គ.ស. 1981)

จากตัวอย่างข้างต้นรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981 ได้บัญญัติไว้ว่าผู้ที่มีสิทธิร่างกฎหมายเสนอต่อรัฐสภาได้แก่ผู้ใดบ้าง ซึ่งหนึ่งในนั้นมีตำแหน่ง **ប្រធានសមាគមនារីកម្ពុជា** (ประธานสมาคมสตรีกัมพูชา) ด้วย เช่นเดียวกับบทบัญญัติมาตรา 53 ในรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 ที่ปรากฏเนื้อหาแบบเดียวกัน สามารถสันนิษฐานได้ว่า **សមាគមនារីកម្ពុជា** (สมาคมสตรีกัมพูชา) อาจจะถูกตั้งขึ้นในช่วงสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา และยังคงมีบทบาทมาจนถึงช่วงรัฐกัมพูชา ทั้งนี้ นอกเหนือจากสิทธิในการเสนอร่างกฎหมายต่อรัฐสภาข้างต้นแล้ว ไม่ปรากฏรายละเอียดบทบาทหน้าที่อื่นของสมาคมแห่งนี้ในรัฐธรรมนูญอีก

ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 **នារី** (นารี) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงสวัสดิการที่รัฐจัดทำให้แก่ประชาชนเพศหญิง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 105

មាត្រា ៤៦

អំពើលក់ដូរមនុស្ស អំពើធ្វើអាជីវកម្មផ្នែកពេស្យាកម្ម និង អំពើអាសអាភាស ដែលប៉ះពាល់ដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់**នារី** ត្រូវហាមឃាត់។

ត្រូវហាមឃាត់មិនឲ្យមានការបញ្ឈប់**នារី**ពីការងារ ដោយមូលហេតុមានគភ៌។ **នារី**មានសិទ្ធិឈប់សំរាកនៅពេលសំរាកកូនដោយទទួលប្រាក់បៀវត្ស និងដោយមានការធានារក្សាសិទ្ធិអតីតភាពក្នុងការងារ និងអត្ថប្រយោជន៍សង្គមផ្សេងៗទៀត។

រដ្ឋ និង សង្គមយកចិត្តទុកដាក់បង្កលក្ខណៈ**ឲ្យនារី** ជាពិសេស**នារី**នៅជនបទដែលគ្មានទីពឹងបានទទួលការឧបត្ថម្ភដើម្បីមានមុខរបរ មានលទ្ធភាពព្យាបាលជំងឺ ឲ្យកូនទៅរៀន និង មានជីវភាពរស់នៅសមរម្យ។

មាត្រា 46

การค้ามนุษย์ การประกอบอาชีพค้าประเวณี และการกระทำอนาจารซึ่งกระทบต่อคุณค่าของ**ผู้หญิง**ต้องถูกห้ามอย่างเด็ดขาด

ต้องถูกห้ามอย่างเด็ดขาดมิให้มีการพักงานผู้หญิง โดยมูลเหตุเพราะมีครรภ์ ผู้หญิง มีสิทธิหยุดพักในเวลาคลอดลูก โดยยังได้รับเงินเบี้ยหวัด และโดยมีการรับรองรักษาสิทธิในสถานภาพของงานเดิมและผลประโยชน์ทางสังคมอื่น ๆ อีก

รัฐและสังคม เอาใจใส่ดูแลผู้หญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิงที่อยู่ในชนบทซึ่งไม่มีที่พึ่งพิง ให้ได้รับการช่วยเหลือ เพื่อให้มีอาชีพการงาน มีความสามารถเพียงพอที่จะพยายาลใช้ ที่จะให้ลูกไปเรียน และมีความเป็นอยู่อย่างเหมาะสม

(รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่ารัฐให้ความสำคัญกับสิทธิสตรีมากกว่าที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ โดยได้บัญญัติไว้ว่าการกระทำที่กระทบต่อคุณค่าของผู้หญิง ได้แก่ การค้ามนุษย์ การค้าประเวณี และการทำอนาจารนั้นกฎหมายห้ามกระทำเป็นอันขาด ผู้หญิงมีสิทธิลาคลอดโดยได้รับเงินเดือนและเมื่อครบกำหนดแล้วก็สามารถกลับมาทำงานและรับสวัสดิการของตนได้ตามปกติ อนึ่งรัฐมีหน้าที่ดูแลผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในชนบทและไร้ที่พึ่งพิงให้มีอาชีพมีความสามารถในการดูแลบุตรของตน ในยามเจ็บป่วย และสามารถส่งเสียงเรียกร้องให้บุตรของตนสามารถเล่าเรียนและมีความเป็นอยู่อย่างเหมาะสมได้

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญทั้ง 4 ฉบับ สามารถสรุปได้ว่า **ณารี** (นารี) เป็นคำที่หมายถึง ผู้หญิงหรือสตรีคำหนึ่ง ซึ่งเริ่มใช้ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 แล้วหายไป ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981 และรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 โดยปรากฏเฉพาะในชื่อสมาคม **สหประชาสตรีกัมพูชา** (สมาคมนารีกัมพูชา) เท่านั้น ทั้งนี้พบว่าในรัฐธรรมนูญทั้งสองสมัยนี้นิยมใช้คำว่า **สตรี** (สตรี) แทนที่คำว่า **ณารี** (นารี) ในทุกตำแหน่งที่กล่าวถึงผู้หญิง และจนกระทั่งในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 จึงมีการนำคำว่า **ณารี** (นารี) กลับมาใช้อีกครั้ง

2.3.3 บุณฉิศ (บรรพชิต)

คำว่า **บุณฉิศ** (บรรพชิต) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 1 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947

ตารางที่ 81 การปรากฏของคำว่า บุณฉิศ (บรรพชิต)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
✓	✗	✗	✗	✗	✗

ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 **บุณฉิศ** (บรรพชิต) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงสิทธิของพลเมืองเขมรในการเลือกตั้งและการเป็นผู้ได้รับเสนอชื่อเข้ารับการเลือกตั้ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 106

บทที่ ๔๘

บุคคลใดมีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎร คือ พลเมืองเขมร เพศชายอายุ ๒๐ ๒๑ ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

๑๐๑ ๑๐๒ ๑๐๓ ๑๐๔ ๑๐๕ ๑๐๖ ๑๐๗ ๑๐๘ ๑๐๙ ๑๑๐ ๑๑๑ ๑๑๒ ๑๑๓ ๑๑๔ ๑๑๕ ๑๑๖ ๑๑๗ ๑๑๘ ๑๑๙ ๑๒๐ ๑๒๑ ๑๒๒ ๑๒๓ ๑๒๔ ๑๒๕ ๑๒๖ ๑๒๗ ๑๒๘ ๑๒๙ ๑๓๐ ๑๓๑ ๑๓๒ ๑๓๓ ๑๓๔ ๑๓๕ ๑๓๖ ๑๓๗ ๑๓๘ ๑๓๙ ๑๔๐ ๑๔๑ ๑๔๒ ๑๔๓ ๑๔๔ ๑๔๕ ๑๔๖ ๑๔๗ ๑๔๘ ๑๔๙ ๑๕๐ ๑๕๑ ๑๕๒ ๑๕๓ ๑๕๔ ๑๕๕ ๑๕๖ ๑๕๗ ๑๕๘ ๑๕๙ ๑๖๐ ๑๖๑ ๑๖๒ ๑๖๓ ๑๖๔ ๑๖๕ ๑๖๖ ๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙ ๑๗๐ ๑๗๑ ๑๗๒ ๑๗๓ ๑๗๔ ๑๗๕ ๑๗๖ ๑๗๗ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๘๐ ๑๘๑ ๑๘๒ ๑๘๓ ๑๘๔ ๑๘๕ ๑๘๖ ๑๘๗ ๑๘๘ ๑๘๙ ๑๙๐ ๑๙๑ ๑๙๒ ๑๙๓ ๑๙๔ ๑๙๕ ๑๙๖ ๑๙๗ ๑๙๘ ๑๙๙ ๒๐๐

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ๑๙๙๗)

มาตรา 48

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎร คือ พลเมืองเขมร เพศชายอายุ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป เว้นแต่บุรุษผู้นั้นปราศจากสิทธิพลเมืองและบุรุษผู้นั้นต้องมีคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร

ทหารในตำแหน่งไม่มีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎร และไม่มีสิทธิในการได้รับการเสนอชื่อเข้ารับการเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรด้วย **บรรพชิต**ก็ไม่มีสิทธิในด้านนี้เพราะต้องยึดมั่นในพระธรรมวินัยพระพุทธศาสนา

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา 1947)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าพลเมืองเขมรเพศชายที่มาอายุ 20 ขึ้นไปมีสิทธิในการเลือกตั้ง แต่มีข้อยกเว้นสำหรับ **บรรพชิต** (บรรพชิต) ซึ่งในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดไว้ว่า นอกจากทหารแล้ว บรรพชิตก็เป็นบุคคลอีกสถานะหนึ่งที่ไม่ได้มีสิทธิในการลงคะแนนเลือกตั้งผู้แทนราษฎรอีกทั้งยังไม่มีสิทธิในการได้รับการเสนอชื่อเข้ารับการเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรโดยให้เหตุผลว่า บรรพชิตต้องยึดมั่นในพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา

2.3.4 บุรุษ (ผู้ชาย)

คำว่า **บุรุษ** (ผู้ชาย) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 4 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981 และรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993

ตารางที่ 82 การปรากฏของคำว่า **บุรุษ** (ผู้ชาย)

ค.ศ.1947	ค.ศ.1972	ค.ศ.1976	ค.ศ.1981	ค.ศ.1989	ค.ศ.1993
✓	✗	✓	✓	✗	✓

ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 **บុรស** (ผู้ชาย) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงสิทธิของพลเมืองเขมรในการเลือกตั้งและการเป็นผู้ได้รับเสนอชื่อเข้ารับการเลือกตั้ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 107

บทระ ៤៩

អ្នកដែលមានសិទ្ធិឈរឈ្មោះ ឲ្យគេជ្រើសតាំងខ្លួនជាអ្នកតំណាងរាស្ត្របាននោះ គឺបុរសដែលមានសិទ្ធិជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រទាំងឡាយមានអាយុយ៉ាងតិចប្រាំឆ្នាំ។ ច្បាប់ស្តីអំពីការជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រមានកំណត់អំពីបុរស ដែលគ្មានសិទ្ធិឈរឈ្មោះ ឲ្យគេជ្រើសតាំងខ្លួនជាអ្នកតំណាងរាស្ត្រ។

ជនមួយនាក់នឹងធ្វើជាអ្នករាជការកាន់កាប់តំណែងផងហើយ ធ្វើអ្នកតំណាងរាស្ត្រផងពុំបាន។

มาตรา 49

ผู้ที่มีสิทธิเสนอชื่อเข้ารับการเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรได้นั้น คือ **ผู้ชาย** ที่มีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎรทั้งหลาย มีอายุอย่างน้อยยี่สิบห้าปี กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรมีกำหนดเกี่ยวกับ**ผู้ชาย**ที่ไม่มีสิทธิเสนอชื่อเข้ารับการเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร คนผู้หนึ่งจะเป็นข้าราชการดำรงตำแหน่งด้วย เป็นผู้แทนราษฎรด้วยมิได้

(รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า **บុรស** (ผู้ชาย) เป็นพลเมืองเขมรกลุ่มที่มีสิทธิมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมีการกำหนดไว้ในบทบัญญัติในตัวอย่างข้างต้นรวมทั้งในบริบทอื่นว่า พลเมืองเขมรเฉพาะเพศชายที่มีอายุ 20 ขึ้นไป เป็นผู้ที่มีสิทธิในการเลือกตั้ง โดยบวชผู้หนึ่งต้องมีคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร (มาตรา 48) นอกจากนี้บวชผู้ที่มีสิทธิในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรที่มีอายุอย่างน้อย 25 ปี ยังมีสิทธิในการได้รับการเสนอชื่อเข้ารับการเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรได้ด้วย (มาตรา 49)

ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 **บុรស** (ผู้ชาย) ปรากฏในบริบทที่กล่าวถึงสิทธิของประชาชนกัมพูชา ทั้งเพศชายและหญิง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 108

บทระ ១៣

ត្រូវមានសមភាពពេញទី រវាងប្រជាជនកម្ពុជាទាំងអស់ ក្នុងសង្គមកម្ពុជាមួយស្មើភាព យុត្តិធម៌ ប្រជាធិបតេយ្យ សុខដុមរមនា មានសុភមង្គល ក្នុងមហាសាមគ្គីជាតិទាំងមូល ដើម្បីការពារប្រទេស និងកសាងប្រទេសទាំងអស់គ្នា។

បុរស នឹង នារី ស្មើភាពគ្នាពេញទី លើគ្រប់វិស័យទាំងអស់។ មិនអនុញ្ញាតឲ្យមានប្រពន្ធច្រើន និង ប្តីច្រើនឡើយ។

มาตรา 13

ต้องมีความเท่าเทียมกันอย่างเต็มที่ระหว่างประชาชนกัมพูชาทั้งหมดในสังคมกัมพูชา ความเสมอภาค ความยุติธรรม ประชาธิปไตย ความสามัคคี ความสุขในความสามัคคีของชาติทั้งหมด เพื่อป้องกันประเทศและสร้างประเทศร่วมกัน

ผู้ชายและ**ผู้หญิง**มีความเท่าเทียมกันเต็มที่ในทุกด้าน ไม่อนุญาตให้มีภรรยาหลายคน และสามีหลายคน

(รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976)

จากตัวอย่างข้างต้น รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 รับรองสิทธิของประชาชนทั้งเพศชายและเพศหญิงว่ามีความเท่าเทียมกันในทุกด้าน รวมทั้งยังมีข้อกำหนดว่าด้วยการห้ามมีสามีภรรยาหลายคนด้วย

ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981 **บុริส** (ผู้ชาย) ไม่ได้ปรากฏในบทบัญญัติที่กล่าวถึงสวัสดิการรัฐที่จัดให้แก่ผู้ชาย แต่เป็นการกล่าวถึงสวัสดิการรัฐที่มีให้ผู้หญิง และรับรองว่าผู้หญิงจะสามารถเข้าถึงกิจกรรมทางสังคมได้เช่นเดียวกับผู้ชาย ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้ ตัวอย่างที่ 109

มาตรา ๒๗

รัฐจะคุ้มครองเด็ก **เด็กชาย**และ**เด็กหญิง** ทุกระดับชั้นและทุกระดับชั้นของสังคม ให้ได้รับการศึกษาฟรีตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา และให้ได้รับการดูแลสุขภาพฟรี ทุกระดับชั้นและทุกระดับชั้นของสังคม **เด็กชาย**และ**เด็กหญิง** ทุกระดับชั้นและทุกระดับชั้นของสังคม ให้ได้รับการดูแลสุขภาพฟรี ทุกระดับชั้นและทุกระดับชั้นของสังคม

รัฐจะคุ้มครอง **เด็กชาย**และ**เด็กหญิง** ทุกระดับชั้นและทุกระดับชั้นของสังคม ให้ได้รับการดูแลสุขภาพฟรี ทุกระดับชั้นและทุกระดับชั้นของสังคม

รัฐจะคุ้มครอง **เด็กชาย**และ**เด็กหญิง** ทุกระดับชั้นและทุกระดับชั้นของสังคม ให้ได้รับการดูแลสุขภาพฟรี ทุกระดับชั้นและทุกระดับชั้นของสังคม

มาตรา 27

รัฐดูแลแม่และเด็ก รัฐและสังคมต้องจัดให้มีห้องคลอดปลอดภัย สถานรับเลี้ยงเด็ก และสนามเด็กเล่น และใช้มาตรการที่เหมาะสมต่าง ๆ เพื่อแบ่งเบาภาระแม่บ้านของสตรี และรับรองคุณสมบัติที่จำเป็นให้แก่สตรี เพื่อให้มั่นใจว่าผู้หญิงสามารถเข้าถึงกิจกรรมทางสังคมได้เช่นเดียวกับ**ผู้ชาย**

แรงงานสตรี พนักงาน ต้องได้ลาพักผ่อนในช่วงคลอดบุตรเป็นเวลา 90 วัน โดยได้รับค่าจ้าง สตรีมีบุตรที่ยังต้องให้นมต้องได้รับการลดเวลาทำงานรายวัน และได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ตามกำหนดของรัฐ

รัฐจะกำหนดบทบัญญัติอย่างชัดเจนต่อสตรีที่ทำงานนอก

(รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่ารัฐรับรองว่ารัฐจะดูแลผู้หญิงและเด็ก โดยจะมีมาตรการเพื่อแบ่งเบาภาระของผู้หญิง และรับรองว่าผู้หญิงจะสามารถเข้าถึงกิจกรรมทางสังคมได้เช่นเดียวกับผู้ชาย ตัวอย่างนี้เป็นตำแหน่งเดียวที่ปรากฏคำว่า **บุรุษ** (ผู้ชาย) เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติอื่น ๆ ในรัฐธรรมนูญจะเห็นได้ว่าโดยมากสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชามักจะกล่าวถึงประชาชนโดยรวมทั้งเพศหญิงและเพศชาย และเพื่อให้มั่นใจว่ารัฐให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง จึงมีบทบัญญัติที่รับรองให้ผู้หญิงเชื่อมั่นว่าจะได้รับการดูแลที่เท่าเทียมกับเพศชายจริงดังตัวอย่างข้างต้น

ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 **บุรุษ** (ผู้ชาย) ปรากฏในบริบทที่เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนกัมพูชา โดยปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 110

บทที่ ๔๕

การเฝ้าระวังและควบคุมการกระทำที่ผิดกฎหมาย

การเฝ้าระวังและควบคุมการกระทำที่ผิดกฎหมาย

บุรุษ และ **สตรี** มีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎร

ภาคบังคับ และ สตรี

ภาคบังคับ และ สตรี

การเลือกตั้ง สตรี

มาตรา 45

การเลือกปฏิบัติที่ต่อต้านสตรีเพศทุกอย่างต้องขจัดให้หมดไป

การประกอบอาชีพโดยกีดกันสตรีเพศ ต้องถูกห้ามอย่างเด็ดขาด

ผู้ชาย และ **ผู้หญิง** มีสิทธิเสมอกันหมดทุกด้าน โดยเฉพาะในการแต่งงานและมีครอบครัว

การแต่งงานต้องทำตามข้อกำหนดซึ่งมีแจ้งไว้ในกฎหมาย และตามหลักการสมัครใจ
สามีเดียว ภรรยาเดียว

(รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการเน้นย้ำให้เห็นว่าผู้ชายและผู้หญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันในทุก ๆ ด้าน สำหรับการแต่งงานต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในกฎหมายโดยที่ทั้งหญิงและชายต้องสมัครใจด้วยกันทั้งคู่ และเมื่อแต่งงานกันแล้วจะมีสามีหรือภรรยาได้เพียงคนเดียวเท่านั้น

จากข้อมูลในรัฐธรรมนูญทั้ง 4 ฉบับจะเห็นได้ว่าการใช้คำว่า **บุรุษ** (ผู้ชาย) เมื่อต้องการกล่าวถึงผู้ชาย ซึ่งมักจะปรากฏในบริบทที่เกี่ยวข้องกับสิทธิหน้าที่ และสวัสดิการที่รัฐจะจัดสรรให้แก่ประชาชน โดยส่วนมากรัฐธรรมนูญจะเน้นย้ำถึงความเท่าเทียมกับของเพศชายและเพศหญิง ยกเว้นรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 ที่แสดงถึงการให้สิทธิแก่ผู้ชายมากกว่าผู้หญิง โดยเห็นได้ชัดเจนจาก มาตรา 48 ที่กำหนดว่า “ผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎร คือ พลเมืองเขมร เพศชายอายุ

20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป เว้นแต่บุรุษผู้นั้นปราศจากสิทธิพลเมืองและบุรุษนั้นต้องมีคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร” ซึ่งในสมัยนั้นผู้ที่มีสิทธิในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรมีเพียงพลเมืองเพศชายเท่านั้น อย่างไรก็ตามการให้สิทธิแก่พลเมืองทั้งสองเพศโดยเท่าเทียมกันเริ่มปรากฏในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 ที่กำหนดว่า “ผู้มีสิทธิเลือกตั้งคือพลเมืองทั้งสองเพศ ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป บทบัญญัติลิขสิทธิ์เลือกตั้งต้องชี้แจงในกฎหมายเลือกตั้ง” (มาตรา 10)

2.3.5 ฆนสญฐฐฐฐฐ (ผู้สูงอายุ)

ค้ำว่า ฆนสญฐฐฐฐฐ (ผู้สูงอายุ) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 2 ฉบับ คือรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 และรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981

ตารางที่ 83 การปรากฏของค้ำว่า ฆนสญฐฐฐฐฐ (ผู้สูงอายุ)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	✓	✓	x	x

ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 และรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 ฆนสญฐฐฐฐฐ (ผู้สูงอายุ) ปรากฏในมาตราลำดับเดียวกัน และอยู่ในบริบทที่คล้ายคลึงกันอย่างยิ่ง โดยกล่าวถึงสวัสดิการรัฐที่มีให้แก่คนชรา โดยปรากฏในตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 111

ชฎฐฐ ๒๙

รัฐจัดให้ชฎฐฐระบบประกันสังคมแก่กรรมภิบาล พนักงาน กรรมกร ที่ไม่สามารถทำงานได้ เนื่องจากเจ็บป่วย ชราภาพ หรือพิการอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุในการทำงาน

รัฐและสังคมให้การดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ หญิงหม้าย และเด็กกำพร้าไร้ที่พึ่ง

มาตรา 29

รัฐจัดให้มีระบบประกันสังคมแก่กรรมภิบาล พนักงาน กรรมกร ที่ไม่สามารถทำงานได้ เนื่องจากเจ็บป่วย ชราภาพ หรือพิการอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุในการทำงาน

รัฐและสังคมให้การดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ หญิงหม้าย และเด็กกำพร้าไร้ที่พึ่ง

(รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981)

จากตัวอย่างในรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับ สามารถสรุปได้ว่า ฆนสญฐฐฐฐฐ (ผู้สูงอายุ) เป็นบุคคลซึ่งรัฐต้องให้ความสนใจดูแลช่วยเหลือ ทั้งนี้พบว่ารัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิต

กัมพูชา ค.ศ. 1981 และรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 มีข้อความในลักษณะเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าในช่วงสมัยที่มีการใช้รัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับนี้เป็นช่วงที่มีการให้ความสำคัญกับบุคคลที่ไม่สามารถเลี้ยงชีพด้วยตนเองได้ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการทำสงครามในยุคสมัยเขมรแดงทำให้มีบุคคลที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ทั้งในลักษณะผู้สูงอายุ ผู้พิการ หญิงหม้าย และเด็กกำพร้า ดังที่ปรากฏในตัวอย่างข้างต้น

2.3.6 ស្ត្រី (สตรี)

คำว่า ស្ត្រី (สตรี) ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา จำนวน 3 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 และรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993

ตารางที่ 84 การปรากฏของคำว่า ស្ត្រី (สตรี)

ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
x	x	x	✓	✓	✓

ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 และรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 ស្ត្រី (สตรี) ปรากฏในมาตราลำดับเดียวกัน และอยู่ในบริบทที่คล้ายคลึงกันอย่างยิ่ง โดยกล่าวถึงสวัสดิการรัฐที่มีให้แก่สตรี โดยปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 112

មាត្រា ២៧

រដ្ឋយកចិត្តទុកដាក់ ចំពោះមាតានិងកុមារ។ រដ្ឋនិងសង្គមរៀបចំអោយមាន មន្ទីរសមូត ទារកដ្ឋាន សួនកុមារ និងអនុវត្តនូវវិធានការសមស្របនានា ដើម្បីសំរាលបន្ទុកមេផ្ទះ ដល់ស្ត្រី និងរ៉ាប់រងលក្ខណៈចាំបាច់អោយស្ត្រី មានលទ្ធភាពចូលរួមក្នុងសកម្មភាពសង្គម ដូចបុរសដែរ។

ស្ត្រីកម្មករ បុគ្គលិក ត្រូវបានឈប់សំរាកក្នុងពេលសំរាលកូនចំនួន ៩០ ថ្ងៃ ដោយបានទទួលបៀវត្ស។ ស្ត្រីមានកូននៅចៅដោះត្រូវបានទទួលការបន្ថយពេលធ្វើការប្រចាំថ្ងៃ និងបានទទួលអត្ថប្រយោជន៍នានាតាមការកំណត់របស់រដ្ឋ។

រដ្ឋនឹងកំណត់បទបញ្ញត្តិជាក់ស្តែង ចំពោះស្ត្រីធ្វើការក្រៅផ្ទៃកម្ម។

មាត្រា 27

รัฐดูแลแม่และเด็ก รัฐและสังคมต้องจัดให้มีห้องคลอด สถานรับเลี้ยงเด็ก และสนามเด็กเล่น และใช้มาตรการที่เหมาะสมต่าง ๆ เพื่อแบ่งเบาภาระแม่บ้านของสตรี และรับรองคุณสมบัติที่จำเป็นให้แก่สตรี เพื่อให้มั่นใจว่าผู้หญิงสามารถเข้าถึงกิจกรรมทางสังคมได้ เช่นเดียวกับผู้ชาย

แรงงานสตรี พนักงาน ต้องได้ลาพักผ่อนในช่วงคลอดบุตรเป็นเวลา 90 วัน โดยได้รับค่าจ้าง สตรีมีบุตรที่ยังต้องให้นมต้องได้รับการลดเวลาทำงานรายวัน และได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ตามกำหนดของรัฐ

รัฐจะกำหนดบทบัญญัติอย่างชัดเจนต่อสตรีที่ทำงานนอกระบบรัฐ
(รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตัมพูชา ค.ศ. 1981)

จากตัวอย่างข้างต้นรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตัมพูชา ค.ศ. 1981 และรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 ให้ความสำคัญและจัดสวัสดิการรัฐให้แก่สตรีทั้งแรงงานและพนักงาน โดยระบุว่าสตรีสามารถลาออกได้เป็นเวลา 90 วัน โดยในช่วงลาคลอดนั้นต้องได้รับค่าจ้างตามปกติ ส่วนสตรีที่ยังอยู่ในระยะให้นมบุตรจะได้รับสวัสดิการในลักษณะของการลดเวลาทำงานและจะได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ตามที่รัฐกำหนด

ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 ស្ត្រី (สตรี) ปรากฏในมาตราที่กล่าวถึงสิทธิสตรี โดยปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 113

บทที่ ๔๕

การมีสิทธิเลือกปฏิบัติทุกอย่างต้องขจัดให้หมดไป

การตีตราการเลือกปฏิบัติต้องขจัดให้หมดไป

บุรุษและสตรีมีสิทธิเสมอกันหมดทุกด้าน โดยเฉพาะในการแต่งงานและมีครอบครัว

มาตรา 45

การเลือกปฏิบัติที่ต่อต้านสตรีเพศทุกอย่างต้องขจัดให้หมดไป

การประกอบอาชีพโดยกีดกันสตรี ต้องถูกห้ามอย่างเด็ดขาด

บุรุษและสตรีมีสิทธิเสมอกันหมดทุกด้าน โดยเฉพาะในการแต่งงานและมีครอบครัว

การแต่งงานต้องทำตามข้อกำหนดซึ่งมีแจ้งไว้ในกฎหมาย และตามหลักการสมัครใจ

สามีเดียว ภรรยาเดียว

(รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993)

จากตัวอย่างข้างต้นรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 บัญญัติไว้ว่าการเลือกปฏิบัติและการประกอบอาชีพโดยกีดกันสตรีเป็นสิ่งที่รัฐห้ามอย่างเด็ดขาด ผู้ชายและผู้หญิงถือว่ามีสิทธิเท่าเทียมกันในทุกด้าน สำหรับการแต่งงานก็ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดรวมทั้งต้องเป็นไปโดยสมัครใจด้วย ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะถูกบังคับจิตใจให้แต่งงานไม่ได้

ได้รับผลกระทบจากการทำสงครามอย่างต่อเนื่องยาวนานโดยต้องสูญเสียสามีจากสงครามในกัมพูชา นับตั้งแต่ยุคกัมพูชาประชาธิปไตย

จากข้อมูลคำศัพท์กลุ่มสถานภาพของบุคคลที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชาจำนวน 6 ฉบับ สามารถสรุปจำนวนการปรากฏได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 86 คำศัพท์กลุ่มสถานภาพของบุคคลที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา

คำศัพท์	ฉ.1947	ฉ.1972	ฉ.1976	ฉ.1981	ฉ.1989	ฉ.1993
หญิงกัมพูชา (เด็กกำพร้า)	×	×	×	✓	✓	×
สามี (ผู้หญิง)	×	×	✓	✓	✓	✓
บุญจิต (บรรพชิต)	✓	×	×	×	×	×
บุรุษ (ผู้ชาย)	✓	×	✓	✓	×	✓
มรดกผู้สูงอายุ (ผู้สูงอายุ)	×	×	✓	✓	×	×
สตรี (สตรี)	×	×	×	✓	✓	✓
สตรีเขม่าย (หญิงม่าย)	×	×	×	✓	✓	×

จากตารางสรุปข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าคำศัพท์กลุ่มสถานภาพของบุคคลที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญข้างต้นนั้นคำที่มีความถี่ในการปรากฏสูงที่สุดคือ สามี (ผู้หญิง) ซึ่งปรากฏในรัฐธรรมนูญจำนวนถึง 4 ฉบับ เท่ากันกับคำว่า บุรุษ (ผู้ชาย) แต่จะเห็นได้ว่า บุรุษ (ผู้ชาย) ผู้ชาย ถูกกล่าวถึงในด้านที่เกี่ยวข้องกับสิทธิหน้าที่ และสวัสดิการที่รัฐจะจัดสรรให้แก่ประชาชน โดยพบว่ารัฐธรรมนูญโดยทั่วไปจะพยายามเน้นย้ำให้เห็นความเท่าเทียมกันของผู้ชายและผู้หญิง ยกเว้นรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 ที่กำหนดสิทธิของผู้ชายเอาไว้เหนือกว่าผู้หญิง ส่วนคำว่า หญิงกัมพูชา (เด็กกำพร้า) มรดกผู้สูงอายุ (ผู้สูงอายุ) และ สตรีเขม่าย (หญิงม่าย) มีความถี่ในการปรากฏเท่ากัน ซึ่งโดยมากรัฐธรรมนูญมักจะกล่าวถึงบุคคลทั้ง 3 สถานะนี้ควบคู่กันไป โดยเฉพาะในเรื่องสวัสดิการที่รัฐจะมอบให้ เพราะเป็นบุคคลในกลุ่มเปราะบางซึ่งได้รับผลกระทบจากการทำสงครามนับแต่ยุคเขมรแดงเป็นต้นมา ซึ่งรัฐต้องดูแลจัดสรรสวัสดิการให้เป็นพิเศษ ส่วนคำศัพท์ที่มีความถี่น้อยที่สุดคือ บุญจิต (บรรพชิต) ซึ่งถูกกล่าวถึงในลักษณะของการแจกแจงสิทธิหน้าที่ในการเลือกตั้งว่า บุญจิต (บรรพชิต) ไม่มีสิทธิในการเลือกตั้งและการเป็นผู้ได้รับเสนอชื่อเข้ารับการเลือกตั้งเพราะกิจของบรรพชิตคือการศึกษาระบบวินัยเท่านั้น

บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาคำศัพท์ที่เกี่ยวกับรัฐและประชาชนในรัฐธรรมนูญกัมพูชา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคำศัพท์ที่เกี่ยวกับรัฐในรัฐธรรมนูญกัมพูชา 6 ฉบับ และศึกษาคำศัพท์ที่เกี่ยวกับประชาชนในรัฐธรรมนูญกัมพูชา 6 ฉบับ โดยรัฐธรรมนูญกัมพูชาที่นำมาศึกษาได้แก่

1. รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947
2. รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972
3. รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976
4. รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา ค.ศ. 1981
5. รัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989
6. รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993

สำหรับการศึกษาคำศัพท์ที่เกี่ยวกับรัฐในรัฐธรรมนูญกัมพูชา 6 ฉบับ พบว่าสามารถแบ่งกลุ่มได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กัมพูชา ได้แก่ คำศัพท์ที่ใช้เป็นชื่ออย่างเป็นทางการของกัมพูชา และคำศัพท์ที่หมายถึงประเทศกัมพูชา พบว่า

1) คำศัพท์ที่ใช้เป็นชื่ออย่างเป็นทางการของกัมพูชานั้นมีชื่อที่แตกต่างกัน 6 ชื่อตามยุคสมัยที่แตกต่างกัน โดยชื่อแต่ละชื่อสามารถสื่อถึงระบอบการปกครองในแต่ละสมัยได้ ดังนี้

บรูเอร์สทุกูดา (ประเทศกัมพูชา) เป็นชื่ออย่างเป็นทางการในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 ซึ่งยังอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส ทั้งนี้ **บรูเอร์ส** (ประเทศ) เป็นคำศัพท์ที่ไม่ได้มีความหมายบ่งชี้ถึงรูปแบบการปกครอง แต่เป็นคำกลาง ๆ ที่ใช้กล่าวถึงประเทศโดยทั่ว ๆ ไปด้วย

ลา ตารณารัฐเฮอร์ (สาธารณรัฐเขมร) เป็นชื่ออย่างเป็นทางการในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 สะท้อนให้เห็นถึงการปกครองประเทศโดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุข นอกจากนี้พบว่าคำว่า **เฮอร์** (เขมร) ที่หมายถึง ประเทศ นั้นปรากฏในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 และรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 เท่านั้น ส่วนในรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มาจะใช้ในการกล่าวถึงเฉพาะประชาชนและภาษา แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำศัพท์นี้ได้ อย่างชัดเจน

กฤษฎาบัญญัติเบ็ทเวญ (กัมพูชาประชาธิปไตย) เป็นชื่ออย่างเป็นทางการในรัฐธรรมนูญ กัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 สะท้อนรูปแบบการปกครองภายใต้แนวคิดสังคมนิยม ซึ่งประชาชน เป็นผู้ถืออำนาจอธิปไตย และเป็นโครงสร้างสำคัญของประเทศ

สภาธรรมนูญบัญญัติ (สาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา) เป็นชื่ออย่างเป็นทางการในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 สะท้อนถึงรูปแบบการ ปกครองภายใต้แนวคิดแบบคอมมิวนิสต์ที่พยายามสลายชนชั้นทางสังคม และทำให้ประชาชนในสังคม เท่าเทียมกัน

รัฐกัมพูชา (รัฐกัมพูชา) เป็นชื่ออย่างเป็นทางการในรัฐธรรมนูญแห่งรัฐกัมพูชา ค.ศ. 1989 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเป็นรัฐที่มีอธิปไตยและมีเอกราชเต็มที่

พระราชาณาจักรกัมพูชา (พระราชอาณาจักรกัมพูชา) เป็นชื่ออย่างเป็นทางการ ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 สะท้อนถึงการกอบกู้สถาบันกษัตริย์กลับคืนมา

2) คำศัพท์ที่หมายถึงประเทศกัมพูชา คำที่มีความถี่ในการปรากฏมากที่สุดคือคำว่า **ไชร์** (เขมร) ถูกนำมาใช้ในความหมายของประเทศเฉพาะในรัฐธรรมนูญ 2 ฉบับแรกของกัมพูชา คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 และรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเขมร ค.ศ. 1972 เท่านั้น ส่วน ในรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ ไปจะถูกใช้ในความหมายของคนและภาษา คำว่า **ฝั่งไชร์** (ดินแดนเขมร) ในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 สะท้อนถึงการกำหนดเขตแดนของประเทศระหว่างกัมพูชา และไทยโดยใช้สันปันน้ำเป็นเส้นแบ่งเขตแดน ต่อมาในสมัยหลังมีการใช้คำศัพท์ว่า **จี๊กกี้** (แผ่นดินกัมพูชา) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการแสดงอาณาเขตของประเทศทางทะเลและทางบก

2. รัฐอื่น ๆ ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญกัมพูชา ได้แก่ คำศัพท์กลุ่มอาณานิคมฝรั่งเศสซึ่งโดยมาก จะปรากฏในรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 เพราะฝรั่งเศสเป็นผู้ควบคุมการร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับดังกล่าวนี้ขึ้น โดยมุ่งเน้นไปที่เรื่องภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกับประเทศในกลุ่มสหภาพ ฝรั่งเศส และการกระทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศกัมพูชาและฝรั่งเศส ในขณะที่รัฐธรรมนูญแห่ง สาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 ได้กล่าวถึงคำศัพท์กลุ่มอาณานิคมฝรั่งเศสด้วยเช่นกัน แต่ กล่าวถึงในฐานะเจ้าอาณานิคมที่เข้ามารุกรานกัมพูชาเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเกิดแรงขับในการพัฒนา ชาติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้นำประเทศ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิต กัมพูชา ค.ศ. 1981 ยังเป็นรัฐธรรมนูญฉบับเดียวที่มีการกล่าวถึงประเทศในกลุ่มสหภาพอินโดจีนของ ฝรั่งเศส ได้แก่ เวียดนาม และลาว โดยกล่าวถึงการผนึกกำลังกันต่อสู้กับชาติมหาอำนาจที่เข้ามา รุกราน ทั้งนี้รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 ได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลทางการเมืองการ ปกครองของฝรั่งเศส ในขณะที่รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา ค.ศ. 1981 ได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลทางการเมืองการปกครองของเวียดนามที่มีต่อกัมพูชาอย่างชัดเจน

3. รูปแบบการปกครองที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญทั้ง 6 ฉบับ พบว่า คำศัพท์ที่มีความถี่ในการปรากฏสูงที่สุดคือคำว่า **เบ็ดเตล็ด** (ประชาธิปไตย) แม้แต่ในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ.1976 ซึ่งปกครองภายใต้แนวคิดแบบสังคมนิยม เนื่องจากมองว่าเป็นระบอบที่มุ่งเน้นโครงสร้างหลักของสังคมคือประชาชน ส่วนคำศัพท์กลุ่มการปกครองจากภายนอก ปรากฏในรัฐธรรมนูญเพียง 2 ฉบับเท่านั้น คือ รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 และรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ค.ศ. 1981 ในบทบัญญัติที่กล่าวถึงการต่อต้านระบอบการปกครองจากภายนอก

การศึกษาคำศัพท์ที่เกี่ยวกับประชาชนในรัฐธรรมนูญกัมพูชา 6 ฉบับ พบว่าสามารถแบ่งกลุ่มออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มผู้ใต้ปกครอง ดังนี้

1. กลุ่มผู้ปกครอง ได้แก่ พระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ หัวหน้าฝ่ายบริหาร และคณะรัฐมนตรี พบว่า คำศัพท์กลุ่มพระมหากษัตริย์และกลุ่มพระบรมวงศานุวงศ์ปรากฏในรัฐธรรมนูญเพียง 2 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 ซึ่งซึ่งกัมพูชาอยู่ภายใต้การยึดครองของฝรั่งเศสแต่ยังคงรูปแบบการปกครองภายใต้ระบอบราชาธิปไตยเอาไว้ และรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ค.ศ. 1993 ซึ่งมีการรื้อฟื้นระบอบกษัตริย์ขึ้นมาอีกครั้ง แต่เห็นได้ชัดเจนว่าพระมหากษัตริย์ถูกจำกัดบทบาทลง โดยยังคงสถานะเป็นพระมหากษัตริย์แต่จะไม่สามารถยุ่งเกี่ยวกับการเมืองการปกครองได้ ส่วนหัวหน้าฝ่ายบริหารนั้น มีคำศัพท์ที่แตกต่างกันตามรูปแบบของรัฐ คือในการปกครองประเทศโดยทั่วไปกัมพูชาจะมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำ แต่ในสมัยที่มีการเปลี่ยนรูปแบบการปกครองเป็นระบอบสาธารณรัฐ จะมีประธานาธิบดีเป็นผู้นำ แต่อย่างไรก็ตามคณะรัฐมนตรีจะทำหน้าที่เป็นคณะบริหารที่ทำงานร่วมกับทั้งนายกรัฐมนตรีและประธานาธิบดี

2. กลุ่มผู้ใต้ปกครอง ได้แก่ ประชาชน กลุ่มลักษณะงาน และสถานภาพบุคคล พบว่าคำศัพท์ในกลุ่มประชาชนนั้นมีคำศัพท์หลากหลายแต่คำศัพท์แต่ละคำมีนัยที่แตกต่างกันออกไป คือ **พลรัฐ** (พลรัฐ) หมายถึง พลเมืองหรือประชาชนผู้มีสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ตามที่รัฐกำหนด เป็นกำลังสำคัญของประเทศ รวมทั้งมีส่วนร่วมในกระบวนการขับเคลื่อนประเทศด้วย **เบ็ดเตล็ด** (ประชาชน) หมายถึง คนที่เกิดและอาศัยอยู่ในประเทศกัมพูชา มักใช้ในความหมายที่เป็นพหูพจน์ หมายถึง คนจำนวนมากแตกต่างจากคำว่า **พลรัฐ** (พลรัฐ) ตรงที่ขาดนัยของการเน้นย้ำถึงสิทธิและหน้าที่ **เบ็ดเตล็ด** (ประชาชนพลรัฐ) หมายถึง ประชาชนและพลเมืองรวมกัน มักใช้ในบริบทที่ต้องการกล่าวถึงคนทั้งประเทศทั้งคนทั่วไปที่เกิดและอาศัยอยู่ในประเทศกัมพูชาและคนที่รัฐเน้นย้ำว่าเป็นผู้มีสิทธิและหน้าที่ตามที่รัฐกำหนด **เบ็ดเตล็ด** (ประชากรราษฎร์) ใช้ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์เป็นสำคัญ โดยคำศัพท์นี้เกิดขึ้นและใช้ภายใต้ระบอบราชานิยม แสดงให้เห็นถึงการแบ่งชนชั้นในสังคมกัมพูชา **เขมร** (เขมรชน) ใช้ในการกล่าวถึงประชาชนผู้มีเชื้อชาติเขมรอย่างจำเพาะเจาะจง **เบ็ดเตล็ด** (ประชาชนชาติเขมร)

หมายถึง ประชาชนชาวเขมร คล้ายคลึงกับ **มหาชน** (มหาชน) ถูกใช้ในบริบทที่หมายถึง ประชาชนจำนวนมากซึ่งอาศัยอยู่ร่วมกันในประเทศ

ในส่วนของกลุ่มลักษณะงาน จะเห็นได้ว่าคำศัพท์บางคำสามารถสะท้อนให้เห็นถึงระบอบการปกครองได้ คือ **หุกรณัติการ** (ข้าราชการ) และ **หุกรณัติการ** (เจ้าหน้าที่ของรัฐ) ซึ่งทั้งสองคำนี้เป็นอาชีพเจ้าหน้าที่ที่ทำงานให้แก่ประเทศเช่นเดียวกัน แต่ในสมัยที่มีการปกครองโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จะใช้คำว่า **หุกรณัติการ** (ข้าราชการ) ส่วนในสมัยที่มีการปกครองระบอบสาธารณรัฐจะใช้คำว่า **หุกรณัติการ** (เจ้าหน้าที่ของรัฐ) นอกจากนี้ยังพบว่า คำว่า **กษัตริย์** (กษัตริย์) **กษัตริย์** (กษัตริย์) และ **กษัตริย์** (แรงงาน) สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดแบบสังคมนิยมในกัมพูชา โดยปรากฏเป็นจำนวนมากในรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตย ค.ศ. 1976 รัฐธรรมนูญที่ใช้ในยุคเขมรแดง ปกครองด้วยระบอบสังคมนิยมซึ่งให้ความสำคัญกับผู้ประกอบอาชีพเกษตรกร แรงงาน และยุทชน ยุทชนารี่ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติค่อนข้างมากกว่าในสมัยอื่น ๆ

ในส่วนของกลุ่มสถานภาพของบุคคล พบว่ารัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา ค.ศ. 1981 และรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มา ซึ่งประกาศใช้ภายหลังจากกัมพูชาผ่านพ้นช่วงสงครามมาแล้วนั้นมีการให้ความสำคัญกับผู้ได้รับผลกระทบจากสงคราม ทั้งเด็กกำพร้า หญิงหม้าย ผู้สูงอายุ และผู้พิการ อย่างไรก็ตามพบว่ารัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา ค.ศ. 1947 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับเดียวที่สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมของบุรุษและสตรี เนื่องจากพบว่าในรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนี้ให้สิทธิในการเลือกตั้งแก่บุรุษเพียงเพศเดียว ในขณะที่สตรีและบุคคลที่มีสถานภาพพิเศษเช่นพระสงฆ์ไม่ได้รับสิทธิในการเลือกตั้ง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา “คำศัพท์เกี่ยวกับรัฐและประชาชนในรัฐธรรมนูญกัมพูชา” ในครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่ายังมีประเด็นที่น่าสนใจสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ดังนี้

- 1) คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและกระบวนการนิติบัญญัติ ซึ่งเนื่องจากกระบวนการดำเนินนิติบัญญัติของกัมพูชาค่อนข้างหลากหลาย ทำให้การอ่าน ตีความ และการแปลข้อมูลคำศัพท์กลุ่มนี้ค่อนข้างยาก หากมีผู้ศึกษาค้นคว้าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง
- 2) ภาพสะท้อนสังคมและการเมืองการปกครองจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เนื่องจากในการแก้ไขรัฐธรรมนูญแต่ละครั้งย่อมต้องมีเหตุทางสังคมหรือการเมืองการปกครอง การศึกษาหัวข้อนี้จะทำให้เข้าใจมิติทางการเมืองของกัมพูชาได้ดียิ่งขึ้น
- 3) สถานภาพของพระมหากษัตริย์ในรัฐธรรมนูญกัมพูชา

รายการอ้างอิง

- กฤติกา ผลเกิด. (2546). การศึกษาวัจนลีลาของประมวลกฎหมายอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กอบพร จันทนาคร. (2530) “บทวิเคราะห์เปรียบเทียบภาษาในกฎหมายตราสามดวงและกฎหมายปัจจุบัน: กฎหมายครอบครัว.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จรินทร์ สุวรรณโชติ. (2537) “การศึกษาเปรียบเทียบภาษากฎหมายในกฎหมายตราสามดวงกับกฎหมายปัจจุบัน.” ปริญญาโทหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จินดา ดวงจินดา. (2521). **รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตยและบทวิเคราะห์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์.
- จิราพร ตริวิเศษสร. (2562). “พัฒนาการความสัมพันธ์ทางการเมืองและบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระหว่างสหภาพโซเวียตกับประเทศไทย ค.ศ. 1946-1991.” วารสารประวัติศาสตร์, 35- 36.
- ใจ อึ้งภากรณ์. (2555). **เขมรกับเจ้าสีหนุ**. ประชาไท .เข้าถึงได้จาก <https://shorturl.asia/5QyIR>
- ชัยโชค จุลศิริวงศ์. (2515). “ลัทธิจักรวรรดินิยมในทางทฤษฎีและปฏิบัติ.” 9, 4 (ตุลาคม): 8-25
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช และกนก วงษ์ตระหง่าน. (2526). **ภาษากับการเมือง**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัยฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาคริต อนันทรารวัน. (2538). **วิเคราะห์การใช้ภาษาในกฎหมายรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534)**. เลย: สถาบันราชภัฏเลย.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2556) **ภาษากับการเมือง/ความเป็นการเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ญาดา ประภาพันธ์. (2538). **ประวัติการพัฒนาเศรษฐกิจของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ EC392**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณัฐพัฒน์ คลังระหัด. “ปัญหากฎหมายการจำกัดสิทธิเลือกตั้งของภิกษุตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.” วารสารการบริหารท้องถิ่น 10, 1 (มกราคม - มีนาคม 2560): 85-97.

เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์. (2505). **ทฤษฎีการเมืองและสังคม**. พระนคร: โรงพิมพ์ของสมาคม
สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

ดิเรก ควรสมาคม. (2553). **กฎหมายมหาชน: แนวประยุกต์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ดุยการณ์ กรณีสแสง. (2537) "การวิเคราะห์การนิยามคำศัพท์ภาษากฎหมาย: กฎหมายครอบครัวและ
มรดก." *วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. "ภาษาไทยในกฎหมาย." *ภาษาและภาษาศาสตร์* 5, 1 (กรกฎาคม-ธันวาคม
2529).

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. **ภาษากฎหมายไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2527.

_____. **ภาษากฎหมายไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2551.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร และอภิชน จันทระเสน. **คำแนะนำนักศึกษากฎหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.

นิรันดร์ คิดบรรจง และคณะ. (2563). "การเมืองในระบบรัฐสภาของราชอาณาจักรกัมพูชา." *วารสาร
รัฐภาค* 14, 37 (พฤศจิกายน-ธันวาคม): 252-266.

_____. (2563). "การเมืองในระบบรัฐสภาของราชอาณาจักรกัมพูชา." *วารสารรัฐภาค* 14,
37 (พฤศจิกายน-ธันวาคม): 258.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2544). **กฎหมายมหาชน เล่ม 1**. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2550). **กฎหมายมหาชน เล่ม 2: การแบ่งแยกกฎหมายมหาชน-เอกชน และ
พัฒนาการกฎหมายมหาชนในประเทศไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บริษัท ดีเอฟดีแอล (ประเทศไทย) จำกัด. (2562). รายงานการวิจัยเรื่อง "ข้อมูลกฎหมายของประเทศ
กัมพูชาและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม การเมืองและความมั่นคง
ของประเทศ กัมพูชา." เข้าถึงได้จาก [https://lawforasean.krisdika.go.th/File/files/CoS_](https://lawforasean.krisdika.go.th/File/files/CoS_Cambodia%20Law%20Research_Thai%20version.pdf)
[Cambodia%20Law%20Research_Thai%20version.pdf](https://lawforasean.krisdika.go.th/File/files/CoS_Cambodia%20Law%20Research_Thai%20version.pdf)

ปัญญา อุดชาชน. "ความยุติธรรมกับรัฐธรรมนูญภายใต้ประชาคมอาเซียนปี พ.ศ. 2558." 5, 2 (2555):

39-79.

ปิยบุตร แสงกนกกุล. “กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองกัมพูชา: จากความขัดแย้งทางการเมืองสู่การสถาปนานิติรัฐประชาธิปไตย.” รายงานการวิจัย คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.

_____. (2550). พระราชอำนาจ การลงพระปรมาภิไธย และการสนองพระบรมราชโองการ. เครือข่ายกฎหมายมหาชนไทย. เข้าถึงได้จาก <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=1019>

ประภัสสร ภัทรนาวิก. (2549). "ภาษาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 : การศึกษาเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในอดีต." วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์ดุสิตบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประยูร สิทธิประการ. “การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทย กัมพูชา และฟิลิปปินส์.” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 7, 2 (พฤศจิกายน 2557): 94-109.

เปรมิกา แสนทอง. (2559). กัมพูชา-ประวัติศาสตร์. เข้าถึงได้จาก https://www.sac.or.th/databases/southeastasia/subject.php?c_id=2&sj_id=32

พัชราพรรณ กะตากลุ และกังวล คัชชีมา. (2561). "บุพกถาของรัฐธรรมนูญกัมพูชา." การประชุมสัมมนาวิชาการระดับชาติ เรื่อง ศิลปะและวัฒนธรรม: พลวัตในสังคมร่วมสมัย, 25 กรกฎาคม.

พัชรินทร์ เปี่ยมสมบูรณ์. “การปฏิรูปภาษากฎหมายของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2411 ถึง พ.ศ. 2478” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.

พิมพ์ จิตตประสารทศีล. “การศึกษาลักษณะภาษาในกฎหมายไทย: ประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร. (2552).

“ทรงประกอบพระราชกรณียกิจตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ.” สารานุกรมพระราชอำนาจตาม บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เข้าถึงได้จาก

<https://www.hii.or.th/wiki84/index.php?title=พระราชอำนาจตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ>

มงคล เทียนประเทืองชัย. “ทฤษฎีอรรถปริวรรตศาสตร์กับการตีความกฎหมาย,” **วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**. 3, 1 (2553): 113-137.

มลลิตี พรโชคชัย. “การศึกษาวิจัยนลีลาของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย.” **วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, 2538.

มณฑนา ไชยกาญจน์. “ประชาธิปไตยกับเสถียรภาพทางการเมืองในกัมพูชา” **ดุชนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง**, 2550.

ยุทชัย วิถีกล. “การใช้คลังข้อมูลภาษาไทยในการแปลเอกสารกฎหมายจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย.” **สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแปลและการล่าม หลักสูตรการแปลและการล่าม คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, 2546.

วิชชุ วุฒานุกรักษ์. (2555). “บทบัญญัติรัฐธรรมนูญว่าด้วยสถานะของสถาบันพระมหากษัตริย์.” **วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.

วินัย พงศ์ศรีเพียร. **กฎหมายตราสามดวง: แฉส่องสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2547.

วิชณุ เครื่องงาม. (2530). **กฎหมายรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพฯ: แสงสุทธิการพิมพ์.

_____. (2530). **กฎหมายรัฐธรรมนูญ**. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ.

สุกัญญา สุวิฑะรัตน์. “ภาษาในกฎหมายลักษณะอาญา กับ ประมวลกฎหมายอาญา : การศึกษาเชิงเปรียบเทียบต่างสมัย.” **วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, 2553.

แสงชัย อภิชาติธนพัฒน์. เอกสารวิชาการเรื่อง “ประชาธิปไตย หลักพื้นฐานสำหรับสามัญชน.” เข้าถึงได้จาก http://elibrary.constitutionalcourt.or.th/document/documents/documents/IS4D_590446.pdf

สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ. (2564). **แรกเริ่มเมื่อ “ลัทธิมาร์กซ์-สังคมนิยม” แพร่เข้าสู่สยาม เกิดอะไรขึ้นบ้าง?** เข้าถึงได้จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_59470

สำนักงานกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). **คู่มือแนวทางการยกร่างกฎหมาย**. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2560). 108 ความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.
- สุเมธ จานประดับ และคณะ. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทยและระบบกฎหมายหลัก. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547.
- สมบัติ ชำรงชัยวงศ์. (2555). นโยบายสาธารณะ: แนวความคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ. พิมพ์ครั้งที่ 25. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาธรรม.
- สมลักษณ์ ศรีราม และอุดมพร ชีระวิริยะกุล. “สมเด็จพระสุทนต์กับการครองอำนาจนำทางการเมืองในกัมพูชา” วารสารศิลปศาสตรมหาวิทาลัยแม่โจ้. 4, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2559): 94-112.
- สุวัฒน์ ทาสุนทร. (2558). “การใช้อำนาจทางการเมืองของเขมรแดงกลุ่มปัญญาชนปารีส ค.ศ. 1975-1979.” วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 37, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม): 103-139.
- _____. (2558). “การใช้อำนาจทางการเมืองของเขมรแดงกลุ่มปัญญาชนปารีส ค.ศ. 1975-1979.” วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 37, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม): 114.
- สุวิมล สดสะอาด "วัจนกรรมและการเชื่อมโยงความในกฎหมายรัฐธรรมนูญ." วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2557.
- ศานติ ภัคดีคำ. (2563). เจาะเพลงชาติกัมพูชา ความแตกต่างทางการเมือง ในจุดร่วมแห่งอดีตที่รุ่งเรืองของ “พระนคร”. เข้าถึงได้จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_9060#:~:text=ศิลปวัฒนธรรม
- อานน อาภาภิรม. (2545). รัฐศาสตร์เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- CamEd Business School. (n.d.). **เฉลยใบเี่ยวสอบกลางภาคของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี**. [https://cam-ed.com/file/Mock%20Exam%20Answer%20\(KH\).pdf](https://cam-ed.com/file/Mock%20Exam%20Answer%20(KH).pdf)
- Chandler, David. P. A History of Cambodia.(1996). 2nd edition, updated. Boulder; Colorado: Westview Press: 143-145.
- Hor Peng. “The Constitution of the Kingdom of Cambodia: The Evolution of Constitutional Theories and Interpretation” in **Cambodian Constitutional Laws**. Phnom Penh: Konrad-Adenauer-Stiftung, 2016, 41 – 52.

Jennar Raoul Marc. **The Cambodian Constitutions.** 1953–1993. White Lotus: Bangkok, 1995.

Jörg MENZEL. “Cambodia from civil war to a Constitution to constitutionalism?” in **Cambodian Constitutional Laws.** Phnom Penh: Konrad–Adenauer–Stiftung, 2016, 5 – 40.

YAN Vandeluxe. “The Historical Development of Cambodia’s Constitutions” in **Cambodian Constitutional Laws.** Phnom Penh: Konrad–Adenauer–Stiftung, 2016, 53 – 68.

កៅ មុយចង និងម៉ី វិចិត្រ. (២០០៦). **រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា.** ភ្នំពេញ: បណ្ណាគារអង្គរ,
គណៈកម្មការបណ្ឌិតសភាទទួលបន្ទុកអនុម័តពាក្យច្បាប់. (២០០៧). **សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ខ្មែរ - អង់គ្លេស - បារាំង ផ្នែករដ្ឋប្បវេណី និងនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី.** ភ្នំពេញ: ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី,
ឈុន ណារ៉េត. (២០១០). **សេចក្តីផ្តើម នីតិវិធីរដ្ឋធម្មនុញ្ញ.** ភ្នំពេញ: សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និង វិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច.

តើប្រកាសគឺជាអ្វី?. <https://www.khsearch.com/qna/20423> 2019

តើអាណានិគមនិយមគឺជាអ្វី? លក្ខណៈពិសេសចម្បង. <https://km.warbletoncouncil.org/colonizacion-13960>

ស៊ឹម ថៃ. (២០០៦) **សម្គាល់ពាក្យខ្មែរ.** ភ្នំពេញ: n.p.

ឡោ ក្រឹម. (២០១៥). **កម្រងរដ្ឋធម្មនុញ្ញប្រទេសកម្ពុជាតាមសម័យកាលនីមួយៗ.** រាជធានីភ្នំពេញ: កម្មវិធីស្រាវជ្រាវ និងស្វែងយល់អំពីច្បាប់.

អគ្គលេខាធិការដ្ឋានក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ. (២០១១). **រដ្ឋធម្មនុញ្ញទាំងឡាយនៃកម្ពុជា.** ភ្នំពេញ: អគ្គលេខាធិការដ្ឋានក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ.

អៀវ កើស. (២៥៣៩). **ភាសាខ្មែរ ការល្បងពិនិត្យដោយរកហេតុផល.** ភ្នំពេញ: ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ.

ภาคผนวก

ข้อมูลคำศัพท์ที่เกี่ยวกับรัฐและประชาชนในรัฐธรรมนูญกัมพูชา

កម្ពុជា កំពូក

ឈ្មោះ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
3	<p>មាត្រា ៣</p> <p>វប្បធម៌របស់ប្រទេសកម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ មានលក្ខណៈជាតិ ប្រជាជន និងចំរើនស្ថាពរ ស្មើ ដើម្បីបំរើភារកិច្ចការប្រទេស និងកសាងប្រទេសកម្ពុជាឲ្យបានរុងរឿងសំបូរសប្បាយ។</p> <p>វប្បធម៌របស់ថ្មីនេះ ប្រឆាំងដាច់ខាតនឹងវប្បធម៌ពុករលួយប្រតិកិរិយា របស់វណ្ណៈជិះជាន់ផ្សេងៗ និងរបស់អាណានិគមនិយម ចក្រពត្តិនិយម នៅកម្ពុជា។</p>	<p>មាត្រា 3</p> <p>វិធានធម្មនុញ្ញនៃប្រទេសកម្ពុជា មានលក្ខណៈជាតិ ប្រជាជន និងចំរើនស្ថាពរ ស្មើ ដើម្បីបំរើភារកិច្ចការប្រទេស និងកសាងប្រទេសកម្ពុជាឲ្យបានរុងរឿងសំបូរសប្បាយ។</p> <p>វិធានធម្មនុញ្ញនៃប្រទេសកម្ពុជា ប្រឆាំងដាច់ខាតនឹងវប្បធម៌ពុករលួយប្រតិកិរិយា របស់វណ្ណៈជិះជាន់ផ្សេងៗ និងរបស់អាណានិគមនិយម ចក្រពត្តិនិយម នៅកម្ពុជា។</p>
	<p>មាត្រា ១៦</p> <p>ទង់ជាតិកម្ពុជា មានរូបភាព និងខ្លឹមសារដូចតទៅ ៖</p> <p>ផ្ទៃក្រហម មានរូបប្រាសាទកំពូលបីពណ៌លឿង នៅចំកណ្តាល។</p> <p>ផ្ទៃក្រហម ជានិមិត្តរូបនៃចលនាបដិវត្ត ការប្រយុទ្ធនោះមុត អង្គអាចក្លាហានក្នុងការដោះជាតិ ការពារជាតិ និងកសាងជាតិកម្ពុជា របស់ប្រជាជនកម្ពុជា។</p> <p>ប្រាសាទពណ៌លឿង ជានិមិត្តរូបនៃប្រពៃណីជាតិ និងប្រជាជនកម្ពុជា ដែលជាអ្នកការពារប្រទេស ជាអ្នកស្ថាបនាប្រទេសឲ្យបានចម្រើនរុងរឿង។</p>	<p>មាត្រា 16</p> <p>ចង្កាជាតិកម្ពុជា មានរូបភាព និងខ្លឹមសារដូចតទៅ ៖</p> <p>ផ្ទៃក្រហម មានរូបប្រាសាទកំពូលបីពណ៌លឿង នៅចំកណ្តាល។</p> <p>ផ្ទៃក្រហម ជានិមិត្តរូបនៃចលនាបដិវត្ត ការប្រយុទ្ធនោះមុត អង្គអាចក្លាហានក្នុងការដោះជាតិ ការពារជាតិ និងកសាងជាតិកម្ពុជា របស់ប្រជាជនកម្ពុជា។</p> <p>ប្រាសាទពណ៌លឿង ជានិមិត្តរូបនៃប្រពៃណីជាតិ និងប្រជាជនកម្ពុជា ដែលជាអ្នកការពារប្រទេស ជាអ្នកស្ថាបនាប្រទេសឲ្យបានចម្រើនរុងរឿង។</p>
6	<p>មាត្រា ១៥៨ ថ្មី (មាត្រា ១៣៩ ចាស់)</p> <p>ច្បាប់ និង លិខិតបទដ្ឋានទាំងអស់នៅកម្ពុជា ដែលធានាការពារបាននូវទ្រព្យសម្បត្តិ</p>	<p>មាត្រា 158 (ថ្មី) (មាត្រា 139 ចាស់)</p> <p>ក្របខណ្ឌនៃបទដ្ឋានទាំងអស់នៅកម្ពុជា ដែលធានាការពារបាននូវទ្រព្យសម្បត្តិ</p>

ឧប័បតី	ភាសាខេមរ	កាំប្រែ
	<p>រដ្ឋសិទ្ធិ សេរីភាព និង ទ្រព្យសម្បត្តិត្រឹមតាមច្បាប់របស់បុគ្គល និងដែលសមស្របនឹងប្រយោជន៍ជាតិ ត្រូវមានអានុភាពអនុវត្តបន្តទៅមុខទៀត រហូតដល់មានអត្ថបទថ្មីមកកែប្រែបូលបចោល លើកលែងតែបទប្បញ្ញត្តិណាដែលផ្ទុយនឹងស្មារតីនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះ។</p>	<p>សិទ្ធិសេរីភាព និង ទ្រព្យសម្បត្តិដែលត្រូវតាម ក្នុងច្បាប់របស់បុគ្គល ដែលសមស្របនឹង ប្រយោជន៍ជាតិ ត្រូវមានអានុភាពអនុវត្តបន្ត ទៅមុខទៀត រហូតដល់មានអត្ថបទថ្មីមកកែប្រែ បូលបចោល លើកលែងតែបទប្បញ្ញត្តិណាដែល ផ្ទុយនឹងស្មារតីនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះ។</p>

កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ

ឧប័បតី	ភាសាខេមរ	កាំប្រែ
3	<p>មាត្រា ១ រដ្ឋកម្ពុជា ជា រដ្ឋមួយឯករាជ ឯក ភាព សន្តិភាព អព្យាក្រឹត មិនចូលបក្ស សម្ព័ន្ធណា អធិបតេយ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុង បូរណភាពដែនដីរបស់ខ្លួន។ រដ្ឋកម្ពុជា ជា រដ្ឋរបស់ប្រជាជន កម្ពុ ករ កសិករ និងពលករកម្ពុជាផ្សេងទៀតទាំង អស់។ រដ្ឋកម្ពុជា មានឈ្មោះជាផ្លូវការថា ៖ “កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ”</p>	<p>មាត្រា 1 រដ្ឋកម្ពុជា ជា រដ្ឋមួយឯករាជ ឯក ភាព សន្តិភាព អព្យាក្រឹត មិនចូលបក្ស សម្ព័ន្ធណា អធិបតេយ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុង បូរណភាពដែនដីរបស់ខ្លួន។ រដ្ឋកម្ពុជា ជា រដ្ឋរបស់ប្រជាជន កម្ពុ ករ កសិករ និងពលករកម្ពុជាផ្សេងទៀតទាំង អស់។ រដ្ឋកម្ពុជា មានឈ្មោះជាផ្លូវការថា ៖ “កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ”</p>
	<p>មាត្រា ៧ សភាតំណាងប្រជាជន មានភារៈសំ រេចច្បាប់ និងកំណត់មាតិកាសេចក្តីផ្សេងៗ ក្នុងប្រទេស និងក្រៅប្រទេស របស់កម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ។</p>	<p>មាត្រា 7 សភាតំណាងប្រជាជន មានភារៈសំ រេចច្បាប់ និងកំណត់មាតិកាសេចក្តីផ្សេងៗ ក្នុងប្រទេស និងក្រៅប្រទេស របស់កម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ។</p>
	<p>មាត្រា ១១ - កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ មានគ ណៈប្រធានរដ្ឋមួយ ជ្រើសរើស និងតែងតាំង ឡើងដោយសភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា ក្នុង រយៈកាល ៥ ឆ្នាំម្តង។ គណៈប្រធានរដ្ឋ មានភារៈតំណាង ឲ្យរដ្ឋកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ នៅក្នុងប្រទេស</p>	<p>មាត្រា 11 កម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ មានគណៈប្រធាន រដ្ឋមួយ ជ្រើសរើស និងតែងតាំង ឡើងដោយសភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា ក្នុង រយៈកាល ៥ ឆ្នាំម្តង។ គណៈប្រធានរដ្ឋ មានភារៈតំណាង ឲ្យរដ្ឋកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ នៅក្នុងប្រទេស</p>

ឈ្មោះ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
	<p>និងក្រៅប្រទេស ក្នុងក្របខណ្ឌរដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ហើយនិងតាមច្បាប់ និងតាមមតិយោបាយរបស់សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា។</p> <p>គណៈប្រធានរដ្ឋ មានសមាសភាពដូចតទៅ ៖</p> <ul style="list-style-type: none"> - ប្រធាន ១ រូប - អនុប្រធានទី ១ ១ រូប - អនុប្រធានទី ២ ១ រូប 	<p>និងប្រទេស ក្នុងក្របខណ្ឌរដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ហើយនិងតាមច្បាប់ និងតាមមតិយោបាយរបស់សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា។</p> <p>គណៈប្រធានរដ្ឋ មានសមាសភាពដូចតទៅ ៖</p> <ul style="list-style-type: none"> - ប្រធាន ១ រូប - អនុប្រធានទី ១ ១ រូប - អនុប្រធានទី ២ ១ រូប

ខ្មែរ ខ្មែរ

ឈ្មោះ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
<p>1</p>	<p>ស្វ័យរាជ្យ - (សំ. "ស្វយម) ខ្លួនឯង + "រាជ្យ" ការគ្រប់គ្រងដែនដី) ការគ្រប់គ្រងដែនដីប្រទេសដោយខ្លួនឯង។ រដ្ឋឯករាជ្យ ជាដំបូងដែលមានអំណាចអធិបតេយ្យពេញទី គឺអំណាចអធិបតេយ្យខាងក្នុងប្រទេស និងអំណាចអធិបតេយ្យខាងក្រៅប្រទេស។ រដ្ឋស្វ័យរាជ្យមានតែខាងក្នុងប្រទេស ឯអំណាចអធិបតេយ្យខាងក្រៅប្រទេសត្រូវប្រគល់ទៅឲ្យរដ្ឋមួយផ្សេងទៀតដែលជាដ្ឋឯករាជ្យ។ ប្រទេសកម្ពុជាជាដ្ឋស្វ័យរាជ្យ ប្រសេចក្តីជា ខ្មែរគ្រប់គ្រងខ្លួនឯងដោយអាស្រ័យច្បាប់ដែលខ្មែរតាំងឡើងខ្លួនឯង។ តាមន័យមួយទៀតគឺជាភារកិច្ចក្នុងប្រទេសខ្មែរស្រេចតែលើ</p> <p>ខ្មែរ។ ឯភារកិច្ចក្រៅប្រទេស គឺភារកិច្ចដែលទាក់ទងនឹងប្រទេសក្រៅ ជាភារៈលើបារាំង (អាន ស្វែ-យៈ (Autonomie)។</p>	<p>ស្វេយរាជ្យ - (សំ. "ស្វយម) ខ្លួនឯង + រាជ្យ ការគ្រប់គ្រងដែនដី) ការគ្រប់គ្រងដែនដីប្រទេសដោយខ្លួនឯង។ រដ្ឋឯករាជ្យ ជាដំបូងដែលមានអំណាចអធិបតេយ្យពេញទី គឺអំណាចអធិបតេយ្យខាងក្នុងប្រទេស និងអំណាចអធិបតេយ្យខាងក្រៅប្រទេស។ រដ្ឋស្វ័យរាជ្យមានតែខាងក្នុងប្រទេស ឯអំណាចអធិបតេយ្យខាងក្រៅប្រទេសត្រូវប្រគល់ទៅឲ្យរដ្ឋមួយផ្សេងទៀតដែលជាដ្ឋឯករាជ្យ។ ប្រទេសកម្ពុជាជាដ្ឋស្វ័យរាជ្យ ប្រសេចក្តីជា ខ្មែរគ្រប់គ្រងខ្លួនឯងដោយអាស្រ័យច្បាប់ដែលខ្មែរតាំងឡើងខ្លួនឯង។ តាមន័យមួយទៀតគឺជាភារកិច្ចក្នុងប្រទេសខ្មែរស្រេចតែលើ</p> <p>ខ្មែរ។ ឯភារកិច្ចក្រៅប្រទេស គឺភារកិច្ចដែលទាក់ទងនឹងប្រទេសក្រៅ ជាភារៈលើបារាំង (អាន ស្វែ-យៈ (Autonomie)។</p>

ដែនខ្មែរ ដេនខេមរ

ឆ្នាំ	ភាសាខេមរ	កំណែ
1	<p>មាត្រា ៦- ខេមរជនមិនអាចត្រូវនិរទេសពីដែនខ្មែរបានឡើយ។ ការហាមខេមរជនមិនឲ្យនៅកន្លែងណាមួយ ឬការបង្ខំឲ្យនៅកន្លែងណាមួយ ត្រូវធ្វើតែក្នុងករណីដែលមានបញ្ញត្តិទុកក្នុងច្បាប់។</p>	<p>មាត្រា 6 – ប្រជាជនខេមរមិនអាចចាកចេញពីប្រទេសខេមរបានឡើយ។ ការហាមប្រជាជនខេមរឱ្យនៅកន្លែងណាមួយ ឬការបង្ខំឱ្យនៅកន្លែងណាមួយ ត្រូវធ្វើតែក្នុងករណីដែលមានបញ្ញត្តិទុកក្នុងច្បាប់។</p>
6	<p>ភ្លេងជាតិ នគររាជ ១- សូមពួកទេព រក្សាមហាក្សត្រយើង ឲ្យបានរុងរឿង ដោយជ័យមង្គល សិរីសួស្តី យើងខ្ញុំព្រះអង្គ សូមជ្រកក្រោមម្លប់ព្រះ បារមី នៃព្រះនរេសី វង្សក្សត្រាដែលសាង ប្រាសាទថ្ម គ្រប់គ្រងដែនខ្មែរ បុរាណថ្មើងត្មាន។</p>	<p>เพลงชาติ นครราช 1 – ขอหม่อมท้าวรักษา พระมหากษัตริย์ของเรา ให้ได้รุ่งเรือง โชคชัยมงคล สิริสวัสดิ เราข้าพระองค์ ขออาศัยไถ่ร่มพระบารมี แห่งพระนฤปติ วงศ์กษัตราผู้สร้างปราสาท หิน ปกครองดินแดนเขมร โบราณสูงส่ง</p>

ទឹកដីកម្ពុជា ដេនទឹកដីកម្ពុជា

ឆ្នាំ	ភាសាខេមរ	កំណែ
4	<p>នៅចុងសតវត្សទី ១៩ ពួកអាណានិគមនិយមបារាំង បានឈ្លានពានចូលមកយកទឹកដីកម្ពុជា ទឹកដីវៀតណាម និងទឹកដីឡាវ ធ្វើជាអាណានិគមរបស់វា។ ស្ថិតក្នុងស្ថានភាពដូចគ្នា ប្រជាជនកម្ពុជា រួមក៏លាំងគ្នាដឹងជិតស្និទ្ធជាមួយប្រជាជនឥណ្ឌូចិនជាភាគទានមួយយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការតស៊ូរួម នៃប្រជាជនលើសាកលលោក ប្រឆាំងនឹងអាណានិគមនិយមចក្រពត្តិនិយម។</p>	<p>ในปลายศตวรรษที่ 19 พวกอาณานิคมนิยมฝรั่งเศสได้รุกรานเข้ามายึดแผ่นดินกัมพูชา เวียดนาม และลาว เป็นอาณานิคมของตน ภายใต้สถานภาพเช่นเดียวกัน ประชาชนกัมพูชาวมกำลังกันอย่างเหนียวแน่นกับประชาชนอินโดจีน เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการต่อสู้ร่วมกับประชาชนทั่วโลก ต่อต้านกับอาณานิคมนิยม จักรวรรดินิยม</p>
	<p>ក្រោយជ័យជំនះជាប្រវត្តិសាស្ត្រនាថ្ងៃ ១៧ មេសា ឆ្នាំ ១៩៧៥ គួរណាស់តែប្រជាជនកម្ពុជាបានរស់នៅក្នុងសន្តិភាព ឯករាជ្យ និងសេរីភាពដើម្បីកសាងប្រទេសជាតិឡើងវិញ ប៉ុន្តែពួកប៉ុល ពត</p>	<p>หลังชัยชนะเป็นประวัติศาสตร์ในวันที่ 17 เมษายน ปี 1975 สมควรที่ประชาชนกัมพูชาจะได้ดำรงชีวิตอยู่อย่าง</p>

ឧប័បតី	ភាសាខេមរ	កាំប្រែ
	<p>រៀងសារី ខៀវ សំផន បានប្តូរយកសមិទ្ធផល បដិវត្តន៍ មកក្នុងក្នុងដៃរបស់វា ហើយលក់ខ្លួនធ្វើ ជាបរិវារដាច់ថ្លៃ អោយពួកវាតទីនិយម អនុវត្តភាព និយមនៃអ្នកកាន់អំណាចចិនប៉េកាំង ។ ក្នុងរយៈ កាលកាន់អំណាចតែជិត បួនឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ ពួកវា បានកំទេចអស់សមិទ្ធផលបដិវត្តន៍ បានសំលាប់ ប្រជាជន ស្លូតត្រង់អស់រាប់លាននាក់ បានជាន់ ឈ្លីសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានរបស់មនុស្សជាតិ បំផ្លាញ់ ចោលអស់មូលដ្ឋានសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច និងវប្ប ធម៌នៃទឹកដីកម្ពុជាស្រស់បំព្រង របស់យើង ។</p>	<p>ដំបូងគឺជា អ្នកកាន់ អំណាច ហើយ លក់ខ្លួន ធ្វើជា បរិវារ ដាច់ ថ្លៃ អោយ ពួកវា តទី និយម អនុវត្ត ភាព និយម នៃ អ្នក កាន់ អំណាច ចិន ប៉េកាំង ។ ក្នុង រយៈ កាល កាន់ អំណាច តែ ជិត បួន ឆ្នាំ ប៉ុណ្ណោះ ពួកវា បាន កំទេច អស់ សមិទ្ធផល បដិវត្តន៍ បាន សំលាប់ ប្រជាជន ស្លូត ត្រង់ អស់ រាប់ លាន នាក់ បាន ជាន់ ឈ្លី សិទ្ធិ ជា មូល ដ្ឋាន របស់ មនុស្ស ជាតិ បំផ្លាញ់ ចោល អស់ មូល ដ្ឋាន សេដ្ឋកិច្ច សង្គម កិច្ច និង វប្ប ធម៌ នៃ ទឹក ដី កម្ពុជា ស្រស់ បំព្រង របស់ យើង ។</p> <p>ដំបូងគឺជា អ្នកកាន់ អំណាច ហើយ លក់ខ្លួន ធ្វើជា បរិវារ ដាច់ ថ្លៃ អោយ ពួកវា តទី និយម អនុវត្ត ភាព និយម នៃ អ្នក កាន់ អំណាច ចិន ប៉េកាំង ។ ក្នុង រយៈ កាល កាន់ អំណាច តែ ជិត បួន ឆ្នាំ ប៉ុណ្ណោះ ពួកវា បាន កំទេច អស់ សមិទ្ធផល បដិវត្តន៍ បាន សំលាប់ ប្រជាជន ស្លូត ត្រង់ អស់ រាប់ លាន នាក់ បាន ជាន់ ឈ្លី សិទ្ធិ ជា មូល ដ្ឋាន របស់ មនុស្ស ជាតិ បំផ្លាញ់ ចោល អស់ មូល ដ្ឋាន សេដ្ឋកិច្ច សង្គម កិច្ច និង វប្ប ធម៌ នៃ ទឹក ដី កម្ពុជា ស្រស់ បំព្រង របស់ យើង ។</p>
	<p>ការចាត់តាំងរដ្ឋអំណាចប្រជាជន និងការគ្រប់គ្រង លើទឹកដីកម្ពុជាទាំងមូលរបស់ក្រុមប្រឹក្សាប្រជា ជនបដិវត្តកម្ពុជាក៏បានធ្វើឡើងដោយឆាប់រហ័ ស។</p>	<p>ការកំទេច អស់ សមិទ្ធផល បដិវត្តន៍ បាន សំលាប់ ប្រជាជន ស្លូត ត្រង់ អស់ រាប់ លាន នាក់ បាន ជាន់ ឈ្លី សិទ្ធិ ជា មូល ដ្ឋាន របស់ មនុស្ស ជាតិ បំផ្លាញ់ ចោល អស់ មូល ដ្ឋាន សេដ្ឋកិច្ច សង្គម កិច្ច និង វប្ប ធម៌ នៃ ទឹក ដី កម្ពុជា ស្រស់ បំព្រង របស់ យើង ។</p> <p>ការកំទេច អស់ សមិទ្ធផល បដិវត្តន៍ បាន សំលាប់ ប្រជាជន ស្លូត ត្រង់ អស់ រាប់ លាន នាក់ បាន ជាន់ ឈ្លី សិទ្ធិ ជា មូល ដ្ឋាន របស់ មនុស្ស ជាតិ បំផ្លាញ់ ចោល អស់ មូល ដ្ឋាន សេដ្ឋកិច្ច សង្គម កិច្ច និង វប្ប ធម៌ នៃ ទឹក ដី កម្ពុជា ស្រស់ បំព្រង របស់ យើង ។</p>
<p>6</p>	<p>យើង ប្រជារាស្ត្រខ្មែរ ដែល ធ្លាប់ មាន អារម្មណ៍ ខ្ពង់ ខ្ពស់ ប្រទេស ជាតិ ស្តុក ស្តម្ភ ធំ ទូលាយ ចម្រើន រុងរឿង កិត្យានុភាព ខ្ពង់ ខ្ពស់ ភ្លឺ ចែង ចាំ ដូច ពេជ្រ ពណ្ណ រាយ បាន ធ្លាក់ ខ្លួន ដី សែន រន្ធត់ ក្នុង អំឡុង ពី រទស វត្សរ៍ ចុង ក្រោយ នេះ ឆ្លង កាត់ ទុក្ខ សោក វិនាស អន្តរាយ ទ្រុឌ ទ្រោម អន់ ថយ មហា សោក ស្តាយ បាន ភ្ញាក់ រលឹក ក្រោក ឈរ ឡើង ចង បាច់ ឆន្ទៈ មោះ មុត បូរ ផ្កា ចម្រុះ រួម គ្នា ពង្រឹង ឯក ភាព ជាតិ រក្សា ការ ពារ ទឹក ដី កម្ពុជា អធិបតេយ្យ ថ្លៃថ្លា និង អារ្យ ធម៌ អង្គ រដ្ឋ បរ កសាង ប្រទេស ជាតិ ឲ្យ ទៅ ជា</p>	<p>ដំបូងគឺជា អ្នកកាន់ អំណាច ហើយ លក់ខ្លួន ធ្វើជា បរិវារ ដាច់ ថ្លៃ អោយ ពួកវា តទី និយម អនុវត្ត ភាព និយម នៃ អ្នក កាន់ អំណាច ចិន ប៉េកាំង ។ ក្នុង រយៈ កាល កាន់ អំណាច តែ ជិត បួន ឆ្នាំ ប៉ុណ្ណោះ ពួកវា បាន កំទេច អស់ សមិទ្ធផល បដិវត្តន៍ បាន សំលាប់ ប្រជាជន ស្លូត ត្រង់ អស់ រាប់ លាន នាក់ បាន ជាន់ ឈ្លី សិទ្ធិ ជា មូល ដ្ឋាន របស់ មនុស្ស ជាតិ បំផ្លាញ់ ចោល អស់ មូល ដ្ឋាន សេដ្ឋកិច្ច សង្គម កិច្ច និង វប្ប ធម៌ នៃ ទឹក ដី កម្ពុជា ស្រស់ បំព្រង របស់ យើង ។</p> <p>ដំបូងគឺជា អ្នកកាន់ អំណាច ហើយ លក់ខ្លួន ធ្វើជា បរិវារ ដាច់ ថ្លៃ អោយ ពួកវា តទី និយម អនុវត្ត ភាព និយម នៃ អ្នក កាន់ អំណាច ចិន ប៉េកាំង ។ ក្នុង រយៈ កាល កាន់ អំណាច តែ ជិត បួន ឆ្នាំ ប៉ុណ្ណោះ ពួកវា បាន កំទេច អស់ សមិទ្ធផល បដិវត្តន៍ បាន សំលាប់ ប្រជាជន ស្លូត ត្រង់ អស់ រាប់ លាន នាក់ បាន ជាន់ ឈ្លី សិទ្ធិ ជា មូល ដ្ឋាន របស់ មនុស្ស ជាតិ បំផ្លាញ់ ចោល អស់ មូល ដ្ឋាន សេដ្ឋកិច្ច សង្គម កិច្ច និង វប្ប ធម៌ នៃ ទឹក ដី កម្ពុជា ស្រស់ បំព្រង របស់ យើង ។</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
	<p>ទ្រង់ទ្រាយព្រះរាជការៈបាន ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់ប្រគល់ ព្រះរាជការៈនោះ ទៅក្រុមប្រឹក្សាមួយក្រុមជាបណ្តោះអាសន្ន ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់តាំងអធិបតី និងសមាជិកនៃក្រុមប្រឹក្សានោះដោយចាត់តាំងយកក្រៅពីសមាជិកនៃរដ្ឋាភិបាល។</p>	<p>ในช่วงที่พระมหากษัตริย์มิได้ประทับอยู่ในประเทศกัมพูชา หรือไม่ สามารถดำเนินพระราชภารกิจได้ตามปกติ พระมหากษัตริย์จะทรงมอบหมายให้สภาที่ปรึกษาสภาใดสภาหนึ่งปฏิบัติภารกิจให้เป็นการชั่วคราว โดยพระองค์จะทรงแต่งตั้งประธานและสมาชิกของสภาที่ปรึกษา นั้น โดย คัด เลือ ก บุ ค ค ล นอกเหนือจากสมาชิกรัฐบาล</p>
<p>2</p>	<p>មាត្រា ១ ប្រទេសកម្ពុជា ជាសាធារណរដ្ឋឯករាជ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ ហើយដែល និយមប្រយោជន៍សង្គម ប្រទេសកម្ពុជាមិនអាចបែងចែកបានទេ ប្រទេសកម្ពុជាមាននាមជាសាធារណរដ្ឋខ្មែរ។ បាវចនារបស់សាធារណរដ្ឋខ្មែរគឺ សេរីភាព សមភាព ភាគរាព វឌ្ឍនភាព និងសុភមង្គល។ គោលការណ៍របស់សាធារណរដ្ឋខ្មែរគឺ ការគ្រប់គ្រងរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ដោយប្រជាពលរដ្ឋ និងប្រយោជន៍ប្រជាពលរដ្ឋ។ ទង់ជាតិ ភ្លេងជាតិ និង វិញ្ញាបនបត្រ នៃសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ត្រូវកំណត់ក្នុងច្បាប់មួយ។</p>	<p>มาตรา 1 ประเทศกัมพูชาเป็นสาธารณรัฐเอกราช ประชาธิปไตย ซึ่งยึดถือประโยชน์ของสังคม ประเทศกัมพูชาไม่อาจแบ่งแยกได้เลย ประเทศกัมพูชามีนามว่า สาธารณรัฐเขมร คำขวัญของสาธารณรัฐเขมร คือ เสรีภาพ เสมอภาค ภราดรภาพ ความก้าวหน้า และความสุ หลักการของสาธารณรัฐเขมร คือ การบริหารของประชาราษฎร์ โดยประชาราษฎร์ และประโยชน์ของประชาราษฎร์ ธงชาติ เพลงชาติ และตราแผ่นดินของสาธารณรัฐเขมรต้องกำหนดในกฎหมายฉบับหนึ่ง</p>
<p>3</p>	<p>មាត្រា ៣ វប្បធម៌របស់ប្រទេសកម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ មានលក្ខណៈជាតិ ប្រជាជន និងចម្រើនស្ថាពរ ដើម្បីបំរើការកិច្ចការប្រទេស និងកសាងប្រទេសកម្ពុជាឲ្យបានរុងរឿងសំបូរសប្បាយ។ វប្បធម៌របស់ថ្មីនេះ ប្រឆាំងជាចំខាត</p>	<p>มาตรา 3 วัฒนธรรมของประเทศกัมพูชา ประชาธิปไตยมีลักษณะชาติ ประชาชน และเจริญรุ่งเรืองเพื่อประโยชน์ในการป้องกันประเทศ และสร้างประเทศกัมพูชาให้รุ่งเรืองสมบูรณ์</p>

ឈ្មោះប្រតិបត្តិ	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
	<p>នឹងវប្បធម៌ពុទ្ធសាសនាប្រតិបត្តិការ របស់វណ្ណៈ ជិះជាន់ផ្សេងៗ និងរបស់អាណានិគមនិយម ចក្រភពនិយម នៅកម្ពុជា។</p>	<p>វិធាន ធម្មនុញ្ញ របស់ខ្មែរ តំបន់ វិញ វិធាន ធម្មនុញ្ញ របស់ខ្មែរ តំបន់ វិញ និងរបស់អាណានិគមនិយម ចក្រភពនិយម នៅកម្ពុជា។</p>
	<p>មាត្រា ១៥ រដ្ឋធានីរបស់ប្រទេសកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ គឺ ភ្នំពេញ។</p>	<p>មាត្រា 15 រដ្ឋធានីរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ គឺ ភ្នំពេញ។</p>
<p>4</p>	<p>មាត្រា ១ ប្រទេសកម្ពុជា មាននាមជាផ្លូវការថា “សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា” ។ សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា ជា រដ្ឋមួយមានឯករាជ្យ អធិបតេយ្យ បូរណភាព ដែនដី សន្តិភាព ប្រជាធិបតេយ្យ ឈានជាធំ ហានៗ ឆ្ពោះឡើងសង្គមនិយម។ អធិបតេយ្យ នៃសាធារណរដ្ឋប្រជា មានិតកម្ពុជា លាតសន្ធឹងលើដែនដីគោក ដែនកោះ ដែនទឹក ដែនសមុទ្រ បាតសមុទ្រ និងក្រោមបាតសមុទ្រ ហើយនិងដែនអាកាស។ បាវចនា នៃសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិត កម្ពុជាគឺ ឯករាជ្យ សន្តិភាព សេរីភាព សុភមង្គល។ ភាសា និង អក្សរដែលប្រើជាផ្លូវការ គឺភាសា និងអក្សរខ្មែរ។</p>	<p>មាត្រា 1 ប្រទេសកម្ពុជា មាននាមជាផ្លូវការថា “សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា” ។ សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា ជា រដ្ឋមួយមានឯករាជ្យ អធិបតេយ្យ បូរណភាព ដែនដី សន្តិភាព ប្រជាធិបតេយ្យ ឈានជាធំ ហានៗ ឆ្ពោះឡើងសង្គមនិយម។ អធិបតេយ្យ នៃសាធារណរដ្ឋប្រជា មានិតកម្ពុជា លាតសន្ធឹងលើដែនដីគោក ដែនកោះ ដែនទឹក ដែនសមុទ្រ បាតសមុទ្រ និងក្រោមបាតសមុទ្រ ហើយនិងដែនអាកាស។ បាវចនា នៃសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិត កម្ពុជាគឺ ឯករាជ្យ សន្តិភាព សេរីភាព សុភមង្គល។ ភាសា និង អក្សរដែលប្រើជាផ្លូវការ គឺភាសា និងអក្សរខ្មែរ។</p>
	<p>មាត្រា ៤៤ អាណិកជនបរទេស ដែលរស់នៅ ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ត្រូវគោរពច្បាប់នៃ សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា និងបាន</p>	<p>មាត្រា 44 ខ្មែរ តំបន់ វិញ ខ្មែរ តំបន់ វិញ និងរបស់អាណានិគមនិយម ចក្រភពនិយម នៅកម្ពុជា។</p>

ឈ្មោះ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
	ទទួលការគាំពារពីសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា។	សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា
5	<p>មាត្រា ១</p> <p>ប្រទេសកម្ពុជាមាននាមជាផ្លូវការថា រដ្ឋកម្ពុជា។</p> <p>រដ្ឋកម្ពុជាជារដ្ឋមួយឯករាជ្យ អធិបតេយ្យ បូរណភាពដែនដី សន្តិភាព ប្រជាធិបតេយ្យ អព្យាក្រឹត និងមិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ។</p> <p>អធិបតេយ្យនៃរដ្ឋកម្ពុជា លាតសន្ធឹងលើដែនគោក ដែនកោះ ដែនទឹក ដែនសមុទ្រ បាតសមុទ្រ ក្រោមបាតសមុទ្រ ហើយនិងដែនអាកាស។</p> <p>ប្រទេសកម្ពុជា គឺ ឯករាជ្យ សន្តិភាព សេរីភាព សុភមង្គល។</p> <p>ភាសានិងអក្សរដែលប្រើជាផ្លូវការគឺ ភាសា និងអក្សរខ្មែរ។</p>	<p>មាត្រា 1</p> <p>ប្រទេសកម្ពុជាមាននាមជាផ្លូវការថា រដ្ឋកម្ពុជា</p> <p>រដ្ឋកម្ពុជាជារដ្ឋមួយឯករាជ្យ អធិបតេយ្យ បូរណភាពដែនដី សន្តិភាព ប្រជាធិបតេយ្យ អព្យាក្រឹត និងមិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ។</p> <p>អធិបតេយ្យនៃរដ្ឋកម្ពុជា លាតសន្ធឹងលើដែនគោក ដែនកោះ ដែនទឹក ដែនសមុទ្រ បាតសមុទ្រ ក្រោមបាតសមុទ្រ ហើយនិងដែនអាកាស។</p> <p>ប្រទេសកម្ពុជា គឺ ឯករាជ្យ សន្តិភាព សេរីភាព សុភមង្គល។</p> <p>ភាសានិងអក្សរដែលប្រើជាផ្លូវការគឺ ភាសា និងអក្សរខ្មែរ។</p>
6	<p>មាត្រា ១</p> <p>ប្រទេសកម្ពុជា ជាព្រះរាជាណាចក្រដែលព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ប្រតិបត្តិតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញនិងតាមលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ សេរីពហុបក្ស។</p> <p>ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ជារដ្ឋឯករាជ្យ អធិបតេយ្យ សន្តិភាព អព្យាក្រឹត អចិន្ត្រៃយ៍ មិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ។</p>	<p>មាត្រា 1</p> <p>ប្រទេសកម្ពុជា ជាព្រះរាជាណាចក្រដែលព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ប្រតិបត្តិតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញនិងតាមលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ សេរីពហុបក្ស។</p> <p>ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ជារដ្ឋឯករាជ្យ អធិបតេយ្យ សន្តិភាព អព្យាក្រឹត អចិន្ត្រៃយ៍ មិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ។</p>

ប្រទេសខ្មែរ ប្រទេសកម្ពុជា

ឈ្មោះ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
1	ពលរដ្ឋ - សមាជិករបស់រដ្ឋ ជនដែលមានសិទ្ធិពេញ។ ក្នុងប្រទេសខ្មែរ ជនជាតិខ្មែរ	Citizenship - អ្នកមានសិទ្ធិពេញ ដែលមានសិទ្ធិពេញ។ ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ជនជាតិខ្មែរ

ឈ្មោះប្រតិបត្តិ	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
	<p>នឹងជនដែលរាប់ជាខ្មែរ ដូចជាចាម គួយ ពួង ... នឹងជនដែលចូលជាតិជាខ្មែរ ជាពលរដ្ឋខ្មែរ។ ឯជនជាតិក្រៅដែលនៅក្នុងព្រះរាជអាណា ចក្រដូចជា ចិន យួន មិនមែនជាពលរដ្ឋខ្មែរទេ។ ជនទាំងនេះគ្មានសិទ្ធិពេញដូចខ្មែរ គ្មានសិទ្ធិបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រជាដើម (Citoyen)។</p>	<p>នឹងជាជនជាតិខ្មែរ ដូចជា ចាម គួយ ពួង... និងអ្នកដែលចូលជាជនជាតិខ្មែរ ជាពលរដ្ឋខ្មែរ។ ឯជនជាតិក្រៅដែលនៅក្នុងព្រះរាជអាណា ចក្រដូចជា ចិន យួន មិនមែនជាពលរដ្ឋខ្មែរទេ។ ជនទាំងនេះគ្មានសិទ្ធិពេញដូចខ្មែរ គ្មានសិទ្ធិបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រជាដើម (Citoyen)។</p>

ព្រះរាជអាណាចក្រ

พระราชอาณาจักร

ឈ្មោះប្រតិបត្តិ	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
<p>1</p>	<p>មាត្រា ៣២ មុននឹងទទួលព្រះរាជអំណាច ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់ស្នេហាស្រឡាច ក្នុងទីប្រជុំរដ្ឋសភា មានជាសេចក្តីដូចតទៅនេះ៖ “ខ្ញុំតាំងស្នេហា នឹងប្រព្រឹត្តតាម រដ្ឋធម្មនុញ្ញ នឹងច្បាប់ទាំងឡាយនៃព្រះរាជអាណាចក្រ ហើយនឹងតាំងចិត្តធ្វើផលប្រយោជន៍ដល់រដ្ឋនឹងប្រជាពលរដ្ឋ។”</p>	<p>មាត្រា 32 ក្រោយទទួលបានព្រះរាជអំណាច ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់ស្នេហាស្រឡាច ក្នុងទីប្រជុំរដ្ឋសភា មានជាសេចក្តីដូចតទៅនេះ៖ “ខ្ញុំតាំងស្នេហា នឹងប្រព្រឹត្តតាម រដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់ទាំងឡាយនៃព្រះរាជអាណាចក្រ ហើយនឹងតាំងចិត្តធ្វើផលប្រយោជន៍ដល់រដ្ឋនឹងប្រជាពលរដ្ឋ។”</p>
	<p>មាត្រា ៤៥ ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់ជាអគ្គសេនាប្រមុខលើកំឡាំងទាហានទាំងឡាយនៃព្រះរាជអាណាចក្រ។</p>	<p>មាត្រា 45 ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់ជាអគ្គសេនាប្រមុខនៃកំឡាំងទាហានទាំងឡាយនៃព្រះរាជអាណាចក្រ។</p>
	<p>មាត្រា ៦០ រដ្ឋសភាប្រជុំក្នុងរាជធានីនៃព្រះរាជអាណាចក្រ ក្នុងមន្ទីរមួយដែលបានរៀបចំប្រចាំការ រៀបចំលើតែមានបញ្ជាក់ជាពិសេសក្នុងសំបុត្រហៅប្រជុំ ដោយមានហេតុផ្សេងៗ។</p>	<p>មាត្រា 60 រដ្ឋសភាប្រជុំក្នុងរាជធានីនៃព្រះរាជអាណាចក្រ ក្នុងមន្ទីរមួយដែលបានរៀបចំប្រចាំការ រៀបចំលើតែមានបញ្ជាក់ជាពិសេសក្នុងសំបុត្រហៅប្រជុំ ដោយមានហេតុផ្សេងៗ។</p>

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា พระราชอาณาจักรกัมพูชา

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
6	<p>មាត្រា ១</p> <p>ប្រទេសកម្ពុជា ជាព្រះរាជាណាចក្រ ដែលព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ប្រតិបត្តិតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញនិងតាមលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ សេរីពហុបក្ស។</p> <p>ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ជា រដ្ឋឯករាជ្យ អធិបតេយ្យ សន្តិភាព អព្យាក្រឹត អចិន្ត្រៃយ៍ មិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ។</p>	<p>មាត្រា 1</p> <p>ព្រះ រាជាណាចក្រ កម្ពុជា គឺ ជា ប្រទេស មួយ ដែល មាន ព្រះ មហាក្សត្រ ជា ម្ចាស់ ប្រតិបត្តិ តាម រដ្ឋ ធម្មនុញ្ញ និង តាម លទ្ធិ ប្រជាធិបតេយ្យ សេរី ពហុ បក្ស ។</p> <p>ព្រះ រាជាណាចក្រ កម្ពុជា គឺ ជា រដ្ឋ ឯករាជ្យ អធិបតេយ្យ សន្តិភាព អព្យាក្រឹត អចិន្ត្រៃយ៍ មិន ចូល បក្ស សម្ព័ន្ធ ។</p>
	<p>មាត្រា ២</p> <p>បណ្តាញទឹកដីរបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា មិនអាចរំលោភបានដាច់ខាតក្នុងព្រំដែនរបស់ខ្លួនដែលមានកំណត់ក្នុងផែនទីខ្នាត ១/១០០០០០ ធ្វើនៅចន្លោះឆ្នាំ១៩៣៣ ១៩៥៣ ហើយដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាអន្តរជាតិ នៅចន្លោះឆ្នាំ ១៩៦៣ ១៩៦៩។</p>	<p>មាត្រា 2</p> <p>ប្រទេស កម្ពុជា មាន ព្រំ ដែន ដី ដែល មាន កំណត់ ក្នុង ផែន ទី ខ្នាត ១/១០០០០០ ធ្វើ នៅ ចន្លោះ ឆ្នាំ ១៩៣៣ ១៩៥៣ ហើយ ដែល ត្រូវ បាន ទទួល ស្គាល់ ជា អន្តរ ជាតិ នៅ ចន្លោះ ឆ្នាំ ១៩៦៣ ១៩៦៩ ។</p>
	<p>មាត្រា ៣</p> <p>ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ជា រដ្ឋ ដែល មិន អាច បំបែក បាន ។</p>	<p>មាត្រា 3</p> <p>ព្រះ រាជាណាចក្រ កម្ពុជា គឺ ជា រដ្ឋ មួយ ដែល មិន អាច បំបែក បាន ។</p>

មាត្រា ៣ មាត្រា ៣ មាត្រា ៣

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
4	<p>មាត្រា ៣</p> <p>រណសិរ្សកសាងមាត្រា ៣ អង្គការមហាជនបដិវត្តនាជាបង្អែកដីរឹងមាំរបស់រដ្ឋ លើកទឹកចិត្តប្រជាជនអោយអនុវត្តរាល់ភារកិច្ចបដិវត្ត។</p>	<p>មាត្រា 3</p> <p>ក្នុង កំឡុង ពេល កសាង មាត្រា ៣ អង្គការ មហាជន បដិវត្តនា ជា បង្អែក ដី រឹង មាំ របស់ រដ្ឋ លើក ទឹក ចិត្ត ប្រជា ជន អោយ អនុវត្ត រាល់ ភារកិច្ច បដិវត្ត ។</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
	<p>ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជាតិណែនាំ សាមគ្គីភាពការពារមាតុភូមិកម្ពុជា ប្រធាន សហព័ន្ធសហជីពកម្ពុជា ប្រធានសមាគម យុវជនកម្ពុជា ប្រធានសមាគមនារីកម្ពុជា និងប្រធានសមាគមកសិករកម្ពុជា មានសិទ្ធិ ចូលរួមក្នុងការប្រជុំរបស់ក្រុមប្រឹក្សាដើម នៃ។</p>	<p>ប្រធានសភាប្រឹក្សាជាតិកម្ពុជា សាមគ្គីភាពការពារមាតុភូមិកម្ពុជា ប្រធានសហព័ន្ធសហជីពកម្ពុជា ប្រធានសមាគមយុវជនកម្ពុជា ប្រធានសមាគមនារីកម្ពុជា ប្រធានសមាគមកសិករកម្ពុជា មានសិទ្ធិចូលរួមក្នុងការប្រជុំរបស់ក្រុមប្រឹក្សាដើមនៃ។</p>

រដ្ឋកម្ពុជា រដ្ឋកម្ពុជា

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
3	<p>មាត្រា ១ រដ្ឋកម្ពុជា ជា រដ្ឋមួយឯករាជ ឯកភាព សន្តិភាព អព្យាក្រឹត មិនចូលបក្ស សម្ព័ន្ធណា អធិបតេយ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុងបូរណភាព ដែនដីរបស់ខ្លួន។ រដ្ឋកម្ពុជា ជា រដ្ឋរបស់ប្រជាជន កម្មករ កសិករ និងពលករកម្ពុជាផ្សេងទៀតទាំងអ ស់។ រដ្ឋកម្ពុជា មានឈ្មោះជាផ្លូវការថា ៖ “កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ”</p>	<p>មាត្រា 1 រដ្ឋកម្ពុជា ជា រដ្ឋមួយឯករាជ ឯកភាព សន្តិភាព អព្យាក្រឹត មិនចូលបក្ស សម្ព័ន្ធណា អធិបតេយ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុងបូរណភាព ដែនដីរបស់ខ្លួន។ រដ្ឋកម្ពុជា ជា រដ្ឋរបស់ប្រជាជន កម្មករ កសិករ និងពលករកម្ពុជាផ្សេងទៀតទាំងអ ស់។ រដ្ឋកម្ពុជា មានឈ្មោះជាផ្លូវការថា ៖ “កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ”</p>
	<p>មាត្រា ១១ កម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ មានគណៈ ប្រធានរដ្ឋមួយ ជ្រើសរើស និងតែងតាំងឡើង ដោយសភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា ក្នុងរយៈ កាល ៥ ឆ្នាំម្តង។ គណៈប្រធានរដ្ឋ មានភារៈតំណាង ឲ្យរដ្ឋកម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ នៅក្នុងប្រទេស និងក្រៅប្រទេស ក្នុងក្របខណ្ឌរដ្ឋធម្មនុញ្ញ របស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ហើយនិងតាម ច្បាប់ និងតាមមតិយោបាយរបស់សភា តំណាងប្រជាជនកម្ពុជា។</p>	<p>មាត្រា 11 កម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ មានគណៈ ប្រធានរដ្ឋមួយ ជ្រើសរើស និងតែងតាំងឡើង ដោយសភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា ក្នុងរយៈ កាល ៥ ឆ្នាំម្តង។ គណៈប្រធានរដ្ឋ មានភារៈតំណាង ឲ្យរដ្ឋកម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ នៅក្នុងប្រទេស និងក្រៅប្រទេស ក្នុងក្របខណ្ឌរដ្ឋធម្មនុញ្ញ របស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ហើយនិងតាម ច្បាប់ និងតាមមតិយោបាយរបស់សភា តំណាងប្រជាជនកម្ពុជា។</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
	<p>គណៈប្រធានរដ្ឋ មានសមាសភាពដូចតទៅ ៖</p> <ul style="list-style-type: none"> - ប្រធាន ១ រូប - អនុប្រធានទី ១ ១ រូប - អនុប្រធានទី ២ ១ រូប 	<p>គណៈប្រធានរដ្ឋមានសមាសភាពដូចតទៅនេះ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ប្រធាន ១ រូប - អនុប្រធានទី ១ ១ រូប - អនុប្រធានទី ២ ១ រូប
<p>5</p>	<p>មាត្រា ១</p> <p>ប្រទេសកម្ពុជាមាននាមជាផ្លូវការថា រដ្ឋកម្ពុជា។</p> <p>រដ្ឋកម្ពុជាជារដ្ឋមួយឯករាជ អធិបតេយ្យ បូរណភាពដែនដី សន្តិភាព ប្រជាធិបតេយ្យ អព្យាក្រឹត និងមិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ។</p> <p>អធិបតេយ្យនៃរដ្ឋកម្ពុជា លាតសន្ធឹងលើដែនគោក ដែនកោះ ដែនទឹក ដែនសមុទ្រ បាតសមុទ្រ ក្រោមបាតសមុទ្រ ហើយនិងដែនអាកាស។</p> <p>បាវចនានៃរដ្ឋកម្ពុជា គឺ ឯករាជ្យ សន្តិភាព សេរីភាព សុភមង្គល។</p> <p>ភាសានិងអក្សរដែលប្រើជាផ្លូវការគឺ ភាសា និងអក្សរខ្មែរ។</p>	<p>មាត្រា 1</p> <p>ប្រទេសកម្ពុជាមាននាមជាផ្លូវការថា រដ្ឋកម្ពុជា</p> <p>រដ្ឋកម្ពុជាជារដ្ឋមួយឯករាជ អធិបតេយ្យ បូរណភាពដែនដី សន្តិភាព ប្រជាធិបតេយ្យ អព្យាក្រឹត និងមិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ។</p> <p>អធិបតេយ្យនៃរដ្ឋកម្ពុជា លាតសន្ធឹងលើដែនគោក ដែនកោះ ដែនទឹក ដែនសមុទ្រ បាតសមុទ្រ ក្រោមបាតសមុទ្រ ហើយនិងដែនអាកាស។</p> <p>បាវចនានៃរដ្ឋកម្ពុជា គឺ ឯករាជ្យ សន្តិភាព សេរីភាព សុភមង្គល។</p> <p>ភាសានិងអក្សរដែលប្រើជាផ្លូវការគឺ ភាសា និងអក្សរខ្មែរ។</p>
	<p>មាត្រា ១ (ស្ទួន)</p> <p>រដ្ឋកម្ពុជាជារដ្ឋមួយមិនអាចបំបែកបាន។</p> <p>ស្ថាប័នរដ្ឋនានាត្រូវចាត់តាំង និងប្រព្រឹត្តទៅតាមសមស្របតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់នៃរដ្ឋកម្ពុជា។</p> <p>រដ្ឋមានភារកិច្ចការពារឯករាជ្យនៃមាតុភូមិ សិទ្ធិ សេរីភាពរបស់ប្រជាជន សមិទ្ធផលរបស់សង្គមជាតិ ស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ច វប្បធម៌ យកចិត្តទុកដាក់ដោះស្រាយ និងលើកតម្កើងជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជន ទាំងខាងសម្ភារៈ ទាំងខាងស្មារតី។</p>	<p>មាត្រា 1 (ថ្មី)</p> <p>រដ្ឋកម្ពុជាជារដ្ឋមួយមិនអាចបំបែកបាន។</p> <p>ស្ថាប័នរដ្ឋនានាត្រូវចាត់តាំង និងប្រព្រឹត្តទៅតាមសមស្របតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់នៃរដ្ឋកម្ពុជា។</p> <p>រដ្ឋមានភារកិច្ចការពារឯករាជ្យនៃមាតុភូមិ សិទ្ធិ សេរីភាពរបស់ប្រជាជន សមិទ្ធផលរបស់សង្គមជាតិ ស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ច វប្បធម៌ យកចិត្តទុកដាក់ដោះស្រាយ និងលើកតម្កើងជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជន ទាំងខាងសម្ភារៈ ទាំងខាងស្មារតី។</p>

ឈ្មោះប្រជាជន	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
	<p>មាត្រា ៩</p> <p>រដ្ឋកម្ពុជាអនុវត្តលក្ខណៈការណ៍ ៖ ប្រជាជនទាំងមូលរួមប្រាស្រ័យក្នុងកិច្ចការសាង និង ការពារមាតុភូមិ។</p> <p>កងកំលាំងប្រដាប់អាវុធប្រជាជនកម្ពុជាទាំងបីប្រភេទ និងនគរបាលប្រជាជន ជាកូនចៅរបស់ប្រជាជន ត្រូវស្មោះត្រង់ចំពោះប្រទេសជាតិ និងប្រជាជន មានករណី កិច្ចការពារមាតុភូមិនិងរដ្ឋអំណាចប្រជាជន ការពារសមិទ្ធផលសង្គមជាតិ និងការរស់នៅដ៏សុខសាន្តរបស់ប្រជាជន ហើយរួមជាមួយប្រជាជនកសាងប្រទេស។</p> <p>កងកំលាំងប្រដាប់អាវុធទាំងអស់ត្រូវមានការបិទប្រសប់ក្នុងការប្រយុទ្ធនិងក្នុងការបង្កបង្កើនផល ត្រូវចេះបំផុសចលនាប្រជាជនគោរពនិងជួយទំនុកបំរុងប្រជាជន មិនត្រូវប៉ះពាល់ដល់ផលប្រយោជន៍របស់ប្រជាជននិងសេចក្តីទុកចិត្តរបស់ប្រជាជន។</p>	<p>មាត្រា 9</p> <p>រដ្ឋកម្ពុជាប្រតិបត្តិការណ៍តាមការណ៍៖ ប្រជាជនទាំងមូលរួមរួមគ្នាសាង និង ការពារមាតុភូមិ។</p> <p>កងកំលាំងប្រដាប់អាវុធប្រជាជនកម្ពុជាទាំងបីប្រភេទ និងនគរបាលប្រជាជន ជាកូនចៅរបស់ប្រជាជន ត្រូវស្មោះត្រង់ចំពោះប្រទេសជាតិ និងប្រជាជន មានករណី កិច្ចការពារមាតុភូមិនិងរដ្ឋអំណាចប្រជាជន ការពារសមិទ្ធផលសង្គមជាតិ និងការរស់នៅដ៏សុខសាន្តរបស់ប្រជាជន ហើយរួមជាមួយប្រជាជនកសាងប្រទេស។</p> <p>កងកំលាំងប្រដាប់អាវុធទាំងអស់ត្រូវមានការបិទប្រសប់ក្នុងការប្រយុទ្ធនិងក្នុងការបង្កបង្កើនផល ត្រូវចេះបំផុសចលនាប្រជាជនគោរពនិងជួយទំនុកបំរុងប្រជាជន មិនត្រូវប៉ះពាល់ដល់ផលប្រយោជន៍របស់ប្រជាជននិងសេចក្តីទុកចិត្តរបស់ប្រជាជន។</p>

សហគមន៍ជាតិកម្ពុជា ក្រុមប្រឹក្សាភិបាលកម្ពុជា

ឈ្មោះប្រជាជន	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
<p>4</p>	<p>មាត្រា ៥</p> <p>រដ្ឋអនុវត្តនយោបាយសាមគ្គីភាព និងស្មើភាពរវាងជនជាតិទាំងអស់ ដែលរស់នៅក្នុងសហគមន៍ជាតិកម្ពុជា។</p> <p>ជនជាតិទាំងអស់ត្រូវស្រឡាញ់រាប់អានគ្នា និងជួយគ្នាទៅវិញទៅមក។ អំពីប្រមាថមាត់ងាយ អំពើជិះជាន់ និងការបែងចែកជនជាតិសាសនា ត្រូវហាមឃាត់។</p> <p>ភាសា និងអក្សរ ព្រមទាំងទំនៀមទំលាប់ល្អៗ របស់ជនជាតិភាគតិច ត្រូវបានគោរព។</p> <p>គ្រប់ជនជាតិភាគតិច ត្រូវបានរដ្ឋ</p>	<p>មាត្រា 5</p> <p>រដ្ឋនាំយកនយោបាយសាមគ្គីភាព និងស្មើភាពរវាងជនជាតិទាំងអស់ ដែលរស់នៅក្នុងសហគមន៍ជាតិកម្ពុជា។</p> <p>ជនជាតិទាំងអស់ត្រូវស្រឡាញ់រាប់អានគ្នា និងជួយគ្នាទៅវិញទៅមក។ អំពីប្រមាថមាត់ងាយ អំពើជិះជាន់ និងការបែងចែកជនជាតិសាសនា ត្រូវហាមឃាត់។</p> <p>ភាសា និងអក្សរ ព្រមទាំងទំនៀមទំលាប់ល្អៗ របស់ជនជាតិភាគតិច ត្រូវបានគោរព។</p> <p>គ្រប់ជនជាតិភាគតិច ត្រូវបានរដ្ឋ</p>

ឧប័ប្បដិសេធ	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
	<p>ជួយទំនុកចំរុង ដើម្បីអោយតាមទាន់កំរិតរួម។ រដ្ឋយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេស ពង្រីកសេដ្ឋកិច្ច សិក្សាធិការ វប្បធម៌ សង្គមកិច្ច សុខាភិបាល គមនាគមន៍នៅតាមតំបន់ព្រៃភ្នំ និងតំបន់ដាច់ដាច់ស្រយាល។</p>	<p>ក្រុមប្រឹក្សានាយកដ្ឋានទំនាក់ទំនងជាមួយសហគមន៍ជាតិកម្ពុជា រដ្ឋយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេស ពង្រីកសេដ្ឋកិច្ច សិក្សាធិការ វប្បធម៌ សង្គមកិច្ច សុខាភិបាល គមនាគមន៍នៅតាមតំបន់ព្រៃភ្នំ និងតំបន់ដាច់ដាច់ស្រយាល។</p>
5	<p>មាត្រា ៥ រដ្ឋអនុវត្តនយោបាយសាមគ្គីភាព និងស្មើភាពរវាងជនជាតិទាំងអស់ ដែលរស់នៅក្នុងសហគមន៍ជាតិកម្ពុជា។ ជនជាតិទាំងអស់ត្រូវស្រឡាញ់ រាប់អានគ្នា និងជួយគ្នាទៅវិញទៅមក។ អំពីប្រមាថមាក់ងាយ អំពើជិះជាន់ និងការបែងចែកជនជាតិសាសនាត្រូវហាមឃាត់។ ភាសានិងអក្សរ ព្រមទាំងទំលាប់ល្អរបស់ជនជាតិភាគតិចត្រូវបានគោរព។ គ្រប់ជនជាតិភាគតិចត្រូវបានរដ្ឋជួយទំនុកចំរុង ដើម្បីអោយតាមទាន់កម្រិតរួម។ រដ្ឋយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេស ពង្រីកសេដ្ឋកិច្ច សិក្សាធិការ វប្បធម៌ សង្គមកិច្ច សុខាភិបាល គមនាគមន៍ នៅតាមតំបន់ព្រៃភ្នំ និងតំបន់ដាច់ស្រយាល។</p>	<p>មាត្រា 5 រដ្ឋនាំយកនយោបាយសាមគ្គីភាព និងស្មើភាពរវាងជនជាតិទាំងអស់ ដែលរស់នៅក្នុងសហគមន៍ជាតិកម្ពុជា។ ជនជាតិទាំងអស់ត្រូវស្រឡាញ់ រាប់អានគ្នា និងជួយគ្នាទៅវិញទៅមក។ អំពីប្រមាថមាក់ងាយ អំពើជិះជាន់ និងការបែងចែកជនជាតិសាសនាត្រូវហាមឃាត់។ ភាសានិងអក្សរ ព្រមទាំងទំលាប់ល្អរបស់ជនជាតិភាគតិចត្រូវបានគោរព។ គ្រប់ជនជាតិភាគតិចត្រូវបានរដ្ឋជួយទំនុកចំរុង ដើម្បីអោយតាមទាន់កម្រិតរួម។ រដ្ឋយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេស ពង្រីកសេដ្ឋកិច្ច សិក្សាធិការ វប្បធម៌ សង្គមកិច្ច សុខាភិបាល គមនាគមន៍ នៅតាមតំបន់ព្រៃភ្នំ និងតំបន់ដាច់ស្រយាល។</p>

សាធារណរដ្ឋខ្មែរ សាធារណរដ្ឋខ្មែរ

ឧប័ប្បដិសេធ	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
2	<p>មាត្រា ១ ប្រទេសកម្ពុជា ជាសាធារណរដ្ឋឯករាជ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ ហើយដែល និយមប្រយោជន៍សង្គម ប្រទេសកម្ពុជាមិនអាចបែងចែកបានទេ ប្រទេសកម្ពុជាមាននាមថា សាធារណរដ្ឋខ្មែរ</p>	<p>មាត្រា 1 ប្រទេសកម្ពុជា ជាសាធារណរដ្ឋឯករាជ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ ហើយដែល និយមប្រយោជន៍សង្គម ប្រទេសកម្ពុជាមិនអាចបែងចែកបានទេ ប្រទេសកម្ពុជាមាននាមថា សាធារណរដ្ឋខ្មែរ</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
	<p>១១</p> <p>ប្រព័ន្ធរបស់សាធារណរដ្ឋខ្មែរគឺសេរីភាព សមភាព ភាពរួមគ្នា វប្បធម៌ និង សុភមង្គល។</p> <p>គោលការណ៍របស់សាធារណរដ្ឋខ្មែរ គឺ ការគ្រប់គ្រងរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ដោយប្រជាពលរដ្ឋ និងប្រយោជន៍ប្រជាពលរដ្ឋ។</p> <p>ទង់ជាតិ ភ្លេងជាតិ និង វលញ្ញករនៃសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ត្រូវកំណត់ក្នុងច្បាប់មួយ។</p>	<p>កម្រិតខ្ពស់នៃសាធារណរដ្ឋខ្មែរ គឺសេរីភាព សមភាព ភាពរួមគ្នា វប្បធម៌ និងសុភមង្គល។</p> <p>គោលការណ៍របស់សាធារណរដ្ឋខ្មែរ គឺ ការគ្រប់គ្រងរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ដោយប្រជាពលរដ្ឋ និងប្រយោជន៍ប្រជាពលរដ្ឋ។</p> <p>ទង់ជាតិ ភ្លេងជាតិ និង វលញ្ញករនៃសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ត្រូវកំណត់ក្នុងច្បាប់មួយ។</p>
	<p>មាត្រា ៣៧</p> <p>ប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋតាំងឯកអគ្គរដ្ឋទូត និងប្រេស៊ីតវិសាមញ្ញជាតំណាងសាធារណរដ្ឋខ្មែរ នៅប្រទេសក្រៅ។</p> <p>រីឯ ឯកអគ្គរដ្ឋទូត រាជទូត និង ប្រេស៊ីតវិសាមញ្ញប្រទេស ត្រូវទទួលបានការតែងតាំងនៅអម ប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋ។</p>	<p>មាត្រា ៣៧</p> <p>ប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋតាំងឯកអគ្គរដ្ឋទូត និងប្រេស៊ីតវិសាមញ្ញជាតំណាងសាធារណរដ្ឋខ្មែរ នៅប្រទេសក្រៅ។</p> <p>រីឯ ឯកអគ្គរដ្ឋទូត រាជទូត និង ប្រេស៊ីតវិសាមញ្ញប្រទេស ត្រូវទទួលបានការតែងតាំងនៅអម ប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋ។</p>

សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
<p>4</p>	<p>មាត្រា ៩</p> <p>សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា អនុវត្តលក្ខណ៍ ប្រជាជនទាំងមូលរួមប្រាស្រ័យក្នុងកិច្ចការសាងសង់ការពារមាតុប្រទេស។</p> <p>កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធប្រជាជនបដិវត្តកម្ពុជា ទាំងបីប្រភេទនិងនគរបាលប្រជាជនជាកូនចៅរបស់ប្រជាជន ត្រូវស្មោះត្រង់ចំពោះមាតុប្រទេសនិងប្រជាជន មានករណីយកិច្ចការពារមាតុភូមិ និងរដ្ឋអំណាចប</p>	<p>មាត្រា ៩</p> <p>សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា អនុវត្តលក្ខណ៍ ប្រជាជនទាំងមូលរួមប្រាស្រ័យក្នុងកិច្ចការសាងសង់ការពារមាតុប្រទេស។</p> <p>កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធប្រជាជនបដិវត្តកម្ពុជា ទាំងបីប្រភេទនិងនគរបាលប្រជាជនជាកូនចៅរបស់ប្រជាជន ត្រូវស្មោះត្រង់ចំពោះមាតុប្រទេសនិងប្រជាជន មានករណីយកិច្ចការពារមាតុភូមិ និងរដ្ឋអំណាចប</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
	<p>ដឹកនាំ ការពារសិទ្ធិផលបង្កើន និងការរស់នៅដ៏សុខសាន្តរបស់ប្រជាជន ហើយរួមជាមួយប្រជាជនកសាងប្រទេស។</p> <p>កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធទាំងអស់ ត្រូវមានការបិទប្រសប់ក្នុងការប្រយុទ្ធ ក្នុងការបង្កបង្កើនផល ត្រូវចេះបំផុសចលនាប្រជាជនគោរព និងជួយទំនុកបំរុងប្រជាជន មិនត្រូវប៉ះពាល់ដល់ផលប្រយោជន៍របស់ប្រជាជន ត្រូវធ្វើយ៉ាងណាអោយសមនិងការស្រលាញ់រាប់អាន និងការទុកចិត្តរបស់ប្រជាជន។</p>	<p>ជោគជ័យនៃការប្រតិបត្តិ និងការរស់នៅដ៏សុខសាន្តរបស់ប្រជាជន ហើយរួមជាមួយប្រជាជនកសាងប្រទេស។</p> <p>កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធទាំងអស់ ត្រូវមានការបិទប្រសប់ក្នុងការប្រយុទ្ធ ក្នុងការបង្កបង្កើនផល ត្រូវចេះបំផុសចលនាប្រជាជនគោរព និងជួយទំនុកបំរុងប្រជាជន មិនត្រូវប៉ះពាល់ដល់ផលប្រយោជន៍របស់ប្រជាជន ត្រូវធ្វើយ៉ាងណាអោយសមនិងការស្រលាញ់រាប់អាន និងការទុកចិត្តរបស់ប្រជាជន។</p>
	<p>មាត្រា ៣០</p> <p>សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា ទទួលស្គាល់និងគោរពសិទ្ធិមនុស្ស។</p> <p>ពលរដ្ឋ នៃសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា មានភាពស្មើគ្នាចំពោះច្បាប់ មានសិទ្ធិ និង មានករណីយកិច្ចដូចគ្នាទាំងអស់ ដោយឥតប្រកាន់ភេទ ជំនឿសាសនា ឬ ពូជសាសន៍។</p> <p>ការប្រើសិទ្ធិនេះ មានភាពជាប់គ្នា មិនអាចបំបែកបានពីការបំពេញករណីយកិច្ចរបស់ពលរដ្ឋ។</p>	<p>មាត្រា 30</p> <p>សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា ទទួលស្គាល់និងគោរពសិទ្ធិមនុស្ស។</p> <p>ពលរដ្ឋ នៃសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា មានភាពស្មើគ្នាចំពោះច្បាប់ មានសិទ្ធិ និង មានករណីយកិច្ចដូចគ្នាទាំងអស់ ដោយឥតប្រកាន់ភេទ ជំនឿសាសនា ឬ ពូជសាសន៍។</p> <p>ការប្រើសិទ្ធិនេះ មានភាពជាប់គ្នា មិនអាចបំបែកបានពីការបំពេញករណីយកិច្ចរបស់ពលរដ្ឋ។</p>
	<p>មាត្រា ៣១</p> <p>ពលរដ្ឋនៃសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា សុទ្ធតែមានសិទ្ធិបោះឆ្នោត និងអាចឈរឈ្មោះអោយគេបោះឆ្នោត។</p> <p>ពលរដ្ឋ ដែលបំរើក្នុងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធប្រជាជនបង្កើនផល ព្រមទាំងបញ្ចេញកិច្ចមានសិទ្ធិបោះឆ្នោត និងអាចឈរឈ្មោះអោយគេបោះឆ្នោតដែរ។</p> <p>ពលរដ្ឋទាំងពីរភេទ ដែលមានអាយុយ៉ាងតិច ១៨ ឆ្នាំមានសិទ្ធិបោះឆ្នោត។</p>	<p>មាត្រា 31</p> <p>ពលរដ្ឋនៃសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា សុទ្ធតែមានសិទ្ធិបោះឆ្នោត និងអាចឈរឈ្មោះអោយគេបោះឆ្នោត។</p> <p>ពលរដ្ឋ ដែលបំរើក្នុងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធប្រជាជនបង្កើនផល ព្រមទាំងបញ្ចេញកិច្ចមានសិទ្ធិបោះឆ្នោត និងអាចឈរឈ្មោះអោយគេបោះឆ្នោតដែរ។</p> <p>ពលរដ្ឋទាំងពីរភេទ ដែលមានអាយុយ៉ាងតិច ១៨ ឆ្នាំមានសិទ្ធិបោះឆ្នោត។</p>

ឈ្មោះ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
	<p>ពលរដ្ឋទាំងពីរភេទ ដែលមានអាយុយ៉ាងតិច ២១ ឆ្នាំ អាចឈរឈ្មោះអោយគេបោះឆ្នោត។</p> <p>បទបញ្ញត្តិបន្ថយសិទ្ធិបោះឆ្នោត ត្រូវចែងក្នុងច្បាប់បោះឆ្នោត។</p>	<p>នាយក 18 ឆ្នាំមានសិទ្ធិបោះឆ្នោត</p> <p>ប្រទេសទាំងសងខាង ដែលមានអាយុយ៉ាងតិច 21 ឆ្នាំ អាចស្នើសុំឱ្យបោះឆ្នោតបាន</p> <p>បទបញ្ញត្តិបន្ថយសិទ្ធិបោះឆ្នោត ត្រូវចែងក្នុងច្បាប់បោះឆ្នោត។</p>

ប្រជាជន

ខេមរជន ខេមរជន

ឈ្មោះ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
1	<p>មាត្រា ៦</p> <p>ខេមរជនមិនអាចត្រូវនិរទេសពីដែនខ្មែរបានឡើយ។ ការហាមខេមរជនមិនឱ្យនៅកន្លែងណាមួយ ឬការបង្ខំឱ្យនៅកន្លែងណាមួយ ត្រូវធ្វើតែក្នុងករណីដែលមានបញ្ញត្តិក្នុងច្បាប់។</p>	<p>មាត្រា 6</p> <p>ប្រជាជនខេមរជនមិនអាចត្រូវនិរទេសពីដែនខ្មែរបានឡើយ។ ការហាមប្រជាជនខេមរជនមិនឱ្យនៅកន្លែងណាមួយ ឬការបង្ខំឱ្យនៅកន្លែងណាមួយ ត្រូវធ្វើតែក្នុងករណីដែលមានបញ្ញត្តិក្នុងច្បាប់។</p>
	<p>មាត្រា ៩</p> <p>ខេមរជនមានសេរីភាពក្នុងការនិយាយ - សរសេរ បោះពុម្ព នឹងការផ្សាយដល់មហាជន។ ខេមរជនអាចសម្តែងផ្សាយឬការពារមតិគ្រប់យ៉ាង តាមស្តីកាសែតក្តី តាមវីធីណាងទៀតក្តី កុំឱ្យតែប្រើសិទ្ធិនេះដោយរំលោភ ហើយកុំឱ្យតែប្រើឱ្យខូចសេចក្តីស្ងប់រៀបរយដល់មហាជន។</p> <p>មិនត្រូវបង្ខំ ឬបង្ខាប់រណាឱ្យសម្តែងមតិជាដូច្នោះឬដូច្នោះបានឡើយ។</p>	<p>មាត្រា 9</p> <p>ប្រជាជនខេមរជនមានសេរីភាពក្នុងការនិយាយ - សរសេរ បោះពុម្ព និងការផ្សាយដល់មហាជន។ ប្រជាជនខេមរជនអាចសម្តែងផ្សាយឬការពារមតិគ្រប់យ៉ាង តាមស្តីកាសែតក្តី តាមវីធីណាងទៀតក្តី កុំឱ្យតែប្រើសិទ្ធិនេះដោយរំលោភ ហើយកុំឱ្យតែប្រើឱ្យខូចសេចក្តីស្ងប់រៀបរយដល់មហាជន។</p> <p>មិនត្រូវបង្ខំ ឬបង្ខាប់រណាឱ្យសម្តែងមតិជាដូច្នោះឬដូច្នោះបានឡើយ។</p>
	<p>មាត្រា ១០</p> <p>ខេមរជនទាំងពួង មានសិទ្ធិប្រមូលគ្នាជាសមាគមដោយសេរី កុំឱ្យតែសមាគម</p>	<p>មាត្រា 10</p> <p>ប្រជាជនខេមរជនទាំងពួង មានសិទ្ធិប្រមូលគ្នាជាសមាគមដោយសេរី កុំឱ្យតែសមាគម</p>

ឈ្មោះ	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
	<p>នោះធ្វើឲ្យខូចសេរីភាពទាំងឡាយ ដែលរដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះធានាអះអាងឲ្យមាន។</p> <p>ត្រូវបើកឲ្យមានសេរីភាពក្នុងការប្រជុំផងដែរ។</p>	<p>សេរីភាពដែលរដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះធានាអះអាងឲ្យមាន។</p> <p>ត្រូវបើកឲ្យមានសេរីភាពក្នុងការប្រជុំផងដែរ។</p>

ប្រជាជន ប្រជាជន

ឈ្មោះ	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
<p>2</p>	<p>មាត្រា ១១៣</p> <p>កំណែទូទៅដែលមានការរៀបចំជាប្រទាក់ក្រឡាតាមប្រទេស (រដ្ឋាភិបាលជួយ ប្រជាជនសំរេច អ្នកបច្ចេកទេសឧបត្ថម្ភ) ជាស្ថាប័នជាតិ។</p> <p>ការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តិទៅនៃអង្គការនេះ នឹងត្រូវកំណត់តាមច្បាប់អង្គការមួយ។</p>	<p>មាត្រា 113</p> <p>ក្រសួងទូទៅទាំងមូលដែលមានការរៀបចំជាប្រទាក់ក្រឡាតាមប្រទេស (រដ្ឋាភិបាលជួយ ប្រជាជនសំរេច អ្នកបច្ចេកទេសឧបត្ថម្ភ) ជាស្ថាប័នជាតិ។</p> <p>ការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តិទៅនៃអង្គការនេះ នឹងត្រូវកំណត់តាមច្បាប់អង្គការមួយ។</p>
<p>3</p>	<p>មាត្រា ១២</p> <p>ប្រជាជនកម្ពុជា គ្រប់រូប មានសិទ្ធិជីវភាពពេញទី ខាងសំភារៈ ខាងស្មារតី និងខាងវប្បធម៌ ដែលត្រូវបានកែប្រែឲ្យរីកចម្រើនកាន់តែខ្ពស់ឡើងជានិច្ច។ ប្រជាជនកម្ពុជាគ្រប់រូបសុទ្ធតែត្រូវបានធានាអះអាងខាងជីវភាពទាំងអស់។</p> <ul style="list-style-type: none"> - កម្មករគ្រប់រូប ជាម្ចាស់រោងចក្រ។ - កសិករគ្រប់រូប ជាម្ចាស់ស្រែចំការ។ - ពលករផ្សេងទៀត មានសិទ្ធិមានការងារធ្វើទាំងអស់។ ភាពគ្មានការងារធ្វើមិនមានជាចំខាត ក្នុងកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។ 	<p>មាត្រា 12</p> <p>ប្រជាជនកម្ពុជា គ្រប់រូប មានសិទ្ធិជីវភាពពេញទី ខាងសំភារៈ ខាងស្មារតី និងខាងវប្បធម៌ ដែលត្រូវបានកែប្រែឲ្យរីកចម្រើនកាន់តែខ្ពស់ឡើងជានិច្ច។ ប្រជាជនកម្ពុជាគ្រប់រូបសុទ្ធតែត្រូវបានធានាអះអាងខាងជីវភាពទាំងអស់។</p> <ul style="list-style-type: none"> - កម្មករគ្រប់រូប ជាម្ចាស់រោងចក្រ។ - កសិករគ្រប់រូប ជាម្ចាស់ស្រែចំការ។ - ពលករផ្សេងទៀត មានសិទ្ធិមានការងារធ្វើទាំងអស់។ ភាពគ្មានការងារធ្វើមិនមានជាចំខាត ក្នុងកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។

ឧប្បត្តិ	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
	<p>មាត្រា ១៣</p> <p>ត្រូវមានសមភាពពេញទី រវាងប្រជាជនកម្ពុជាទាំងអស់ ក្នុងសង្គមកម្ពុជាមួយស្មើភាព យុត្តិធម៌ ប្រជាធិបតេយ្យ សុខដុមរមនា មានសុភមង្គល ក្នុងមហាសាមគ្គីជាតិទាំងមូលដើម្បីការពារប្រទេស និងកសាងប្រទេសទាំងអស់គ្នា។</p> <p>បុរស នឹង នារី ស្មើភាពគ្នាពេញទី លើគ្រប់វិស័យទាំងអស់។ មិនអនុញ្ញាតឱ្យមានប្រពន្ធច្រើន និង ប្តីច្រើនឡើយ។</p>	<p>មាត្រា 12</p> <p>ត្រូវមានការស្មើគ្នាទាំងស្រុងរវាងប្រជាជនកម្ពុជាទាំងអស់ ក្នុងសង្គមកម្ពុជា យុត្តិធម៌ ប្រជាធិបតេយ្យ សុខដុមរមនា មានសុភមង្គល ក្នុងមហាសាមគ្គីជាតិទាំងមូលដើម្បីការពារប្រទេស និងកសាងប្រទេសទាំងអស់គ្នា។</p> <p>បុរស និង នារី ស្មើភាពគ្នាពេញទី លើគ្រប់វិស័យទាំងអស់។ មិនអនុញ្ញាតឱ្យមានប្រពន្ធច្រើន និង ប្តីច្រើនឡើយ។</p>
	<p>មាត្រា ១៤</p> <p>ប្រជាជនកម្ពុជាគ្រប់រូប មានករណីកិច្ច ការពារប្រទេស និងកសាងប្រទេស ទាំងអស់គ្នា តាមសមត្ថភាព និងលទ្ធភាពរបស់ខ្លួន។</p>	<p>មាត្រា 14</p> <p>ប្រជាជនកម្ពុជាគ្រប់រូប មានករណីកិច្ច ការពារប្រទេស និងកសាងប្រទេស ទាំងអស់គ្នា តាមសមត្ថភាព និងលទ្ធភាពរបស់ខ្លួន។</p>
<p>4</p>	<p>មាត្រា ២</p> <p>ប្រជាជនកម្ពុជា ជាម្ចាស់វាសនានៃប្រទេសរបស់ខ្លួន។ អំណាចទាំងអស់ជារបស់ប្រជាជន។</p> <p>ប្រជាជនប្រើរដ្ឋអំណាច តាមរយៈ រដ្ឋសភា និងអង្គការរដ្ឋអំណាចនានា ដែលប្រជាជនជ្រើសតាំងឡើង និងទទួលខុសត្រូវចំពោះប្រជាជន។ ប្រជាជន មានសិទ្ធិដកហូតតំណែងរូបណាដែលខ្លួនឈប់ទុកចិត្ត។</p> <p>រដ្ឋមានភារកិច្ចការពារឯករាជ្យនៃមាតុប្រទេស សេរីភាពរបស់ប្រជាជន សមិទ្ធផលរបស់បដិវត្តន៍ ស្តារនិងពង្រីកផលិតកម្មពង្រីកវប្បធម៌ យកចិត្តទុកដាក់ដោះស្រាយ និងលើកកម្ពស់ជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជន</p>	<p>មាត្រា 2</p> <p>ប្រជាជនកម្ពុជា ជាម្ចាស់វាសនានៃប្រទេសរបស់ខ្លួន។ អំណាចទាំងអស់ជារបស់ប្រជាជន។</p> <p>ប្រជាជនប្រើរដ្ឋអំណាច តាមរយៈ រដ្ឋសភា និងអង្គការរដ្ឋអំណាចនានា ដែលប្រជាជនជ្រើសតាំងឡើង និងទទួលខុសត្រូវចំពោះប្រជាជន។ ប្រជាជន មានសិទ្ធិដកហូតតំណែងរូបណាដែលខ្លួនឈប់ទុកចិត្ត។</p> <p>រដ្ឋមានភារកិច្ចការពារឯករាជ្យនៃមាតុប្រទេស សេរីភាពរបស់ប្រជាជន សមិទ្ធផលរបស់បដិវត្តន៍ ស្តារនិងពង្រីកផលិតកម្មពង្រីកវប្បធម៌ យកចិត្តទុកដាក់ដោះស្រាយ និងលើកកម្ពស់ជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជន</p>

ឈ្មោះប្រតិបត្តិ	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
	<p>ទាំងខាងសម្ភារៈ ទាំងខាងស្មារតី។</p> <p>ស្ថាប័នរដ្ឋនានា ត្រូវចាត់តាំង និងប្រព្រឹត្តិអោយស្របតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់នៃសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា។</p>	<p>វិទ្យាស្ថាន</p> <p>ស្ថាប័នរដ្ឋទាំងឡាយ ត្រូវតែត្រួតពិនិត្យ និងត្រួតពិនិត្យឱ្យបានត្រឹមត្រូវ តាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់ របស់រដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា។</p>
	<p>មាត្រា ៦</p> <p>សេរីភាពខាងជំនឿ ត្រូវបានគោរព។</p> <p>សកម្មភាពខាងសាសនាទាំងឡាយ ដែលស្របរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់ត្រូវបានរដ្ឋធានា។ សកម្មភាពណាដែលផ្លាស់ប្តូរយកសាសនា ដើម្បីធ្វើអោយប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខ របៀបរៀបរយសាធារណៈ និងផលប្រយោជន៍របស់ប្រជាជន ត្រូវហាមឃាត់។</p>	<p>មាត្រា 6</p> <p>ប្រជាជនមានសេរីភាពខាងជំនឿ ត្រូវបានគោរព។</p> <p>សកម្មភាពខាងសាសនាដែលស្របនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់ត្រូវបានរដ្ឋធានា។ សកម្មភាពណាដែលផ្លាស់ប្តូរយកសាសនា ដើម្បីធ្វើអោយប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខ របៀបរៀបរយសាធារណៈ និងផលប្រយោជន៍របស់ប្រជាជន ត្រូវហាមឃាត់។</p>
	<p>មាត្រា ៩</p> <p>សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជាអនុវត្តលក្ខណៈប្រជាជនទាំងមូលរួមប្រាស្រ័យក្នុងកិច្ចការសាងសង់និងការពារមាតុប្រទេស។</p> <p>កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធប្រជាជនបដិវត្តកម្ពុជា ទាំងបីប្រភេទនិងនគរបាលប្រជាជនជាកូនចៅរបស់ប្រជាជន ត្រូវស្មោះត្រង់ចំពោះមាតុប្រទេសនិងប្រជាជន មានករណីយកិច្ចការពារមាតុភូមិ និងរដ្ឋអំណាចបដិវត្ត ការពារសមិទ្ធផលបដិវត្តន៍ និងការរស់នៅដ៏សុខសាន្តរបស់ប្រជាជន ហើយរួមជាមួយប្រជាជនកសាងប្រទេស។</p> <p>កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធទាំងអស់ត្រូវមានការបិទប្រសប់ក្នុងការប្រយុទ្ធ ក្នុងការបង្កបង្កើនផល ត្រូវចេះបំផុសចលនាប្រជាជន គោរព និងជួយទំនុកបំរុងប្រជាជន</p>	<p>មាត្រា 9</p> <p>សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជាអនុវត្តលក្ខណៈប្រជាជនទាំងមូលរួមប្រាស្រ័យក្នុងកិច្ចការសាងសង់និងការពារមាតុប្រទេស។</p> <p>កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធប្រជាជនបដិវត្តកម្ពុជា ទាំងបីប្រភេទនិងនគរបាលប្រជាជនជាកូនចៅរបស់ប្រជាជន ត្រូវស្មោះត្រង់ចំពោះមាតុប្រទេសនិងប្រជាជន មានករណីយកិច្ចការពារមាតុភូមិ និងរដ្ឋអំណាចបដិវត្ត ការពារសមិទ្ធផលបដិវត្តន៍ និងការរស់នៅដ៏សុខសាន្តរបស់ប្រជាជន ហើយរួមជាមួយប្រជាជនកសាងប្រទេស។</p> <p>កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធទាំងអស់ត្រូវមានការបិទប្រសប់ក្នុងការប្រយុទ្ធ ក្នុងការបង្កបង្កើនផល ត្រូវចេះបំផុសចលនាប្រជាជន គោរព និងជួយទំនុកបំរុងប្រជាជន</p>

ឆ្នាំប្រតិបត្តិ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
	<p>មិនត្រូវប៉ះពាល់ដល់ផលប្រយោជន៍របស់ប្រជាជន ត្រូវធ្វើយ៉ាងណាអោយសមនឹងការស្រលាញ់រាប់អាន និងការទុកចិត្តរបស់ប្រជាជន។</p>	<p>និងជួយបំប៉នប្រជាជន ត្រូវធ្វើយ៉ាងណាអោយសមនឹងការស្រលាញ់រាប់អាន និងការទុកចិត្តរបស់ប្រជាជន។</p>
5	<p>មាត្រា ៦ ព្រះពុទ្ធសាសនាជាសាសនារបស់រដ្ឋ។ សកម្មភាពខាងសាសនាទាំងឡាយ ដែលស្របរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និង ច្បាប់ត្រូវបានរដ្ឋធានា។ សកម្មភាពណាដែលផ្លៀតយកសាសនា ដើម្បីធ្វើអោយប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខ របៀបរៀបរយសាធារណៈ និងផលប្រយោជន៍របស់ប្រជាជនត្រូវហាមឃាត់។</p>	<p>មាត្រា ៦ ព្រះពុទ្ធសាសនាជាសាសនារបស់រដ្ឋ។ សកម្មភាពខាងសាសនាទាំងឡាយ ដែលស្របរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និង ច្បាប់ត្រូវបានរដ្ឋធានា។ សកម្មភាពណាដែលផ្លៀតយកសាសនា ដើម្បីធ្វើអោយប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខ របៀបរៀបរយសាធារណៈ និងផលប្រយោជន៍របស់ប្រជាជនត្រូវហាមឃាត់។</p>
	<p>មាត្រា ៩ រដ្ឋកម្ពុជាអនុវត្តលក្ខណៈការណ៍ប្រជាជនទាំងមូលរួមប្រាស្រ័យក្នុងកិច្ចការ និង ការពារមាតុភូមិ។ កងកំលាំងប្រដាប់អាវុធប្រជាជនកម្ពុជាទាំងបីប្រភេទ និងនគរបាលប្រជាជនជាកូនចៅរបស់ប្រជាជន ត្រូវស្មោះត្រង់ចំពោះប្រទេសជាតិ និងប្រជាជន មានករណីកិច្ចការពារមាតុភូមិនិងរដ្ឋអំណាចប្រជាជនការពារសមិទ្ធផលសង្គមជាតិ និងការរស់នៅដ៏សុខសាន្តរបស់ប្រជាជន ហើយរួមជាមួយប្រជាជនកសាងប្រទេស។ កងកំលាំងប្រដាប់អាវុធទាំងអស់ត្រូវមានការបិទប្រសប់ក្នុងការប្រយុទ្ធនិងក្នុងការបង្កបង្កើនផល ត្រូវចេះបំផុសចលនាប្រជាជន គោរពនិងជួយទំនុកបំរុងប្រជាជន</p>	<p>មាត្រា ៩ រដ្ឋកម្ពុជាអនុវត្តលក្ខណៈការណ៍ប្រជាជនទាំងមូលរួមប្រាស្រ័យក្នុងកិច្ចការ និង ការពារមាតុភូមិ។ កងកំលាំងប្រដាប់អាវុធប្រជាជនកម្ពុជាទាំងបីប្រភេទ និងនគរបាលប្រជាជនជាកូនចៅរបស់ប្រជាជន ត្រូវស្មោះត្រង់ចំពោះប្រទេសជាតិ និងប្រជាជន មានករណីកិច្ចការពារមាតុភូមិនិងរដ្ឋអំណាចប្រជាជនការពារសមិទ្ធផលសង្គមជាតិ និងការរស់នៅដ៏សុខសាន្តរបស់ប្រជាជន ហើយរួមជាមួយប្រជាជនកសាងប្រទេស។ កងកំលាំងប្រដាប់អាវុធទាំងអស់ត្រូវមានការបិទប្រសប់ក្នុងការប្រយុទ្ធនិងក្នុងការបង្កបង្កើនផល ត្រូវចេះបំផុសចលនាប្រជាជន គោរពនិងជួយទំនុកបំរុងប្រជាជន</p>

ឆ្នាំប្រចាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
6	<p>មាត្រា ៨</p> <p>ព្រះមហាក្សត្រ ព្រះអង្គទ្រង់ជានិមិត្តរូបនៃឯកភាពជាតិ និង និរន្តរភាពជាតិ។</p> <p>ព្រះមហាក្សត្រ ទ្រង់ជាអ្នកធានាឯករាជ្យជាតិ អធិបតេយ្យ និង បូរណភាពទឹកដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ទ្រង់ជាអ្នកធានាការគោរពសិទ្ធិ និង សេរីភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និង ការគោរពសន្តិសញ្ញាអន្តរជាតិ។</p>	<p>មាត្រា 8</p> <p>พระมหากษัตริย์ พระองค์ทรงเป็นเครื่อง หมายถึงแห่งเอกภาพชาติและนิตินทรภาพของชาติ</p> <p>พระมหากษัตริย์ ทรงเป็นผู้รับรองเอกราชชาติ อธิปไตย และบูรณภาพดินแดนแห่งพระราชอาณาจักรกัมพูชา ทรงเป็นผู้รับรองการเคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชนพลเมือง และเคารพสนธิสัญญาระหว่างชาติ</p>
	<p>មាត្រា ៣១</p> <p>ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាទទួលស្គាល់ និង គោរពសិទ្ធិមនុស្សដូចមានចែងក្នុងធម្មនុញ្ញនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និង កតិកាសញ្ញា ព្រមទាំងអនុសញ្ញាទាំងឡាយទាក់ទងទៅនឹងសិទ្ធិមនុស្ស សិទ្ធិនារី និង សិទ្ធិកុមារ។</p> <p>ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរមានភាពស្មើគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ មានសិទ្ធិសេរីភាព និង ករណីយកិច្ចដូចគ្នាទាំងអស់ ដោយគិតប្រកាន់ពូជសាសន៍ ពណ៌សម្បុរ ភេទ ភាសា ជំនឿ សាសនា និន្នាការ នយោបាយ ដើមកំណើតជាតិ ឋានៈ សង្គម ធនធាន ឬ ស្ថានភាពដទៃទៀតឡើយ។ ការប្រើសិទ្ធិសេរីភាពផ្ទាល់ខ្លួនរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ មិនត្រូវឲ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិ សេរីភាពអ្នកដទៃឡើយ។</p> <p>ការប្រើសិទ្ធិ សេរីភាពនេះ ត្រូវប្រព្រឹត្តតាមលក្ខខណ្ឌកំណត់ក្នុងច្បាប់។</p>	<p>មាត្រា 31</p> <p>พระราชอาณาจักรกัมพูชา ยอมรับและเคารพสิทธิมนุษยชน ดังมีแจ้งไว้ในธรรมนูญขององค์การสหประชาชาติ การประกาศทั่วไปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และข้อกำหนด พร้อมทั้งอนุสัญญาทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน สิทธิสตรีและสิทธิเด็ก</p> <p>ประชาชนเขมร มีความเสมอภาพกันในด้านกฎหมาย มีสิทธิเสรีภาพและหน้าที่เหมือนกันทั้งหมด โดยไม่ถือเผ่าพันธุ์ สีผิว เพศ ภาษา ความเชื่อ ศาสนา การมีส่วนร่วมในทางการเมือง เชื้อชาติ ฐานะทางสังคม ทรัพยากรหรือสถานภาพอื่นๆ อีก การใช้สิทธิเสรีภาพส่วนตัวของแต่ละบุคคล ต้องไม่กระทบกระทั่งถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น การใช้สิทธิเสรีภาพนี้ ต้องปฏิบัติตามระเบียบที่กฎหมายกำหนด</p>

ឧប្បត្តិ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
	<p>មាត្រា ៣៣</p> <p>ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ មិនអាចត្រូវបានដកសញ្ជាតិ និរទេស ឬចាប់បញ្ជូនទៅឲ្យប្រទេសក្រៅណាមួយឡើយ លើកលែងតែមានកិច្ចព្រមព្រៀងជាមួយគ្នាទៅវិញទៅមក។</p> <p>ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរដែលកំពុងរស់នៅឯបរទេសត្រូវបានផ្តល់ការការពារ។</p> <p>ការទទួលសញ្ជាតិខ្មែរត្រូវកំណត់ក្នុងច្បាប់។</p>	<p>មាត្រា 33</p> <p>ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ មិនអាចត្រូវបានដកសញ្ជាតិ ឬចាប់បញ្ជូនទៅឲ្យប្រទេសក្រៅណាមួយបាន លើកលែងតែមានកិច្ចព្រមព្រៀងជាមួយគ្នាទៅវិញទៅមក។</p> <p>ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរដែលកំពុងរស់នៅឯបរទេសត្រូវបានផ្តល់ការការពារ។</p> <p>ការទទួលសញ្ជាតិខ្មែរត្រូវកំណត់ក្នុងច្បាប់។</p>
	<p>មាត្រា ៤០</p> <p>សេរីភាពក្នុងការដើរឆ្ងាយជិត និង តាំងទីលំនៅក្នុងស្ថានភាពស្របច្បាប់របស់ប្រជាពលរដ្ឋ ត្រូវបានគោរព។</p> <p>ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរអាចចេញទៅតាំងទីលំនៅ នៅប្រទេសក្រៅ ឬវិលត្រឡប់មកវិញបាន។</p> <p>ការរក្សាសិទ្ធិមិនរំលោភលើលំនៅឋាន និង អាចកំណត់នៃការឆ្លើយឆ្លងតាមលិខិតតាមសារទូរលេខ ទូរព្រឹត្តិ ទូរគមន៍ និង តាមទូរស័ព្ទត្រូវបានធានា។</p> <p>ការឆែកឆេរលំនៅឋាន សម្ភារៈវត្ថុ និង លើរូបបុគ្គល ត្រូវធ្វើឲ្យស្របនឹងបញ្ញត្តិច្បាប់។</p>	<p>មាត្រា 40</p> <p>សេរីភាពក្នុងការដើរឆ្ងាយជិត និង តាំងទីលំនៅក្នុងស្ថានភាពស្របច្បាប់របស់ប្រជាពលរដ្ឋ ត្រូវបានគោរព។</p> <p>ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរអាចចេញទៅតាំងទីលំនៅ នៅប្រទេសក្រៅ ឬវិលត្រឡប់មកវិញបាន។</p> <p>ការរក្សាសិទ្ធិមិនរំលោភលើលំនៅឋាន និង អាចកំណត់នៃការឆ្លើយឆ្លងតាមលិខិតតាមសារទូរលេខ ទូរព្រឹត្តិ ទូរគមន៍ និង តាមទូរស័ព្ទត្រូវបានធានា។</p> <p>ការឆែកឆេរលំនៅឋាន សម្ភារៈវត្ថុ និង លើរូបបុគ្គល ត្រូវធ្វើឲ្យស្របនឹងបញ្ញត្តិច្បាប់។</p>

ប្រជុំរាជស្តី ប្រធានរាជរដ្ឋាភិបាល

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
1	<p>រដ្ឋធម្មនុញ្ញប្រទេសកម្ពុជា ព្រះបាទ សម្តេច ព្រះនរោត្តម សីហនុវរ្ម័ន រាជហរិវង្ស ឧកតោ សុជាត វិសុទ្ធិពង្ស អគ្គមហាបុរសរតន៍ និករោត្តម ធម្មិកមហារាជ បរមនាថ បរម បពិត្រ ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី</p> <p>រដ្ឋឯករាជ្យ ពេញដោយអធិបតេយ្យ ភាព ទ្រង់ប្រាសព្រះរាជទានដល់ប្រជុំរាជស្តី របស់ព្រះអង្គនូវរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដូចមានសេចក្តីត ទៅនេះ៖</p>	<p>រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ប្រទេសកម្ពុជា ព្រះបាទ សម្តេច ព្រះនរោត្តម សីហនុ វរ្ម័ន រាជហរិវង្ស ឧកតោ សុជាត វិសុទ្ធិពង្ស អគ្គមហាបុរសរតន៍ និករោត្តម ធម្មិកមហារាជ បរមនាថ បរម បពិត្រ ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី</p> <p>រដ្ឋឯករាជ្យ ពេញដោយអធិបតេយ្យ ភាព ទ្រង់ប្រាសព្រះរាជទានដល់ប្រជុំរាជស្តី របស់ព្រះអង្គនូវរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដូចមានសេចក្តីត ទៅនេះ៖</p>
	<p>មាត្រា ៩៧</p> <p>បទបញ្ញត្តិទាំងឡាយ ដែលស្តីអំពី របៀបគ្រប់គ្រង ដោយមានព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ជាអគ្គប្រមុខរបស់រដ្ឋនេះ ១ អំពីរបៀប គ្រប់គ្រងដោយអាស្រ័យអ្នកតំណាងរបស់ ប្រជុំរាជស្តីនេះ ១ អំពីគោលការណ៍នៃសេរីភាព និងសមភាពដែលរដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះ ធានាអះអាង ឲ្យមាននេះ ១ មិនត្រូវសុំកែប្រែសោះឡើយ។</p>	<p>មាត្រា 97</p> <p>បទបញ្ញត្តិទាំងឡាយ ដែលស្តីអំពី របៀបគ្រប់គ្រង ដោយមានព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ជាអគ្គប្រមុខរបស់រដ្ឋនេះ ១ អំពីរបៀប គ្រប់គ្រងដោយអាស្រ័យអ្នកតំណាងរបស់ ប្រជុំរាជស្តីនេះ ១ អំពីគោលការណ៍នៃសេរីភាព និងសមភាពដែលរដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះ ធានាអះអាង ឲ្យមាននេះ ១ មិនត្រូវសុំកែប្រែសោះឡើយ។</p>
2	<p>មាត្រា ១</p> <p>ប្រទេសកម្ពុជា ជាសាធារណរដ្ឋឯក រាជ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ ហើយដែល និយម ប្រយោជន៍សង្គម ប្រទេសកម្ពុជាមិនអាចបែង ចែកបានទេ ប្រទេសកម្ពុជា មាននាមថា សាធារណរដ្ឋខ្មែរ។</p> <p>បាវចនារបស់សាធារណរដ្ឋខ្មែរគឺ សេរីភាព សមភាព ភាពរួមគ្នា និង សុភមង្គល។</p> <p>គោលការណ៍របស់សាធារណរដ្ឋខ្មែរ គឺ ការ គ្រប់គ្រងរបស់ប្រជុំរាជស្តី ដោយប្រជុំរាជស្តី</p>	<p>មាត្រា 1</p> <p>ប្រទេសកម្ពុជា ជាសាធារណរដ្ឋឯក រាជ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ ហើយដែល និយម ប្រយោជន៍សង្គម ប្រទេសកម្ពុជាមិនអាចបែង ចែកបានទេ ប្រទេសកម្ពុជា មាននាមថា សាធារណរដ្ឋខ្មែរ។</p> <p>បាវចនារបស់សាធារណរដ្ឋខ្មែរគឺ សេរីភាព សមភាព ភាពរួមគ្នា និង សុភមង្គល។</p> <p>គោលការណ៍របស់សាធារណរដ្ឋខ្មែរ គឺ ការ គ្រប់គ្រងរបស់ប្រជុំរាជស្តី ដោយប្រជុំរាជស្តី</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
	<p>និងប្រយោជន៍ប្រជាពលរដ្ឋ។ ទង់ជាតិ ភ្លេងជាតិ និង វលញ្ញករ នៃសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ត្រូវកំណត់ក្នុងច្បាប់មួយ។</p>	<p>ប្រធានាធិបតី និង ប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋ ប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋ ប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋ</p>
	<p>មាត្រា ៣ អំណាចគ្រប់យ៉ាងចេញមកពី ប្រជាពលរដ្ឋ។</p>	<p>មាត្រា ៣ អំណាចគ្រប់យ៉ាងចេញមកពី ប្រជាពលរដ្ឋ។</p>
	<p>មាត្រា ២៣ ប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋ ប្រើអំណាចនីតិប្រតិបត្តិ ដែលប្រជា ពលរដ្ឋប្រគល់ជូនលោក។</p>	<p>មាត្រា ២៣ ប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋ ប្រើអំណាចនីតិប្រតិបត្តិ ដែលប្រជា ពលរដ្ឋប្រគល់ជូនលោក។</p>
<p>6</p>	<p>មាត្រា ៧២ សុខភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវបាន ធានា ។ រដ្ឋយកចិត្តទុកដាក់ដល់ការការពារ ជំងឺ និង ព្យាបាលជំងឺ ។ ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវ បានទទួលការពិនិត្យរោគដោយឥតគិតថ្លៃនៅ តាមមន្ទីរពេទ្យ គិលានដ្ឋាន និង មន្ទីរសម្ភពសា ធារណៈ ។ រដ្ឋរៀបចំឲ្យមានគិលានដ្ឋាន និង មន្ទីរ សម្ភពដល់ជនបទ ។</p>	<p>មាត្រា ៧២ សុខភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវបាន ធានា ។ រដ្ឋយកចិត្តទុកដាក់ដល់ការការពារ ជំងឺ និង ព្យាបាលជំងឺ ។ ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវ បានទទួលការពិនិត្យរោគដោយឥតគិតថ្លៃនៅ តាមមន្ទីរពេទ្យ គិលានដ្ឋាន និង មន្ទីរសម្ភពសា ធារណៈ ។ រដ្ឋរៀបចំឲ្យមានគិលានដ្ឋាន និង មន្ទីរ សម្ភពដល់ជនបទ ។</p>
	<p>មាត្រា ១៤៧ ថ្មី (មាត្រា ១២៨ ចាស់) សមាជិកភាពប្រជាពលរដ្ឋប្រាប់ ដោយផ្ទាល់ អំពីកិច្ចការផ្សេងៗដែលជា ប្រយោជន៍ជាតិ និងលើកបញ្ហា និងសំណូមពរ ជូនរដ្ឋអំណាចដោះស្រាយ ។ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងពីរភេទ មានសិទ្ធិ</p>	<p>មាត្រា ១៤៧ (ថ្មី) (មាត្រា ១២៨ ចាស់) សមាជិកភាពប្រជាពលរដ្ឋប្រាប់ ដោយផ្ទាល់ អំពីកិច្ចការផ្សេងៗដែលជា ប្រយោជន៍ជាតិ និងលើកបញ្ហា និងសំណូមពរ ជូនរដ្ឋអំណាចដោះស្រាយ ។ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងពីរភេទ មានសិទ្ធិ</p>

ឆ្នាំប្រកាស	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
	ទៅចូលរួមក្នុងសមាជិកភាព ។	ប្រជាជនខ្មែរទាំងស្រុង មានសិទ្ធិ ចូលរួមក្នុងសមាជិកភាពជាតិ
	<p style="text-align: center;">បុព្វកថា</p> <p style="text-align: center;">យើង ប្រជាកស្រែខ្មែរ</p> <p>ដែលធ្លាប់មានអរិយធម៌ខ្ពង់ខ្ពស់ ប្រទេសជាតិស្តុកស្តម្ភដ៏ទូលាយ ចម្រើនរុងរឿង កិត្យានុភាពខ្ពង់ខ្ពស់ភ្លឺចែងចាំដូចពេជ្រ ពណ៌រាយ</p> <p>បានធ្លាក់ខ្លួនដល់សេនាសីមា ក្នុងអំឡុង ពីរទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ ឆ្លងកាត់ទុក្ខសោក វិនាសអន្តរាយ ទ្រុឌទ្រោម អន់ថយ មហា សោកស្តាយ</p> <p>បានភ្ញាក់រលឹក ក្រោកឈរឡើង ចង បាច់ឆន្ទៈមោះមុត បូរផ្កាចំរូបរូមគ្នា ពង្រឹងឯក ភាពជាតិ រក្សាការពារទឹកដីកម្ពុជា អធិបតេយ្យ ថ្លៃថ្នា និង អរិយធម៌អង្គរដ៏បរិវរ កសាងប្រទេស ជាតិឲ្យទៅជា កោះសន្តិភាព ឡើងវិញ ផ្អែក លើប្រព័ន្ធប្រជាធិបតេយ្យសេរីពហុបក្ស ធានា សិទ្ធិមនុស្ស គោរពច្បាប់ ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់ ចំពោះវាសនាអនាគតជាតិឲ្យបានឈានឡើង រីកចម្រើន លូតលាស់សម្បូររុងរឿងជានិច្ចនិរន្ត រ៍។</p>	<p style="text-align: center;">បុព្វកថា</p> <p style="text-align: center;">ពួកយើងប្រជាកស្រែខ្មែរ</p> <p>ដែលធ្លាប់មានអរិយធម៌ខ្ពង់ខ្ពស់ ប្រទេសជាតិស្តុកស្តម្ភដ៏ទូលាយ ចម្រើនរុងរឿង កិត្យានុភាពខ្ពង់ខ្ពស់ភ្លឺចែងចាំដូចពេជ្រ ពណ៌រាយ</p> <p>បានធ្លាក់ខ្លួនដល់សេនាសីមា ក្នុងអំឡុង ពីរទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ ឆ្លងកាត់ទុក្ខសោក វិនាសអន្តរាយ ទ្រុឌទ្រោម អន់ថយ មហា សោកស្តាយ</p> <p>បានភ្ញាក់រលឹក ក្រោកឈរឡើង ចង បាច់ឆន្ទៈមោះមុត បូរផ្កាចំរូបរូមគ្នា ពង្រឹងឯក ភាពជាតិ រក្សាការពារទឹកដីកម្ពុជា អធិបតេយ្យ ថ្លៃថ្នា និង អរិយធម៌អង្គរដ៏បរិវរ កសាងប្រទេស ជាតិឲ្យទៅជា កោះសន្តិភាព ឡើងវិញ ផ្អែក លើប្រព័ន្ធប្រជាធិបតេយ្យសេរីពហុបក្ស ធានា សិទ្ធិមនុស្ស គោរពច្បាប់ ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់ ចំពោះវាសនាអនាគតជាតិឲ្យបានឈានឡើង រីកចម្រើន លូតលាស់សម្បូររុងរឿងជានិច្ចនិរន្ត រ៍។</p>

ពលរដ្ឋ ផលដៀង

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
1	<p>មាត្រា ៤៨</p> <p>អ្នកដែលមានសិទ្ធិជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ គឺ ពលរដ្ឋខ្មែរ ភេទបុរសអាយុ ២០ ឆ្នាំបរិព្វណ៍ឡើងទៅ រៀបរយតែបុរសនោះប្រាកដថាសិទ្ធិពលរដ្ឋហើយបុរសនោះត្រូវប្រកបដោយលក្ខណសម្បត្តិតាមច្បាប់ស្តីអំពីការជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ។</p> <p>ទាហានក្នុងតំណែងគ្មានសិទ្ធិជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ ហើយគ្មានសិទ្ធិឈរឈ្មោះ ឲ្យគេជ្រើសតាំងខ្លួនជាអ្នកតំណាងរាស្ត្រឡើយ។ បុព្វជិតក៏គ្មានសិទ្ធិដូចខាងលើនេះដែរ ព្រោះទើបទាល់នឹងធម៌វិន័យព្រះពុទ្ធសាសនា។</p>	<p>មាត្រា 48</p> <p>អ្នកដែលមានសិទ្ធិជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ គឺ ពលរដ្ឋខ្មែរ ភេទបុរសអាយុ 20 ប្រាំបីប្រាំបួនឆ្នាំឡើងទៅ រៀបរយតែបុរសនោះប្រាកដថាសិទ្ធិពលរដ្ឋហើយបុរសនោះត្រូវប្រកបដោយលក្ខណសម្បត្តិតាមច្បាប់ស្តីអំពីការជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ។</p> <p>ទាហានក្នុងតំណែងគ្មានសិទ្ធិជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ ហើយគ្មានសិទ្ធិឈរឈ្មោះ ឲ្យគេជ្រើសតាំងខ្លួនជាអ្នកតំណាងរាស្ត្រឡើយ។ បុព្វជិតក៏គ្មានសិទ្ធិដូចខាងលើនេះដែរ ព្រោះទើបទាល់នឹងធម៌វិន័យព្រះពុទ្ធសាសនា។</p>
	<p>ពលរដ្ឋ - សមាជិករបស់រដ្ឋ ជនដែលមានសិទ្ធិពេញ។ ក្នុងប្រទេសខ្មែរ ជនជាតិខ្មែរ នឹងជនដែលរាប់ជាខ្មែរ ដូចជាចាម គួយ ពួង... នឹងជនដែលចូលជាតិជាខ្មែរ ជាពលរដ្ឋខ្មែរ។ ជនជាតិក្រៅដែលនៅក្នុងព្រះរាជអាណាចក្រដូចជាចិន យួន មិនមែនជាពលរដ្ឋខ្មែរទេ។ ជនទាំងនេះគ្មានសិទ្ធិពេញដូចខ្មែរ គ្មានសិទ្ធិបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រជាដើម(Citoyen)។</p>	<p>ផលដៀង - សមាជិកនៃរដ្ឋ អ្នកដែលមានសិទ្ធិពេញនៅក្នុងប្រទេសខ្មែរ ភេទបុរសអាយុ 20 ប្រាំបីប្រាំបួនឆ្នាំឡើងទៅ រៀបរយតែបុរសនោះប្រាកដថាសិទ្ធិពលរដ្ឋហើយបុរសនោះត្រូវប្រកបដោយលក្ខណសម្បត្តិតាមច្បាប់ស្តីអំពីការជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ។</p> <p>ទាហានក្នុងតំណែងគ្មានសិទ្ធិជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ ហើយគ្មានសិទ្ធិឈរឈ្មោះ ឲ្យគេជ្រើសតាំងខ្លួនជាអ្នកតំណាងរាស្ត្រឡើយ។ បុព្វជិតក៏គ្មានសិទ្ធិដូចខាងលើនេះដែរ ព្រោះទើបទាល់នឹងធម៌វិន័យព្រះពុទ្ធសាសនា។</p>
2	<p>មាត្រា ៧</p> <p>ពលរដ្ឋរាល់រូបមានសេរីភាពសំដែងគំនិតរបស់ខ្លួនតាមវាចា តាមលាយលក្ខណៈរបស់ខ្លួន តាមមធ្យោបាយសំរាប់ផ្សាយដទៃទៀត។ ក៏ប៉ុន្តែ ពលរដ្ឋត្រូវជៀសវាងកុំប្រើសិទ្ធិនេះដោយរំលោភហើយនិងកុំធ្វើអោយខូចរបៀបរៀបរយសាធារណៈ។</p> <p>ការប្រើសេរីភាពសាធារណៈមានមិន</p>	<p>មាត្រា 7</p> <p>ផលដៀង អ្នកគ្រប់គ្នាមានសេរីភាពសំដែងគំនិតរបស់ខ្លួនតាមវាចា តាមលាយលក្ខណៈរបស់ខ្លួន តាមមធ្យោបាយសំរាប់ផ្សាយដទៃទៀត។ ក៏ប៉ុន្តែ ពលរដ្ឋត្រូវជៀសវាងកុំប្រើសិទ្ធិនេះដោយរំលោភហើយនិងកុំធ្វើអោយខូចរបៀបរៀបរយសាធារណៈ។</p> <p>ការប្រើសេរីភាពសាធារណៈមានមិន</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
	<p>ត្រូវប៉ះពាល់កិត្តិយសបុគ្គល សន្តិសុខជាតិ ឬ ទំនៀមទំលាប់ល្អទេ។ របបសារព័ត៌មានត្រូវរៀបចំឡើងដោយច្បាប់មួយ។</p>	<p>ការបំពានសិទ្ធិសេរីភាពនេះគឺជាបំពានដល់សិទ្ធិរបស់ប្រជាជន ទាក់ទងនឹងការបញ្ជាក់សិទ្ធិរបស់ប្រជាជន ឬ ការបំពានសិទ្ធិសេរីភាពរបស់ប្រជាជន ឬ សិទ្ធិប្រឆាំងជាសាធារណៈ ឲ្យតែការប្រើសិទ្ធិទាំងនេះធ្វើទៅដោយអហិង្សា ហើយក្នុងទម្រង់ច្បាប់ផង។</p>
	<p>មាត្រា ៩</p> <p>រដ្ឋាភិបាលចំពោះពលរដ្ឋទាំងអស់នូវការប្រើសិទ្ធិនយោបាយរបស់ខ្លួនដោយសេរីជាអាទិ៍ សិទ្ធិប្តឹងតវ៉ា ឬ សិទ្ធិប្រឆាំងជាសាធារណៈ ឲ្យតែការប្រើសិទ្ធិទាំងនេះធ្វើទៅដោយអហិង្សា ហើយក្នុងទម្រង់ច្បាប់ផង។</p>	<p>រដ្ឋសភា ១០</p> <p>រដ្ឋសភា ១០ ប្រើសិទ្ធិសេរីភាពរបស់ខ្លួនដោយសេរី ឬ សិទ្ធិប្រឆាំងជាសាធារណៈ ឲ្យតែការប្រើសិទ្ធិទាំងនេះធ្វើទៅដោយអហិង្សា ហើយក្នុងទម្រង់ច្បាប់ផង។</p>
	<p>មាត្រា ១០</p> <p>អ្នកមានសិទ្ធិបោះឆ្នោត គឺពលរដ្ឋទាំងពីរភេទ ដែលមានអាយុពី១៨ ឆ្នាំទៅ។ បទបញ្ញត្តិបន្ថយសិទ្ធិបោះឆ្នោតត្រូវចែងក្នុងច្បាប់បោះឆ្នោត។</p>	<p>មាត្រា ១០</p> <p>អ្នកមានសិទ្ធិបោះឆ្នោត គឺពលរដ្ឋទាំងពីរភេទ ដែលមានអាយុពី១៨ ឆ្នាំទៅ។ បទបញ្ញត្តិបន្ថយសិទ្ធិបោះឆ្នោតត្រូវចែងក្នុងច្បាប់បោះឆ្នោត។</p>
<p>4</p>	<p>មាត្រា ១៥</p> <p>ពលរដ្ឋ មានសិទ្ធិពេញទី ក្នុងការប្រើប្រាស់ និងមានសិទ្ធិតំណាងរាស្ត្រលើដី ដែលរដ្ឋប្រគល់អោយគ្រួសារនីមួយៗតាមកំណត់នៃច្បាប់ ដើម្បីសង់ផ្ទះនៅ និងធ្វើជាសួនច្បារ សួនបន្លែ។</p>	<p>មាត្រា ១៥</p> <p>ពលរដ្ឋ មានសិទ្ធិពេញទី ក្នុងការប្រើប្រាស់ និងមានសិទ្ធិតំណាងរាស្ត្រលើដី ដែលរដ្ឋប្រគល់អោយគ្រួសារនីមួយៗតាមកំណត់នៃច្បាប់ ដើម្បីសង់ផ្ទះនៅ និងធ្វើជាសួនច្បារ សួនបន្លែ។</p>
	<p>មាត្រា ១៨</p> <p>កម្មសិទ្ធិឯកជន នៃពលរដ្ឋ លើកកំរៃការងារ លើកកំរៃនិងទ្រព្យសម្បត្តិស្របច្បាប់ផ្សេងទៀត ត្រូវបានច្បាប់ការពារ។ ការរឹបអូសទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ពលរដ្ឋដោយរំលោភ</p>	<p>មាត្រា ១៨</p> <p>កម្មសិទ្ធិឯកជន នៃពលរដ្ឋ លើកកំរៃការងារ លើកកំរៃនិងទ្រព្យសម្បត្តិស្របច្បាប់ផ្សេងទៀត ត្រូវបានច្បាប់ការពារ។ ការរឹបអូសទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ពលរដ្ឋដោយរំលោភ</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
	<p>ត្រូវហាមឃាត់ជាដាច់ខាត។</p> <p>មាត្រា ១៩ ពាណិជ្ជកម្មក្នុងប្រទេសរបស់រដ្ឋ ត្រូវពង្រីក ដើម្បីបង្កើនសកម្មភាពផ្លាស់ប្តូរមុខ ទំនិញ ជំរុញការបង្កបង្កើនផល បំរើជីវភាព របស់ប្រជាជន។</p> <p>ពលរដ្ឋ អាចលក់ដូរផលិតផល កសិកម្ម និងផលិតផលសិប្បកម្មគ្រួសារ។ ការទិញនិងការលក់របស់ប្រជាជន ដែល ស្របតាមគោលនយោបាយរបស់រដ្ឋ ត្រូវបាន ច្បាប់ធានា។</p> <p>ពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រទេស ស្ថិតនៅ ក្នុងការគ្រប់គ្រងផ្តាច់មុខរបស់រដ្ឋ។</p>	<p>โดยการละเมิดเป็นสิ่งต้องห้ามโดยเด็ดขาด</p> <p>มาตรา 19 การพาณิชย์ในประเทศของรัฐต้อง ขยายตัวเพื่อให้เกิดกิจกรรมการแลกเปลี่ยน สินค้า ผลักดันการผลิต รองรับความเป็นอยู่ ของประชาชน</p> <p>พลเมืองสามารถค้าขายผลิตผลทาง การเกษตรและผลิตผลทางศิลปะของ ครอบครัว การซื้อและการขายของประชาชน ที่เหมาะสมตามนโยบายของรัฐได้รับการ คุ้มครองตามกฎหมาย การค้าต่างประเทศอยู่ ภายใต้อำนาจการควบคุมของรัฐแต่เพียงผู้เดียว</p>
5	<p>មាត្រា ១៥ ពលរដ្ឋកម្ពុជាមានសិទ្ធិពេញទី ក្នុង ការកាន់កាប់ប្រើប្រាស់ដីធ្លី និងមានសិទ្ធិតំណ មរតកលើ ដីធ្លី ដែលរដ្ឋប្រគល់អោយសម្រាប់ រស់នៅនិងធ្វើអាជីវកម្ម។</p>	<p>มาตรา 15 พลเมืองกัมพูชามีสิทธิเต็มที่ในการ ครอบครองและใช้ที่ดิน และมีสิทธิสืบทอด มรดกบพที่ดินที่รัฐมอบให้สำหรับอยู่อาศัย และประกอบอาชีพ</p>
	<p>មាត្រា ១៨ កម្មសិទ្ធិឯកជននៃពលរដ្ឋ លើកកំរៃ ការងារ លើកកំរៃស្របច្បាប់ និងទ្រព្យសម្បត្តិ ស្របច្បាប់ផ្សេងទៀត ត្រូវបានច្បាប់ការពារ។ ការរឹបអូសទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ ពលរដ្ឋដោយរំលោភ ត្រូវហាមឃាត់ជាដាច់ ខាត។</p>	<p>มาตรา 18 ทรัพย์สินส่วนบุคคลของพลเมือง เงินได้จากการทำงาน เงินได้ตามกฎหมาย และทรัพย์สินที่ถูกต้องตามกฎหมายอื่น ๆ ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย</p> <p>การยึดทรัพย์สินของพลเมืองโดย การละเมิดเป็นสิ่งต้องห้ามโดยเด็ดขาด</p>
	<p>មាត្រា ៣៣ ពលរដ្ឋមានសិទ្ធិជ្រើសរើសមុខរបរ សមស្របតាមសមត្ថភាពរបស់ខ្លួននិងតាម</p>	<p>มาตรา 33 พลเมืองต้องได้รับการแนะนำในการ เลือ กอาชีพให้มีความเหมาะสมตาม</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
	<p>សេចក្តីត្រូវការរបស់សង្គម។</p> <p>ពលរដ្ឋ មានសិទ្ធិទទួលបានប្រាក់បំណាច់សមស្របតាមបរិមាណ និងគុណភាពនៃការងារដែលខ្លួនបានបំពេញ។ បុរស និងស្ត្រី មានសិទ្ធិទទួលបានប្រាក់បំណាច់ដូចគ្នាចំពោះការងារស្មើគ្នា។</p> <p>ពលរដ្ឋ រាល់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការរ៉ាប់រង និងអត្ថប្រយោជន៍ខាងសង្គមកិច្ចដែលមានចែងក្នុងច្បាប់។</p>	<p>ความสามารถของตน และตามความต้องการของสังคม</p> <p>พลเมืองมีสิทธิรับเงินบำเหน็จอย่างเหมาะสมตามปริมาณและคุณภาพของงานที่ตนได้ทำ ชายและหญิงมีสิทธิรับเงินบำเหน็จเหมือนกันต่องานที่เสมอกัน</p> <p>พลเมืองทุกคนมีสิทธิรับการรับรองและสวัสดิการสังคม ซึ่งมีแจ้งไว้ในกฎหมาย</p>
6	<p>មាត្រា ៤៧</p> <p>មាតាបិតាមានកាតកិច្ចចិញ្ចឹមថែរក្សា និង អប់រំកូនឲ្យទៅជាពលរដ្ឋល្អ។</p> <p>កូនមានករណីកិច្ចចិញ្ចឹម និងបីបាច់ថែរក្សាមាតាបិតាដែលចាស់ជរា តាមទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរ។</p>	<p>มาตรา 47</p> <p>มารดาบิดามีพันธกรณีที่จะต้องเลี้ยงดูและอบรมบุตรธิดาให้เป็นพลเมืองที่ดีงาม</p> <p>บุตรธิดามีหน้าที่ที่จะต้องเลี้ยงดูและดูแลรักษาบิดาซึ่งแก่ชราตามขนบธรรมเนียมของเขมร</p>
	<p>មាត្រា ៦០</p> <p>ពលរដ្ឋមានសិទ្ធិលក់ដូរផលិតផលរបស់ខ្លួនដោយសេរី។ ការតម្រូវអោយលក់ផលិតផលជូនរដ្ឋ ឬការយកភោគផល ឬទ្រព្យសម្បត្តិកម្មជនយកទៅប្រើប្រាស់ ទោះបីមួយរយពេលក៏ដោយត្រូវហាមឃាត់ រៀបរយលែងតែក្នុងករណីពិសេស ដែលមានច្បាប់អនុញ្ញាត ។</p>	<p>มาตรา 60</p> <p>พลเมืองมีสิทธิค้าขายผลิตผลของตนโดยเสรี การบังคับขายผลิตผลให้แก่รัฐ การเอาโภคผลหรือทรัพย์สินสมบัติเอกชนไปใช้สอย แม้จะเป็นช่วงระยะเวลาหนึ่งก็ตาม จะต้องถูกห้ามอย่างเด็ดขาด ยกเว้นในกรณีพิเศษซึ่งกฎหมายอนุญาต</p>

មហាជន មហាជន

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
1	<p>មាត្រា ៨</p> <p>សេរីភាពខាងជំនឿត្រូវបើកឲ្យមានដោយបរិបូណ៌។ សេរីភាពក្នុងការប្រតិបត្តិ</p>	<p>มาตรา 8</p> <p>เสรีภาพทางความเชื่อเปิดให้มีโดยบริบูรณ์ เสรีภาพในการปฏิบัติพิธีทางศาสนา</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
	<p>ខាងផ្លូវសាសនា ក៏ត្រូវបើកឲ្យមានដូច្នោះដែរ បើនឹងបន្ថយខ្លះបាន តែត្រង់ណាដែលរៀបរយបាន ដើម្បីកុំឲ្យខូចសេចក្តីស្ងប់រៀបរយដល់មហាជន។</p> <p>ព្រះពុទ្ធសាសនាជាសាសនារបស់រដ្ឋ</p>	<p>ត្រូវបើកឲ្យមានដូច្នោះដែរ បើនឹងបន្ថយខ្លះបាន តែត្រង់ណាដែលរៀបរយបាន ដើម្បីកុំឲ្យខូចសេចក្តីស្ងប់រៀបរយដល់មហាជន។</p> <p>ព្រះពុទ្ធសាសនាជាសាសនារបស់រដ្ឋ</p>
	<p>មាត្រា ៩</p> <p>ខេមរជនមានសេរីភាពក្នុងការនិយាយ - សរសេរ បោះពុម្ព នឹងការផ្សាយដល់មហាជន។ ខេមរជនអាចសម្តែង ផ្សាយ ឬការពារមតិគ្រប់យ៉ាង តាមផ្លូវកាសែត តាមវិធីណាដែលត្រូវការ កុំឲ្យតែប្រើសិទ្ធិនេះដោយរំលោភ ហើយកុំឲ្យតែបញ្ចាំឲ្យខូចសេចក្តីស្ងប់រៀបរយដល់មហាជន។</p> <p>មិនត្រូវបង្ខំ ឬបង្ខាប់នរណា ឲ្យសម្តែងមតិជាដូច្នោះឬដូច្នោះបានឡើយ។</p>	<p>មាត្រា 9</p> <p>ប្រជាជនខ្មែរមានសេរីភាពក្នុងការនិយាយ ផ្សាយ ផ្សព្វផ្សាយ និងការផ្សព្វផ្សាយដល់មហាជន ប្រជាជនខ្មែរអាចសម្តែង ផ្សាយ ឬការពារមតិគ្រប់យ៉ាង តាមផ្លូវកាសែត តាមវិធីណាដែលត្រូវការ កុំឲ្យតែប្រើសិទ្ធិនេះដោយរំលោភ ហើយកុំឲ្យតែបញ្ចាំឲ្យខូចសេចក្តីស្ងប់រៀបរយដល់មហាជន។</p> <p>មិនត្រូវបង្ខំ ឬបង្ខាប់នរណា ឲ្យសម្តែងមតិជាដូច្នោះឬដូច្នោះបានឡើយ។</p>
	<p>មាត្រា ១៤</p> <p>ខេមរជននីមួយៗ មានសិទ្ធិចូលពាក្យប្តឹងសុំទៅអ្នកកាន់អំណាចសាធារណៈបាន ដើម្បីនាំឲ្យមានការពិចារណា បញ្ជាទាំងឡាយ ដែលមានផលប្រយោជន៍ចំពោះបុគ្គលឬមហាជន។</p>	<p>មាត្រា 14</p> <p>ប្រជាជនខ្មែរមានសេរីភាពក្នុងការនិយាយ ផ្សាយ ផ្សព្វផ្សាយ និងការផ្សព្វផ្សាយដល់មហាជន ប្រជាជនខ្មែរអាចសម្តែង ផ្សាយ ឬការពារមតិគ្រប់យ៉ាង តាមផ្លូវកាសែត តាមវិធីណាដែលត្រូវការ កុំឲ្យតែប្រើសិទ្ធិនេះដោយរំលោភ ហើយកុំឲ្យតែបញ្ចាំឲ្យខូចសេចក្តីស្ងប់រៀបរយដល់មហាជន។</p> <p>មិនត្រូវបង្ខំ ឬបង្ខាប់នរណា ឲ្យសម្តែងមតិជាដូច្នោះឬដូច្នោះបានឡើយ។</p>

บุคคลอื่น ๆ

កម្មករ ករណី

ฉบับที่	ภาษาเขมร	คำแปล
3	<p>មាត្រា ១</p> <p>រដ្ឋកម្ពុជា ជា រដ្ឋមួយឯករាជ ឯកភាព សន្តិភាព អព្យាក្រឹត មិនចូលបក្ស សម្ព័ន្ធនា អធិបតេយ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុងបូរណភាពដែនដីរបស់ខ្លួន។</p> <p>រដ្ឋកម្ពុជា ជា រដ្ឋរបស់ប្រជាជន កម្មករ កសិករ និងពលករកម្ពុជាផ្សេងទៀត ទាំងអស់។</p> <p>រដ្ឋកម្ពុជា មានឈ្មោះជាផ្លូវការថា ៖ ☐ កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ☐</p>	<p>มาตรา 1</p> <p>รัฐกัมพูชาเป็นรัฐเอกราช เป็นอันหนึ่งอันเดียว สันติภาพ เป็นกลาง ไม่เข้าพรรค สัมพันธ์ใด อธิปไตย ประชาธิปไตย ในบูรณภาพแดนดินของตน</p> <p>รัฐกัมพูชาเป็นรัฐของประชาชน กรรมกร กสิกร และแรงงานกัมพูชาอื่นอีกทั้งหมด</p> <p>รัฐกัมพูชามีชื่อเป็นทางการว่า “กัมพูชาประชาธิปไตย”</p>
	<p>មាត្រា ៥</p> <p>អំណាចធ្វើច្បាប់ ជាអំណាចរបស់ សភាតំណាងប្រជាជន កម្មករ កសិករ និង ពលករ កម្ពុជាផ្សេងទៀតទាំងអស់។</p> <p>សភានេះ មានឈ្មោះជាផ្លូវការ ថា៖ ☐ សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា ☐</p> <p>សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា មានសមាជិកទាំងអស់ ២៥០ នាក់ តំណាងឲ្យប្រជាជន កម្មករ កសិករ និង ពលករ កម្ពុជាផ្សេងទៀតទាំងអស់ទៀត ហើយនិងតំណាងឲ្យកងទ័ពបដិវត្តកម្ពុជា។</p> <p>គឺ៖</p> <ul style="list-style-type: none"> - តំណាងកសិករ ១៥០ នាក់ - តំណាងកម្មករ និងពលករផ្សេង ៥០ នាក់ - តំណាងកងទ័ពបដិវត្ត ៥០ នាក់ 	<p>มาตรา 5</p> <p>อำนาจออกกฎหมายเป็นอำนาจของ สภาผู้แทนประชาชน กรรมกร กสิกร และ แรงงานกัมพูชาอื่นทั้งหมด</p> <p>สภานี้มีชื่อเป็นทางการว่า “สภาผู้แทน ประชาชนกัมพูชา”</p> <p>สภาผู้แทนประชาชนกัมพูชามีสมาชิก ทั้งหมด 250 คน เป็นผู้แทนให้กับประชาชน กรรมกร กสิกร และแรงงานกัมพูชาอื่นทั้งหมด รวมทั้งตัวเป็นผู้แทนให้กับกองทัพปฏิวัติกรรมพู ชา คือ៖</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้แทนกสิกร 150 คน - ผู้แทนกรรมกร และแรงงานกัมพูชา อื่นทั้งหมด 50 คน - ผู้แทนกองทัพปฏิวัติ 50 คน

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
	<p>មាត្រា ១២</p> <p>ប្រជាជនកម្ពុជា គ្រប់រូប មានសិទ្ធិ ជីវភាពពេញទី ខាងសំភារៈ ខាងស្មារតី និង ខាងវប្បធម៌ ដែលត្រូវបានកែប្រែឲ្យរីកចម្រើន កាន់តែខ្ពស់ឡើងជានិច្ច។ ប្រជាជនកម្ពុជា គ្រប់រូបសុទ្ធតែត្រូវបានធានាអះអាងខាង ជីវភាពទាំងអស់។</p> <ul style="list-style-type: none"> - កម្មករគ្រប់រូប ជាម្ចាស់រោងចក្រ។ - កសិករគ្រប់រូប ជាម្ចាស់ស្រែចំការ។ - ពលករផ្សេងទៀត មានសិទ្ធិ មានការងារធ្វើទាំងអស់។ ភាពគ្មានការងារ ធ្វើមិនមានដាច់ខាត ក្នុងកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។ 	<p>មាត្រា 12</p> <p>ប្រជាជនកម្ពុជាគ្រប់រូបមានសិទ្ធិ ជីវភាពពេញទី ខាងសំភារៈ ខាងស្មារតី និង ខាងវប្បធម៌ ដែលត្រូវបានកែប្រែឲ្យរីកចម្រើន កាន់តែខ្ពស់ឡើងជានិច្ច។ ប្រជាជនកម្ពុជា គ្រប់រូបសុទ្ធតែត្រូវបានធានាអះអាងខាង ជីវភាពទាំងអស់។</p> <p>ប្រជាជនកម្ពុជាគ្រប់រូបមានសិទ្ធិ មានការងារធ្វើទាំងអស់។ ភាពគ្មានការងារ ធ្វើមិនមានដាច់ខាត ក្នុងកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។</p>
<p>4</p>	<p>មាត្រា ២៩</p> <p>រដ្ឋចាត់ចែងអោយមានរបបធានា រ៉ាប់រងសង្គម ដល់កម្មាភិបាល បុគ្គលិក កម្មករ ដែលអស់លទ្ធភាពបំពេញពលកម្ម ណ្តាលមកពីមានជម្ងឺ ជំងឺ ឬ ពិការ ដោយគ្រោះថ្នាក់ក្នុងការងារ។</p> <p>រដ្ឋនិងសង្គម ជួយទំនុកបំរុងដល់ មនុស្សចាស់ជរា ជនពិការ ស្ត្រីមេម៉ាយ និង ក្មេងកំព្រាគ្មានទីពឹង។</p>	<p>មាត្រា 29</p> <p>រដ្ឋចាត់ចែងអោយមានរបបធានា រ៉ាប់រងសង្គម ដល់កម្មាភិបាល បុគ្គលិក កម្មករ ដែលអស់លទ្ធភាពបំពេញពលកម្ម ណ្តាលមកពីមានជម្ងឺ ជំងឺ ឬ ពិការ ដោយគ្រោះថ្នាក់ក្នុងការងារ។</p> <p>រដ្ឋនិងសង្គម ជួយទំនុកបំរុងដល់ មនុស្សចាស់ជរា ជនពិការ ស្ត្រីមេម៉ាយ និង ក្មេងកំព្រាគ្មានទីពឹង។</p>
	<p>មាត្រា ៣៤</p> <p>រដ្ឋនិងសង្គម យកចិត្តទុកដាក់ រៀបចំអោយមានការឈប់សំរាក ការលំហែ ដល់អ្នកបំពេញពលកម្ម។ រដ្ឋកំណត់ពេល ធ្វើការប្រចាំថ្ងៃ និងប្រចាំសប្តាហ៍ របបឈប់ សំរាកប្រចាំឆ្នាំមានប្រាក់បំណាច់ ចំពោះក</p>	<p>មាត្រា 34</p> <p>រដ្ឋនិងសង្គម យកចិត្តទុកដាក់ រៀបចំអោយមានការឈប់សំរាក ការលំហែ ដល់អ្នកបំពេញពលកម្ម។ រដ្ឋកំណត់ពេល ធ្វើការប្រចាំថ្ងៃ និងប្រចាំសប្តាហ៍ របបឈប់ សំរាកប្រចាំឆ្នាំមានប្រាក់បំណាច់ ចំពោះក</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
	<p>ម្នាភិបាល កម្មករ បុគ្គលិក ពង្រីក មជ្ឈមណ្ឌលសំរាករបស់រដ្ឋនិងរបស់អង្គ ការសង្គម។</p>	
<p>5</p>	<p>មាត្រា ៣៤ រដ្ឋនិងសង្គមយកចិត្តទុកដាក់ រៀបចំអោយមានការឈប់សំរាក ការលំហែ ដល់អ្នកបំពេញពលកម្ម។ រដ្ឋកំណត់ពេល ធ្វើការងារប្រចាំថ្ងៃ និងប្រចាំសប្តាហ៍ របប ឈប់សំរាកប្រចាំឆ្នាំ មានប្រាក់បំណាច់ ចំពោះកម្មករ និងនិយោជិត ពង្រីក មជ្ឈមណ្ឌលសំរាករបស់រដ្ឋ និងរបស់អង្គ ការសង្គម។</p>	<p>មាត្រា 34 រដ្ឋនិងសង្គមបានត្រូវបានកំណត់ ការផ្តល់ធនធានសំរាប់អ្នកប្រើប្រាស់ រដ្ឋកំណត់ ម៉ោងធ្វើការងារប្រចាំថ្ងៃនិងប្រចាំសប្តាហ៍ របប ឈប់សំរាកប្រចាំឆ្នាំ មានប្រាក់បំណាច់ ចំពោះកម្មករ និងនិយោជិត ពង្រីក មជ្ឈមណ្ឌលសំរាករបស់រដ្ឋ និងរបស់អង្គ ការសង្គម។</p>
	<p>មាត្រា ២៩ រដ្ឋចាត់ចែងអោយមានរបបធានា រ៉ាប់រងសង្គម ដល់កម្មករ និងនិយោជិត ដែលអស់លទ្ធភាពបំពេញពលកម្ម បណ្តា លមកពីមានជំងឺ ជរាភាព ឬពិការដោយ គ្រោះថ្នាក់ក្នុងការងារ។ រដ្ឋ និង សង្គម ជួយទំនុកបម្រុង ដល់មនុស្សចាស់ជរា ជនពិការ ស្ត្រីមេម៉ាយ និងក្មេងកំព្រាគ្មានទីពឹង។</p>	<p>មាត្រា 29 រដ្ឋចាត់ចែងអោយមានរបបធានា រ៉ាប់រងសង្គម ដល់កម្មករ និងនិយោជិត ដែលអស់លទ្ធភាពបំពេញពលកម្ម បណ្តា លមកពីមានជំងឺ ជរាភាព ឬពិការដោយ គ្រោះថ្នាក់ក្នុងការងារ។ រដ្ឋ និង សង្គម ជួយទំនុកបម្រុង ដល់មនុស្សចាស់ជរា ជនពិការ ស្ត្រីមេម៉ាយ និងក្មេងកំព្រាគ្មានទីពឹង។</p>
<p>6</p>	<p>មាត្រា ៧៥ រដ្ឋចាត់ចែងឲ្យមានរបបសន្តិសុខ សង្គមដល់កម្មករ និងនិយោជិត ។</p>	<p>មាត្រា 75 រដ្ឋចាត់ចែងឲ្យមានរបបសន្តិសុខ សង្គមដល់កម្មករ និងនិយោជិត ។</p>

កសិករ កេសត្រករ

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
3	<p>មាត្រា ១</p> <p>រដ្ឋកម្ពុជា ជា រដ្ឋមួយឯករាជ ឯកភាព សន្តិភាព អព្យាក្រឹត មិនចូលបក្ស សម្ពន្ធណា អធិបតេយ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុង បូរណភាពដែនដីរបស់ខ្លួន។</p> <p>រដ្ឋកម្ពុជា ជា រដ្ឋរបស់ប្រជាជន កម្មករ កសិករ និងពលករកម្ពុជាផ្សេងទៀតទាំងអស់។</p> <p>រដ្ឋកម្ពុជា មានឈ្មោះជាផ្លូវការថា ៖ ☐ កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ☐</p>	<p>មាត្រា 1</p> <p>រដ្ឋកម្ពុជា ជា រដ្ឋឯករាជ ឯកភាព សន្តិភាព អព្យាក្រឹត មិនចូលបក្ស សម្ពន្ធណា អធិបតេយ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុង បូរណភាពដែនដីរបស់ខ្លួន។</p> <p>រដ្ឋកម្ពុជា ជា រដ្ឋរបស់ប្រជាជន កម្មករ កសិករ និងពលករកម្ពុជាផ្សេងទៀតទាំងអស់។</p> <p>រដ្ឋកម្ពុជា មានឈ្មោះជាផ្លូវការថា ៖ ☐ កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ☐</p>
	<p>មាត្រា ៥</p> <p>អំណាចធ្វើច្បាប់ ជាអំណាចរបស់ សភាតំណាងប្រជាជន កម្មករ កសិករ និង ពលករ កម្ពុជាផ្សេងទៀតទាំងអស់។</p> <p>សភានេះ មានឈ្មោះជាផ្លូវការថា ៖ ☐ សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា ☐</p> <p>សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា មាន សមាជិកទាំងអស់ ២៥០ នាក់ តំណាងឲ្យ ប្រជាជន កម្មករ កសិករ និង ពលករ កម្ពុជា ផ្សេងទៀតទាំងអស់ទៀត ហើយនិងតំណាង ឲ្យកងទ័ពបដិវត្តកម្ពុជា។ គឺ៖</p> <ul style="list-style-type: none"> - តំណាងកសិករ ១៥០ នាក់ - តំណាងកម្មករ និងពលករផ្សេង ៥០ នាក់ - តំណាងកងទ័ពបដិវត្ត ៥០ នាក់ 	<p>មាត្រា 5</p> <p>អំណាចធ្វើច្បាប់ ជាអំណាចរបស់ សភាតំណាងប្រជាជន កម្មករ កសិករ និង ពលករ កម្ពុជាផ្សេងទៀតទាំងអស់។</p> <p>សភានេះ មានឈ្មោះជាផ្លូវការថា ៖ ☐ សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា ☐</p> <p>សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា មាន សមាជិកទាំងអស់ ២៥០ នាក់ តំណាងឲ្យ ប្រជាជន កម្មករ កសិករ និង ពលករ កម្ពុជា ផ្សេងទៀតទាំងអស់ទៀត ហើយនិងតំណាង ឲ្យកងទ័ពបដិវត្តកម្ពុជា។ គឺ៖</p> <ul style="list-style-type: none"> - តំណាងកសិករ ១៥០ នាក់ - តំណាងកម្មករ និងពលករផ្សេង ៥០ នាក់ - តំណាងកងទ័ពបដិវត្ត ៥០ នាក់

ទំព័រ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
	<p>មាត្រា ១២</p> <p>ប្រជាជនកម្ពុជា គ្រប់រូប មានសិទ្ធិ ជីវភាពពេញទី ខាងសំភារៈ ខាងស្មារតី និង ខាងវប្បធម៌ ដែលត្រូវបានកែប្រែឲ្យកាន់តែ កាន់តែខ្ពស់ឡើងជានិច្ច។ ប្រជាជនកម្ពុជា គ្រប់រូបសុទ្ធតែត្រូវបានធានាអះអាងខាង ជីវភាពទាំងអស់។</p> <ul style="list-style-type: none"> - កម្មករគ្រប់រូប ជាម្ចាស់រោងចក្រ។ - កសិករគ្រប់រូប ជាម្ចាស់ស្រែចំការ។ - ពលករផ្សេងទៀត មានសិទ្ធិមានការងារធ្វើទាំងអស់។ ភាពគ្មានការងារធ្វើមិន មានជាចំខាត ក្នុងកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។ 	<p>មាត្រា 12</p> <p>ប្រជាជនកម្ពុជាគ្រប់រូបមានសិទ្ធិ ជីវភាពពេញទី ខាងសំភារៈ ខាងស្មារតី និង ខាងវប្បធម៌ ដែលត្រូវបានកែប្រែឲ្យកាន់តែ កាន់តែខ្ពស់ឡើងជានិច្ច។ ប្រជាជនកម្ពុជា គ្រប់រូបសុទ្ធតែត្រូវបានធានាអះអាងខាង ជីវភាពទាំងអស់។</p> <ul style="list-style-type: none"> - កម្មករគ្រប់រូប ជាម្ចាស់រោងចក្រ។ - កសិករគ្រប់រូប ជាម្ចាស់ស្រែចំការ។ - ពលករផ្សេងទៀត មានសិទ្ធិមានការងារធ្វើទាំងអស់។ ភាពគ្មានការងារធ្វើមិន មានជាចំខាត ក្នុងកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។
<p>4</p>	<p>មាត្រា ១៦</p> <p>ក្រៅពីដីសំរាប់សង់ផ្ទះនៅ និងធ្វើ ជាសួនច្បារ សួនបន្លែដែលមានកំណត់ក្នុង ច្បាប់និងក្រៅពីចំណែកដីដែលក្រុមសាមគ្គី បង្កបង្កើនផលប្រគល់អោយ ដើម្បីបំពេញ ផលិតកម្មរបស់ក្រុម ពលករកសិករមួយរូបៗ អាចបានរដ្ឋអោយខ្ចីដីជាបន្ថែម ដើម្បីដាំ ដំណាំរដូវ តាមលទ្ធភាពពលកម្ម ហើយមាន សិទ្ធិទទួលផលនៃការងារនេះ។</p>	<p>មាត្រា 16</p> <p>នอกจากที่ดินสำหรับสร้างบ้านอยู่ อาศัยและทำสวนดอกไม้ สวนผักซึ่งมีกำหนด ในกฎหมายและนอกจากที่ดินที่สภาสมาคมคือ สร้างผลผลิตมอบให้ เพื่อรองรับการผลิตของ สภาแล้ว แรงงาน เกษตรกรทุกคนสามารถขอ ยืมที่ดินเพิ่มเติมจากรัฐ เพื่อปลูกพืชผลตาม ฤดูกาลตามความสามารถแรงงาน และมีสิทธิ ได้รับผลประโยชน์จากงานนี้</p>
<p>5</p>	<p>មាត្រា ៥៣</p> <p>ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋ ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រី ប្រធានរដ្ឋសភា គណៈកម្មការនានារបស់រដ្ឋ សភា ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជាតិរណសិរ្ស</p>	<p>មាត្រា 53</p> <p>สภาที่ปรึกษา รัฐ สภาที่ปรึกษา รัฐมนตรี ประธานรัฐสภา คณะกรรมการต่าง ๆ ของรัฐสภา ประธานสภาที่ปรึกษาชาติกอง</p>

ទំព័រ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
	<p>សមត្ថកិច្ចការពារមតិកម្ពុជា ប្រធានសហព័ន្ធសហជីពកម្ពុជា ប្រធានសមាគមយុវជនកម្ពុជា ប្រធានសមាគមនារីកម្ពុជា ប្រធានសមាគមកសិករកម្ពុជា ប្រធានតុលាការប្រជាជនកំពូល និងអគ្គរដ្ឋអាជ្ញាធរតុលាការប្រជាជនកំពូលមានសិទ្ធិធ្វើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ជូនរដ្ឋសភា។</p>	<p>កាំងសាមគ្គីកែលម្អការពារមតិកម្ពុជា ប្រធានសហព័ន្ធសហជីពកម្ពុជា ប្រធានសមាគមយុវជនកម្ពុជា ប្រធានសមាគមនារីកម្ពុជា ប្រធានសមាគមកសិករកម្ពុជា ប្រធានតុលាការប្រជាជនកំពូល និងអគ្គរដ្ឋអាជ្ញាធរតុលាការប្រជាជនកំពូលមានសិទ្ធិធ្វើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ជូនរដ្ឋសភា។</p>
	<p>មាត្រា ៦៨ សេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រី ត្រូវតែមានការយល់ព្រមពីសមាជិកភាគច្រើននៃក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រីទាំងមូល។ ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជាតិរណសិរ្ស សមត្ថកិច្ចការពារមតិកម្ពុជា ប្រធានសហព័ន្ធសហជីពកម្ពុជា ប្រធានសមាគមយុវជនកម្ពុជា ប្រធានសមាគមនារីកម្ពុជា និងប្រធានសមាគមកសិករកម្ពុជា មានសិទ្ធិចូលរួមក្នុងការប្រជុំរបស់ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រី។</p>	<p>មាត្រា 68 ការត្រួតពិនិត្យនៃសភាដែលបានប្រើប្រាស់ ត្រូវតែមានការយល់ព្រមពីសមាជិកភាគច្រើននៃក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រីទាំងមូល។ ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជាតិរណសិរ្ស សមត្ថកិច្ចការពារមតិកម្ពុជា ប្រធានសហព័ន្ធសហជីពកម្ពុជា ប្រធានសមាគមយុវជនកម្ពុជា ប្រធានសមាគមនារីកម្ពុជា និងប្រធានសមាគមកសិករកម្ពុជា មានសិទ្ធិចូលរួមក្នុងការប្រជុំរបស់ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រី។</p>
<p>6</p>	<p>មាត្រា ៦២ រដ្ឋយកចិត្តទុកដាក់ជួយដោះស្រាយមធ្យោបាយផលិត ការពារថ្លៃផលិតផលជូនកសិករ សិប្បករ និងជួយរកទីផ្សារលក់ផលិតផល ។</p>	<p>មាត្រា 62 រដ្ឋយកចិត្តទុកដាក់ជួយដោះស្រាយមធ្យោបាយផលិត ការពារថ្លៃផលិតផលជូនកសិករ សិប្បករ និងជួយរកទីផ្សារលក់ផលិតផល ។</p>

ក្មេងកំព្រា ដាក់កាំប្រាំ

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
4	<p>មាត្រា ២៩</p> <p>រដ្ឋចាត់ចែងអោយមានរបបធានារ៉ាប់រងសង្គម ដល់កម្មករ បុគ្គលិក កម្មករ ដែលអស់លទ្ធភាពបំពេញពលកម្មបណ្តាលមកពីមានជម្ងឺជរាមាត ឬ ពិការដោយគ្រោះថ្នាក់ក្នុងការងារ។</p> <p>រដ្ឋនិងសង្គម ជួយទំនុកចំរើនដល់មនុស្សចាស់ជរា ជនពិការ ស្ត្រីមេម៉ាយ និង ក្មេងកំព្រាគ្មានទីពឹង។</p>	<p>មាត្រា 29</p> <p>រដ្ឋចាត់ចែងអោយមានរបបធានារ៉ាប់រងសង្គម ដល់កម្មករ បុគ្គលិក កម្មករ ដែលអស់លទ្ធភាពបំពេញពលកម្មបណ្តាលមកពីមានជម្ងឺជរាមាត ឬ ពិការដោយគ្រោះថ្នាក់ក្នុងការងារ។</p> <p>រដ្ឋនិងសង្គម ជួយទំនុកចំរើនដល់មនុស្សចាស់ជរា ជនពិការ ស្ត្រីមេម៉ាយ និង ក្មេងកំព្រាគ្មានទីពឹង។</p>
5	<p>មាត្រា ២៩</p> <p>រដ្ឋចាត់ចែងអោយមានរបបធានារ៉ាប់រងសង្គម ដល់កម្មករ និងនិយោជិតដែលអស់លទ្ធភាពបំពេញពលកម្ម បណ្តាលមកពីមានជម្ងឺ ជរាមាត ឬ ពិការដោយគ្រោះថ្នាក់ក្នុងការងារ។</p> <p>រដ្ឋ និង សង្គម ជួយទំនុកចំរើនដល់មនុស្សចាស់ជរា ជនពិការ ស្ត្រីមេម៉ាយ និងក្មេងកំព្រាគ្មានទីពឹង។</p>	<p>មាត្រា 29</p> <p>រដ្ឋចាត់ចែងអោយមានរបបធានារ៉ាប់រងសង្គម ដល់កម្មករ និងនិយោជិតដែលអស់លទ្ធភាពបំពេញពលកម្ម បណ្តាលមកពីមានជម្ងឺ ជរាមាត ឬ ពិការដោយគ្រោះថ្នាក់ក្នុងការងារ។</p> <p>រដ្ឋនិងសង្គម ជួយទំនុកចំរើនដល់មនុស្សចាស់ជរា ជនពិការ ស្ត្រីមេម៉ាយ និងក្មេងកំព្រាគ្មានទីពឹង។</p>

ទាហាន ត្រាហារ

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
1	<p>មាត្រា ៤៨</p> <p>អ្នកដែលមានសិទ្ធិជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ គឺ ពលរដ្ឋខ្មែរ ភេទបុរសអាយុ ២០ ឆ្នាំបរិច្ចាគឡើងទៅ រៀបរយតែបុរសនោះប្រាសចាកសិទ្ធិពលរដ្ឋហើយបុរសនោះត្រូវប្រកបដោយលក្ខណសម្បត្តិតាមច្បាប់ស្តីអំពីការជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ។</p> <p>ទាហានក្នុងតំណែងគ្មានសិទ្ធិជ្រើស</p>	<p>មាត្រា 48</p> <p>អ្នកដែលមានសិទ្ធិជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ គឺ ពលរដ្ឋខ្មែរ ភេទបុរសអាយុ ២០ ឆ្នាំបរិច្ចាគឡើងទៅ រៀបរយតែបុរសនោះប្រាសចាកសិទ្ធិពលរដ្ឋហើយបុរសនោះត្រូវប្រកបដោយលក្ខណសម្បត្តិតាមច្បាប់ស្តីអំពីការជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ។</p> <p>ទាហានក្នុងតំណែងគ្មានសិទ្ធិជ្រើស</p>

ឧប្បត្តិ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
	<p>តាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ ហើយគ្មានសិទ្ធិឈរឈ្មោះ ឲ្យគេជ្រើសតាំងខ្លួនជាអ្នកតំណាងរាស្ត្រទៀតផង។ បុព្វជិតក៏គ្មានសិទ្ធិដូចខាងលើនេះដែរ ព្រោះទើបទាល់នឹងធម៌វិន័យព្រះពុទ្ធសាសនា។</p>	<p>ដ្ឋានរាជរដ្ឋាភិបាល និងគ្មានសិទ្ធិឈរឈ្មោះ ឲ្យគេជ្រើសតាំងខ្លួនជាអ្នកតំណាងរាស្ត្រទៀតផង។ បុព្វជិតក៏គ្មានសិទ្ធិដូចខាងលើនេះដែរ ព្រោះទើបទាល់នឹងធម៌វិន័យព្រះពុទ្ធសាសនា។</p>
	<p>មាត្រា ៤២ ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់បង្កើត ព្រមទាំងទ្រង់ព្រះរាជទានឋាននូវសិទ្ធិស៊ីវិល និងខាងទាហាន។ ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់ជាអធិបតីធំបំផុតនៃក្រុមសម្របសម្រួលហើយទ្រង់ព្រះរាជទានគ្រឿងឥស្សរិយាករណ៍។</p>	<p>មាត្រា 42 ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់បង្កើត ព្រមទាំងទ្រង់ព្រះរាជទានឋាននូវសិទ្ធិស៊ីវិល និងខាងទាហាន។ ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់ជាអធិបតីធំបំផុតនៃក្រុមសម្របសម្រួលហើយទ្រង់ព្រះរាជទានគ្រឿងឥស្សរិយាករណ៍។</p>
<p>2</p>	<p>មាត្រា ២១ ពលរដ្ឋម្នាក់ៗ មានករណីកិច្ចត្រូវគោរពច្បាប់ ការពារមាតុភូមិ និងជួយរដ្ឋ។ ពលរដ្ឋម្នាក់ៗ ត្រូវបំពេញបរិចារកិច្ចខាងទាហានជាកាតព្វកិច្ច ក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលមានចែងក្នុងច្បាប់។</p>	<p>មាត្រា 21 ពលរដ្ឋម្នាក់ៗ មានករណីកិច្ចត្រូវគោរពច្បាប់ ការពារមាតុភូមិ និងជួយរដ្ឋ។ ពលរដ្ឋម្នាក់ៗ ត្រូវបំពេញបរិចារកិច្ចខាងទាហានជាកាតព្វកិច្ច ក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលមានចែងក្នុងច្បាប់។</p>
	<p>មាត្រា ៣៦ ប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋតែងតាំង ក្នុងមុខតំណែងស៊ីវិល និងទាហាន។ អ្នករដ្ឋការ ដែលត្រូវតែ ដោយមានការយល់ព្រមពីគណៈរដ្ឋមន្ត្រីគឺ៖ - ឯកអគ្គរដ្ឋទូត និង</p>	<p>មាត្រា 36 ប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋ តែងតាំង ក្នុងមុខតំណែងស៊ីវិល និងទាហាន។ អ្នករដ្ឋការ ដែលត្រូវតែ ដោយមានការយល់ព្រមពីគណៈរដ្ឋមន្ត្រីគឺ៖ - ឯកអគ្គរដ្ឋទូត និង</p>

ឧប័ត្ត	ភាសាខេមរ	កំណែ
	<p>ប្រសិទ្ធិវិសាមញ្ញ។</p> <ul style="list-style-type: none"> - សមាជិកនៃក្រុមប្រឹក្សាដ្ឋ។ - អភិបាលខេត្ត។¹ - ឧត្តមសេនាទី។² - សាកលវិទ្យាធិការ។ - នាយករដ្ឋការកណ្តាល។ - ហើយនិងសមាជិកនៃក្រុមប្រឹក្សាសេនាទីភាពមុខតំណែងដទៃទៀត ដែលត្រូវតែងតាំងដោយមានការយល់ព្រមពីគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ព្រមទាំងលក្ខខណ្ឌដែលប្រធានាធិបតីនៃសភាធរណរដ្ឋមានអំណាចតែងតាំងក្នុងនាមរបស់លោក ត្រូវមានរៀបរាប់ក្នុងច្បាប់រៀបចំអង្គការមួយ។ 	<ul style="list-style-type: none"> - សមាជិកសភាប្រឹក្សារដ្ឋ - អធិការរាជការខេត្ត - អធិការប្រឹក្សាខេត្ត - ប្រធានការងាររាជការកណ្តាល - និងសមាជិកសភាប្រឹក្សា <p>សេនាទី</p> <p>តំណែងដទៃទៀតដែលបានតែងតាំងដោយមានការយល់ព្រមពីគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ព្រមទាំងលក្ខខណ្ឌដែលប្រធានាធិបតីនៃសភាធរណរដ្ឋមានអំណាចតែងតាំងក្នុងនាមរបស់លោក ត្រូវមានរៀបរាប់ក្នុងច្បាប់រៀបចំអង្គការមួយ។</p>

¹ បច្ចុប្បន្ន ប្រជាជន ឈ្មោះ ប្រែថា មន្ត្រីរាជការខេត្ត គឺមន្ត្រីអ្នកត្រួតត្រាការរាជការក្នុងខេត្តទាំងមូល (ចៅហ្វាយខេត្ត)

² ឧត្តមសេនាទី មេទាហានជាន់ខ្ពស់ ចាប់តាំងពីថ្នាក់ឧត្តមសេនាទីយ័ត្រីទៅដល់សេនាប្រមុខ ។

នារី នារី

ទំព័រ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
3	<p>មាត្រា ១៣</p> <p>ត្រូវមានសមភាពពេញទី រវាងប្រជាជនកម្ពុជាទាំងអស់ ក្នុងសង្គមកម្ពុជាមួយស្មើភាព យុត្តិធម៌ ប្រជាធិបតេយ្យ សុខដុមរមនា មានសុភមង្គល ក្នុងមហាសាមគ្គីជាតិទាំងមូលដើម្បីការពារប្រទេស និងកសាងប្រទេសទាំងអស់គ្នា។</p> <p>បុរស និង នារី ស្មើភាពគ្នាពេញទីលើគ្រប់វិស័យទាំងអស់។ មិនអនុញ្ញាតឱ្យមានប្រពន្ធច្រើន និង ប្តីច្រើនឡើយ។</p>	<p>មាត្រា 12</p> <p>ត្រូវមានសមភាពទាំងស្រុងរវាងប្រជាជនកម្ពុជាទាំងអស់ ក្នុងសង្គមកម្ពុជាមួយស្មើភាព យុត្តិធម៌ ប្រជាធិបតេយ្យ សុខដុមរមនា មានសុភមង្គល ក្នុងមហាសាមគ្គីជាតិទាំងមូលដើម្បីការពារប្រទេស និងកសាងប្រទេសទាំងអស់គ្នា។</p> <p>បុរស និង នារី ស្មើភាពគ្នាពេញទីលើគ្រប់វិស័យទាំងអស់។ មិនអនុញ្ញាតឱ្យមានប្រពន្ធច្រើន និង ប្តីច្រើនឡើយ។</p>
4	<p>មាត្រា ៥៣</p> <p>ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋ ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រី ប្រធានរដ្ឋសភា គណៈកម្មការនានារបស់រដ្ឋសភា ប្រធានគណៈកម្មាធិការមជ្ឈិមណសិរ្ស កសាងមាតុភូមិកម្ពុជា ប្រធានសហជីពកម្ពុជា ប្រធានយុវជនបដិវត្តកម្ពុជា ប្រធានសមាគមនារីកម្ពុជា មានសិទ្ធិធ្វើសេចក្តីក្រាងច្បាប់ ជូនរដ្ឋសភា។</p>	<p>មាត្រា 53</p> <p>សភាព្រឹក្សា រដ្ឋសភា ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រី ប្រធានរដ្ឋសភា គណៈកម្មការនានារបស់រដ្ឋសភា ប្រធានគណៈកម្មាធិការមជ្ឈិមណសិរ្ស កសាងមាតុភូមិកម្ពុជា ប្រធានសហជីពកម្ពុជា ប្រធានយុវជនបដិវត្តកម្ពុជា ប្រធានសមាគមនារីកម្ពុជា មានសិទ្ធិធ្វើសេចក្តីក្រាងច្បាប់ ជូនរដ្ឋសភា។</p>
5	<p>មាត្រា ៥៣</p> <p>ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋ ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រី ប្រធានរដ្ឋសភា គណៈកម្មការនានារបស់រដ្ឋសភា ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជាតិណសិរ្ស សាមគ្គីកសាងការពារមាតុភូមិកម្ពុជា ប្រធានសហជីពសហជីពកម្ពុជា ប្រធានសមាគមយុវជនកម្ពុជា ប្រធានសមាគមនារីកម្ពុជា ប្រធានសមាគមកសិករកម្ពុជា ប្រធានតុលាការប្រជាជនកំពូល និងអគ្គរដ្ឋអាជ្ញាធរ តុលាការប្រជាជនកំពូលមានសិទ្ធិធ្វើសេចក្តី</p>	<p>មាត្រា 53</p> <p>សភាព្រឹក្សា រដ្ឋសភា ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រី ប្រធានរដ្ឋសភា គណៈកម្មការនានារបស់រដ្ឋសភា ប្រធានគណៈកម្មាធិការមជ្ឈិមណសិរ្ស កសាងមាតុភូមិកម្ពុជា ប្រធានសហជីពសហជីពកម្ពុជា ប្រធានសមាគមយុវជនកម្ពុជា ប្រធានសមាគមនារីកម្ពុជា ប្រធានសមាគមកសិករកម្ពុជា ប្រធានតុលាការប្រជាជនកំពូល និងអគ្គរដ្ឋអាជ្ញាធរ តុលាការប្រជាជនកំពូលមានសិទ្ធិធ្វើសេចក្តី</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
	ក្រាបប្រកាសសភា	ស្តីអំពីការកែសម្រួលសភាស្តីអំពីការកែសម្រួលសភា

ប្រតិបត្តិ ប្រកាស

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
1	<p>មាត្រា ៤៨</p> <p>អ្នកដែលមានសិទ្ធិជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ គឺ ពលរដ្ឋខ្មែរ ភេទបុរសអាយុ ២០ ឆ្នាំបរិច្ចាចឡើងទៅ រៀបរយតែបុរសនោះប្រាសចាកសិទ្ធិពលរដ្ឋហើយបុរសនោះត្រូវប្រកបដោយលក្ខណសម្បត្តិតាមច្បាប់ស្តីអំពីការជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ។</p> <p>ទាហានក្នុងតំណែងគ្មានសិទ្ធិជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ ហើយគ្មានសិទ្ធិឈរឈ្មោះ ឲ្យគេជ្រើសតាំងខ្លួនជាអ្នកតំណាងរាស្ត្រឡើយ។ ប្រតិបត្តិក៏គ្មានសិទ្ធិដូចខាងលើនេះដែរ ព្រោះទើបទាល់នឹងធម៌វិន័យព្រះពុទ្ធសាសនា។</p>	<p>មាត្រា 48</p> <p>អ្នកដែលមានសិទ្ធិជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ គឺ ពលរដ្ឋខ្មែរ ភេទបុរសអាយុ ២០ ឆ្នាំបរិច្ចាចឡើងទៅ រៀបរយតែបុរសនោះប្រាសចាកសិទ្ធិពលរដ្ឋហើយបុរសនោះត្រូវប្រកបដោយលក្ខណសម្បត្តិតាមច្បាប់ស្តីអំពីការជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ។</p> <p>ទាហានក្នុងតំណែងគ្មានសិទ្ធិជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ ហើយគ្មានសិទ្ធិឈរឈ្មោះ ឲ្យគេជ្រើសតាំងខ្លួនជាអ្នកតំណាងរាស្ត្រឡើយ។ ប្រតិបត្តិក៏គ្មានសិទ្ធិដូចខាងលើនេះដែរ ព្រោះទើបទាល់នឹងធម៌វិន័យព្រះពុទ្ធសាសនា។</p>

បុរស បុរស

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
1	<p>មាត្រា ៤៨</p> <p>អ្នកដែលមានសិទ្ធិជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ គឺ ពលរដ្ឋខ្មែរ ភេទបុរសអាយុ ២០ ឆ្នាំបរិច្ចាចឡើងទៅ រៀបរយតែបុរសនោះប្រាសចាកសិទ្ធិពលរដ្ឋហើយបុរសនោះត្រូវប្រកបដោយលក្ខណសម្បត្តិតាមច្បាប់ស្តីអំពីការជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ។</p> <p>ទាហានក្នុងតំណែងគ្មានសិទ្ធិជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ ហើយគ្មានសិទ្ធិឈរឈ្មោះ ឲ្យគេជ្រើសតាំងខ្លួនជាអ្នកតំណាងរាស្ត្រឡើយ។</p>	<p>មាត្រា 48</p> <p>អ្នកដែលមានសិទ្ធិជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ គឺ ពលរដ្ឋខ្មែរ ភេទបុរសអាយុ ២០ ឆ្នាំបរិច្ចាចឡើងទៅ រៀបរយតែបុរសនោះប្រាសចាកសិទ្ធិពលរដ្ឋហើយបុរសនោះត្រូវប្រកបដោយលក្ខណសម្បត្តិតាមច្បាប់ស្តីអំពីការជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ។</p> <p>ទាហានក្នុងតំណែងគ្មានសិទ្ធិជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រ ហើយគ្មានសិទ្ធិឈរឈ្មោះ ឲ្យគេជ្រើសតាំងខ្លួនជាអ្នកតំណាងរាស្ត្រឡើយ។</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
4	<p>មាត្រា ២៧</p> <p>រដ្ឋយកចិត្តទុកដាក់ ចំពោះមាតា និងកុមារ។ រដ្ឋនិងសង្គមរៀបចំអោយមាន មន្ទីរ សម្ព័ន្ធ ទារកដ្ឋាន សួនកុមារ និងអនុវត្តនូវវិធានការសមស្របនានា ដើម្បីសំរាលបន្ទុកមេផ្ទះដល់ស្ត្រី និងភ័រងលក្ខណៈចាំបាច់អោយស្ត្រីមានលទ្ធភាពចូលរួមក្នុងសកម្មភាពសង្គមដូចបុរសដែរ។</p> <p>ស្ត្រីកម្មករ បុគ្គលិក ត្រូវបានឈប់សំរាកក្នុងពេលសំរាលកូនចំនួន ៩០ ថ្ងៃ ដោយបានទទួលបៀវត្ស។ ស្ត្រីមានកូននៅបៅដោះត្រូវបានទទួលការបន្ថយពេលធ្វើការប្រចាំថ្ងៃ និងបានទទួលអត្ថប្រយោជន៍នានាតាមការកំណត់របស់រដ្ឋ។</p> <p>រដ្ឋនឹងកំណត់បទបញ្ញត្តិជាក់ស្តែង ចំពោះស្ត្រីធ្វើការ ក្រៅផ្នែករដ្ឋ។</p>	<p>មាត្រា 27</p> <p>រដ្ឋគួរគោរពមតិយោបល់ រដ្ឋនិងសង្គម ត្រូវតែរៀបចំអោយមាន មន្ទីរ សម្ព័ន្ធ ទារកដ្ឋាន សួនកុមារ និងអនុវត្តនូវវិធានការសមស្របនានា ដើម្បីសំរាលបន្ទុកមេផ្ទះដល់ស្ត្រី និងភ័រងលក្ខណៈចាំបាច់អោយស្ត្រីមានលទ្ធភាពចូលរួមក្នុងសកម្មភាពសង្គមដូចបុរសដែរ។</p> <p>ស្ត្រីកម្មករ បុគ្គលិក ត្រូវបានឈប់សំរាកក្នុងពេលសំរាលកូនចំនួន ៩០ ថ្ងៃ ដោយបានទទួលបៀវត្ស។ ស្ត្រីមានកូននៅបៅដោះត្រូវបានទទួលការបន្ថយពេលធ្វើការប្រចាំថ្ងៃ និងបានទទួលអត្ថប្រយោជន៍នានាតាមការកំណត់របស់រដ្ឋ។</p> <p>រដ្ឋនឹងកំណត់បទបញ្ញត្តិជាក់ស្តែង ចំពោះស្ត្រីធ្វើការ ក្រៅផ្នែករដ្ឋ។</p>
6	<p>មាត្រា ៤៥</p> <p>ការរើសអើងគ្រប់ប្រភេទ ប្រឆាំងនឹងស្ត្រីភេទ ត្រូវបំបាត់ចោល។</p> <p>ការធ្វើអាជីវកម្មលើការងាររបស់ស្ត្រីត្រូវហាមឃាត់។</p> <p>បុរសនិងស្ត្រីមានសិទ្ធិស្មើគ្នាក្នុងគ្រប់វិស័យទាំងអស់ ជាពិសេសក្នុងអាពាហ៍ពិពាហ៍និង គ្រួសារ។</p> <p>អាពាហ៍ពិពាហ៍ ត្រូវធ្វើតាមលក្ខខណ្ឌ</p>	<p>មាត្រា 45</p> <p>ការរើសអើងគ្រប់ប្រភេទ ប្រឆាំងនឹងស្ត្រីភេទ ត្រូវបំបាត់ចោល។</p> <p>ការធ្វើអាជីវកម្មលើការងាររបស់ស្ត្រីត្រូវហាមឃាត់។</p> <p>បុរសនិងស្ត្រីមានសិទ្ធិស្មើគ្នាក្នុងគ្រប់វិស័យទាំងអស់ ជាពិសេសក្នុងអាពាហ៍ពិពាហ៍និង គ្រួសារ។</p> <p>អាពាហ៍ពិពាហ៍ ត្រូវធ្វើតាមលក្ខខណ្ឌ</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
	ដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ និងតាមគោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្ត ប្តីមួយ ប្រពន្ធមួយ។	ការងារត្រូវធ្វើតាមច្បាប់ដែលបានកំណត់ ដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ និងតាមគោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្ត ប្តីមួយ ប្រពន្ធមួយ។

ពលករ ធនធាន

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
3	<p>មាត្រា ១</p> <p>រដ្ឋកម្ពុជា ជា រដ្ឋមួយឯករាជ ឯកភាព សន្តិភាព អព្យាក្រឹត មិនចូលបក្ស សម្ព័ន្ធណា អធិបតេយ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុងបូរណភាពដែនដីរបស់ខ្លួន។</p> <p>រដ្ឋកម្ពុជា ជា រដ្ឋរបស់ប្រជាជន កម្មករ កសិករ និងពលករកម្ពុជាផ្សេងទៀតទាំងអស់។</p> <p>រដ្ឋកម្ពុជា មានឈ្មោះជាផ្លូវការថា ៖</p> <p>☐ កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ☐</p>	<p>មាត្រា 1</p> <p>រដ្ឋកម្ពុជា ជា រដ្ឋមួយឯករាជ ឯកភាព សន្តិភាព អព្យាក្រឹត មិនចូលបក្ស សម្ព័ន្ធណា អធិបតេយ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុងបូរណភាពដែនដីរបស់ខ្លួន។</p> <p>រដ្ឋកម្ពុជា ជា រដ្ឋរបស់ប្រជាជន កម្មករ កសិករ និងពលករកម្ពុជាផ្សេងទៀតទាំងអស់។</p> <p>រដ្ឋកម្ពុជា មានឈ្មោះជាផ្លូវការថា ៖</p> <p>☐ កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ☐</p>
	<p>មាត្រា ៥</p> <p>អំណាចធ្វើច្បាប់ ជាអំណាចរបស់សភាតំណាងប្រជាជន កម្មករ កសិករ និងពលករ កម្ពុជាផ្សេងទៀតទាំងអស់។</p> <p>សភានេះ មានឈ្មោះជាផ្លូវការថា ៖</p> <p>☐ សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា ☐</p> <p>សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា មានសមាជិកទាំងអស់ ២៥០ នាក់ តំណាងឲ្យប្រជាជន កម្មករ កសិករ និង ពលករ កម្ពុជាផ្សេងទៀតទាំងអស់ទៀត ហើយនិងតំណាងឲ្យកងទ័ពបដិវត្តកម្ពុជា។ គឺ ៖</p> <p>- តំណាងកសិករ</p> <p>950 នាក់</p>	<p>មាត្រា 5</p> <p>អំណាចធ្វើច្បាប់ ជាអំណាចរបស់សភាតំណាងប្រជាជន កម្មករ កសិករ និងពលករ កម្ពុជាផ្សេងទៀតទាំងអស់។</p> <p>សភានេះ មានឈ្មោះជាផ្លូវការថា ៖</p> <p>☐ សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា ☐</p> <p>សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា មានសមាជិកទាំងអស់ 250 នាក់ តំណាងឲ្យប្រជាជន កម្មករ កសិករ និង ពលករ កម្ពុជាផ្សេងទៀតទាំងអស់ទៀត ហើយនិងតំណាងឲ្យកងទ័ពបដិវត្តកម្ពុជា។ គឺ ៖</p> <p>- តំណាងកសិករ</p> <p>950 នាក់</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
	<p>- តំណាងកម្មករ និងពលករផ្សេងទៀត ៥០ នាក់</p> <p>- តំណាងកងទ័ពដីវត្ត ៥០ នាក់</p>	<p>150 គន</p> <p>- ប្រតិភូកម្មករ និងប្រតិភូពលករ ៥០ គន</p> <p>- ប្រតិភូកងទ័ពដីវត្ត ៥០ គន</p>
	<p>មាត្រា ១២</p> <p>ប្រជាជនកម្ពុជា គ្រប់រូប មានសិទ្ធិដីភាពពេញទី ខាងស្មារតី និងខាងវប្បធម៌ ដែលត្រូវបានកែប្រែឲ្យកាន់តែខ្ពស់ឡើងជានិច្ច។ ប្រជាជនកម្ពុជា គ្រប់រូបសុទ្ធតែត្រូវបានធានាអះអាងខាងដីភាពទាំងអស់។</p> <p>- កម្មករគ្រប់រូប ជាម្ចាស់រោងចក្រ។</p> <p>- កសិករគ្រប់រូប ជាម្ចាស់ស្រែចំការ។</p> <p>- ពលករផ្សេងទៀត មានសិទ្ធិមានការងារធ្វើទាំងអស់។ ភាពគ្មានការងារធ្វើមិនមានជាចំខាត ក្នុងកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។</p>	<p>មាត្រា 12</p> <p>ប្រជាជនកម្ពុជាមានសិទ្ធិក្នុងការរក្សាទុកដីភាពពេញទី និងខាងវប្បធម៌ ដែលត្រូវបានកែប្រែឲ្យកាន់តែខ្ពស់ឡើងជានិច្ច។ ប្រជាជនកម្ពុជា គ្រប់រូបសុទ្ធតែត្រូវបានធានាអះអាងខាងដីភាពទាំងអស់។</p> <p>- កម្មករគ្រប់រូប ជាម្ចាស់រោងចក្រ។</p> <p>- កសិករគ្រប់រូប ជាម្ចាស់ស្រែចំការ។</p> <p>- ពលករផ្សេងទៀត មានសិទ្ធិមានការងារធ្វើទាំងអស់។ ភាពគ្មានការងារធ្វើមិនមានជាចំខាត ក្នុងកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។</p>
4	<p>មាត្រា ១៦</p> <p>ក្រៅពីដីសំរាប់សង់ផ្ទះនៅ និងធ្វើជាសួនច្បារ សួនបន្លែដែលមានកំណត់ក្នុងច្បាប់ និងក្រៅពីចំណែកដីដែលក្រុមសាមគ្គីបង្កើនផលប្រគល់អោយ ដើម្បីបំពេញផលិតកម្មរបស់ក្រុម ពលករកសិករមួយរូបៗ អាចបានរដ្ឋអោយខ្ចីដីជាបន្ថែម ដើម្បីដាំដំណាំដូរ តាមលទ្ធភាពពលករ ហើយមានសិទ្ធិទទួលបានផលនៃការងារនេះ។</p>	<p>មាត្រា 16</p> <p>លើសពីដីសំរាប់សង់ផ្ទះនៅ និងធ្វើជាសួនច្បារ សួនបន្លែដែលមានកំណត់ក្នុងច្បាប់ និងក្រៅពីចំណែកដីដែលក្រុមសាមគ្គីបង្កើនផលប្រគល់អោយ ដើម្បីបំពេញផលិតកម្មរបស់ក្រុម ពលករកសិករមួយរូបៗ អាចបានរដ្ឋអោយខ្ចីដីជាបន្ថែម ដើម្បីដាំដំណាំដូរ តាមលទ្ធភាពពលករ ហើយមានសិទ្ធិទទួលបានផលនៃការងារនេះ។</p>

មនុស្សចាស់ជរា គ្រោះថ្នាក់

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	ការកែប្រែ
4	<p>មាត្រា ២៩ រដ្ឋចាត់ចែងអោយមានរបបធានារ៉ាប់រងសង្គម ដល់កម្មករ បុគ្គលិក កម្មករ ដែលអស់លទ្ធភាពបំពេញពលកម្មបណ្តាលមកពីមានជម្ងឺជរា ឬ ពិការដោយគ្រោះថ្នាក់ក្នុងការងារ។</p> <p>រដ្ឋនិងសង្គម ជួយទំនុកចំណូលដល់មនុស្សចាស់ជរា ជនពិការ ស្ត្រីមេម៉ាយ និង ក្មេងកំព្រាគ្មានទីពឹង។</p>	<p>មាត្រា 29</p> <p>រដ្ឋចាត់ចែងអោយមានរបបធានារ៉ាប់រងសង្គម ដល់កម្មករ បុគ្គលិក កម្មករ ដែលអស់លទ្ធភាពបំពេញពលកម្មបណ្តាលមកពីមានជម្ងឺជរា ឬ ពិការដោយគ្រោះថ្នាក់ក្នុងការងារ។</p> <p>រដ្ឋនិងសង្គម ជួយទំនុកចំណូលដល់មនុស្សចាស់ជរា ជនពិការ ស្ត្រីមេម៉ាយ និង ក្មេងកំព្រាគ្មានទីពឹង។</p>
5	<p>មាត្រា ២៩ រដ្ឋចាត់ចែងអោយមានរបបធានារ៉ាប់រងសង្គម ដល់កម្មករ និងនិយោជិតដែលអស់លទ្ធភាពបំពេញពលកម្ម បណ្តាលមកពីមានជម្ងឺ ជរា ឬ ពិការដោយគ្រោះថ្នាក់ក្នុងការងារ។</p> <p>រដ្ឋ និង សង្គម ជួយទំនុកចំណូលដល់មនុស្សចាស់ជរា ជនពិការ ស្ត្រីមេម៉ាយ និងក្មេងកំព្រាគ្មានទីពឹង។</p>	<p>មាត្រា 29</p> <p>រដ្ឋចាត់ចែងអោយមានរបបធានារ៉ាប់រងសង្គម ដល់កម្មករ និងនិយោជិតដែលអស់លទ្ធភាពបំពេញពលកម្ម បណ្តាលមកពីមានជម្ងឺ ជរា ឬ ពិការដោយគ្រោះថ្នាក់ក្នុងការងារ។</p> <p>រដ្ឋនិងសង្គម ជួយទំនុកចំណូលដល់មនុស្សចាស់ជរា ជនពិការ ស្ត្រីមេម៉ាយ និងក្មេងកំព្រាគ្មានទីពឹង។</p>

យុទ្ធជន យុវជន

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	ការកែប្រែ
3	<p>មាត្រា ១៩ កងទ័ពជំរឿនកម្ពុជា ទាំងបីប្រភេទស្រួច តំបន់ ឈ្នួប ជាកងទ័ពរបស់ ប្រជាជន ដែលយុទ្ធជន យុទ្ធនារី កម្មករ បុគ្គលិក កម្មករ ចោររបស់ប្រជាជន កម្មករ កសិករ ពលករ កម្ពុជាផ្សេងទៀត ការពាររដ្ឋសម្រាប់ របស់ប្រជាជនកម្ពុជា ការពារកម្ពុជា ឯករាជ ឯក</p>	<p>មាត្រា 19</p> <p>កងទ័ពជំរឿនកម្ពុជា ទាំងបីប្រភេទ គឺ តំបន់ ឈ្នួប ជាកងទ័ពរបស់ ប្រជាជន ដែលយុទ្ធជន យុទ្ធនារី កម្មករ បុគ្គលិក កម្មករ ចោររបស់ប្រជាជន កម្មករ កសិករ ពលករ កម្ពុជាផ្សេងទៀត ការពាររដ្ឋសម្រាប់ របស់ប្រជាជនកម្ពុជា ការពារកម្ពុជា ឯករាជ ឯក</p>

ទំព័រ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
	<p>ភាព សន្តិភាព អព្យាក្រឹត មិនចូលបញ្ចូល សម្ព័ន្ធនា អធិបតេយ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុង បូរណភាពដែនដី ហើយទន្ទឹមនឹងនេះ រួម ចំណែកកសាងប្រទេសឲ្យចម្រើនរុងរឿង លើកស្ទួយជីវភាពប្រជាជន ឲ្យបានរីកចម្រើន និងសំបូរសប្បាយជាលំដាប់។</p>	<p>ប្រជាជនកម្ពុជា ប្រកបដោយប្រជាធិបតេយ្យ សេរីភាព សន្តិភាព ជោគជ័យ មិនផ្អាកផ្អើល ទិសដៅ ប្រជាធិបតេយ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុង បូរណភាពដែនដី ហើយទន្ទឹមនឹងនេះ រួម ចំណែកកសាងប្រទេសឲ្យចម្រើនរុងរឿង លើកស្ទួយជីវភាពប្រជាជន ឲ្យបានរីកចម្រើន និងសំបូរសប្បាយជាលំដាប់។</p>
4	<p>មាត្រា ២៨ រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា ជាពិសេស ដល់អ្នកដែលធ្វើសកម្មភាពបដិវត្តយុទ្ធសាស្ត្រ ហើយដែលបានរួមភាគទានច្រើនអោយបដិ វត្តន៍ដល់យុទ្ធជនពិការ ដល់គ្រួសារយុទ្ធជន ដែលបានទទួលមរណៈដើម្បីបដិវត្តន៍ និង ដល់គ្រួសារដែលមានសគុណធំៗចំពោះ បដិវត្តន៍។</p>	<p>មាត្រា 28 រដ្ឋគ្រប់គ្រងជាពិសេសចំពោះអ្នកធ្វើសកម្មភាព បដិវត្តន៍ជាច្រើន ហើយដែលបានរួមភាគទានច្រើន អោយបដិវត្តន៍ដល់យុទ្ធជនពិការ ដល់គ្រួសារយុទ្ធជន ដែលបានទទួលមរណៈដើម្បីបដិវត្តន៍ និង ដល់គ្រួសារ ដែលមានសគុណធំៗចំពោះបដិវត្តន៍។</p>
5	<p>មាត្រា ២៨ រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា ជាពិសេស ដល់អ្នកដែលធ្វើសកម្មភាពបដិវត្តយុទ្ធសាស្ត្រ ហើយដែលបានរួមភាគទានច្រើនអោយបដិវត្តន៍ ដល់ យុទ្ធជនពិការ ដល់ គ្រួសារយុទ្ធជន ដែលបានទទួលមរណៈ ដើម្បីបដិវត្តន៍ និង ដល់គ្រួសារដែលមានសគុណធំៗចំពោះ បដិវត្តន៍។</p>	<p>មាត្រា 28 រដ្ឋគ្រប់គ្រងជាពិសេសចំពោះអ្នកធ្វើសកម្មភាព បដិវត្តន៍ជាច្រើន ហើយដែលបានរួមភាគទានច្រើន អោយបដិវត្តន៍ដល់យុទ្ធជនពិការ ដល់គ្រួសារយុទ្ធជន ដែលបានទទួលមរណៈដើម្បីបដិវត្តន៍ និង ដល់គ្រួសារ ដែលមានសគុណធំៗចំពោះបដិវត្តន៍។</p>
6	<p>មាត្រា ៧៤ រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា ជាពិសេស ដល់អ្នកដែលធ្វើសកម្មភាពបដិវត្តយុទ្ធសាស្ត្រ ហើយដែលបានរួមភាគទានច្រើនអោយបដិវត្តន៍ ដល់ យុទ្ធជនពិការ ដល់ គ្រួសារយុទ្ធជន ដែលបានទទួលមរណៈ ដើម្បីបដិវត្តន៍ និង ដល់គ្រួសារដែលមានសគុណធំៗចំពោះ បដិវត្តន៍។</p>	<p>មាត្រា 74 រដ្ឋគ្រប់គ្រងជាពិសេសចំពោះអ្នកធ្វើសកម្មភាព បដិវត្តន៍ជាច្រើន ហើយដែលបានរួមភាគទានច្រើន អោយបដិវត្តន៍ដល់យុទ្ធជនពិការ ដល់គ្រួសារយុទ្ធជន ដែលបានទទួលមរណៈដើម្បីបដិវត្តន៍ និង ដល់គ្រួសារ ដែលមានសគុណធំៗចំពោះបដិវត្តន៍។</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
	<p>មាត្រា ២៧</p> <p>រដ្ឋយកចិត្តទុកដាក់ ចំពោះមាតានិងកុមារ។ រដ្ឋនិងសង្គមរៀបចំអោយមាន មន្ទីរសម្ភព ទារកដ្ឋាន សួនកុមារ និងអនុវត្តនូវវិធានការសមស្របនានា ដើម្បីសម្រាលបន្ទុកមេផ្ទះដល់ស្ត្រី និងរ៉ាប់រងលក្ខណៈចាំបាច់អោយស្ត្រីមានលទ្ធភាពចូលរួមក្នុងសកម្មភាពសង្គមដូចបុរសដែរ។</p> <p>ស្ត្រីកម្មករ បុគ្គលិក ត្រូវបានឈប់សំរាកក្នុងពេលសម្រាលកូនចំនួន ៩០ ថ្ងៃ ដោយបានទទួលបៀវត្ស។ ស្ត្រីមានកូននៅបោះដោះ ត្រូវបានទទួលការបន្ថយពេលធ្វើការប្រចាំថ្ងៃ និងបានទទួលអត្ថប្រយោជន៍នានាតាមការកំណត់របស់រដ្ឋ។</p> <p>រដ្ឋនឹងកំណត់បទបញ្ញត្តិជាក់ស្តែងចំពោះស្ត្រីធ្វើការ ក្រៅផ្ទះ។</p>	<p>មាត្រា 27</p> <p>រដ្ឋគួរគោរពម៉ែនិងកូន រដ្ឋនិងសង្គមត្រូវតែរៀបចំអោយមាន មន្ទីរសម្ភព ទារកដ្ឋាន សួនកុមារ និងអនុវត្តនូវវិធានការសមស្របនានា ដើម្បីសម្រាលបន្ទុកមេផ្ទះដល់ស្ត្រី និងរ៉ាប់រងលក្ខណៈចាំបាច់អោយស្ត្រីមានលទ្ធភាពចូលរួមក្នុងសកម្មភាពសង្គមដូចបុរសដែរ។</p> <p>ស្ត្រីកម្មករ បុគ្គលិក ត្រូវបានឈប់សំរាកក្នុងពេលសម្រាលកូនចំនួន ៩០ ថ្ងៃ ដោយបានទទួលបៀវត្ស។ ស្ត្រីមានកូននៅបោះដោះ ត្រូវបានទទួលការបន្ថយពេលធ្វើការប្រចាំថ្ងៃ និងបានទទួលអត្ថប្រយោជន៍នានាតាមការកំណត់របស់រដ្ឋ។</p> <p>រដ្ឋនឹងកំណត់បទបញ្ញត្តិជាក់ស្តែងចំពោះស្ត្រីធ្វើការ ក្រៅផ្ទះ។</p>
5	<p>មាត្រា ២៧</p> <p>រដ្ឋយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះកុមារ និងមាតា។ រដ្ឋនិងសង្គមរៀបចំអោយមាន មន្ទីរសម្ភព ទារកដ្ឋាន សួនកុមារ និងអនុវត្តនូវវិធានការសមស្របនានា ដើម្បីសម្រាលបន្ទុកមេផ្ទះដល់ស្ត្រី និងរ៉ាប់រងលក្ខណៈចាំបាច់ អោយស្ត្រីមានលទ្ធភាពចូលរួម ក្នុងសកម្មភាពសង្គមដូចបុរសដែរ។</p> <p>ស្ត្រីជាកម្មករ ជានិយោជិត ត្រូវបានឈប់សម្រាកក្នុងពេលសម្រាលកូនចំនួន ៩០ ថ្ងៃ ដោយបានទទួលបៀវត្ស។ ស្ត្រីមានកូននៅបោះដោះ ត្រូវបានទទួលការបន្ថយពេលធ្វើការប្រចាំថ្ងៃ និងបានទទួលអត្ថប្រយោជន៍នានា តាមការ</p>	<p>មាត្រា 27</p> <p>រដ្ឋគួរគោរពម៉ែនិងកូន រដ្ឋនិងសង្គមត្រូវតែរៀបចំអោយមាន មន្ទីរសម្ភព ទារកដ្ឋាន សួនកុមារ និងអនុវត្តនូវវិធានការសមស្របនានា ដើម្បីសម្រាលបន្ទុកមេផ្ទះដល់ស្ត្រី និងរ៉ាប់រងលក្ខណៈចាំបាច់អោយស្ត្រីមានលទ្ធភាពចូលរួមក្នុងសកម្មភាពសង្គមដូចបុរសដែរ។</p> <p>ស្ត្រីកម្មករ បុគ្គលិក ត្រូវបានឈប់សំរាកក្នុងពេលសម្រាលកូនចំនួន ៩០ ថ្ងៃ ដោយបានទទួលបៀវត្ស។ ស្ត្រីមានកូននៅបោះដោះ ត្រូវបានទទួលការបន្ថយពេលធ្វើការប្រចាំថ្ងៃ និងបានទទួលអត្ថប្រយោជន៍នានា តាមការកំណត់របស់រដ្ឋ។</p> <p>រដ្ឋនឹងកំណត់បទបញ្ញត្តិជាក់ស្តែងចំពោះស្ត្រីធ្វើការ ក្រៅផ្ទះ។</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
	<p>កំណត់របស់រដ្ឋ។ រដ្ឋនឹងកំណត់បទបញ្ញត្តិជាក់ស្តែង ចំពោះស្ត្រីជាកម្មករ ជានិយោជិតក្រៅផ្ទៃក្រុង។</p>	<p>នេះត្រូវបានកែសម្រួលការងាររាយការណ៍ ត្រូវបានសិទ្ធិប្រើប្រាស់ផ្សេងៗ តាម កំណត់របស់រដ្ឋ រដ្ឋនឹងកំណត់បទបញ្ញត្តិជាក់ស្តែង ចំពោះស្ត្រីជាកម្មករ ជានិយោជិតក្រៅផ្ទៃក្រុង។</p>
	<p>មាត្រា ៣៣ ពលរដ្ឋមានសិទ្ធិជ្រើសរើសមុខរបរ សមស្របតាមសមត្ថភាពរបស់ខ្លួននិងតាមសេ ចក្តីត្រូវការរបស់សង្គម។ ពលរដ្ឋ មានសិទ្ធិទទួលបានប្រាក់បំណាច់ សមស្របតាមបរិមាណ និងគុណភាពនៃ ការងារដែលខ្លួនបានបំពេញ។ បុរសនិងស្ត្រី មានសិទ្ធិទទួលបានប្រាក់បំណាច់ដូចគ្នាចំពោះ ការងារស្មើគ្នា។ ពលរដ្ឋ រាល់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការ រ៉ាប់រង និងអត្ថប្រយោជន៍ខាងសង្គមកិច្ច ដែល មានចែងក្នុងច្បាប់។</p>	<p>មាត្រា 33 ពលរដ្ឋមានសិទ្ធិជ្រើសរើសមុខរបរ សមស្របតាមសមត្ថភាពរបស់ខ្លួននិងតាមសេ ចក្តីត្រូវការរបស់សង្គម។ ពលរដ្ឋ មានសិទ្ធិទទួលបានប្រាក់បំណាច់ សមស្របតាមបរិមាណ និងគុណភាពនៃ ការងារដែលខ្លួនបានបំពេញ។ បុរសនិងស្ត្រី មានសិទ្ធិទទួលបានប្រាក់បំណាច់ដូចគ្នាចំពោះ ការងារស្មើគ្នា។ ពលរដ្ឋ រាល់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការ រ៉ាប់រង និងអត្ថប្រយោជន៍ខាងសង្គមកិច្ច ដែល មានចែងក្នុងច្បាប់។</p>
6	<p>មាត្រា ៤៥ ការរើសអើងគ្រប់ប្រភេទ ប្រឆាំងនឹង ស្ត្រីភេទ ត្រូវបំបាត់ចោល។ ការធ្វើអាជីវកម្មលើការងាររបស់ស្ត្រី ត្រូវហាមឃាត់។ បុរសនិងស្ត្រីមានសិទ្ធិស្មើគ្នាក្នុងគ្រប់វិ ស័យទាំងអស់ ជាពិសេសក្នុងអាពាហ៍ពិពាហ៍ និង គ្រួសារ។ អាពាហ៍ពិពាហ៍ ត្រូវធ្វើតាមលក្ខខណ្ឌ ដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ និងតាមគោលការណ៍ ស្មើគ្នា ប្តីមួយ ប្រពន្ធមួយ។</p>	<p>មាត្រា 45 ការរើសអើងគ្រប់ប្រភេទ ប្រឆាំងនឹង ស្ត្រីភេទ ត្រូវបំបាត់ចោល។ ការធ្វើអាជីវកម្មលើការងាររបស់ស្ត្រី ត្រូវហាមឃាត់។ បុរសនិងស្ត្រីមានសិទ្ធិស្មើគ្នាក្នុងគ្រប់វិ ស័យទាំងអស់ ជាពិសេសក្នុងអាពាហ៍ពិពាហ៍ និង គ្រួសារ។ អាពាហ៍ពិពាហ៍ ត្រូវធ្វើតាមលក្ខខណ្ឌ ដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ និងតាមគោលការណ៍ ស្មើគ្នា ប្តីមួយ ប្រពន្ធមួយ។</p>

ស្ត្រីមេម៉ាយ អង្វឹងម៉ាយ

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
4	<p>មាត្រា ២៩</p> <p>រដ្ឋចាត់ចែងអោយមានរបបធានារ៉ាប់រងសង្គម ដល់កម្មករ បុគ្គលិក កម្មករ ដែលអស់លទ្ធភាពបំពេញពលកម្មបណ្តាលមកពីមានជម្ងឺជរាមាត ឬ ពិការដោយគ្រោះថ្នាក់ក្នុងការងារ។</p> <p>រដ្ឋនិងសង្គម ជួយទំនុកចំរើនដល់មនុស្សចាស់ជរា ជនពិការ ស្ត្រីមេម៉ាយ និង ក្មេងកំព្រាគ្មានទីពឹង។</p>	<p>មាត្រា 29</p> <p>រដ្ឋចាត់ចែងអោយមានរបបធានារ៉ាប់រងសង្គម ដល់កម្មករ បុគ្គលិក កម្មករ ដែលអស់លទ្ធភាពបំពេញពលកម្មបណ្តាលមកពីមានជម្ងឺជរាមាត ឬ ពិការដោយគ្រោះថ្នាក់ក្នុងការងារ។</p> <p>រដ្ឋនិងសង្គម ជួយទំនុកចំរើនដល់មនុស្សចាស់ជរា ជនពិការ ស្ត្រីមេម៉ាយ និង ក្មេងកំព្រាគ្មានទីពឹង។</p>
5	<p>មាត្រា ២៩</p> <p>រដ្ឋចាត់ចែងអោយមានរបបធានារ៉ាប់រងសង្គម ដល់កម្មករ និងនិយោជិតដែលអស់លទ្ធភាពបំពេញពលកម្ម បណ្តាលមកពីមានជម្ងឺ ជរាមាត ឬ ពិការដោយគ្រោះថ្នាក់ក្នុងការងារ។</p> <p>រដ្ឋ និង សង្គម ជួយទំនុកចំរើនដល់មនុស្សចាស់ជរា ជនពិការ ស្ត្រីមេម៉ាយ និងក្មេងកំព្រាគ្មានទីពឹង។</p>	<p>មាត្រា 29</p> <p>រដ្ឋចាត់ចែងអោយមានរបបធានារ៉ាប់រងសង្គម ដល់កម្មករ បុគ្គលិក កម្មករ ដែលអស់លទ្ធភាពបំពេញពលកម្មបណ្តាលមកពីមានជម្ងឺជរាមាត ឬ ពិការដោយគ្រោះថ្នាក់ក្នុងការងារ។</p> <p>រដ្ឋនិងសង្គម ជួយទំនុកចំរើនដល់មនុស្សចាស់ជរា ជនពិការ ស្ត្រីមេម៉ាយ និង ក្មេងកំព្រាគ្មានទីពឹង។</p>

អ្នករដ្ឋការ ទៅរដ្ឋ

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
2	<p>មាត្រា ៣៦</p> <p>ប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋតែងតាំង ក្នុងមុខតំណែងស៊ីវិល និងហាន។</p> <p>អ្នករដ្ឋការ ដែលត្រូវតែ ដោយមានការយល់ព្រមពីគណៈរដ្ឋមន្ត្រីគឺ៖</p>	<p>មាត្រា 36</p> <p>ប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋតែងតាំង ក្នុងមុខតំណែងស៊ីវិល និងហាន។</p> <p>អ្នករដ្ឋការ ដែលត្រូវតែ ដោយមានការយល់ព្រមពីគណៈរដ្ឋមន្ត្រីគឺ៖</p> <p>- អគ្គនាយករដ្ឋមន្ត្រី និង មន្ត្រីស្របចំ</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
	<p>- ឯកអគ្គរដ្ឋទូត និង ប្រេសិតវិសាមញ្ញ។</p> <p>- សមាជិកនៃក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋ។</p> <p>- អភិបាលខេត្ត។³</p> <p>- ឧត្តមសេនាធិ។⁴</p> <p>- សាកលវិទ្យាធិការ។</p> <p>- នាយករដ្ឋការកណ្តាល។</p> <p>- ហើយនិងសមាជិកនៃក្រុមប្រឹក្សាសេនាសុភាព</p> <p>មុខតំណែងដទៃទៀត ដែលត្រូវតែងតាំងដោយមានការយល់ព្រមពីគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ព្រមទាំងលក្ខខណ្ឌដែលប្រធានាធិបតីនៃសភាពណរដ្ឋមានអំណាចតែងតាំងក្នុងនាមរបស់លោកត្រូវមានរៀបរាប់ក្នុងច្បាប់រៀបចំអង្គការមួយ។</p>	<p>- សមាជិកសភាប្រឹក្សារដ្ឋ</p> <p>- រដ្ឋមន្ត្រី</p> <p>- ឧត្តមសេនាធិ</p> <p>- អភិបាលខេត្ត</p> <p>- ប្រធានការណ៍កណ្តាល</p> <p>- និងសមាជិកសភាប្រឹក្សាសេនាសុភាព</p> <p>តំណែងដទៃទៀត ដែលត្រូវតែងតាំងដោយមានការយល់ព្រមពីគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ព្រមទាំងលក្ខខណ្ឌដែលប្រធានាធិបតីនៃសភាពណរដ្ឋមានអំណាចតែងតាំងក្នុងនាមរបស់លោកត្រូវមានរៀបរាប់ក្នុងច្បាប់រៀបចំអង្គការមួយ។</p>
5	<p>មាត្រា ៥៨ (ស្ទួន)</p> <p>សមាជិករដ្ឋសភាត្រូវទទួលបានប្រាក់បំណាច់មានកំណត់ ដោយប្រៀបស្មើទៅនឹងប្រាក់បៀវត្ស នៃអ្នករដ្ឋការថ្នាក់ណាមួយនៃក្រុមប្រឹក្សាសេនាសុភាព។</p>	<p>មាត្រា 58 (ថ្មី)</p> <p>សមាជិករដ្ឋសភាត្រូវទទួលបានប្រាក់បំណាច់មានកំណត់ ដោយប្រៀបស្មើទៅនឹងប្រាក់បៀវត្ស នៃអ្នករដ្ឋការថ្នាក់ណាមួយនៃក្រុមប្រឹក្សាសេនាសុភាព។</p>

³ បច្ចុប្បន្ន មន្ត្រីរដ្ឋបាល ឯកអគ្គរដ្ឋទូត និង ប្រេសិតវិសាមញ្ញ គឺជាមន្ត្រីរដ្ឋបាលក្រៅប្រទេស (ចៅហ្វាយខេត្ត)

⁴ ឧត្តមសេនាធិ មេទាហានជាន់ខ្ពស់ ចាប់តាំងពីថ្នាក់ឧត្តមសេនាធិយ័ត្រីទៅដល់សេនាប្រមុខ ។

អ្នករាជការ ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
1	<p>មាត្រា ៤៩</p> <p>អ្នកដែលមានសិទ្ធិឈរឈ្មោះ ឲ្យគេជ្រើសតាំងខ្លួនជាអ្នកតំណាងរាស្ត្របាននោះ គឺបុរសដែលមានសិទ្ធិជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រទាំងឡាយ មានអាយុយ៉ាងតិចម្ភៃប្រាំឆ្នាំ។ ច្បាប់ស្តីអំពីការជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រមានកំណត់អំពីបុរសដែលគ្មានសិទ្ធិឈរឈ្មោះ ឲ្យគេជ្រើសតាំងខ្លួនជាអ្នកតំណាងរាស្ត្រ។</p> <p>ជនមួយនាក់នឹងធ្វើជាអ្នករាជការកាន់កាប់តំណែងផងហើយ ធ្វើអ្នកតំណាងរាស្ត្រផងពុំបាន។</p>	<p>មាត្រា 49</p> <p>អ្នកដែលមានសិទ្ធិឈរឈ្មោះ ឲ្យគេជ្រើសតាំងខ្លួនជាអ្នកតំណាងរាស្ត្របាននោះ គឺបុរសដែលមានសិទ្ធិជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រទាំងឡាយ មានអាយុយ៉ាងតិចម្ភៃប្រាំឆ្នាំ។ ច្បាប់ស្តីអំពីការជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រមានកំណត់អំពីបុរសដែលគ្មានសិទ្ធិឈរឈ្មោះ ឲ្យគេជ្រើសតាំងខ្លួនជាអ្នកតំណាងរាស្ត្រ។</p> <p>ជនមួយនាក់នឹងធ្វើជាអ្នករាជការកាន់កាប់តំណែងផងហើយ ធ្វើអ្នកតំណាងរាស្ត្រផងពុំបាន។</p>
	<p>មាត្រា ៥២</p> <p>នៅពេលដំបូងនៃនីតិកាលនីមួយៗ មុននឹងចូលកាន់តំណែងសមាជិកនៃរដ្ឋសភា ដែលបានទទួលតាំងជាអ្នកតំណាងរាស្ត្រពេញទីហើយ តាំងសច្ចាប្រណិធានក្នុងទីប្រជុំចំពោះព្រះភ័ក្ត្រព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ជាសេចក្តីដូចតទៅនេះ៖</p> <p>“ខ្ញុំសូមតាំងសច្ចាថាមានចិត្តស្មោះត្រង់ចំពោះព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ហើយនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ហើយថានឹងខំប្រឹងធ្វើការដោយពេញកំឡាំងដើម្បីជាផលប្រយោជន៍ដល់ប្រទេសជាតិ”។</p> <p>អ្នកតំណាងរាស្ត្រណា ដែលគេជ្រើសតាំងក្នុងរយៈពេលនីតិកាល ហើយដែលរដ្ឋសភាបានតាំងជាអ្នកតំណាងរាស្ត្រពេញទីហើយ ត្រូវតាំងសច្ចាប្រណិធានចំពោះព្រះភ័ក្ត្រព្រះមហាក្សត្រិយ៍ក្នុងឱកាសព្រះរាជពិធីចំរើនព្រះជន្មវស្សា (តាំងតុ) ដែលតបន្ទាប់ពីពេលនោះ មួយអង្សនឹងអ្នក</p>	<p>មាត្រា 52</p> <p>នៅពេលដំបូងនៃនីតិកាលនីមួយៗ មុននឹងចូលកាន់តំណែងសមាជិកនៃរដ្ឋសភា ដែលបានទទួលតាំងជាអ្នកតំណាងរាស្ត្រពេញទីហើយ តាំងសច្ចាប្រណិធានក្នុងទីប្រជុំចំពោះព្រះភ័ក្ត្រព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ជាសេចក្តីដូចតទៅនេះ៖</p> <p>“ខ្ញុំសូមតាំងសច្ចាថាមានចិត្តស្មោះត្រង់ចំពោះព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ហើយនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ហើយថានឹងខំប្រឹងធ្វើការដោយពេញកំឡាំងដើម្បីជាផលប្រយោជន៍ដល់ប្រទេសជាតិ”។</p> <p>អ្នកតំណាងរាស្ត្រណា ដែលគេជ្រើសតាំងក្នុងរយៈពេលនីតិកាល ហើយដែលរដ្ឋសភាបានតាំងជាអ្នកតំណាងរាស្ត្រពេញទីហើយ ត្រូវតាំងសច្ចាប្រណិធានចំពោះព្រះភ័ក្ត្រព្រះមហាក្សត្រិយ៍ក្នុងឱកាសព្រះរាជពិធីចំរើនព្រះជន្មវស្សា (តាំងតុ) ដែលតបន្ទាប់ពីពេលនោះ មួយអង្សនឹងអ្នក</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
	រាជការទាំងឡាយ។	
	<p>មាត្រា ៥៧</p> <p>អ្នកតំណាងរាស្ត្រ ត្រូវទទួលប្រាក់ បំណាច់ដោយប្រៀបស្មើទៅនឹងប្រាក់ បៀវត្សនៃអ្នករាជការ ថ្នាក់ណាមួយ។</p>	<p>មាត្រា 57</p> <p>ผู้แทนราษฎรต้องได้รับเงินบำเหน็จ โดยเทียบเท่ากับเบี้ยหวัดของข้าราชการชั้นใด ชั้นหนึ่ง</p>

ฝรั่งเศสและรัฐภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส
ប្រទេសបារាំង ប្រទេសកម្ពុជា

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
1	<p>មាត្រា ៤៦</p> <p>ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់ចុះព្រះរាជ ហត្ថលេខាក្នុងសន្ធិសញ្ញាទាំងឡាយដែល ធ្វើនឹងប្រទេសបារាំងហើយនឹងសមាគមរដ្ឋ ដទៃទៀតក្នុងសហភាពបារាំង ហើយទ្រង់ព្រះ រាជទានសច្ចាប័នដល់សន្ធិសញ្ញាទាំងនោះ ដោយអាស្រ័យអនុម័តិរបស់រដ្ឋសភា។</p> <p>ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់តែងតាំង ឥស្សរជនឲ្យកាន់តំណែងឬទទួលបម្រើខាង ផ្លូវទូតទៅប្រទេសក្រៅ។</p>	<p>មាត្រា 46</p> <p>พระมหากษัตริย์ทรงลงพระ ราชหัตถเลขาในสนธิสัญญาทั้งหลายที่ทำกับ ประเทศฝรั่งเศสและสมมาตรรัฐอื่นในสหภาพ ฝรั่งเศส แล้วทรงพระราชทานสัตยาบันแก่ สนธิสัญญาเหล่านั้นโดยอาศัยการอนุมัติของ รัฐสภา</p> <p>พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งผู้อาวุโสให้ ดำรงตำแหน่งหรือทำหน้าที่ทางการทูตไปยัง ต่างประเทศ</p>
	<p>សន្ធិសញ្ញា - (សំ.ម "សន្ធិ" ការត ការភ្ជាប់ + ម. "សញ្ញា") លិខិតសញ្ញាដែលប្រទេស មួយធ្វើនឹងប្រទេសមួយទៀត ដើម្បីឲ្យមាន ការទាក់ទងភ្ជាប់គ្នាទៅវិញទៅមក។ សន្ធិ សញ្ញា(Traite) ជាលិខិតសញ្ញាដែលមាន សារៈសំខាន់ជាងលិខិតសញ្ញាដទៃទៀត។ ប្រទេសខ្មែរបានធ្វើសន្ធិសញ្ញាមួយនឹង ប្រទេសបារាំងនៅ គ.ស ១៨៦៣។ លិខិតសញ្ញាដែលមានសារៈ</p>	<p>สนธิสัญญา - (สัน. "สนธิ" เชื่อมกับ + "สัญญา") หนังสือสัญญาที่ประเทศหนึ่งทำกับ อีกประเทศหนึ่ง เพื่อให้มีการติดต่อไปมา สนธิสัญญา (Traite) เป็นหนังสือสัญญาที่มี สาระสำคัญกว่าหนังสือสัญญาอื่น ประเทศ เขมรได้ทำสนธิสัญญาร่วมกับประเทศฝรั่งเศส ใน ค.ศ. 1863 หนังสือสัญญาที่มีสาระสำคัญน้อยลง</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
	<p>សំខាន់តិចបន្ទាប់មកហៅថា អនុសញ្ញា (Convention)¹ ប្រទេសយើងបានធ្វើអនុសញ្ញាមួយនឹងប្រទេសបារាំងនៅ គ.ស ១៨៨៤។</p> <p>លិខិតសញ្ញាដែលមានសារៈសំខាន់តិចមកទៀត ហៅថា កិច្ចព្រមព្រៀង (Accord)¹</p> <p>តាំងពីផុតមហាសង្គ្រាមលើកក្រោយនេះមកប្រទេសយើងបានធ្វើកិច្ចព្រមព្រៀងនឹងប្រទេសបារាំងទាំងអស់ ៩ កិច្ច។</p>	<p>នេះហៅថា អនុសញ្ញា (Convention) ប្រទេសយើងបានធ្វើអនុសញ្ញាមួយនឹងប្រទេសបារាំងនៅ គ.ស ១៨៨៤។</p> <p>លិខិតសញ្ញាដែលមានសារៈសំខាន់តិចមកទៀត ហៅថា កិច្ចព្រមព្រៀង (Accord)¹</p> <p>តាំងពីផុតមហាសង្គ្រាមលើកក្រោយនេះមកប្រទេសយើងបានធ្វើកិច្ចព្រមព្រៀងនឹងប្រទេសបារាំងទាំងអស់ ៩ កិច្ច។</p>

សហភាពបារាំង សហភាពអឺរ៉ុប

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
1	<p>មាត្រា ២</p> <p>ភាសាដែលប្រើជាផ្លូវការគឺ ភាសាខ្មែរ។</p> <p>ភាសាបារាំង ជាភាសាផ្លូវការសម្រាប់ប្រើក្នុងការដែលទាក់ទងនឹងសហភាពបារាំង ហើយយកមកប្រើក្នុងការក្រៅពីនោះផងក៏ដែរ ទំរាំភាសាខ្មែរមានពាក្យបរិបូណ៌គ្រប់គ្រាន់នឹងប្រើសម្រាប់ប្រជាជាតិសម័យថ្មី។</p>	<p>មាត្រា 2</p> <p>ភាសាដែលប្រើជាផ្លូវការគឺ ភាសាខ្មែរ។</p> <p>ភាសាបារាំង ជាភាសាផ្លូវការសម្រាប់ប្រើក្នុងការដែលទាក់ទងនឹងសហភាពបារាំង ហើយយកមកប្រើក្នុងការក្រៅពីនោះផងក៏ដែរ ទំរាំភាសាខ្មែរមានពាក្យបរិបូណ៌គ្រប់គ្រាន់នឹងប្រើសម្រាប់ប្រជាជាតិសម័យថ្មី។</p>
	<p>មាត្រា ៤៦</p> <p>ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់ចុះព្រះរាជហត្ថលេខាក្នុងសន្ធិសញ្ញាទាំងឡាយដែលធ្វើនឹងប្រទេសបារាំងហើយនឹងសមាគមរដ្ឋទៀតក្នុងសហភាពបារាំង ហើយទ្រង់ព្រះរាជទានសច្ចាប័នដល់សន្ធិសញ្ញាទាំងនោះដោយអាស្រ័យអនុម័តិរបស់រដ្ឋសភា។</p> <p>ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់តែងតាំងឥស្សរជនឲ្យកាន់តំណែងឬទទួលបម្រើខាង</p>	<p>មាត្រា 46</p> <p>ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់ចុះព្រះរាជហត្ថលេខាក្នុងសន្ធិសញ្ញាទាំងឡាយដែលធ្វើនឹងប្រទេសបារាំងហើយនឹងសមាគមរដ្ឋទៀតក្នុងសហភាពបារាំង ហើយទ្រង់ព្រះរាជទានសច្ចាប័នដល់សន្ធិសញ្ញាទាំងនោះដោយអាស្រ័យអនុម័តិរបស់រដ្ឋសភា។</p> <p>ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់តែងតាំងឥស្សរជនឲ្យកាន់តំណែងឬទទួលបម្រើខាង</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
	ផ្លូវទូតទៅប្រទេសក្រៅ។	ការងារទំនាក់ទំនងការទូតទៅប្រទេសផ្សេងៗ

សមាគមរដ្ឋ សភាសភាព

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
1	<p>មាត្រា ៤៦</p> <p>ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់ចុះព្រះរាជហត្ថលេខាក្នុងសន្ធិសញ្ញាទាំងឡាយដែលធ្វើឡើងប្រទេសបារាំងហើយនឹងសមាគមរដ្ឋឯទៀតក្នុងសហភាពបារាំង ហើយទ្រង់ព្រះរាជទានសច្ចាប័នដល់សន្ធិសញ្ញាទាំងនោះ ដោយអាស្រ័យអនុម័តិរបស់រដ្ឋសភា។</p> <p>ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់តែងតាំងឥស្សរជនឲ្យកាន់តំណែងបូទូលបំរើខាងផ្លូវទូតទៅប្រទេសក្រៅ។</p>	<p>មាត្រា 46</p> <p>ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់ចុះព្រះរាជហត្ថលេខាក្នុងសន្ធិសញ្ញាទាំងឡាយដែលធ្វើឡើងប្រទេសបារាំងហើយនឹងសមាគមរដ្ឋឯទៀតក្នុងសហភាពបារាំង ហើយទ្រង់ព្រះរាជទានសច្ចាប័នដល់សន្ធិសញ្ញាទាំងនោះ ដោយអាស្រ័យអនុម័តិរបស់រដ្ឋសភា។</p> <p>ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់តែងតាំងឥស្សរជនឲ្យកាន់តំណែងបូទូលបំរើខាងផ្លូវទូតទៅប្រទេសក្រៅ។</p>

ក្រុមប្រឹក្សាភិបាលស្ថាប័នស្រី

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
4	<p>មាត្រា ៥៣</p> <p>ក្រុមប្រឹក្សាភិបាលស្ថាប័នស្រី ក្រុមប្រឹក្សាភិបាលស្ថាប័នស្រី ប្រធានសភាស្រី គណៈកម្មការនានារបស់រដ្ឋសភាប្រធានគណៈកម្មាធិការមជ្ឈិមណសិក្សា ក្រុមប្រឹក្សាភិបាលស្ថាប័នស្រី ប្រធានសហជីពកម្ពុជា ប្រធានយុវជនបដិវត្តកម្ពុជា ប្រធានសមាគមនារីកម្ពុជា មានសិទ្ធិធ្វើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ ជូនរដ្ឋសភា។</p>	<p>មាត្រា 53</p> <p>សភាប្រឹក្សាភិបាលស្ថាប័នស្រី ក្រុមប្រឹក្សាភិបាលស្ថាប័នស្រី ប្រធានសភាស្រី គណៈកម្មការនានារបស់រដ្ឋសភាប្រធានគណៈកម្មាធិការមជ្ឈិមណសិក្សា ក្រុមប្រឹក្សាភិបាលស្ថាប័នស្រី ប្រធានសហជីពកម្ពុជា ប្រធានយុវជនបដិវត្តកម្ពុជា ប្រធានសមាគមនារីកម្ពុជា មានសិទ្ធិធ្វើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ ជូនរដ្ឋសភា។</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
	<p>មាត្រា ៥៧</p> <p>សមាជិករដ្ឋសភា មានសិទ្ធិតាំងសំនុំ រដ្ឋបាល ដល់ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋមន្ត្រី ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋ ប្រធានរដ្ឋសភា។ ស្ថាប័នរដ្ឋ និងអ្នកដែលត្រូវគេសួររដ្ឋបាល ត្រូវឆ្លើយ ក្នុងសម័យប្រជុំរដ្ឋសភា។</p>	<p>មាត្រា 57</p> <p>សមាជិករដ្ឋសភាមានសិទ្ធិតាំងកម្រិត រដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋមន្ត្រី សភាប្រឹក្សារដ្ឋ ប្រធានរដ្ឋសភា ស្ថាប័នរដ្ឋ និងអ្នកដែលត្រូវគេសួររដ្ឋបាល ត្រូវឆ្លើយ ក្នុងសម័យប្រជុំរដ្ឋសភា</p>
	<p>មាត្រា ៦៤</p> <p>ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រី ជាអង្គការនៃ សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា ជាអង្គការ គ្រប់គ្រងសង្គមដោយផ្ទាល់ និងដឹកនាំការ ពង្រីកសេដ្ឋកិច្ចជាតិដោយផ្ទាល់។</p> <p>ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រី ទទួលខុសត្រូវ ចំពោះរដ្ឋសភា និងរាជការណ៍អំពីការងារ របស់ខ្លួនជូនអង្គការនេះ។ ក្នុងចន្លោះសម័យ ប្រជុំរដ្ឋសភា ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រី ទទួលខុស ត្រូវចំពោះក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋ និងរាជការណ៍អំពី ការងាររបស់ខ្លួនជូនអង្គការនេះ។</p>	<p>មាត្រា 64</p> <p>សភាប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រីគឺជាអង្គការនៃ សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា ជាអង្គការ គ្រប់គ្រងសង្គមដោយផ្ទាល់ និងដឹកនាំការ ពង្រីកសេដ្ឋកិច្ចជាតិដោយផ្ទាល់។</p> <p>ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រី ទទួលខុសត្រូវ ចំពោះរដ្ឋសភា និងរាជការណ៍អំពីការងារ របស់ខ្លួនជូនអង្គការនេះ។ ក្នុងចន្លោះសម័យ ប្រជុំរដ្ឋសភា ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រី ទទួលខុស ត្រូវចំពោះក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋ និងរាជការណ៍អំពី ការងាររបស់ខ្លួនជូនអង្គការនេះ។</p>

គណៈប្រធានរដ្ឋ

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
<p>3</p>	<p>មាត្រា ១១</p> <p>កម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ មានគណៈ ប្រធានរដ្ឋមួយ ជ្រើសរើស និងតែងតាំងឡើង ដោយសភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា ក្នុងរយៈ កាល ៥ ឆ្នាំម្តង។</p> <p>គណៈប្រធានរដ្ឋ មានភារៈតំណាងឲ្យ រដ្ឋកម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ នៅក្នុងប្រទេសនិង ក្រៅប្រទេស ក្នុងក្របខណ្ឌរដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់កម្ពុ</p>	<p>មាត្រា 11</p> <p>កម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ មានគណៈ ប្រធានរដ្ឋមួយ ជ្រើសរើស និងតែងតាំងឡើង ដោយសភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា ក្នុងរយៈ កាល ៥ ឆ្នាំម្តង។</p> <p>គណៈប្រធានរដ្ឋ មានភារៈតំណាងឲ្យ រដ្ឋកម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ នៅក្នុងប្រទេសនិង ក្រៅប្រទេស ក្នុងក្របខណ្ឌរដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់កម្ពុ</p>

ឆ្នាំប្រឡង	ភាសាខ្មែរ	គំរូប
	<p>ជាប្រជាធិបតេយ្យ ហើយនិងតាមច្បាប់ និងតាមមតិយោបាយរបស់សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា។</p> <p>គណៈប្រធានរដ្ឋ មានសមាសភាពដូចតទៅ ៖</p> <ul style="list-style-type: none"> - ប្រធាន ១ រូប - អនុប្រធានទី ១ ១ រូប - អនុប្រធានទី ២ ១ រូប 	<p>ទាំងនៅក្នុងប្រទេសនិងក្រៅប្រទេស ក្នុងតំបន់របស់រដ្ឋសភាមានសិទ្ធិសម្រេចតាមប្រជាធិបតេយ្យ តាមច្បាប់ និងតាមមតិយោបាយរបស់សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា។</p> <p>គណៈប្រធានរដ្ឋ មានសមាសភាពដូចតទៅ ៖</p> <ul style="list-style-type: none"> - ប្រធាន ១ រូប - អនុប្រធានទី ១ ១ រូប - អនុប្រធានទី ២ ១ រូប <p>ក្នុងនាមរដ្ឋសភា គណៈប្រធានរដ្ឋ មានសមាសភាពដូចតទៅ ៖</p> <ul style="list-style-type: none"> - ប្រធាន ១ រូប - អនុប្រធានទី ១ ១ រូប - អនុប្រធានទី ២ ១ រូប

គណៈរដ្ឋមន្ត្រី

ឆ្នាំប្រឡង	ភាសាខ្មែរ	គំរូប
1	<p>មាត្រា ៣៨</p> <p>ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់ហៅប្រជុំរដ្ឋសភា តាមបទបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ៥៨ និង ៥៩ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះ។ ព្រះអង្គទ្រង់នូវព្រះរាជសិទ្ធិរំលាយរដ្ឋសភាបាន តាមសេចក្តីណែនាំគណៈរដ្ឋមន្ត្រី។ ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់រំលាយរដ្ឋសភាបានតែមួយដងដោយហេតុដដែល។ បើមានការរំលាយរដ្ឋសភាដូចខាងលើនេះ ការជ្រើសតាំងជាថ្មីត្រូវឲ្យមានរយៈពេលពីរខែយ៉ាងយូរ។</p>	<p>មាត្រា 38</p> <p>ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់ហៅប្រជុំរដ្ឋសភា តាមបទបញ្ញត្តិនៃមាត្រា 58 និង 59 នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះ។ ព្រះអង្គទ្រង់នូវព្រះរាជសិទ្ធិរំលាយរដ្ឋសភាបាន តាមសេចក្តីណែនាំគណៈរដ្ឋមន្ត្រី។ ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់រំលាយរដ្ឋសភាបានតែមួយដងដោយហេតុដដែល។ បើមានការរំលាយរដ្ឋសភាដូចខាងលើនេះ ការជ្រើសតាំងជាថ្មីត្រូវឲ្យមានរយៈពេលពីរខែយ៉ាងយូរ។</p>
	<p>មាត្រា ៤០</p>	<p>មាត្រា 40</p>

ឧប្បត្តិ	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
	<p>ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ទ្រង់នូវព្រះរាជសិទ្ធិជាអធិបតីទីប្រជុំគណៈរដ្ឋមន្ត្រី។ សេចក្តីកត់ហេតុទាំងឡាយនៃពេលប្រជុំគណៈរដ្ឋមន្ត្រីត្រូវនាំយកទៅក្រាបបង្គំថ្វាយព្រះមហាក្សត្រីយ៍។</p> <p>មាត្រា ៦៩</p> <p>ក្នុងរយៈពេលដប់ប្រាំបីខែ បើរដ្ឋាភិបាលរលំពីរដង ដូចមានលក្ខខណ្ឌដែលបានកំណត់ទុកក្នុងមាត្រា ៨៤ នឹង ៨៥ ខាងក្រោយនេះគណៈរដ្ឋមន្ត្រីអាចប្រជុំសំរេចឲ្យរំលាយរដ្ឋសភាបាន ក្រោយដែលបានទទួលសេចក្តីយល់អំពីប្រធានរដ្ឋសភា។ ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ក៏ទ្រង់ប្រកាសរំលាយរដ្ឋសភា តាមសេចក្តីសំរេចនោះ។</p> <p>បទបញ្ញត្តិដែលមានក្នុងវគ្គខាងលើនេះ នឹងយកមកប្រើបាន លុះត្រាតែរយៈពេលដប់ប្រាំបីខែដំបូងនៃនីតិកិច្ចបានកន្លងផុតទៅហើយ។</p>	<p>ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ត្រូវទ្រង់នាំយកសេចក្តីកត់ហេតុទាំងឡាយនៃពេលប្រជុំគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ទៅក្រាបបង្គំថ្វាយព្រះមហាក្សត្រីយ៍។</p> <p>មាត្រា 69</p> <p>In the period of ten months, if the Government is dissolved twice, as provided in articles 84 and 85, the Council of Ministers may decide to dissolve the National Assembly after consulting the President of the National Assembly. The King shall also dissolve the National Assembly on the basis of the decision.</p> <p>The provisions of the above paragraph shall apply only after the first ten months of the term have expired.</p>
<p>2</p>	<p>មាត្រា ៧៤</p> <p>ក្រោយពីបានរៀបចំសមាសភាពរដ្ឋាភិបាលរួចហើយ រដ្ឋមន្ត្រីទីមួយព្រមជាមួយនឹងសមាជិកទាំងអស់នៃគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ត្រូវទៅកាន់សមាជសភា ដើម្បីថ្លែងការណ៍ជំរាបនូវកម្មវិធីដែលរដ្ឋាភិបាលប្រុងប្រៀបអនុវត្ត។</p>	<p>មាត្រា 74</p> <p>After having organized the Government, the Prime Minister and all members of the Council of Ministers shall go to the National Assembly to announce the program of the Government.</p>
	<p>មាត្រា ៩៣</p> <p>តុលាការធម្មនុញ្ញមានសមាជិកប្រាំមួយនាក់ មានអាណត្តិប្រាំមួយឆ្នាំ។ សមាជិកតុលាការធម្មនុញ្ញចំនួនពាក់កណ្តាល</p>	<p>មាត្រា 93</p> <p>ศาลรัฐธรรมนูญมีสมาชิก 6 คน มีวาระ 6 ปี สมาชิกศาลรัฐธรรมนูญจำนวนครึ่งหนึ่งต้องเปลี่ยนใหม่ทุกสามปี ก่อนสิ้นปี</p>

ឧប្បត្តិ	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
	<p>លក្ខណៈសម្រាប់ប្រើក្នុងរយៈពេល បីឆ្នាំម្តង បីឆ្នាំម្តង។ មុនផុតឆ្នាំទីបី នៃអាណត្តិទីមួយ ត្រូវមានចាត់ការបោះឆ្នោត ដើម្បីសមាជិកតុលាការធម្មនុញ្ញ ដែលត្រូវផុតអាណត្តិមុនគេ។</p> <p>សមាជិកតុលាការធម្មនុញ្ញត្រូវជ្រើសរើសក្នុងបណ្តាសមាជិករដ្ឋបាលខ្មែរដំបូង ដែលត្រូវទទួលបានឆ្នាំមានការចេះដឹងជ្រៅជ្រះខាងច្បាប់ ខាងសេដ្ឋកិច្ច ឬ ខាងរដ្ឋបាល ឬ ថាមានការពិសោធន៍ច្រើនខាងកិច្ចការរដ្ឋ។ ត្រូវឲ្យអាទិភាពទៅបេក្ខជន ដែលមិនមានចូលគណៈបក្សនយោបាយណាមួយ។</p> <p>សមាជិកតុលាការធម្មនុញ្ញត្រូវចាត់តាំងតាមរបៀបដូចតទៅ ៖ ពីរនាក់ដោយប្រធានាធិបតីនៃសភាសមាជិករដ្ឋបាលក្នុងគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ពីរនាក់ដោយសភាជានិ និង ពីរនាក់ដោយព្រឹទ្ធសភា ក្រៅពីសមាជិករបស់ខ្លួន។</p> <p>ប្រធានតុលាការធម្មនុញ្ញត្រូវជ្រើសរើសក្នុងចំណោមសមាជិករបស់ខ្លួន។ ការបោះឆ្នោតនេះត្រូវធ្វើនៅពេលផ្លាស់សមាជិកពាក់កណ្តាលចំនួន។ ប្រធានមានសម្លេងខ្ពស់មានស្ថានភាពក្នុងករណីចែកសម្លេងស្មើគ្នា។</p>	<p>ទី 3 របស់កថាខណ្ឌ 1 ត្រូវមានការជ្រើសរើសដើម្បីសមាជិកសភាសមាជិករដ្ឋបាលក្នុងគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ដែលត្រូវផុតអាណត្តិមុនគេ។</p> <p>សមាជិកសភាសមាជិករដ្ឋបាលក្នុងគណៈរដ្ឋមន្ត្រីត្រូវជ្រើសរើសក្នុងបណ្តាសមាជិករដ្ឋបាលខ្មែរដំបូង ដែលត្រូវទទួលបានឆ្នាំមានការចេះដឹងជ្រៅជ្រះខាងច្បាប់ ខាងសេដ្ឋកិច្ច ឬ ខាងរដ្ឋបាល ឬ ថាមានការពិសោធន៍ច្រើនខាងកិច្ចការរដ្ឋ។ ត្រូវឲ្យអាទិភាពទៅបេក្ខជន ដែលមិនមានចូលគណៈបក្សនយោបាយណាមួយ។</p> <p>សមាជិកសភាសមាជិករដ្ឋបាលក្នុងគណៈរដ្ឋមន្ត្រីត្រូវចាត់តាំងតាមរបៀបដូចតទៅ ៖ ពីរនាក់ដោយប្រធានាធិបតីនៃសភាសមាជិករដ្ឋបាលក្នុងគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ពីរនាក់ដោយសភាជានិ និង ពីរនាក់ដោយព្រឹទ្ធសភា ក្រៅពីសមាជិករបស់ខ្លួន។</p> <p>ប្រធានសភាសមាជិករដ្ឋបាលក្នុងគណៈរដ្ឋមន្ត្រីត្រូវជ្រើសរើសក្នុងចំណោមសមាជិករបស់ខ្លួន។ ការបោះឆ្នោតនេះត្រូវធ្វើនៅពេលផ្លាស់សមាជិកពាក់កណ្តាលចំនួន។ ប្រធានមានសម្លេងខ្ពស់មានស្ថានភាពក្នុងករណីចែកសម្លេងស្មើគ្នា។</p>
<p>6</p>	<p>មាត្រា 99 ថ្មី (មាត្រា 99 ចាស់)</p> <p>គណៈរដ្ឋមន្ត្រីជាអាជ្ញាធរដឹកនាំនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។</p> <p>គណៈរដ្ឋមន្ត្រី ត្រូវបានដឹកនាំដោយនាយករដ្ឋមន្ត្រីមួយរូប អមដោយឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី ព្រមទាំងមានទេសរដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋមន្ត្រី និង រដ្ឋលេខាធិការសមាជិក។</p>	<p>មាត្រា 118 (ថ្មី) (មាត្រា 99 ចាស់)</p> <p>គណៈរដ្ឋមន្ត្រី គឺជាអាជ្ញាធរដឹកនាំនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។</p> <p>គណៈរដ្ឋមន្ត្រី ត្រូវបានដឹកនាំដោយនាយករដ្ឋមន្ត្រីមួយរូប អមដោយឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី ព្រមទាំងមានទេសរដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋមន្ត្រី និង រដ្ឋលេខាធិការសមាជិក។</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
	<p>មាត្រា ១២៣ ថ្មី (មាត្រា ១០៤ ចាស់) គណៈរដ្ឋមន្ត្រី ត្រូវប្រជុំរាល់សប្តាហ៍ ជាប្រជុំធំ ឬជាប្រជុំពិនិត្យស្រាវជ្រាវ ។ អង្គប្រជុំធំ ត្រូវដឹកនាំដោយនាយករដ្ឋមន្ត្រី ។ នាយករដ្ឋមន្ត្រីអាចប្រគល់ភារកិច្ចជូន ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រីដឹកនាំអង្គប្រជុំពិនិត្យស្រាវជ្រាវបាន ។ កំណត់ហេតុនៃអង្គប្រជុំទាំងអស់របស់គណៈរដ្ឋមន្ត្រី ត្រូវធ្វើជាប្រកាសប្រកាស ក្នុងរាជកិច្ច ។</p>	<p>មាត្រា 123 (ថ្មី) (មាត្រា 104 ចាស់) គណៈរដ្ឋមន្ត្រីត្រូវប្រជុំរាល់សប្តាហ៍ ជាប្រជុំធំ ឬជាប្រជុំពិនិត្យស្រាវជ្រាវ ។ អង្គប្រជុំធំ ត្រូវដឹកនាំដោយនាយករដ្ឋមន្ត្រី ។ នាយករដ្ឋមន្ត្រីអាចប្រគល់ភារកិច្ចជូន ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រីដឹកនាំអង្គប្រជុំពិនិត្យស្រាវជ្រាវបាន ។ កំណត់ហេតុនៃអង្គប្រជុំទាំងអស់របស់គណៈរដ្ឋមន្ត្រី ត្រូវធ្វើជាប្រកាសប្រកាស ក្នុងរាជកិច្ច ។</p>
	<p>មាត្រា ១២៥ ថ្មី (មាត្រា ១០៦ ចាស់) បើកំណែងនាយករដ្ឋមន្ត្រីនៅទំនេរ ជាស្ថាពរនោះ ត្រូវតែតាំងគណៈរដ្ឋមន្ត្រី មួយជាថ្មីក្នុងកិច្ចការដែលមានចែងក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះ ។ បើការទំនេរនេះ ជាការទំនេរ មួយកាលមួយគ្រាទេ ត្រូវចាត់តាំងនាយករដ្ឋមន្ត្រីស្តីទី ជាបណ្តោះអាសន្ន ។</p>	<p>មាត្រា 125 (ថ្មី) (មាត្រា 106 ចាស់) បើកំណែងនាយករដ្ឋមន្ត្រីនៅទំនេរ ជាស្ថាពរនោះ ត្រូវតែតាំងគណៈរដ្ឋមន្ត្រី មួយជាថ្មីក្នុងកិច្ចការដែលមានចែងក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះ ។ បើការទំនេរនេះ ជាការទំនេរ មួយកាលមួយគ្រាទេ ត្រូវចាត់តាំងនាយករដ្ឋមន្ត្រីស្តីទី ជាបណ្តោះអាសន្ន ។</p>

រដ្ឋបាល
 រដ្ឋាភិបាល

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
1	<p>មាត្រា ១៦ ខេមរជននីមួយៗ ត្រូវមានចិត្តស្មោះ ត្រង់ចំពោះព្រះមហាក្សត្រិយ៍។ ត្រូវមាន ករណីយកិច្ចគោរពប្រតិបត្តិច្បាប់ ការពារ ប្រទេស ហើយជួយរដ្ឋាភិបាលដោយបង់ពន្ធ ដារនឹងដោយវិធីគ្រប់យ៉ាងដែលមានបញ្ញត្តិ</p>	<p>មាត្រា 16 ប្រជាជនខ្មែរគ្រប់គ្នា ត្រូវមានចិត្តស្មោះ ត្រង់ចំពោះព្រះមហាក្សត្រិយ៍។ ត្រូវមាន ករណីយកិច្ចគោរពប្រតិបត្តិច្បាប់ ការពារ ប្រទេស ហើយជួយរដ្ឋាភិបាលដោយបង់ពន្ធ ដារនឹងដោយវិធីគ្រប់យ៉ាងដែលមានបញ្ញត្តិ</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
	ទុកក្នុងច្បាប់។	និងវិធីសាស្ត្រដែលបានកំណត់ក្នុងក្របខណ្ឌ
	<p>មាត្រា ៦៦</p> <p>ថវិការបស់ជាតិ ត្រូវរដ្ឋសភាអនុម័តិ ទើបប្រើបាន ហើយឯកភាពចំណាយ ក៏ត្រូវឲ្យរដ្ឋសភាលើក្រុមផង។</p> <p>ប៉ុន្តែការផ្ដើមគំនិតកំណត់ចំនួន ប្រាក់ចំណាយសំរាប់ប្រែប្រួលក្នុងឆ្នាំ គឺត្រូវ តែលើរដ្ឋាភិបាល។ មួយទៀតរដ្ឋសភាគ្មាន សិទ្ធិផ្អាកចំនួនប្រាក់កំណត់ទុកក្នុងថវិកា របស់ជាតិ ដែលសំរាប់បញ្ចូលជាអំណោយ ទៅក្នុងថវិកាសម្បត្តិ។</p>	<p>មាត្រា 66</p> <p>ឯកសារប្រចាំឆ្នាំនៃរដ្ឋសភា ត្រូវបានអនុម័ត ដោយសភាជាតិ មុននឹងប្រើបាន ហើយឯកភាពចំណាយ ក៏ត្រូវឲ្យរដ្ឋសភាលើក្រុមផង។</p> <p>ប៉ុន្តែការផ្ដើមគំនិតកំណត់ចំនួន ប្រាក់ចំណាយសំរាប់ប្រែប្រួលក្នុងឆ្នាំ គឺត្រូវ តែលើរដ្ឋាភិបាល។ មួយទៀតរដ្ឋសភាគ្មាន សិទ្ធិផ្អាកចំនួនប្រាក់កំណត់ទុកក្នុងថវិកា របស់ជាតិ ដែលសំរាប់បញ្ចូលជាអំណោយ ទៅក្នុងថវិកាសម្បត្តិ។</p>
	<p>មាត្រា ៦៩</p> <p>ក្នុងរយៈពេលដប់ប្រាំបីខែ បើរដ្ឋាភិ បាលរលំពីរដង ដូចមានលក្ខខណ្ឌដែលបាន កំណត់ទុកក្នុងមាត្រា ៨៤ នឹង ៨៥ ខាង ក្រោយនេះគណៈរដ្ឋមន្ត្រីអាចប្រជុំសំរេចឲ្យ រំលាយរដ្ឋសភាបាន ក្រោយដែលបានទទួល សេចក្ដីយល់អំពីប្រធានរដ្ឋសភា។ ព្រះមហា ក្សត្រីយ៍ក៏ទ្រង់ប្រកាសរំលាយរដ្ឋសភា តាម សេចក្ដីសំរេចនោះ។</p> <p>បទបញ្ញត្តិដែលមានក្នុងវគ្គខាងលើ នេះ នឹងយកមកប្រើបាន លុះត្រាតែរយៈ ពេលដប់ប្រាំបីខែដំបូងនៃនីតិកាបានកន្លងផុត ទៅហើយ។</p>	<p>មាត្រា 69</p> <p>ក្នុងរយៈពេលដប់ប្រាំបីខែ បើរដ្ឋាភិ បាលរលំពីរដង ដូចមានលក្ខខណ្ឌដែលបាន កំណត់ទុកក្នុងមាត្រា ៨៤ នឹង ៨៥ ខាង ក្រោយនេះគណៈរដ្ឋមន្ត្រីអាចប្រជុំសំរេចឲ្យ រំលាយរដ្ឋសភាបាន ក្រោយដែលបានទទួល សេចក្ដីយល់អំពីប្រធានរដ្ឋសភា។ ព្រះមហា ក្សត្រីយ៍ក៏ទ្រង់ប្រកាសរំលាយរដ្ឋសភា តាម សេចក្ដីសំរេចនោះ។</p> <p>បទបញ្ញត្តិដែលមានក្នុងវគ្គខាងលើ នេះ នឹងយកមកប្រើបាន លុះត្រាតែរយៈ ពេលដប់ប្រាំបីខែដំបូងនៃនីតិកាបានកន្លងផុត ទៅហើយ។</p>
2	<p>មាត្រា ៣៣</p> <p>ប្រធានាធិបតីនៃសភាធរណរដ្ឋ តែង តាំងរដ្ឋមន្ត្រីទីមួយហើយ និង សមាជិករដ្ឋាភិ</p>	<p>មាត្រា 33</p> <p>ប្រធានាធិបតីនៃសភាធរណរដ្ឋ តែង តាំងរដ្ឋមន្ត្រីទីមួយហើយ និង សមាជិករដ្ឋាភិ</p>

ឧប័ត្ន	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
	<p>បាល តាមសេចក្តីស្នើពីរដ្ឋមន្ត្រីទីមួយ។ ប្រធានាធិបតីនៃសភាសាលាសម្រេច បញ្ឈប់សមាជិករដ្ឋាភិបាលមួយរូប ឬទាំង អស់គ្នាពីមុខងាររបស់ខ្លួនបាន។</p>	<p>ដេញតាំងរដ្ឋមន្ត្រីលេខ ១ និងសមាជិករដ្ឋាភិបាល តាមការណែនាំនៃរដ្ឋមន្ត្រីលេខ ១ ប្រធានាធិបតីនៃសភាសាលាសម្រេច អាចដកចេញសមាជិករដ្ឋាភិបាលបាន ម្នាក់ម្នាក់ ឬទាំងអស់គ្នាពីតំណែង របស់ខ្លួនបាន។</p>
	<p>មាត្រា ៤៤ មុខងារនៃសមាជិករដ្ឋាភិបាលមាន វិសមិតភាព និងការកាន់កាប់វិជ្ជាជីវៈផ្នែក ពាណិជ្ជកម្ម ឬ ឧស្សាហកម្ម ហើយនិងការ កាន់កាប់តំណែងក្នុងអង្គការសាធារណៈណា មួយ។</p>	<p>មាត្រា 44 តំណែងនៃសមាជិករដ្ឋាភិបាល ត្រូវមានភាពមិនមែនជាមុខងារ ពាណិជ្ជកម្ម ឬ ឧស្សាហកម្ម ហើយ មិនមែនជាតំណែងក្នុងអង្គការសាធារណៈ ណាមួយ។</p>
	<p>មាត្រា ៤៥ សមាជិករដ្ឋាភិបាលអាចចូលរួមក្នុង ពេលប្រជុំសភាជាតិ និង ព្រឹទ្ធសភា ហើយ និងក្នុងពេលប្រជុំគណៈកម្មការនានានៃស ភា។ បើសមាជិករដ្ឋាភិបាលសុំនិយាយ ត្រូវ តែបើកឱកាសឱ្យនិយាយ រៀបរយតែក្នុង ពេលប្រជុំ ដើម្បីបោះឆ្នោតសម្រេចអំពីអនុ សាសន៍ចំពោះសភាសមាជិករដ្ឋាភិបាល ទាំងមូល ឬ មួយភាគ។</p>	<p>មាត្រា 45 សមាជិករដ្ឋាភិបាលអាចចូលរួម ក្នុងការប្រជុំសភាជាតិ និង ព្រឹទ្ធសភា ហើយក្នុងពេលប្រជុំគណៈកម្មការនានា នៃសភា។ បើសមាជិករដ្ឋាភិបាលសុំ និយាយ ត្រូវតែបើកឱកាសឱ្យនិយាយ រៀបរយតែក្នុងពេលប្រជុំ ដើម្បីបោះ ឆ្នោតសម្រេចអំពីអនុសាសន៍ចំពោះ សភាសមាជិករដ្ឋាភិបាលទាំងមូល ឬ មួយភាគ។</p>
<p>3</p>	<p>មាត្រា ៨ រដ្ឋាភិបាល ជាអង្គការមានភារកិច្ច អនុវត្តច្បាប់ និងអនុវត្តច្បាប់នយោបាយទាំង អស់របស់សភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា។ រដ្ឋាភិបាល ត្រូវជ្រើសតាំងឡើង ដោយសភាតំណាងប្រជាជនកម្ពុជា ហើយ ត្រូវទទួលខុសត្រូវទាំងស្រុង ចំពោះមុខសភា តំណាងប្រជាជនកម្ពុជា ក្នុងកិច្ចដំណើរការទាំង អស់របស់ខ្លួន ទាំងក្នុងប្រទេស ទាំងក្រៅ</p>	<p>មាត្រា 8 រដ្ឋាភិបាល គឺជាអង្គការដែលមានភារកិច្ច អនុវត្តច្បាប់ និងអនុវត្តច្បាប់នយោបាយ ទាំងអស់របស់សភាតំណាងប្រជាជន កម្ពុជា។ រដ្ឋាភិបាលត្រូវជ្រើសតាំង ឡើងដោយសភាតំណាងប្រជាជន កម្ពុជា ហើយត្រូវទទួលខុសត្រូវទាំង ស្រុងចំពោះមុខសភាតំណាងប្រជាជន កម្ពុជា ក្នុងកិច្ចដំណើរការទាំងអស់ របស់ខ្លួន ទាំងក្នុងប្រទេស ទាំងក្រៅ</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
	ប្រទេស។	ទូទាំងប្រទេសទូទាំងពិភពលោក

រដ្ឋសភា

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
6	<p>មាត្រា ៥១ ថ្មី</p> <p>ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា អនុវត្តនយោបាយប្រជាធិបតេយ្យ សេរីពហុបក្ស។ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរជាម្ចាស់វាសនានៃប្រទេសជាតិរបស់ខ្លួន។</p> <p>អំណាចទាំងអស់ជារបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។ ប្រជាពលរដ្ឋប្រើអំណាចរបស់ខ្លួន តាមរយៈរដ្ឋសភា ព្រឹទ្ធសភា រដ្ឋសភា និងសាលាជម្រះក្តី។</p> <p>អំណាចបែងចែកដាច់ពីគ្នា រវាងអំណាចនីតិបញ្ញត្តិ អំណាចនីតិប្រតិបត្តិ និងអំណាចតុលាការ។</p>	<p>មាត្រា 51 (ថ្មី)</p> <p>ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា អនុវត្តនយោបាយប្រជាធិបតេយ្យ សេរីពហុបក្ស។ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរជាម្ចាស់វាសនានៃប្រទេសជាតិរបស់ខ្លួន។</p> <p>អំណាចទាំងអស់ជារបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។ ប្រជាពលរដ្ឋប្រើអំណាចរបស់ខ្លួន តាមរយៈរដ្ឋសភា ព្រឹទ្ធសភា រដ្ឋសភា និងសាលាជម្រះក្តី។</p> <p>អំណាចបែងចែកដាច់ពីគ្នា រវាងអំណាចនីតិបញ្ញត្តិ អំណាចនីតិប្រតិបត្តិ និងអំណាចតុលាការ។</p>
	<p>មាត្រា ៧៨</p> <p>នីតិកាលរបស់រដ្ឋសភាមានរយៈពេល ៥ឆ្នាំ ហើយត្រូវផុតកំណត់នៅពេលដែលរដ្ឋសភាថ្មីចូលកាន់តំណែង ។ រដ្ឋសភាមិនអាចត្រូវបានរំលាយមុនផុតអាណត្តិបានឡើយ រៀបរយក្នុងករណីដែលរដ្ឋសភាបាន ត្រូវបានទម្លាក់ពីរដ្ឋសភារយៈ ១២ ខែ ។</p> <p>ក្នុងករណីនេះ ព្រះមហាក្សត្រត្រូវរំលាយរដ្ឋសភា ក្រោយពីព្រះអង្គទ្រង់បានទទួលការ ស្នើសុំពីនាយករដ្ឋមន្ត្រី និង បន្ទាប់ពីទ្រង់បានការយល់ព្រមពីប្រធានរដ្ឋសភា ។</p> <p>ការបោះឆ្នោតដើម្បីជ្រើសរើសរដ្ឋសភាថ្មី នឹងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងរយៈពេល៦០ថ្ងៃ យ៉ាងយូរចាប់តាំងពីថ្ងៃរំលាយរដ្ឋសភាមក ។</p>	<p>មាត្រា 78</p> <p>អាយុសម័យនៃសមាជិករដ្ឋសភាមានរយៈពេល 5 ឆ្នាំ ហើយត្រូវផុតកំណត់នៅពេលដែលរដ្ឋសភាថ្មីចូលកាន់តំណែង ។ រដ្ឋសភាមិនអាចត្រូវបានរំលាយមុនផុតអាណត្តិបានឡើយ រៀបរយក្នុងករណីដែលរដ្ឋសភាបាន ត្រូវបានទម្លាក់ពីរដ្ឋសភារយៈ ១២ ខែ ។</p> <p>ក្នុងករណីនេះ ព្រះមហាក្សត្រត្រូវរំលាយរដ្ឋសភា ក្រោយពីព្រះអង្គទ្រង់បានទទួលការ ស្នើសុំពីនាយករដ្ឋមន្ត្រី និង បន្ទាប់ពីទ្រង់បានការយល់ព្រមពីប្រធានរដ្ឋសភា ។</p> <p>ការបោះឆ្នោតដើម្បីជ្រើសរើសរដ្ឋសភាថ្មី នឹងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងរយៈពេល៦០ថ្ងៃ យ៉ាងយូរចាប់តាំងពីថ្ងៃរំលាយរដ្ឋសភាមក ។</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
	<p>ក្នុងរយៈកាលនេះ រាជរដ្ឋាភិបាល មានតែការកិច្ចដឹកនាំការងារប្រចាំថ្ងៃតែ ប៉ុណ្ណោះ ។</p> <p>ក្នុងពេលមានសង្គ្រាម ឬក្នុងកាលៈ ទេសៈពិសេសដទៃទៀត ដែលមិនអាចធ្វើ ការបោះឆ្នោតកើត រដ្ឋសភាអាចប្រកាសបន្ត នីតិកាលរបស់ខ្លួនមួយដងបានមួយឆ្នាំ តាម សំណើរបស់ ព្រះមហាក្សត្រ ។</p> <p>ការប្រកាសបន្តនីតិកាលរបស់រដ្ឋ សភា ត្រូវសម្រេចដោយមតិយល់ព្រមពីភាគ ច្រើននៃចំនួនសមាជិករដ្ឋសភា ទាំងមូល ។</p>	<p>យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ការប្រកាសបន្តនីតិកាល របស់រដ្ឋសភា ត្រូវសម្រេចដោយមតិយល់ព្រម ពីភាគច្រើននៃចំនួនសមាជិករដ្ឋសភា ទាំងមូល ។</p> <p>ការប្រកាសបន្តនីតិកាលរបស់រដ្ឋ សភា ត្រូវសម្រេចដោយមតិយល់ព្រមពីភាគ ច្រើននៃចំនួនសមាជិករដ្ឋសភា ទាំងមូល ។</p>
	<p>មាត្រា ៧៩</p> <p>អាណត្តិនៃសមាជិករដ្ឋសភា មាន វិសមភាពជាមួយការបំពេញមុខងារសាធារណៈ ជា សកម្ម និងជាមួយមុខងារជាសមាជិក នៃស្ថាប័នដទៃទៀតដែលមានចែងក្នុងរដ្ឋធម្ម នុញ្ញនេះ រៀបរយតែទៅបំពេញមុខងារក្នុងគណៈ រដ្ឋមន្ត្រីនៃរាជរដ្ឋាភិបាល ។</p> <p>ក្នុងករណីនេះ សមាជិករដ្ឋសភារូប នោះមានឋានៈជាសមាជិករដ្ឋសភាធម្មតា ប៉ុន្តែមិនត្រូវមានមុខតំណែងអ្វីទាំងអស់ក្នុងគណៈ កម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍ និងក្នុងគណៈកម្ម ការផ្សេងៗនៃរដ្ឋសភា ។</p>	<p>មាត្រា 79</p> <p>អាណត្តិរបស់សមាជិករដ្ឋសភា មាន វិសមភាពជាមួយការបំពេញមុខងារសាធារណៈ ជា សកម្ម និងជាមួយមុខងារជាសមាជិក នៃស្ថាប័នដទៃទៀតដែលមានចែងក្នុងរដ្ឋធម្ម នុញ្ញនេះ រៀបរយតែទៅបំពេញមុខងារក្នុងគណៈ រដ្ឋមន្ត្រីនៃរាជរដ្ឋាភិបាល ។</p> <p>ក្នុងករណីនេះ សមាជិករដ្ឋសភារូប នោះមានឋានៈជាសមាជិករដ្ឋសភាធម្មតា ប៉ុន្តែមិនត្រូវមានមុខតំណែងអ្វីទាំងអស់ក្នុងគណៈ កម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍ និងក្នុងគណៈកម្ម ការផ្សេងៗនៃរដ្ឋសភា ។</p>

ប្រកាសរបស់រដ្ឋ
ប្រធានាធិបតី

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
2	មាត្រា ២៣	មាត្រា 23

ឧប័ត្ន	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
	<p>ប្រធានាធិបតីនៃសភាសភាពរដ្ឋ ប្រើអំណាចនីតិប្រតិបត្តិ ដែលប្រធានស្រុកប្រគល់ជូនលោក។</p>	<p>ប្រធានាធិបតីនៃសភាសភាពរដ្ឋ ប្រើអំណាចនីតិប្រតិបត្តិ ដែលប្រធានស្រុកប្រគល់ជូនលោក។</p>
	<p>មាត្រា ២៤ ក្នុងអង្គការសភាសភាពរដ្ឋ មានអនុប្រធានាធិបតីម្នាក់ជួយធ្វើការ។ ប្រធានាធិបតីនៃសភាសភាពរដ្ឋ ខុទ្ទកាល័យប្រតិបត្តិការមួយ និង ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខមួយ ឯការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅនៃអង្គការទាំងពីរនេះ ត្រូវកំណត់ក្នុងច្បាប់រៀបចំអង្គការមួយ។</p> <p>ប្រធានាធិបតី និងអនុប្រធានាធិបតីនៃសភាសភាពរដ្ឋ ត្រូវជ្រើសតាំងក្នុងសន្លឹកបញ្ជីជាមួយគ្នាសម្រាប់ប្រាំឆ្នាំដោយវិធីបោះឆ្នោតជាសាធារណៈដោយចំពោះនិងជាសម្ងាត់។</p> <p>មុខងារប្រធានាធិបតី និង អនុប្រធានាធិបតីនៃសភាសភាពរដ្ឋ មានវិសមិតភាពនិងការកាន់កាប់វិជ្ជាជីវៈខុស្សហកម្ម និងពាណិជ្ជកម្ម ហើយនិងមុខងារសាធារណៈដទៃទៀត ឬ និង មុខងារសមាជិករដ្ឋាភិបាល។</p> <p>ប្រធានាធិបតី នៃសភាសភាពរដ្ឋ អាចឈរឈ្មោះឲ្យគេជ្រើសតាំងសាជាថ្មីបានតែម្តងប៉ុណ្ណោះ។</p>	<p>មាត្រា 24 ក្នុងអង្គការសភាសភាពរដ្ឋ មានអនុប្រធានាធិបតីម្នាក់ជួយធ្វើការ។ ប្រធានាធិបតីនៃសភាសភាពរដ្ឋ ខុទ្ទកាល័យប្រតិបត្តិការមួយ និង ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខមួយ ឯការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅនៃអង្គការទាំងពីរនេះ ត្រូវកំណត់ក្នុងច្បាប់រៀបចំអង្គការមួយ។</p> <p>ប្រធានាធិបតី និងអនុប្រធានាធិបតីនៃសភាសភាពរដ្ឋ ត្រូវជ្រើសតាំងក្នុងសន្លឹកបញ្ជីជាមួយគ្នាសម្រាប់ប្រាំឆ្នាំដោយវិធីបោះឆ្នោតជាសាធារណៈដោយចំពោះនិងជាសម្ងាត់។</p> <p>មុខងារប្រធានាធិបតី និង អនុប្រធានាធិបតីនៃសភាសភាពរដ្ឋ មានវិសមិតភាពនិងការកាន់កាប់វិជ្ជាជីវៈខុស្សហកម្ម និងពាណិជ្ជកម្ម ហើយនិងមុខងារសាធារណៈដទៃទៀត ឬ និង មុខងារសមាជិករដ្ឋាភិបាល។</p> <p>ប្រធានាធិបតី នៃសភាសភាពរដ្ឋ អាចឈរឈ្មោះឲ្យគេជ្រើសតាំងសាជាថ្មីបានតែម្តងប៉ុណ្ណោះ។</p>
	<p>មាត្រា ២៩ មុខងារប្រធានាធិបតី និងអនុប្រធានាធិបតី ចាប់ផ្តើមនៅថ្ងៃច្រើនសប្តា</p>	<p>មាត្រា 29 ក្នុងអង្គការសភាសភាពរដ្ឋ មានអនុប្រធានាធិបតីម្នាក់ជួយធ្វើការ។ ប្រធានាធិបតីនៃសភាសភាពរដ្ឋ ខុទ្ទកាល័យប្រតិបត្តិការមួយ និង ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខមួយ ឯការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅនៃអង្គការទាំងពីរនេះ ត្រូវកំណត់ក្នុងច្បាប់រៀបចំអង្គការមួយ។</p> <p>ប្រធានាធិបតី និងអនុប្រធានាធិបតីនៃសភាសភាពរដ្ឋ ត្រូវជ្រើសតាំងក្នុងសន្លឹកបញ្ជីជាមួយគ្នាសម្រាប់ប្រាំឆ្នាំដោយវិធីបោះឆ្នោតជាសាធារណៈដោយចំពោះនិងជាសម្ងាត់។</p> <p>មុខងារប្រធានាធិបតី និង អនុប្រធានាធិបតីនៃសភាសភាពរដ្ឋ មានវិសមិតភាពនិងការកាន់កាប់វិជ្ជាជីវៈខុស្សហកម្ម និងពាណិជ្ជកម្ម ហើយនិងមុខងារសាធារណៈដទៃទៀត ឬ និង មុខងារសមាជិករដ្ឋាភិបាល។</p> <p>ប្រធានាធិបតី នៃសភាសភាពរដ្ឋ អាចឈរឈ្មោះឲ្យគេជ្រើសតាំងសាជាថ្មីបានតែម្តងប៉ុណ្ណោះ។</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
	<p>ប្រណិធាន។ មុខងារនេះ ត្រូវផុតនៅម៉ោងដប់ពីរថ្ងៃត្រង់ នាថ្ងៃទី ១៨ ខែ មីនា បន្ទាប់គ្នាជាប់ពីពេលជាប់ឆ្នោត។</p> <p>មុនចូលកាន់តំណែងប្រចាំឆ្នាំនៃសាធារណរដ្ឋ ថ្លែងសច្ចាប្រណិធាននៅចំពោះមុខប្រជារាស្ត្រ ដោយមានសមាជិកអង្គការរដ្ឋនានារួមផង ជាសេចក្តីដូចតទៅ ៖ < ខ្ញុំកាន់សច្ចាជាឧទ្ធរណ៍ ចំពោះមុខប្រជារាស្ត្រថា ខ្ញុំនិងការពារមាតុភូមិ បំពេញដោយស្មោះស្ម័គ្រនូវភារៈប្រធានាធិបតីសាធារណរដ្ឋខ្មែរ គោរពធម្មនុញ្ញ ហើយបូជាខ្លួនខ្ញុំទាំងស្រុង ដើម្បីប្រយោជន៍ប្រជារាស្ត្រ និង ប្រជាជាតិ>។</p>	<p>ប្រណិធាន អំពីការតែងតាំងនាយករដ្ឋមន្ត្រី ដែលត្រូវតែងតាំងឡើងនៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ មីនា បន្ទាប់គ្នាជាប់ពីពេលជាប់ឆ្នោត។</p> <p>មុនចូលកាន់តំណែងប្រចាំឆ្នាំនៃសាធារណរដ្ឋ ថ្លែងសច្ចាប្រណិធាននៅចំពោះមុខប្រជារាស្ត្រ ដោយមានសមាជិកអង្គការរដ្ឋនានារួមផង ជាសេចក្តីដូចតទៅ ៖ < ខ្ញុំកាន់សច្ចាជាឧទ្ធរណ៍ ចំពោះមុខប្រជារាស្ត្រថា ខ្ញុំនិងការពារមាតុភូមិ បំពេញដោយស្មោះស្ម័គ្រនូវភារៈប្រធានាធិបតីសាធារណរដ្ឋខ្មែរ គោរពធម្មនុញ្ញ ហើយបូជាខ្លួនខ្ញុំទាំងស្រុង ដើម្បីប្រយោជន៍ប្រជារាស្ត្រ និង ប្រជាជាតិ>។</p> <p>ប្រណិធាន អំពីការតែងតាំងនាយករដ្ឋមន្ត្រី ដែលត្រូវតែងតាំងឡើងនៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ មីនា បន្ទាប់គ្នាជាប់ពីពេលជាប់ឆ្នោត។</p> <p>មុនចូលកាន់តំណែងប្រចាំឆ្នាំនៃសាធារណរដ្ឋ ថ្លែងសច្ចាប្រណិធាននៅចំពោះមុខប្រជារាស្ត្រ ដោយមានសមាជិកអង្គការរដ្ឋនានារួមផង ជាសេចក្តីដូចតទៅ ៖ < ខ្ញុំកាន់សច្ចាជាឧទ្ធរណ៍ ចំពោះមុខប្រជារាស្ត្រថា ខ្ញុំនិងការពារមាតុភូមិ បំពេញដោយស្មោះស្ម័គ្រនូវភារៈប្រធានាធិបតីសាធារណរដ្ឋខ្មែរ គោរពធម្មនុញ្ញ ហើយបូជាខ្លួនខ្ញុំទាំងស្រុង ដើម្បីប្រយោជន៍ប្រជារាស្ត្រ និង ប្រជាជាតិ>។</p>

ក្រឹត្យលេខ ១៧ អនក្រ.រក្សា

នាយករដ្ឋមន្ត្រី

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កម្រិត
1	<p>មាត្រា ៨១</p> <p>រដ្ឋមន្ត្រីទាំងឡាយទទួលខុសត្រូវរួមគ្នាចំពោះរដ្ឋសភាអំពីនយោបាយទូទៅនៃគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ហើយរដ្ឋមន្ត្រីមួយរូបៗទទួលខុសត្រូវរៀងខ្លួនចំពោះនាយករដ្ឋមន្ត្រីអំពីការដែលខ្លួនបានប្រព្រឹត្ត។</p>	<p>មាត្រា 81</p> <p>រដ្ឋមន្ត្រីទាំងឡាយទទួលខុសត្រូវរួមគ្នាចំពោះរដ្ឋសភាអំពីនយោបាយទូទៅនៃគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ហើយរដ្ឋមន្ត្រីមួយរូបៗទទួលខុសត្រូវរៀងខ្លួនចំពោះនាយករដ្ឋមន្ត្រីអំពីការដែលខ្លួនបានប្រព្រឹត្ត។</p>
	<p>មាត្រា ៨៤</p> <p>លុះតែបានពិភាក្សាព្រមព្រៀងគ្នាជាមុនស្រេចហើយ ទើបគណៈរដ្ឋមន្ត្រីអាចសុំឲ្យរដ្ឋសភាបញ្ជា មតិអំពីសេចក្តីទុកចិត្តក្នុងគណៈរដ្ឋមន្ត្រីបាន។</p>	<p>មាត្រា 84</p> <p>លុះតែបានពិភាក្សាព្រមព្រៀងគ្នាជាមុនស្រេចហើយ ទើបគណៈរដ្ឋមន្ត្រីអាចសុំឲ្យរដ្ឋសភាបញ្ជា មតិអំពីសេចក្តីទុកចិត្តក្នុងគណៈរដ្ឋមន្ត្រីបាន។</p>

ឆ្នាំ	ភាសាខ្មែរ	កំណែ
	<p>ការសុំឱ្យរដ្ឋសភាបញ្ចេញមតិដូចខាងលើនេះ ជាការរបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រីម្នាក់ឯង។</p> <p>កាលបើនាយករដ្ឋមន្ត្រីសុំឱ្យរដ្ឋសភាបញ្ចេញមតិអំពីសេចក្តីទុកចិត្តនោះ ត្រូវបង្អង់វេលាយ៉ាងតិចមួយថ្ងៃគត់ គិតតាំងពីពេលសុំនោះមក ទើបរដ្ឋសភាបញ្ចេញមតិអំពីរឿងនេះបាន។ ការបញ្ចេញមតិនេះត្រូវធ្វើដោយវិធីបោះឆ្នោតចំហ។</p> <p>រដ្ឋសភានឹងបញ្ចេញមតិអំពី ថា មិនទុកចិត្តក្នុងគណៈរដ្ឋមន្ត្រីបាន លុះតែមានភាគច្រើនដោយដាច់ខាតនៃចំនួនសមាជិករដ្ឋសភាយល់ព្រមផង។</p> <p>សេចក្តីមិនព្រមទុកចិត្តនេះ នាំឱ្យរដ្ឋមន្ត្រីណាមួយចំណុះ។</p>	<p>ការខ្វះខាតនៃសភាសមាជិកខាងលើនេះ គឺជា អំពើខុសច្បាប់របស់នាយករដ្ឋមន្ត្រីម្នាក់ឯង។</p> <p>កាលបើនាយករដ្ឋមន្ត្រីសុំឱ្យរដ្ឋសភាបញ្ចេញមតិអំពីសេចក្តីទុកចិត្តនោះ ត្រូវបង្អង់វេលាយ៉ាងតិចមួយថ្ងៃគត់ គិតតាំងពីពេលសុំនោះមក ទើបរដ្ឋសភាបញ្ចេញមតិអំពីរឿងនេះបាន។ ការបញ្ចេញមតិនេះត្រូវធ្វើដោយវិធីបោះឆ្នោតចំហ។</p> <p>រដ្ឋសភានឹងបញ្ចេញមតិអំពី ថា មិនទុកចិត្តក្នុងគណៈរដ្ឋមន្ត្រីបាន លុះតែមានភាគច្រើនដោយដាច់ខាតនៃចំនួនសមាជិករដ្ឋសភាយល់ព្រមផង។</p> <p>សេចក្តីមិនព្រមទុកចិត្តនេះ នាំឱ្យរដ្ឋមន្ត្រីណាមួយចំណុះ។</p>
	<p>មាត្រា ៨៩</p> <p>បើតំណែងនាយករដ្ឋមន្ត្រីទំនេរ ត្រូវតែងតាំងរដ្ឋមន្ត្រីមួយជាថ្មីតាមលក្ខខណ្ឌដែលមានក្រាទុកក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះ បើការទំនេរនេះដាច់ខាត ឬត្រូវចាត់តាំងនាយករដ្ឋមន្ត្រីជាបណ្តោះអាសន្ន បើការទំនេរនេះជាមួយកាលមួយគ្រាទេ។</p>	<p>មាត្រា 89</p> <p>បើតំណែងនាយករដ្ឋមន្ត្រីទំនេរ ត្រូវតែងតាំងរដ្ឋមន្ត្រីមួយជាថ្មីតាមលក្ខខណ្ឌដែលមានក្រាទុកក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះ បើការទំនេរនេះដាច់ខាត ឬត្រូវចាត់តាំងនាយករដ្ឋមន្ត្រីជាបណ្តោះអាសន្ន បើការទំនេរនេះជាមួយកាលមួយគ្រាទេ។</p>
<p>6</p>	<p>មាត្រា ១៩ ថ្មី</p> <p>ព្រះមហាក្សត្រ ទ្រង់តែងតាំងនាយករដ្ឋមន្ត្រី និង ទ្រង់តែងតាំងគណៈរដ្ឋមន្ត្រី តាមបែបបទដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ១១៩ ថ្មី។</p>	<p>មាត្រា 19 (ថ្មី)</p> <p>ព្រះមហាក្សត្រ ទ្រង់តែងតាំងនាយករដ្ឋមន្ត្រី និង ទ្រង់តែងតាំងគណៈរដ្ឋមន្ត្រី តាមបែបបទដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ១១៩ ថ្មី។</p>
	<p>មាត្រា ១៥១ ថ្មី (មាត្រា ១៣២ ចាស់)</p> <p>ការផ្តើមគំនិតសើអី ឬការផ្តើម</p>	<p>មាត្រា 151 (ថ្មី) (ប្រែប្រួលមាត្រា 132 ចាស់)</p> <p>ការផ្តើមគំនិតសើអី ឬការផ្តើម</p>

ឈ្មោះប្រតិបត្តិ	ភាសាខ្មែរ	កំណែប្រែ
	<p>គំនិតធ្វើវិសោធនកម្មរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ជាសិទ្ធិរបស់ព្រះមហាក្សត្ររបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រី និង របស់ប្រធានរដ្ឋសភាតាមសេចក្តីរបស់តំណាងរាស្ត្រមួយភាគបួននៃចំនួនសមាជិករដ្ឋសភាទាំងមូល។</p> <p>ការសើរើ ឬវិសោធនកម្មរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ត្រូវធ្វើឡើងដោយច្បាប់ធម្មនុញ្ញមួយដែលអនុម័តដោយរដ្ឋសភា តាមមតិភាគច្រើនពីភាគបីនៃចំនួនសមាជិករដ្ឋសភាទាំងមូល។</p>	<p>រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ជាសិទ្ធិរបស់ព្រះមហាក្សត្រីយ៍ នាយករដ្ឋមន្ត្រី និង របស់ប្រធានរដ្ឋសភាតាមសេចក្តីរបស់តំណាងរាស្ត្រមួយភាគបួននៃចំនួនសមាជិករដ្ឋសភាទាំងមូល។</p> <p>ការបញ្ជូន ឬកែប្រែរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ត្រូវធ្វើឡើងដោយច្បាប់ធម្មនុញ្ញមួយដែលអនុម័តដោយរដ្ឋសភា តាមមតិភាគច្រើនពីភាគបីនៃចំនួនសមាជិករដ្ឋសភាទាំងមូល។</p>
	<p>មាត្រា ៩០</p> <p>បើមានការរំលាយរដ្ឋសភា នោះនាយករដ្ឋមន្ត្រីនឹងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃត្រូវឈប់ធ្វើការសិន រដ្ឋមន្ត្រីទៀតគង់នៅក្នុងតំណែងទាំងអស់គ្នា ដើម្បីសម្រេចកិច្ចការសាមញ្ញ។</p> <p>ក្នុងខណៈនោះព្រះមហាក្សត្រិយ៍ទ្រង់ប្រទានភារៈទៅលើប្រធានរដ្ឋសភាឲ្យកាន់តំណែងនាយករដ្ឋមន្ត្រីជាបណ្តោះអាសន្ន។ ប្រធានរដ្ឋសភាចាត់តាំងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃជាថ្មី ដោយសេចក្តីយល់ព្រមនៃជ្រើសតាំង។</p>	<p>មាត្រា ៩០</p> <p>បើមានការរំលាយរដ្ឋសភា នោះនាយករដ្ឋមន្ត្រីនឹងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃត្រូវឈប់ធ្វើការសិន រដ្ឋមន្ត្រីទៀតគង់នៅក្នុងតំណែងទាំងអស់គ្នា ដើម្បីសម្រេចកិច្ចការសាមញ្ញ។</p> <p>ក្នុងខណៈនោះព្រះមហាក្សត្រិយ៍ទ្រង់ប្រទានភារៈទៅលើប្រធានរដ្ឋសភាឲ្យកាន់តំណែងនាយករដ្ឋមន្ត្រីជាបណ្តោះអាសន្ន។ ប្រធានរដ្ឋសភាចាត់តាំងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃជាថ្មី ដោយសេចក្តីយល់ព្រមនៃជ្រើសតាំង។</p>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล   พิชราพรรณ กะตากล
วัน เดือน ปี เกิด   4 มีนาคม 2528
สถานที่เกิด   นครศรีธรรมราช
ที่อยู่ปัจจุบัน   7 ถนนประชาวัฒนา ตำบลปากพ่อง อำเภopakพ่อง นครศรีธรรมราช
80140

